Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru 2014 - 2020

Analiza socio-economică a Regiunii Centru

Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru

2014

Cuprins Analiza socioeconomica

1.Localizare geografică....5
2. Cadrul natural....6
2.1. Particularitățile fizico-geografice ale Regiunii Centru....6
3. Structura sistemului de așezări....21
3.1. Tipurile de așezări....23
3.2. Gradul de polarizare a principalelor localități și dezvoltarea policentrică....26
3.3. Zone metropolitane....29
4. Structura socio-demografică a populației....32
4.1. Evoluția principalilor indicatori demografici....32
4.2. Indicatorii mișcării naturale a populației....43
4.3. Resursele de muncă. Piața forței de muncă....48
5. Infrastructura....65
5.1. Infrastructura de transport....65
5.1.1 Accesibilitatea și tipurile de transport....65
5.1.2 Dezvoltarea sustenabilă a infrastructurii de transport....87
5.1.3. Infrastructura de transport și dezvoltarea economică....91
5.2. Infrastructura de utilități....97
5.3. Infrastructura de telecomunicații....107
5.3.1. Accesul la internet si utilizarea acestuia....107
5.3.2. Activitățile de telefonie....110
5.4. Infrastructura de sănătate....111
5.4.1. Infrastructura de sănătate în cifre statistice....111
5.4.2. Principalii indicatori privind starea de sănătate a populației din Regiunea Centru....116
5.5. Infrastructura socială. Incluziunea socială. Comunități defavorizate....120
5.6. Infrastructura de situații de urgență....143
5.7. Infrastructura de învățământ....145
5.8. Infrastructura de cercetare....156
5.9. Fondul de locuințe....168
6. Mediul înconjurător....179
6.1. Calitatea factorilor de mediu....179
6.2 Biodiversitate....188
6.3. Gestionarea deșeurilor....192
7. Economia regională....198
7.1. Evoluția economică a Regiunii Centru în perioada 1990-2011....198
7.1.1.Etapele și factorii evoluției economice a Regiunii Centru....198

7.1.2. Dinamica și structura exporturilor Regiunii Centru 201
7.1.3. Evoluția productivității muncii 202
7.2. Structura economică a Regiunii Centru 204
7.2.1. Nivelul și structura Produsului Intern Brut regional 204
7.2.2. Principalele sectoare ale economiei regionale. 206
7.2.3. Resurse energetice. Producția de energie primară 207
7.2.4. Industria Regiunii Centru 209
7.2.5. Infrastructura de afaceri și transfer tehnologic 210
7.2.6. Domeniile regionale de excelență 211
7.3. Demografie economică 218
7.3.1.Evoluția întreprinderilor din Regiunea Centru în perioada 2006-2011 218
7.3.2. Distribuția teritorială și pe activități economice a întreprinderilor 220
7.3.3. Indicatorii economic-financiari ai întreprinderilor 222
8. Dezvoltarea turismului 225
8.1. Potențialul turistic al Regiunii Centru. Considerații generale 225
8.1.1. Atracții naturale, stațiuni montane 227
8.1.2. Stațiuni balneare și balneoclimaterice 229
8.1.3. Patrimoniul cultural și istoric 230
8.1.4.Zona rurală 232
8.2. Structuri de primire turistică 233
8.3. Fluxul turistic 235
9. Agricultura și dezvoltarea rurală 242
9.1. Delimitarea geografică a mediului rural la nivelul Regiunii Centru 242
9.2. Infrastructura tehnico-edilitară din zona rurală a Regiunii Centru 244
Sursa: Institutul Național de Statistică 244
9.3. Populația din mediul rural. Forța de muncă 245
9.3.1. Principalii indicatori demografici 245
9.3.2. Evoluția principalilor indicatori ai mișcării naturale 247
9.3.3. Caracteristicile și evoluția pieței forței de muncă 247
9.4. Agricultura și silvicultura 250
9.4.1. Resurse naturale agricole 250
9.4.2.Resurse umane utilizate în agricultură 252
9.4.3. Resurse materiale 253
9.4.4. Principalele date ale Recensământului agricol din 2010 255

9.4.5. Producția agricolă 257
9.4.6.Valorificarea produselor agricole.....262
9.4.7. Silvicultura.....264
9.4.8.Valorificarea resurselor energetice regenerabile agricole și forestiere 265
9.5. Turismul rural și agroturismul.....266

1.Localizare geografică

Localizată în centrul țării, pe cursurile superioare și mijlocii ale Mureșului și Oltului, Regiunea Centru este străbătută de meridianul de 25^0 longitudine estică și paralela de 46^0 latitudine nordică. La nivel continental, Regiunea Centru este situată în partea de sud-est a Europei și a Uniunii Europene.

Prin poziția sa geografică, Regiunea Centru ocupă o poziție privilegiată, realizând conexiuni cu 6 din cele 7 regiuni de dezvoltare, înregistrându-se distanțe aproximativ egale din zona ei centrală până la punctele de trecere a frontierelor.

Regiunea Centru este formată din 6 județe (Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu), care însumează o suprafață de 34100 km^2, reprezentând 14,3% din teritoriul țării. Din suprafața totală a Regiunii Centru cea mai mare pondere o ocupă județul Mureș (19,7%), la polul opus fiind județul Covasna (10,9%).

Tabel 1.1 Suprafața ponderea și categoria de mărime a județelor din Regiunea Centru

	Suprafața (km^2)	Ponderea din Regiunea Centru	Ponderea din suprafața României (%)	Categoria de mărime a județului
Alba	6242	18,3	2,6	mijlocie
Brașov	5363	15,7	2,2	mijlocie
Covasna	3710	10,9	1,6	mică
Harghita	6639	19,5	2,8	mare
Mureș	6714	19,7	2,8	mare

Sibiu	5432	15,9	2,3	mijlocie

Fig. 1.1 Localizarea geografică a Regiunii Centru

SUMAR

- Regiunea Centru este s***ituată în partea centrală a României și în partea de sud-est a Europei și a Uniunii Europene***.
- Prin poziția geografică ***Regiunea Centru este bine relaționată teritorial***
- ***Regiunea Centru realizează conexiuni cu 6 din cele 7 regiuni de dezvoltare*** din România
- ***Regiunea Centru este formată din 6 județe***: Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu

2. Cadrul natural

2.1. Particularitățile fizico-geografice ale Regiunii Centru

Principala caracteristică a reliefului Regiunii Centru este varietatea acestuia, fiind predominant muntos, cu un ridicat potențial turistic și de dezvoltare a zootehniei, dar și cu suprafețe de platou și lunca propice culturilor agricole. Zona montană se întinde pe 47% din suprafața Regiunii Centru, ocupând părțile de est, sud și vest ale regiunii. Datorită particularităților geografice, relieful montan impune restricții în dezvoltarea teritorială și dezvoltarea socio-economică a așezărilor (principalul aspect fiind accesibilitatea).

Lipsit de câmpii propriu-zise, relieful cuprinde părți însemnate din cele trei ramuri ale Carpaților României, zonei colinare a Podișului Transilvaniei și depresiunile din zona de contact dintre zona colinară și cea montană.

Particularitățile reliefului au o influență directă asupra configurației și dezvoltării rețelei de așezări, căilor de transport și hidrografiei. Analizând harta fizico-geografică a Regiunii Centru se observă rolul esențial pe care relieful îl are în ansamblul elementelor fizico-geografice care la rândul lor se răsfrâng asupra celor antropice. Cele mai importante particularități ale reliefului Regiunii Centru sunt:

- armonia morfologică a reliefului, modul în care se îmbină marile trepte de relief la nivelul regiunii
- dispoziția concentrică a acestor trepte de relief
- puternica influență exercitată de altitudine asupra componentelor naturale și antropice

Fig. 2.1 Harta fizico-geografică a Regiunii Centru

Din punct de vedere geografic, relieful Regiunii Centru cuprinde cea mai mare parte a Depresiunii Colinare a Transilvaniei și părți însemnate din Carpații Românești. În partea de est, sud și vest relieful regiunii este muntos fiind format din:

- *Carpații Orientali* cu două subdiviziuni: *Grupa Centrală* (munții vulcanici Călimani, Gurghiu, Harghita, Munții Giurgeului, Masivul Hășmaș, Munții Ciucului, Munții Nemira, depresiuni intramontane (Depr. Borsec, Depr. Bilbor, Depr. Giurgeului, Depr. Ciucului), munții Perșani, Baraolt și Bodoc ce pătrund digitat în valea Oltului, fiind munți grefați pe formațiuni sedimentare) și *Grupa Curburii* (munții Vrancei, Munții Bârsei, Munții

Baiului, Munții Siriului, Masivul Ciucaș, depresiuni intramontane (Depr. Bârsei, Depr. Întorsurii Buzăului, Depr. Târgu Secuiesc), cea mai mare depresiune fiind Depresiunea Brașovului.

- *Carpații Meridionali* cu trei subdiviziuni: Grupa Bucegi (Munții Bucegi, Piatra Craiului, Masivul Leaota, Culoarul depresionar Rucăr - Bran), Grupa Făgărașului (Munții Făgărașului), Grupa Parângului (Munții Cindrel, Șureanu, Lotrului)
- *Carpații Occidentali* cu Munții Apuseni (Masivul Bihor, Muntele Mare, Munții Vlădeasa, Munții Metaliferi cu Munții Trascău, depresiunile intramontane (Depr. Zlatna, Depr. Arieșului, Depr. Abrudului)

Fragmentarea reliefului determinată de configurația actuală a rețelei hidrografice a facilitat construirea drumurilor în profil transversal și longitudinal în Carpații Orientali. De remarcat este faptul că cel mai mare nod rutier din acest sector al Carpaților Românești este municipiul Brașov situat în cea mai mare depresiune intramontană și din care pornesc magistrale. Rețeaua rutieră de transport este completată de șosele transcarpatice urcând prin pasuri înalte cum ar fi: P. Oituz, P. Bran, P. Predeal, P. Bratocea. P. Tușnad, P. Bicaz, P. Șicaș, P. Uz.

Masivitatea Carpaților Meridionali a impus restricții în construirea de căi rutiere de transport, ei fiind străbătuți transversal fie de-a lungul unor râuri de ordin superior (Oltul), fie prin culoare depresionare (Culoarul Rucăr - Bran).

Spre deosebire de cele două ramuri carpatice amintite, Munții Apuseni din Carpații Occidentali prin condițiile geografice mult mai favorabile a permis umanizarea acestora până pe cele mai înalte culmi și un potențial ridicat de dezvoltare a rețelei rutiere de transport facilitând accesul spre toate unitățile de relief din proximitatea acestora.

Partea centrală a Regiunii Centru cuprinde cea mai mare parte a *Depresiunii Colinare a Transilvaniei*, relieful acesteia fiind pus în evidență de dealurile și colinele, rezultate din fragmentarea unor suprafețe inițiale de podiș, despărțind văile Târnavelor, Hârtibaciului, Oltului. La limita dinspre munți, eroziunea s-a manifestat mai accentuat în cadrul rocilor sedimentare, sculptând depresiuni de contact (Depr. Sibiului, Depr. Făgărașului). De remarcat este faptul că în interiorul Depresiunii Transilvaniei alternează interfluvii mai largi sau mai înguste, cu văi care se disting prin lunci extinse și terase etajate, funcționând astfel ca arii de discontinuitate geografică. Subdiviziunile reliefului din partea centrală a Regiunii Centru, delimitate de rețeaua hidrografică, imprimă spațiului geografic o relativă omogenitate:

- *Dealurile si depresiunile submontane* cu trei subdiviziuni: Subcarpații Transilvaniei (Dealurile Reghinului, Sângeorgiu de Pădure, Sovata, Odorheiului și Homoroadelor), depresiunile sudice (Depresiunea Făgărașului, Sibiu - Sălișteș, Apoldului) și culoarele , depresiunile și masivele deluroase Vestice (Culoarul depresionar Alba Iulia-Turda mai exact Sectorul Alba Iulia-Aiud)

- *Podișul Transilvaniei* cu două subdiviziuni: Câmpia Transilvaniei (Câmpia Mureșană) și Podișul Târnavelor (Dealurile și Culoarul Târnavei Mici, Târnavei Mari, Podișul Hârtibaciului și Secașului)

Fragmentarea tectonică alături de eroziunea la suprafață a facilitat apariția unor ”porți” în întreg lanțul carpatic, prin care Depresiunea Transilvaniei, numită de Nicolae Bălcescu și ”cetatea naturală” comunică cu unitățile extracarpatice. Aceste legături permanente se reflectă în funcționalitatea geografică a teritoriului oferind o varietate de posibilități de legături rutiere și feroviare. Astfel se permite o integrare a potențialului economic și demografic din spațiului intracarpatic în sistemul național.

Relieful este factorul geografic esențial care influențează sau restricționează dezvoltarea rețelelor de transport rutiere și feroviare. Astfel, în funcție de fragmentarea reliefului, care la rândul ei a determinat organizarea și expansiunea așezărilor, s-a construit rețeaua majoră de transport. La nivel regional aceasta rețea de transport poate fi considerată una strategică, integrând rețeaua de orașe de importanță regională în sistemul național.

Tabel 2.1. Relieful județelor Regiunii Centru. Altitudinile minime și maxime

Județul	Relieful județului	Altitudinea minimă (m)	Altitudinea maximă (m)
Alba	Dominat de zone montane relieful este format din 4 unități majore: Munții Apuseni (M-ții Trascău, M-ții Metaliferi, M-ții Bihor, Muntele Mare) în partea nord-vest, Carpații Meridionali (M-ții Șureanu) în partea de sud, Podișul Târnavelor în partea de est și Culoarul Alba Iulia-Turda în partea centrală	205 m (în lunca Șibotului)	2130 m (Vârful lui Pătru)
Brașov	Dominat de zone montane relieful este format din 4 unități majore: Carpații Meridionali (M-ții Făgăraș, M-ții Bucegi, Piatra Craiului) în partea de sud, Carpații de Curbură (M-ții Ciucaș) în partea de sud-est, M-ții Perșani în partea de nord, Podișul Târnavelor în partea de nord-vest și două zone depresionare extinse (Depresiunea Brașovului și Depresiunea Făgăraș)	400 m (în lunca Oltului, Ucea)	2527 m (Vârful Viștea Mare)
Covasna	Dominat de zone montane relieful este format din 3 unități majore: o coroană exterioară muntoasă mai înaltă (M-ţii Nemira, M-ţii Vrancei, M-ţii Întorsurii), cu altitudini de peste 1.600 metri; în partea centrală o zonă depresionară - depresiunea plană a Brașovului (formată din Depr. Târgu Secuiesc, Depr. Sfântu Gheorghe), iar spre nord și vest o zonă montană cu altitudini mai reduse ce rareori depășesc 1200 metri (M-ții Baraolt și Bodoc)	468 m (baza de eroziune a pârâului Baraolt la Augustin)	1777 m (Vârful Lăcăuți din M-ții Brețcului)
Harghita	Predominant muntos, relieful cuprinde mai		1801 m

	multe grupe montane din Carpații Orientali: la vest Munţii Gurghiului şi Munţii Harghita, iar la est Munţii Giurgeului şi Ciucului, între aceste două lanţuri muntoase paralele, pe cursurile superioare ale Mureşului şi Oltului aflându-se depresiunile intramontane ale Giurgeului şi Ciucului. În partea de sud-vest a judeţului relieful devine predominant deluros		(Vârful Mădăraș-Harghita);
Mureș	Relieful cuprinde o depresiune intracarpatică ce coboară ușor în trepte, de pe piscurile vulcanice ale Munților Călimani și Munților Gurghiu, spre centrul Câmpiei Transilvaniei, străbătută fiind de Valea Mureșului și fragmentată de afluenții acesteia. Cu excepția zonei montane din partea de nord-est a județului, relieful este colinar caracterizat de unități deluroase cu interfluvii domoale (500-600 m) și aparțin Podișului Transilvaniei, deosebindu-se: Câmpia Colinară a Transilvaniei cu altitudini de 400-500 m (la nord de Mureș), Podișul Târnavelor cu altitudini de 450-700 m (la sud de Mureș) și Subcarpații Transilvaniei în zona cutelor diapire cu altitudini 600-1000 m (în partea de est)	276 m (Câmpia Transilvaniei)	2100 m (Vârful Pietrosu din M-ții Călimani)
Sibiu	Forma predominantă de relief este cea de podiş – Podişul Hârtibaciului şi Podişul Secaşelor, subunităţi ale Podişului Târnavelor - acesta ocupând mai bine de jumătate din suprafaţa judeţului. În partea de sud se află Munții Făgăraşului, Munţii Cindrelului și Munţii Lotrului, iar la contactul dintre zona montană şi cea de podiș se află depresiunile Făgăraşului şi Sibiului	228 m (Lunca Târnavei)	2535 m (Vârful Negoiu din Munții Făgăraşului)

Clima

Datorită poziţiei în teritoriul României şi a Europei, climatul temperat continental al Regiunii Centru este nuanţat de influenţele climatice exterioare. Pe cea mai mare suprafaţa din regiune se resimt influenţele climatice vestice (Munţii Apuseni şi Depresiunea Colinară a Transilvaniei), pe o fâşie îngustă din partea de nord a Carpaţilor Orientali, în timpul iernii sunt prezente influenţele baltice. Altitudinea Carpaţilor Meridionali şi Orientali joacă un rol de barare în calea influenţelor de ariditate ce vin dinspre estul Europei.

Factorii geografici joacă un rol esenţial în identificarea particularităţilor climatice. Principalul factor care influenţează distribuţia parametrilor climatici îl constituie relieful. Dintre caracteristicile fizice de bază ale reliefului (altitudinea, orientarea versanţilor în raport cu poziţia Soarelui şi cu deplasarea maselor de aer, tipul formei de relief, structura petrografica) altitudinea se dovedeşte a avea rolul cel mai important în distribuţia parametrilor climatici.

În funcţie de atitudine în Regiunea Centru se disting două mari etaje climatice: de dealuri şi podişuri şi de munte. În tabelul de mai jos sunt enumerate atât unităţile de relief în cuprinsul cărora întâlnim topoclimate complexe dar şi principalele tipuri de topoclimate specifice celor două etaje climatice din Regiunea Centru.

Tabel 2.2. Particularităţile climatice ale Regiunii Centru

Etajul climatic	Unitatea de relief	Topoclimate complexe in:	Topoclimate de:
De dealuri si podişuri: *joase*: <300-500m *înalte*: 500-800m	Depresiunea Colinara a Transilvaniei	Culoarul Mureşului Câmpia Transilvaniei Depresiunile din sudul si estul Transilvaniei Podişul Târnavelor	- luncă si vale - culoare - terase - piemonturi - cueste
De munte: *joşi*: 800-1200m (Carpaţii Occidentali) 800-1700m (Carpaţii Orientali si Meridionali) *înalţi:* >1700m (Carpaţii Orientali) >1900m (Carpaţii Meridionali)	Carpaţii Occidentali (Munţii Apuseni)	Munţii Bihor - Vlădeasa Muntele Mare	- văi înguste - văi largi - defileu, culoar, chei - piemonturi - creste alpine - culmi muntoase principale si secundare - versanţi adăpostiţi faţă de circulaţia de vest - versanţi cu expunere sudică - versanţi cu expunere nordică
	Carpaţii Meridionali	Munţii Făgăraş	
	Carpaţii Orientali	Munţii Călimani (S) Munţii Harghita-Baraolt Depresiunea Giurgeu-Ciuc	
		Depresiunea Braşov	

Temperatura medie aerului înregistrează valori medii anuale de 8 - 10 ^{0}C în zonele de culoar depresionar și dealuri joase (izoterma de 9 ^{0}C fiind cunoscută sub denumirea de izoterma viței-de-vie), 6 – 8 ^{0}C la contactul munților cu unitățile geografice învecinate (la altitudini de aproximativ 700 m), 4 - 6 ^{0}C în zona montană (până la 1200 de metri altitudine), 2 - 4 ^{0}C în zona montană foarte înaltă (până la 1800 de metri) și 0 -2 ^{0}C în zona alpină (peste 2000 de metri în Carpații orientali și Meridionali și peste 1800 de metri în Munții Apuseni).

Crescând o data cu altitudinea, cantitatea de precipitații înregistrează valori diferite la nivelul Regiunii Centru fiind direct influențată de particularitățile reliefului. Astfel, cantitatea de precipitații este de: 500 - 700 mm/an în zona de podiș și dealuri joase din Depresiunea colinară a Transilvaniei, 600 -800 mm/an în zona de contact dintre relieful colinar și cel muntos, 800 - 1000 mm/an în zona montană, 1200 mm/an în zona montană înaltă. Datorită

influențelor climatice vestice în Munții Apuseni cantitatea medii de precipitații ajunge și depășeste în multe locuri 1400 mm/an.

Potențialul energetic solar poate fi valorificat pe toate unitățile de relief din Regiunea Centru, cel mai mare potențial fiind în Podișul Transilvaniei. În zona montană potențialul solar poate fi valorificat în zonele cu versanți cu orientare sudică.
Pornind de la datele disponibile s-a realizat harta potențialului energetic solar. La baza acestei harți au stat modelarea spațială a mai multor harți fizico-geografice și climatologice. Analizând harta de la figura 2.2 se poate observa cu ușurință posibilitatea valorificării potențialului energetic solar în zona centrală a regiunii.

Pentru a scoate in evidenta gradul de detaliu a hărții potențialului energetic solar, realizată pornind de la date climatologice și particularitățile reliefului, trecute prin filtrul unor ecuații matematice, s-au localizat pe hartă și pantele și versanții cu orientare sudică. In harta de la figura 3b, care reprezintă un detaliu din zona văii Ampoiului din județul Alba, se pot identifica cu ușurința zonele cu cel mai mare potențial solar.
Analizând potențialul solar se pot enunța câteva concluzii:

- Daca din punct de vedere al valorificării energiei eoliene Depresiunea Transilvaniei din Regiunea Centru nu dispune de posibilitatea valorificării potențialului energetic, în privința resurselor energetice solare, aceasta zona deține cel mai ridicat potențial din regiune.
- In zonele cu altitudini reduse în condițiile unei nebulozități scăzute, durata de strălucire a Soarelui este mult mai mare fata de zona montana, Depresiunea Transilvaniei dispunând de condiții medii de valorificare a energiei solare.
- In zona montană variația în teritoriu a radiației solare directe este foarte mare, formele negative de relief pot favoriza persistenta ceții și diminuarea duratei de strălucire a Soarelui, în timp ce formele pozitive de relief (în funcție de orientarea în raport cu Soarele și cu direcția dominantă de circulație a aerului) pot favoriza creșterea sau diminuarea radiației solare directe.

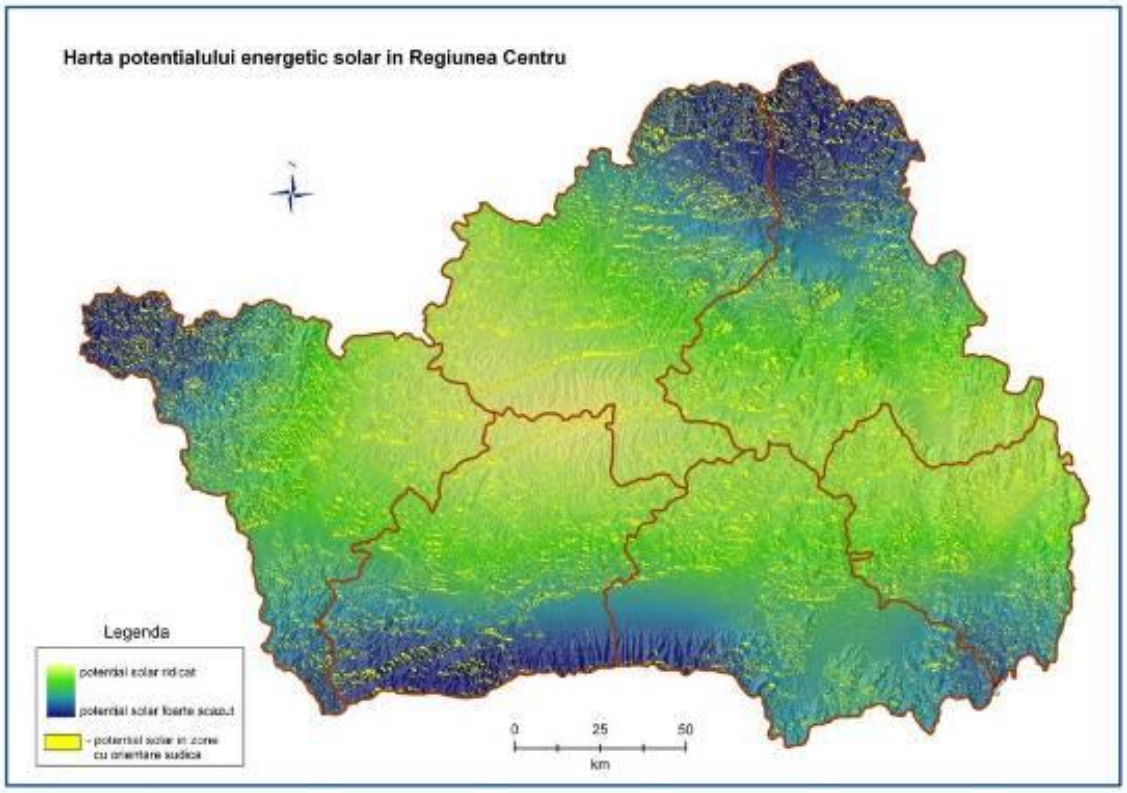

Fig. 2.2. Harta potențialului solar la nivelul Regiunii Centru

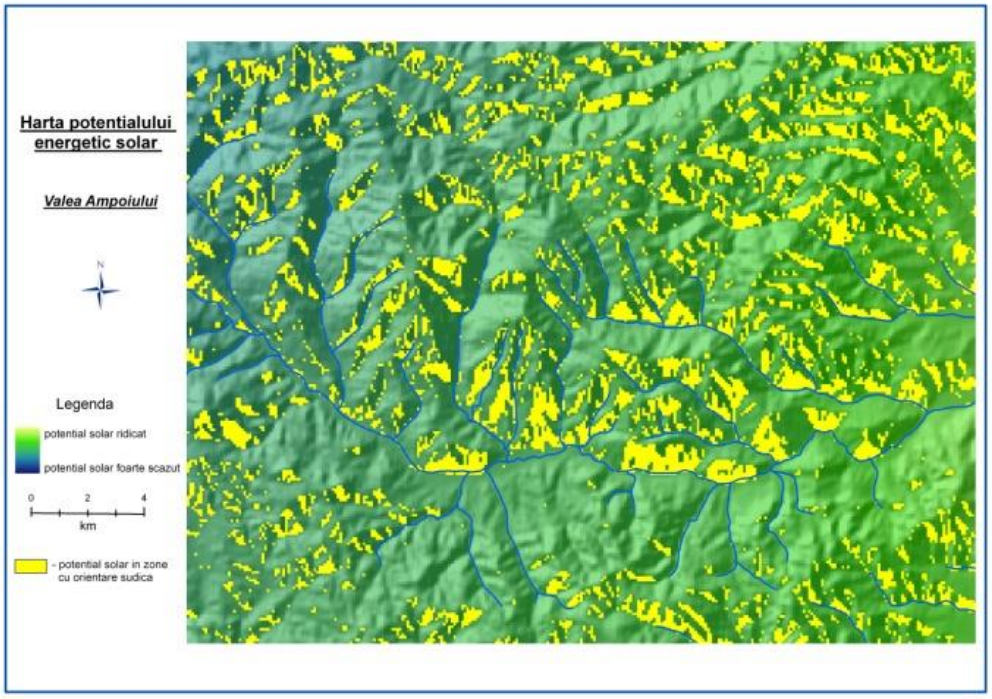

Fig. 2.3.Detaliu privind potențialul solar în bazinul văii Ampoiului din județul Alba

Estimarea ***potențialului eolian*** al Regiunii Centru a avut ca principale elemente de analiza: viteza medie a vântului, frecvența acestuia și particularitățile reliefului. Viteza medie a vântului este direct influențată de orografie și dinamica aerului, care o pot intensifica sau atenua. În zona montană sunt caracteristice viteze medii anuale care scad o dată cu

altitudinea: de la 8-10 m/s pe înălțimile carpatice (2000-2500 m) până la 6 m/s in zonele cu altitudini de 1800-2000 m, pe versanții adăpostiți vitezele anuale scad la 2-3 m/s, iar în depresiunile intramontane (intracarpatice închise) acestea sunt de 1-2 m/s. În Depresiunea Colinară a Transilvaniei vitezele medii ale vântului sunt cuprinse între 0, 3 - 2,5 m/s.

Din analiza hărții potențialului eolian a regiunii și a datelor statice ale principalilor parametri climatici, principalele concluzii sunt:

- cel mai mare potențial eolian se înregistrează în Munții Apuseni (datorită influențelor climatice vestice) și Carpații Meridionali (Munții Făgăraș, sudul județului Alba și sudul județelor Sibiu și Brașov). Viteze medii de 4 -4,5 m/s și 4,5 - 5 m/s înregistrează o frecvență de 50-60% anual.
- în Carpații Orientali, în partea de nord a Regiunii Centru, datorită influenței maselor de aer nord-vestice (baltice), există un potențial eolian mediu (vitezele medii anuale ale vântului sunt de 4 - 4,5 m/s).
- datorită particularităților topografice, în depresiunile intramontane se înregistrează anumite fenomene topoclimatice determinate de inversiuni de temperatură și în multe locuri de calm atmosferic
- în zona Depresiunii Colinare a Transilvaniei din Regiunea Centru particularitățile climatice oferă posibilități limitate de valorificare resurselor de vânt. Datorită climatului de adăpost, a vitezelor medii foarte reduse, energia eoliană poate fi valorificată doar temporar în anumite zone aflate la contact cu zona montană
- datorită poziției geografice și a configurației reliefului, Regiunea Centru dispune de un potențial eolian foarte mic, existând câteva zone în care se poate exploata potențialul eolian de mică putere (până la 10 kW)

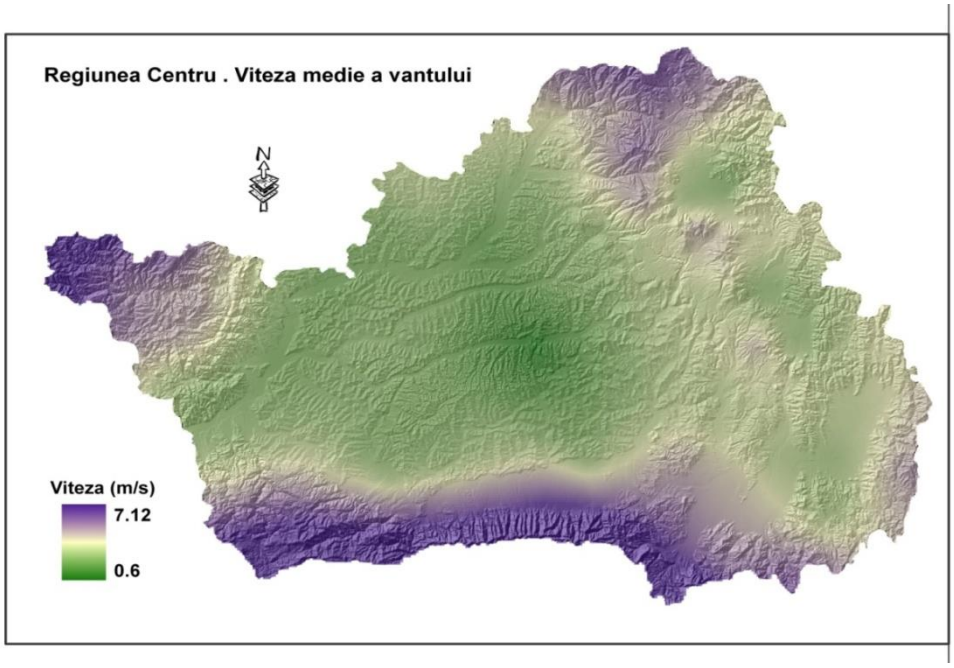

Fig. 2.4. Harta vitezelor medii anuale ale vântului în Regiunea Centru

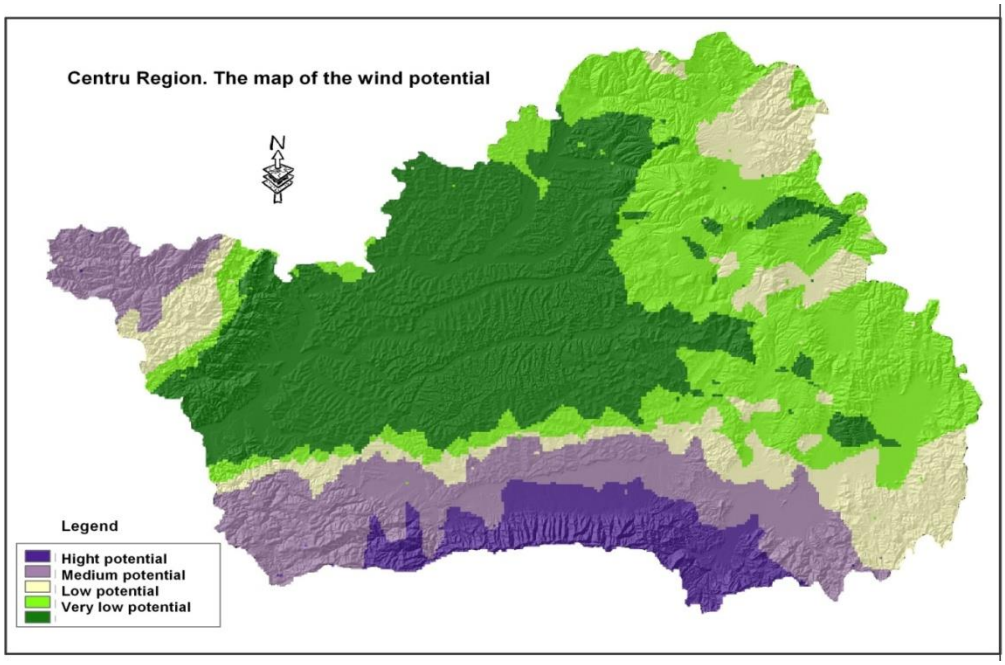

Fig. 2.5. Harta potențialului energetic eolian în Regiunea Centru

Hidrografia

Hidrografia Regiunii Centru este reprezentata de suprafeţe importante din bazinul hidrografic al râurilor Mureş şi Olt. Din punct de vedere hidrologic, Carpaţii constituie zona de obârşie şi alimentare cu apă pentru toate râurile principale de pe teritoriul ţării. Scurgerea atinge, pentru zonele înalte, cele mai ridicate valori primăvara, mai timpuriu în Carpaţii Occidentali (februarie, martie, aprilie) şi mai târziu în restul ramurilor carpatice (martie, aprilie, mai şi chiar iunie). Debitul cel mai mare al râurilor se înregistrează tot primăvara, când de obicei topirea zăpezii se suprapune cu ploile de primăvara. Debitul bogat şi constant, în mare parte, ca şi panta mare a profilelor longitudinale sunt caracteristici care determina potenţialul hidroenergetic ridicat al râurilor carpatice. În plus, necesităţile de apă pentru alimentarea localităţilor, a unitarilor economice şi pentru irigaţii, paralel cu nevoia regularizării nivelului râurilor, dau acumulărilor de apa din marile bazine artificiale montane funcţii economice foarte complexe.

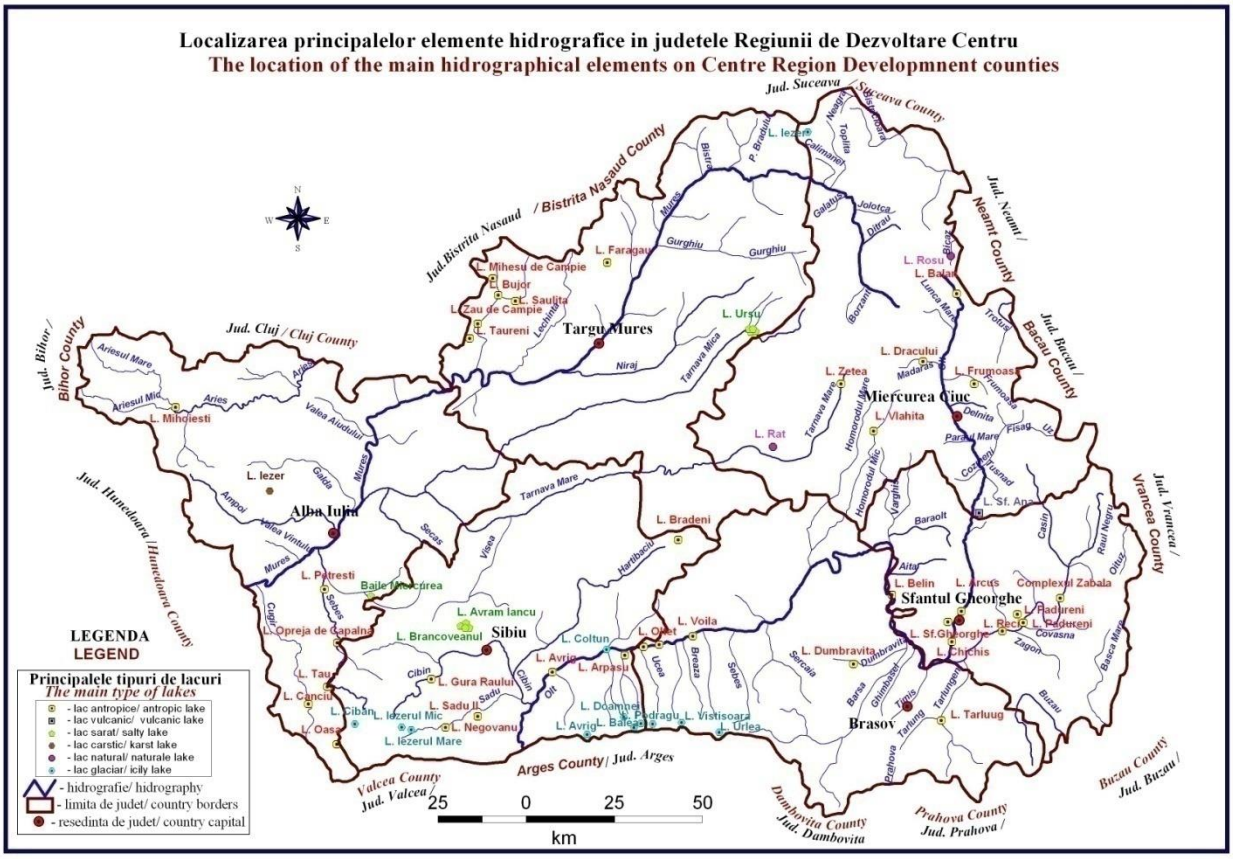

Fig. 2.6. Harta hidrografică a Regiunii Centru

Principalele lacuri naturale din Regiunea centru sunt: lac de crater vulcanic (L. Sf. Ana), lac de baraj natural (Lacul Roșu), lac în depresiune carstică (Iezerul Ighiel), lacuri glaciare (L. Bâlea, L. Iezerul Mare, L. Iezerul Mic, L. Doamnei, L. Avrig, L. Podragu, L. Urlea, etc.), lacuri sărate (L. Brâncoveanul, L. Avram Iancu, L. Ursu, etc.). Lacurile antropice sunt puse în evidență de: L. Zau de Câmpie, L. Zetea, L. Miheșu de Câmpie, L. Gura Râului, Lacul Sadu II, L. Frumoasa, L. Oașa, L. Mihoești, L. Petrești, L. Tău, L. Canciu, L. Arpașu, L. Vlăhița, L. Arcuș, L. Reci, L. Chiciș, Complexul Zăbala, etc.).

Două sisteme hidrografice importante, Mureşul şi Oltul, oferă un potenţial hidroenergetic care poate fi valorificat în zonele unde relieful se caracterizează prin pante accentuate (peste 7 grade), debitul acestor râuri şi a afluenţilor săi depăşind 60-70 m3/s. În zona Munţilor Apuseni, cel mai important râu din punct de vedere al valorificării potenţialului hidroenergetic este Arieşul, debitul mediu fiind de 23.5 m3/s. Importante sunt resursele hidroenergetice ale Mureșului, Oltului și Sebeșului. Potențialul hidroenergetic al cursurilor repezi de munte este exploatat în principal pe cursul râurilor Sebeș, Sadu și Olt.

Principalul râu din Depresiunea Transilvaniei este Mureșul, care o străbate pe direcția NE-SV și primește afluenți mai importanți pe Târnava (formata la Blaj, prin unirea Târnavei Mari cu Târnava Mică), Secașul, Sebeșul, Arieșul și Ampoiul. În sud depresiunea este străbătuta de Olt, care aduna toate râurile ce coboară din Făgăraș, precum Homoroadele (Mare si Mic), Cibin cu Sadu și Hârtibaciu. Potențialul hidroenergetic poate fi valorificat în zonele cu pante

accentuate ce asigură un debit mare al râurilor. În acest sens, potențial hidroenergetic ridicat îl au râurile: Arieș, Cibin, Sadu, Hârtibaciu. Cea mai mare parte a Depresiunii Transilvaniei aflată în perimetrul Regiunii Centru este străbătuta de râuri cu debile modeste, datorită pantelor reduse ale reliefului.

Solurile

Varietatea formelor şi treptelor de relief precum şi complexitatea climatului Regiunii Centru sunt principalii factori care contribuie la formarea si etajarea solurilor. Pe baza conţinutului de humus se pot identifica clase de soluri în funcţie de fertilitate. Cele mai fertile soluri pretabile în special pentru cereale sunt cele din clasa molisoluri, specifice zonelor de câmpie cu altitudini sub 300 de metri. Acestea prezintă o omogenitate în partea centrală a Depresiunii Colinare a Transilvaniei, iar la nivelul întregii regiuni se pot identifica câteva zone care dețin cel mai mare potențial de dezvoltare a agriculturii, în special cultivarea cerealelor și a plantelor tehnice: partea central-estică a județului Alba, partea vestică a județelor Mureș și Sibiu, partea centrală a județului Covasna.

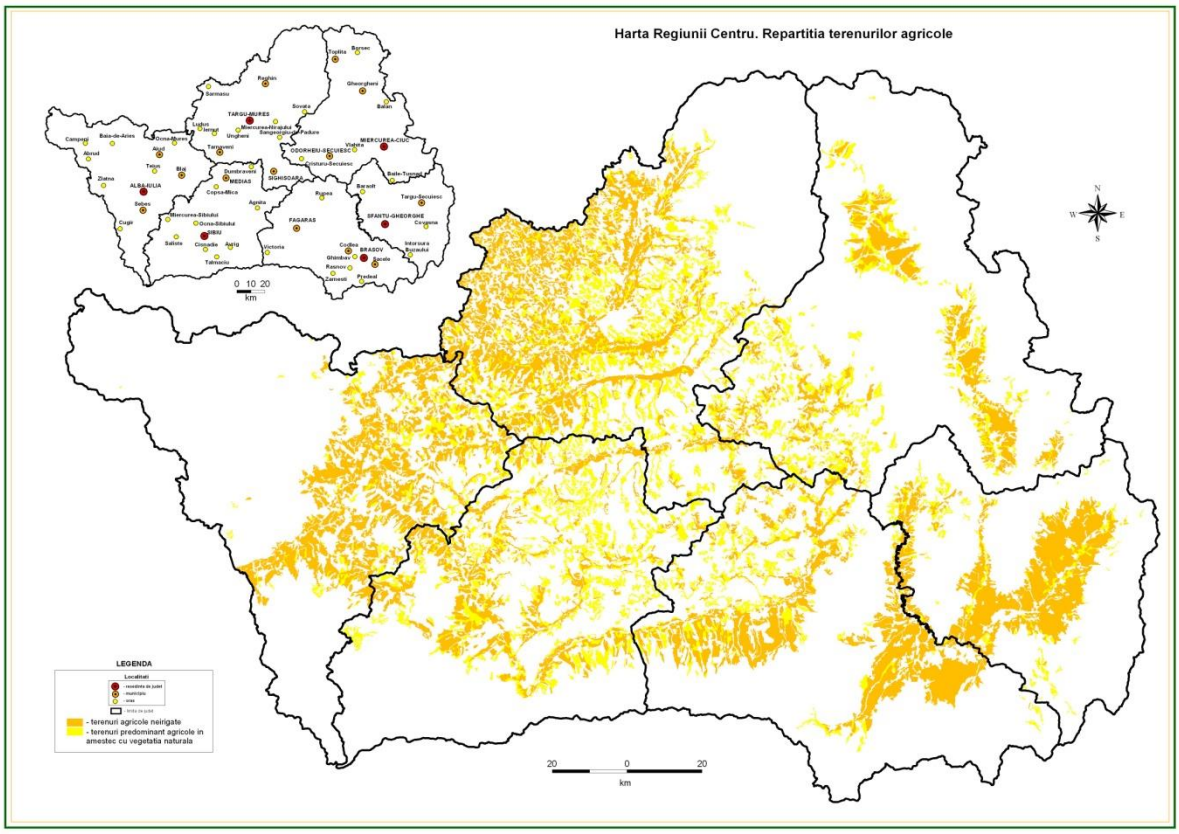

Fig. 2.7 Repartiția geografică a terenurilor arabile care se suprapune peste zonele cu soluri fertile din Regiunea Centru

Cele mai răspândite soluri sunt cernoziomurile levigate bogate în humus și cu fertilitate ridicată (în Câmpia Transilvaniei), solurile argiloiluviale (cu acumulări de argilă), solurile brune

și brune-acide (cambisoluri). În zona montană calitatea solurilor este mai slabă și impune restricții cultivării plantelor, predominând spodosolurile (podzoluri și brune acide montane). În zona montană agricultura se bazează pe creșterea animalelor care utilizează suprafețele de pășuni și fânețe naturale, creșterea ovinelor fiind tradițională în anumite zone din Regiunea Centru (de exemplu Mărginimea Sibiului).

Principalele resursele naturale

Existența tuturor treptelor de relief, diversitatea geologică și mineralogică, topoclimatele, diversitatea categoriilor de folosință a terenurilor, structura pedologică complexă, varietatea elementelor hidrografice și potențialul forestier sunt principalele elemente ce stau la baza unei game variate de bogății naturale ce se găsesc atât în interiorul cât și la exteriorul suprafeței Regiunii Centru.

Diversitatea bogățiilor naturale existente pe cuprinsul Regiunii Centru constituie o premiză importantă în dezvoltarea economică. Cea mai importantă resursă a subsolului o constituie zăcămintele de ***gaz metan***, care se caracterizează prin cea mai mare puritate, peste 98%, fiind alcătuit aproape exclusiv din gaze uscate. Cele mai mari zăcăminte de gaz metan din Regiunea Centru se extrag din domurile gazeifere de la Sărmașu, Zau de Câmpie, Mediaș, Nadeș, Deleni, etc.

În afară de gaze naturale Regiunea centru dispune și de alți combustibili fosili, precum ***cărbunele***, acest găsindu-se cu precădere în partea de nord - est a regiunii, zona nord - vestică a județului Covasna și județul Brașov (Baraolt, Racoș, Borsec, Codlea, Cristian, Vârghiș).

O altă resursă de subsol însemnată este pusă în evidență de zăcămintele metalifere și resursele neferoase. Cele mai importante ***resurse metalifere*** aflate pe teritoriul regiunii sunt zăcămintele neferoase auro - argentifere (Roșia Montana, Zlatna, Almașu Mare, Baia de Arieș), cuprifere (bucium, Roșia Poieni, Techereu, Bălan), mercur (Izvorul Ampoiului, Mădăraș, Sântimbru).

O resursă naturală importantă a Regiunii este ***sarea*** prezentă în cantități considerabile în partea de sud-vest. Aceasta se extrage cu precădere la Ocna Sibiului, Praid, etc. Sarea reprezintă materia primă folosită la fabricarea produselor clorosodice la Ocna Mureș, Târnăveni, a îngrășămintelor azotoase (Târgu Mureș. Victoria, Făgăraș).

Activitatea vulcanică care a avut loc în era neogen pe rama vestică a Carpaților Orientali a dus la conservarea unor resurse naturale de mare importanță pentru Regiunea Centru. Amintim în acest sens mofetele în care se găsesc importante resurse de ***ape minerale***, fiind valorificate la Borsec, Băile Tușnad, Bilbor, etc. Varietatea substanțelor minerale sunt utilizate în cura balneară ce cuprind ape minerale terapeutice, lacuri sărate, nămoluri sapropelice, gaze mofetice, etc., precum și ape minerale care se îmbuteliază, în scop alimentar. În Munții Călimani se găsesc importante resurse de ***sulf***.

Rocile de construcție (bazalt, travertin, gresie, șisturi cristaline, cristale marmoreene, argile și argile refractare, caolin, precum și pietrișuri și nisipuri din albiile principalelor râuri) constituie materia primă folosită în industria materialelor de construcție. Pe baza prelucrării industriale a rocilor de construcție se produce: var (Târnăveni), cărămizi și țiglă (Alba iulia, Sighișoara, Târnăveni, Sântimbru), porțelan (Alba Iulia, Târnăveni, Sighișoara, Sibiu), geamuri (Mediaș, Târnăveni), sticlărie (Sighișoara, Avrig), cristaluri (Mediaș).

Un rol aparte în valorificarea eficientă a resurselor Regiunii Centru îl reprezintă fondul funciar foarte diferențiat în funcție de altimetria reliefului: în lungul văilor, în depresiuni, Câmpia Transilvaniei predomină ***terenurile arabile*** cultivate cu cereale, plante tehnice (sfeclă de zahăr, plante furajere, etc.), în zonele de deal terenurile sunt ocupate de vii și pomi fructiferi, iar în zona montană de pășuni și fânețe naturale. ***Fondul forestier*** relativ bogat și diversificat a favorizat dezvoltarea industriei de prelucrare a lemnului în centre mai mici situate în zona montană (Câmpeni, Tălmaciu).

Tabel 2.3 Principalele resurse naturale la nivelul județelor Regiunii Centru

Județul	Principalele resurse naturale ale județului
Alba	resurse metalifere neferoase (aur, argint, cupru, plumb, zinc, pirită, mercur), sare, roci de construcție (marmură, nisipuri, pietrișuri, calcar, gresie, tufuri vulcanice, marne), gaz metan, lemn
Brașov	ape minerale, ape clorosodice, ape sărate de zăcământ din depozite de nisipuri sarmatice, mineralizații metalifere, roci de construcție (bazalt, nisipuri, pietrișuri, calcar, gresie), lemn
Covasna	cărbuni (lignit), ape minerale carbogazoase, clorurat-sodice, feruginoase, bicarbonatate, iodobromurate și sulfuroase,), roci de construcție (andezit, diatomită, nisipuri, pietrișuri, gresii, argile), lemn
Harghita	roci de construcție (andezit, bazalt, marmură, nisipuri, pietrișuri), lemn, sare, minereuri feroase și neferoase (cupru, fier, mercur), ape minerale carbogazoase, mofete, nămoluri
Mureș	zăcăminte de gaz metan (peste 60% din producția națională este extrasă de pe teritoriul județului Mureș), sare, roci de construcție (argile, nisipuri, pietrișuri, roci vulcanice), izvoare minerale clorosodice, lemn
Sibiu	zăcăminte de gaz metan, sare, roci de construcție (argile, nisipuri, pietrișuri, marmură, calcar), lemn, ape minerale clorosodice

În prezent, principalele resurse ale Regiunii Centru care se află în prezent în exploatare sunt: gazul metan, rocile de construcție (nispipuri, pietrișuri, calcar, etc.), lemnul, terenurile arabile, apele minerale, etc. În plus, există inițiative de exploatare a resurselor metalifere neferoase (aur, argint, plumb, zinc, zăcăminte polimetalice) din Munții Apuseni.

SUMAR

Principalele particularități ale cadrului natural din Regiunea Centru cu potențial ridicat de valorificare, în special economică sunt:

- ***Personalitatea geografică a Regiunii Centru,*** pusă în evidență de armonia morfologică a reliefului și dispoziția concentrică a acestor trepte de relief, ***a avut o influență favorabilă asupra configurației și dezvoltării rețelei de așezări, căilor de transport și hidrografiei.***
- ***Particularitățile geografice au permis dezvoltarea unei rețele de transport, considerată ca fiind una strategică***, integrând rețeaua de orașe de importanță regională în sistemul național, în special în Depresiunea Colinară a Transilvaniei. De pildă, fragmentarea reliefului montan a facilitat construirea drumurilor în profil transversal și longitudinal în Carpații Orientali
- Varietatea reliefului prezintă ***un ridicat potențial turistic***
- ***Predominanța reliefului montan (47% din suprafața regiunii)*** prezintă un ridicat potențial de dezvoltare a zootehniei, iar suprafețele de platou și lunca sunt propice culturilor agricole.
- ***Climatic***, pe cea mai mare suprafaţa din regiune se resimt influenţele climatice vestice (Munţii Apuseni şi Depresiunea Colinară a Transilvaniei). Altitudinea Carpaţilor Meridionali şi Orientali joacă un rol de barare în calea influenţelor de ariditate ce vin dinspre estul Europei
- ***Condițiile pedoclimatice variate și în mare parte favorabile*** permit o diversificare a activităților agricole, cu potențial ridicat de valorificare economică
- ***Resursa de regenerabilă de energie cu cel mai mare potențial de valorificare*** la nivelul Regiunii Centru este ***biomasa***
- ***Potențialul energetic solar poate fi valorificat pe toate unitățile de relief*** din Regiunea Centru, cel mai mare potențial fiind în Podișul Transilvaniei. În zona montană potențialul solar poate fi valorificat în zonele cu versanți cu orientare sudică.
- ***Regiunea Centru nu dispune de potențial eolian rentabil economic***. (existând foarte puține zone în general montane și foarte restrânse teritorial)
- ***Importante sunt resursele hidroenergetice ale Mureșului, Oltului și Sebeșului***. Potențialul hidroenergetic al cursurilor repezi de munte este exploatat în principal pe cursul râurilor Sebeș, Sadu și Olt. În zona Munţilor Apuseni, cel mai important râu din punct de vedere al valorificării potenţialului hidroenergetic este Arieşul. În Depresiunea Colinară a Transilvaniei, cel mai mare potențial hidroenergetic este în sud, unde depresiunea este străbătuta de Olt și care la rândul său colectează toate râurile ce coboară din Făgăraș, precum Homoroadele (Mare si Mic), Cibin cu Sadu și Hârtibaciu.

- ***Cele mai fertile soluri*** pretabile în special pentru cereale sunt cele din clasa molisoluri, specifice zonelor de câmpie cu altitudini sub 300 de metri. Acestea prezintă o omogenitate în partea centrală a Depresiunii Colinare a Transilvaniei. La nivel regional, ***exemple de zone cu cel mai mare potențial de dezvoltare a agriculturii, în special cultivarea cerealelor și a plantelor tehnice*** sunt: partea central-estică a județului Alba, partea vestică a județelor Mureș și Sibiu, partea centrală a județului Covasna.
- ***Existența unei diversități de bogății naturale*** ce se găsesc atât în interiorul cât și la exteriorul suprafeței Regiunii Centru, acestea ***constituind o premiză importantă în dezvoltarea economică.*** Principalele bogății sunt: gaz metan, resurse metalifere , sarea, ape minerale, cărbunele, rocile de construcție, terenurile arabile, fondul forestier
- ***Cea mai importantă resursă a subsolului o constituie zăcămintele de gaz metan***, care se caracterizează prin cea mai mare puritate, peste 98%, fiind alcătuit aproape exclusiv din gaze uscate.

Principalele condiții restrictive impuse de cadrul natural din Regiunea Centru sunt:

- ***Masivitatea Carpaților Meridionali a impus restricții în construirea de căi rutiere de transport***, ei fiind străbătuți transversal fie de-a lungul unor râuri de ordin superior (Oltul), fie prin culoare depresionare (Culoarul Rucăr - Bran).
- ***Particularitățile reliefului montan impun în multe zone dificultăți de accesibilitate și dezvoltare a așezărilor din zonele rurale***
- Din punct de vedere al valorificării energiei eoliene, Depresiunea Transilvaniei din Regiunea Centru nu dispune de potențiali energetic rentabil economic

3. Structura sistemului de așezări

Așezările umane reprezintă puncte de concentrare a bunurilor materiale și spirituale, repartizate în spațiu, în funcție de condițiile geografice, istorice, economice și politice. (Ianoș, I. și colab., 2000). În același timp, așezările umane contribuie la organizarea spațiului geografic, la potențialul în teritoriu, fiind caracterizate de legăturile care există între elementele sale (populație, fluxuri de resurse și informații), stabilindu-se relații de atracție sau respingere.
Dinamica și configurația rețelei de localități sunt factori care au influențat în mod direct nivelul de dezvoltare socială și economică a Regiunii Centru.

Rețeaua de localități din Regiunea Centru este formată din 57 de orașe dintre care 20 sunt municipii (cele mai multe fiind în județele Alba, Brașov, Harghita și Mureș în număr de 4), 357 de comune și 1788 de sate. La nivel de județ, cele mai multe comune sunt în Mureș (91), iar cele mai puține în Covasna (40) și Brașov (48). Datorită particularităților geografice cele mai

multe sate sunt în județul Alba (656), majoritatea fiind mici și foarte mici (foarte multe cătune în Munții Apuseni cunoscute sub numele de crânguri), la polul opus fiind județul Covasna având de 5 ori mai puține sate față de Alba (122).

Tabel 3.1 Organizarea administrativ teritorială a Regiunii Centru în 2012

Județe	Numărul orașelor și municipiilor	din care: municipii	Numărul comunelor	Numărul satelor
Regiunea Centru	**57**	**20**	**357**	**1788**
Alba	11	4	67	656
Brașov	10	4	48	149
Covasna	5	2	40	122
Harghita	9	4	58	235
Mureș	11	4	91	464
Sibiu	11	2	53	162

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din punct de vedere la rețelei urbanistice, Regiunea Centru se caracterizează printr-o eterogenitate. Analizând modul de dispunere al localităților, din totalul orașelor și municipiilor din Regiunea Centru:

- 1,75% sunt de rang 2 (peste 200.000 de locuitori): Brașov
- 3,5% sunt de rang 3 (100.000 - 200.000 de locuitori): Târgu Mureș și Sibiu
- 5,25% sunt de rang 4 (50.000 - 100.000 de locuitori): Alba Iulia, Mediaș și Sfântu Gheorghe
- 19,3% sunt de rang 5 (25.000 - 50.000 de locuitori): Miercurea Ciuc, Făgăraș, Reghin, Odorheiu Secuiesc, Sighișoara, Săcele, Sebeș, Cugir, Târnăveni, Aiud și Zărnești

În Regiunea Centru 6 orașe mari (10,5 % din totalul orașelor și municipiilor) au o populație de peste 50.000, iar pe întreg teritoriul Uniunii Europene sunt aproape 1.000 de orașe mari[1].

În ceea ce privește spațiul rural, acesta ocupă aproximativ 83% din teritoriul regiunii și oferă rezidență pentru 40% din locuitorii Regiunii Centru. Având la bază criteriul împărțirii administrativ-teritorial, ponderile spațiilor urbane și rurale la nivel de județ sunt următoarele:

Județul	Ponderea suprafeței urbane (%)	Ponderea suprafeței rurale (%)
Alba	21.9	78.1
Brașov	22.3	77.7
Covasna	13.0	87.0
Harghita	14.7	85.3

[1] Comunicare din partea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Regiunilor și Comitetul Economic și Social European, ”Carta verde privind coeziunea teritorială. Transformarea diversității teritoriale într-un avantaj”, Bruxelles, 2008, pagina 5

Mureș	12.8	87.3
Sibiu	19.3	80.7

La nivelul Regiunii Centru județul cu cea mai mare suprafață a zonei urbane este Brașov (22,3%), iar cu cea mai mică este Mureș (12,8%). În ceea ce privește suprafața spațiului rural, județe care dețin ponderi peste 85% sunt: Mureș, Covasna și Harghita.

3.1. Tipurile de așezări

În urma analizei pe baza datelor din 2011 privind evidenţa unităţilor administrativ-teritoriale, pe teritoriul Regiunii Centru sunt 20 de municipii (6 dintre acestea fiind şi reşedinţe de judeţ), 37 de oraşe şi 357 de comune.

Considerate jucători cheie într-o economie competitivă bazată pe cunoaştere şi crearea de prosperitate, oraşele prin funcţiile sale sunt centre de polarizare pentru localităţile rurale din vecinătate. La nivelul regiunii Centru reţeaua de localităţi urbane este echilibrată, excepţie făcând judeţul Covasna. Repartiţia oraşelor în funcţie de judeţele regiunii este ilustrată în tabelul de mai jos, existând 3 judeţe cu un număr maxim de 11 oraşe (Alba, Mureş şi Sibiu), iar la polul opus cu 5 oraşe fiind judeţul Covasna. Potrivit datelor statistice oficiale, la nivelul Regiunii Centru s-a înregistrat în anul 2011 o rată de urbanizare de 58%, fiind superioară celei înregistrate la nivelul României. Mai multe detalii cu privire la populația urbană a regiunii pot fi găsite în capitolul 4 ”Structura socio-demografică a populației” în secțiunea 4.1 ”Evoluția principalilor indicatori demografici”

Tabel 3.2 Situaţia oraşelor din Regiunea Centru în anul 2012

Judeţul	Municipiu	Oraş
Alba	Alba Iulia, Aiud, Blaj, Sebeş	Abrud, Baia de Arieş, Câmpeni, Cugir, Ocna Mureş, Teiuş, Zlatna
Brașov	Braşov, Codlea, Făgăraş, Săcele	Ghimbav, Predeal, Râşnov, Rupea, Victoria, Zărneşti
Covasna	Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc	Baraolt, Covasna, Întorsura Buzăului
Harghita	Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Odorheiu Secuiesc, Topliţa	Băile Tuşnad, Bălan, Borsec, Cristuru Secuiesc, Vlăhiţa
Mureș	Târgu Mureş, Reghin, Sighişoara, Târnăveni	Iernut, Luduș, Miercurea Nirajului, Sângeorgiu de Pădure, Sărmaşu, Sovata, Ungheni
Sibiu	Sibiu, Mediaş	Agnita, Avrig, Cisnădie, Copşa Mică, Dumbrăveni, Miercurea Sibiului, Ocna Sibiului, Sălişte , Tălmaciu

Așezările urbane din Depresiunea Colinară a Transilvaniei din Regiunea Centru

Considerată una dintre marile arii de concentrare umană Depresiunea Transilvaniei se remarcă prin repartiția relativ uniformă a așezărilor în strânsă corelație cu relieful, rețeaua hidrografică, resursele naturale și căile de comunicație. În general văile concentrează numărul cel mai mare de așezări și în mod particular marile axe morfohidrografice (văile Mureșului, Târnavelor). O asemănătoare situație se întâlnește și în Câmpia Transilvaniei, zonele de contact dintre unitățile periferice și cele montane, contactele dintre văi și versanți, etc.

Analizat în profil regional, se pot identifica subregiuni lipsite de orașe cum este de pildă Câmpia Transilvaniei, iar altele concentrează un număr însemnat de centre urbane de-a lungul marilor axe morfohidrografice formând adevărate grupări industriale, care în prezent au suferit restructurări economice sau se află în declin industrial:

- pe Mureș: Reghin, Târgu Mureș, Luduș
- pe Târnava Mare: Odorheiu Secuiesc, Cristuru Secuiesc, Sighișoara, Dumbrăveni, Mediaș, Copșa Mică
- pe Târnava Mică: Sovata, Târnăveni
- la confluența Târnavelor: Blaj

Un areal de concentrare urbană se află și în depresiunile de contact: Aiud, Ocna Mureș, Alba Iulia, Sebeș, Cisnădie, Sibiu, Făgăraș, Victoria. Uneori orașele apar și izolate fiind legate de poziția în teritoriu. Un exemplu în acest sens este orașul Agnita.

Orașele Sibiu și Târgu Mureș cu funcții complexe și o populație numeroasă ce depășește 100.000 de locuitori, exercită o influență remarcabilă pe plan regional și național, constituind totodată principalele centre de convergență din depresiune.

Aşezările urbane din Munții Carpați din Regiunea Centru

Aşezările carpatice au apărut şi s-au dezvoltat în strânsă legătură cu particularităţile geografice care au impus şi unele restricţii de dezvoltare şi expansiune date de influenţa directă a altitudinii şi gradului de fragmentare a reliefului. Dacă iniţial activitatea de bază a populaţiei era agricultura, pe măsura evoluţiei sociale, activităţile din spaţiul carpatic s-au diversificat: exploatarea şi prelucrarea lemnului, exploatarea cărbunilor, a diferitelor minereuri feroase şi neferoase, a unor resurse nemetalifere, etc. Acest fapt a atras după sine o dezvoltare a reţelei de transport din zona montană a Regiunii Centru care s-a realizat în lungul arterelor hidrografice, culoarelor depresionare, etc.

Depresiunile submontane din interiorul şi exteriorul acestora sunt puse în evidenţă de prezenţa „ţărilor”, vechi arii de locuire şi concentrare a populaţiei româneşti, organizată în unităţi politico-administrative bine închegate. Amintim în acest sens Ţara Bârsei, Ţara Făgăraşului, Ţara Moţilor, etc.

Carpaţii Româneşti din Regiunea Centru se caracterizează printr-un grad ridicat de umanizare şi un număr relativ mare de aşezări urbane ţinând cont de particularităţile geografice:

- din Carpaţii Orientali: Miercurea Ciuc, Băile Tuşnad, Bălan, Borsec, Gheorgheni, Topliţa, Vlăhiţa, Braşov, Codlea, Râşnov, Ghimbav, Săcele, Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc, Baraolt, Covasna, Întorsura Buzăului

- din Carpaţii Meridionali: Zărneşti, Predeal, Tălmaciu, Cugir
- din Carpaţii Occidentali: Abrud, Baia de Arieş, Câmpeni, Zlatna

În cadrul oraşelor carpatice se remarcă Braşov (peste 250.000 de locuitori), Sfântu Gheorghe (peste 60.000 de locuitori) şi Miercurea Ciuc (peste 40.000 de locuitori).

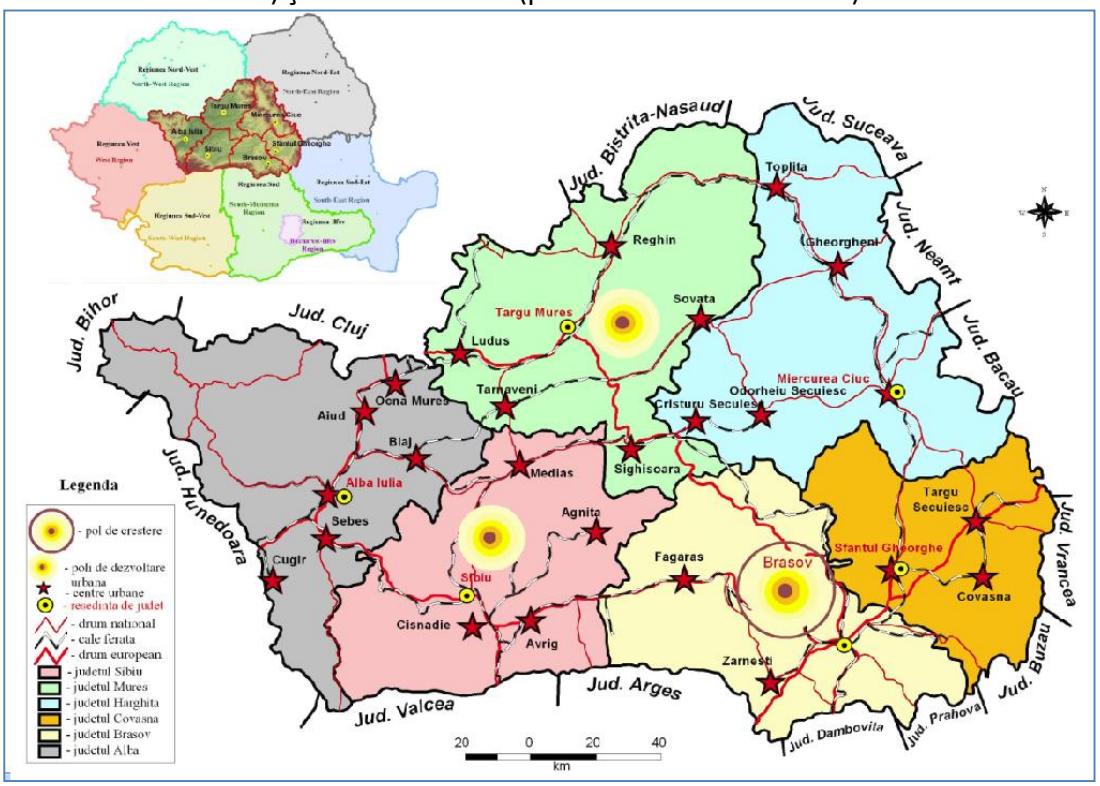

Fig. 3.1 Reţeaua de oraşe din Regiunea Centru cu rol de: pol de creştere, pol de dezvoltare urbană, centru urban

Aşezările rurale

Particularitățile geografice (în special accesibilitate reliefului, resursele naturale, resursele hidrografice și condiții bio-pedo-climatice) au influențat direct umanizarea și dezvoltarea așezărilor rurale, formându-se în timp anumite <u>*tipuri morfostructurale de sate*</u>. Astfel, în Regiunea Centru distingem următoarele ***tipuri de sate***:

- *sate risipite sau împrăștiate*, cu gospodării dispersate pe versanți: Munții Apuseni, Munții Șureanu, Mărginimea Sibiului, etc.
- *sate răsfirate*, condiționate mai puțin de modul de organizare interioară, de relief și ocupația locuitorilor: Subcarpații Transilvaniei, Depresiunea Colinară a Transilvaniei (Câmpia Transilvaniei și Podișul Transilvaniei). În funcție de condițiile topografice locale aceste sate pot prezenta o răsfirare lineară (de vale, de drum, de culme), răsfirare areolară (de versant, de contact, de culme, de vale), o răsfirare polinucleară (formate din mai multe nuclee de răsfirare, mai ales în zonele deluroase și de podiș)
- *sate adunate*, cu tendințe de grupare, adunare a gospodăriilor între limitele unei vetre bine conturate: Podișul Transilvaniei, depresiunile intramontane din Carpații Orientali

și Meridionali, depresiunile submontane sau intracolinare. Există mai multe tipuri de sate adunate: sate compacte, sate aglomerate, sate adunate propriu-zis

În ceea ce privește tipologia așezărilor rurale din Regiunea Centru având criteriu funcțiile așezărilor rurale, aceasta a fost în detaliu prezentată în cadrul Capitolului 9 Agricultura și dezvoltarea rurală în secțiunea privind delimitarea geografică a mediului rural din regiune.

3.2. Gradul de polarizare a principalelor localități și dezvoltarea policentrică

Conceptul de dezvoltare policentrică marchează o schimbare în paradigma privind structura dezvoltării economice și spațiale. European Spatial Development Perspective pledează pentru crearea de "zone dinamice ale integrării economice, distribuite echilibrat pe teritoriul UE și care cuprind rețeaua regiunilor metropolitane și a hinterlandului acestora, accesibile internațional" (orașe, municipii și zonele rurale aferente de diverse dimensiuni) [ESDP publicat de Comisia Europeană, 1999]. Conceptul de dezvoltare policentrică nu se limitează la zonele metropolitane de mari dimensiuni, ci se referă la un sistem ierarhizat care să exprime potențialul așezărilor de pe suprafața întregii Europe.
Considerate jucători cheie într-o economie competitivă bazată pe cunoaştere şi crearea de prosperitate, oraşele prin funcţiile sale sunt centre de polarizare pentru localităţile rurale din vecinătate. Astfel, la nivelul Regiunii Centru reţeaua de localităţi urbane este echilibrată, excepţie făcând judeţul Covasna (5 orașe). Trei județe, Alba, Mureş şi Sibiu, au un număr maxim de 11 oraşe.

La nivelul Regiunii Centru ierarhia polilor urbani de importanță națională, regională sau locală este prezentată prin tabelul de mai jos:

Tabel 3.3 Clasificarea orașelor Regiunii Centru pe baza CSDTR 2030 și a cercetărilor ESPON

Localitate	Populația totală (Recensământul 2011)	În acord cu cercetările teritoriale ESPON	În acord cu Legea 351/2001, CSDTR 2030
Municipiul Brașov	253200	poli de importanţă naţională	Poli naționali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) cu potențial de Arii Funcționale Urbane și potențial MEGA pe termen lung
Municipiul Sibiu	147245	poli de importanţă regională	Poli supraregionali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) (cu potențial de Arii Funcționale Urbane
Municipiul Târgu Mureș	134290		
Municipiul Alba Iulia	63536		
Municipiul Sfântu Gheorghe	56006		
Municipiul Mediaș	47204	poli de importanţă locală	Poli subregionali, intre 30 000 – 50 000 loc
Municipiul Miercurea Ciuc	38966		
Municipiul Odorheiu	34257		

Localitate	Populația totală (Recensământul 2011)	În acord cu cercetările teritoriale ESPON	În acord cu Legea 351/2001, CSDTR 2030
Secuiesc			
Municipiul Reghin	33281		
Municipiul Săcele	30798		
Municipiul Făgăraș	30714		
Municipiul Sighișoara	28102		
Municipiul Sebeș	27019		Poli locali intre 20 000 – 30 000 loc
Oraș Zărnești	23476		
Municipiul Aiud	22876		
Municipiul Târnăveni	22075		
Municipiul Codlea	21708		
Oraș Cugir	21376		
Municipiul Blaj	20630		

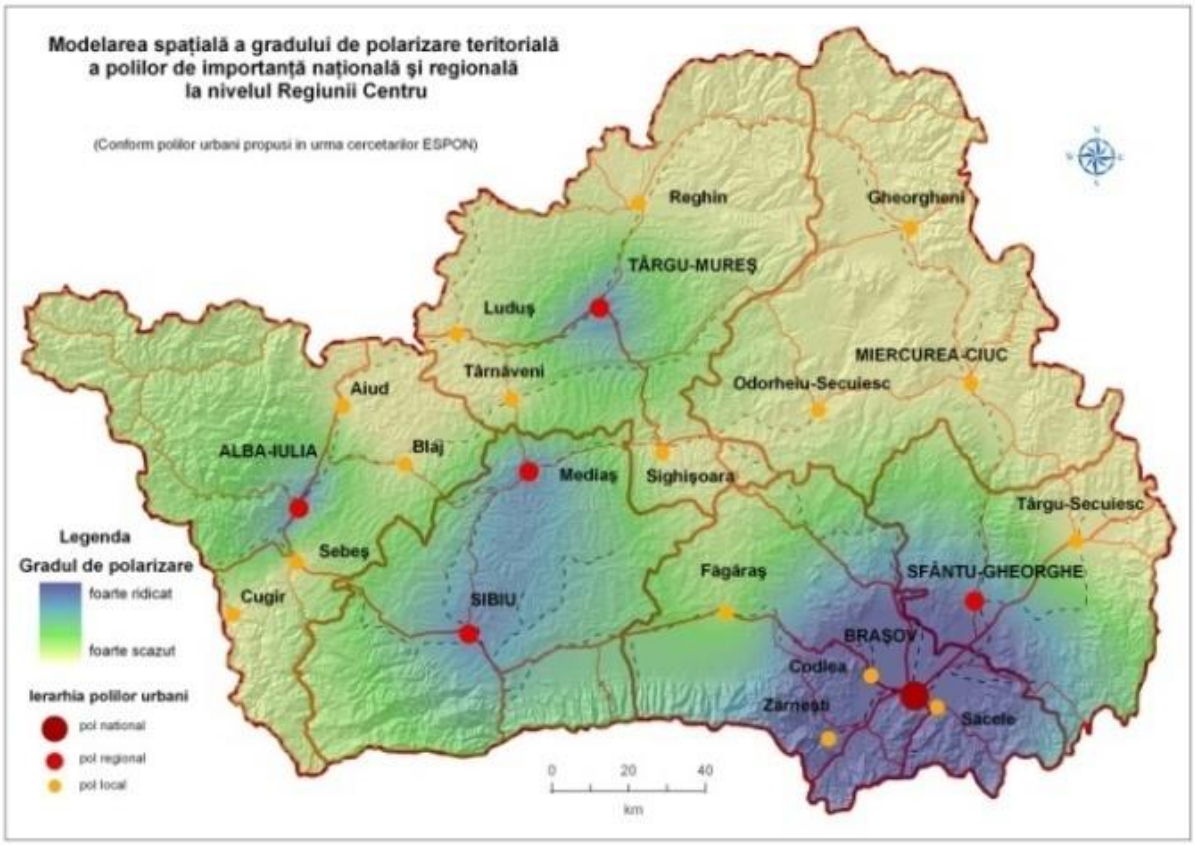

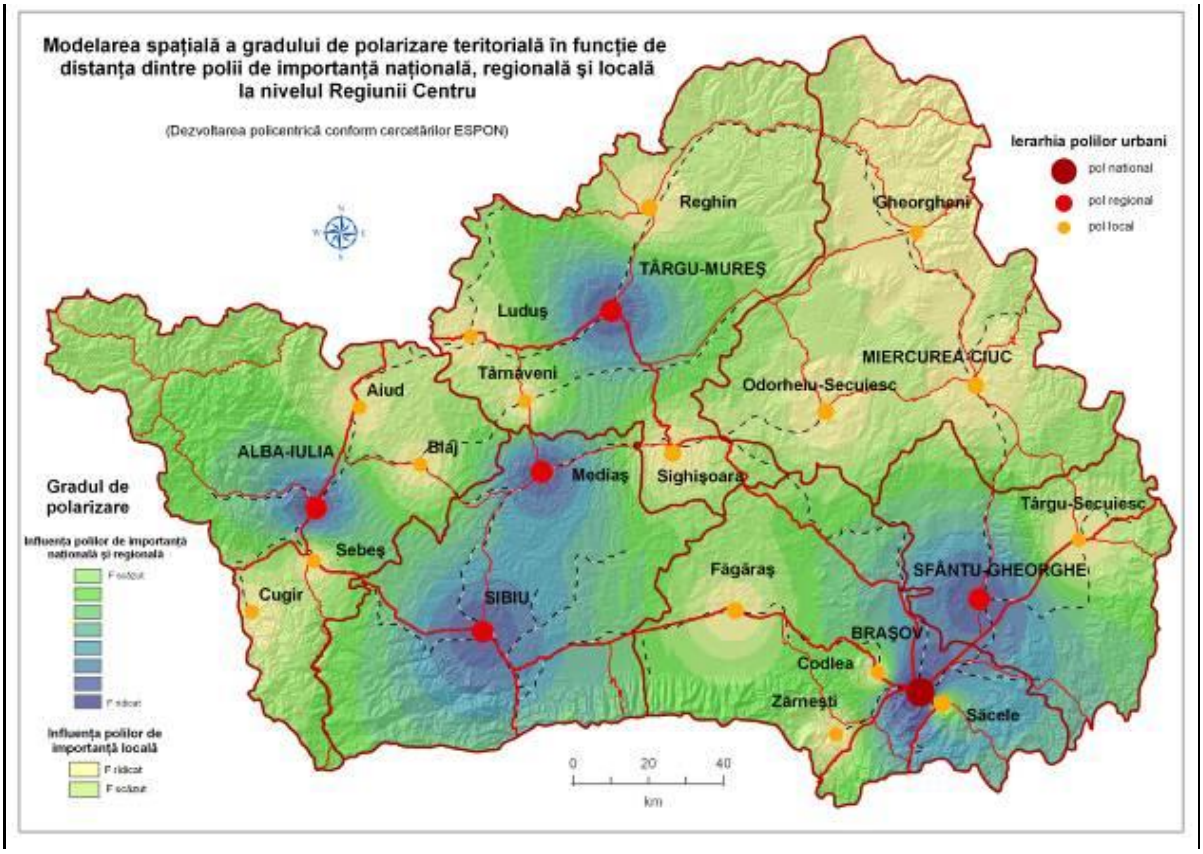

Fig. 3.2 Modelarea spațială a gradului de polarizare teritorială la nivelul Regiunii Centru a polilor urbani de importanță națională, regională și locală pe baza clasificării ESPON

Pornind de la cele amintite, la nivelul Regiunii Centru procesul de dezvoltare policentrică și identificarea politicilor regionale ar putea avea ca punct de plecare diferite abordări:

- observarea empirică a structurii urbane existente
- analiza relaţiilor funcţionale între diferitele așezări urbane în contextul spațial atât la nivel regional cât și național
- identificarea sectoarelor de drumuri rutiere în vederea modernizării pentru a asigura accesibilitatea impusă de procesul de creștere economică la nivel regional
- o țintă politică în măsura în care ea tinde să îmbunătăţească funcţiile urbane
- planificarea alocării de resurse pentru regenerarea orașelor cu rol de polarizare la nivel local

Încurajarea, susținerea și dezvoltarea de politicii de dezvoltare policentrică la nivelul Regiunii Centru este o oportunitate, aceasta reprezentând un element esențial în creștea coeziunii teritoriale. În plus, dezvoltarea policentrică contribuie și la creșterea socio-economică, atât prin extinderea gradului de influență a orașelor mari, cât și prin dezvoltarea orașelor mici și a zonelor rurale (în special prin proiecte integrate implementate în parteneriat). Atunci când cele mai dezvoltate orașe cooperează ca părți ale unui model policentric, ele generează valoare adăugată și acționează ca centre, contribuind atât la dezvoltarea zonelor mai extinse

din care fac parte cât și la diminuarea disparităților teritoriale și socio-economice. În același timp, politica teritorială de dezvoltare policentrică ar putea sprijini considerabil competitivitatea Regiunii Centru.

3.3. Zone metropolitane

Pe teritoriul Regiunii Centru au fost delimitate două zone metropolitane având ca centre polarizatoare polul de creștere Brașov și polul de dezvoltare urbană Târgu Mureș. Definirea actuală a zonelor metropolitane au avut ca obiectiv principal asigurarea cadrului unitar pentru dezvoltarea spaţială a teritoriului municipiile Braşov și Târgu Mureș, plecând de la premisa că acesta reprezintă, împreună cu localităţile înconjurătoare un sistem funcţional coerent, structurat în urma unui lung proces istoric. În acest fel s-ar putea asigura suportul spaţial pentru dezvoltările strategice multisectoriale din aceste teritorii şi facilitarea accesului la resursele europene de finanţare.

Zona Metropolitană Brașov

Zona metropolitană Braşov reprezintă un spaţiu geografic compact fiind format din următoarele unităţi administrativ - teritoriale: Brașov, Bod, Hălchiu, Sânpetru, Cristian, Vulcan, Codlea, Ghimbav, Râşnov, Predeal , Săcele, Hărman, Prejmer și Tărlungeni. Format din centrul polarizator Braşov şi 13 localităţi înconjurătoare, zona metropolitană formează un teritoriu urban-rural cu o suprafaţă de 136101 ha şi o populaţie de 403867 de locuitori.

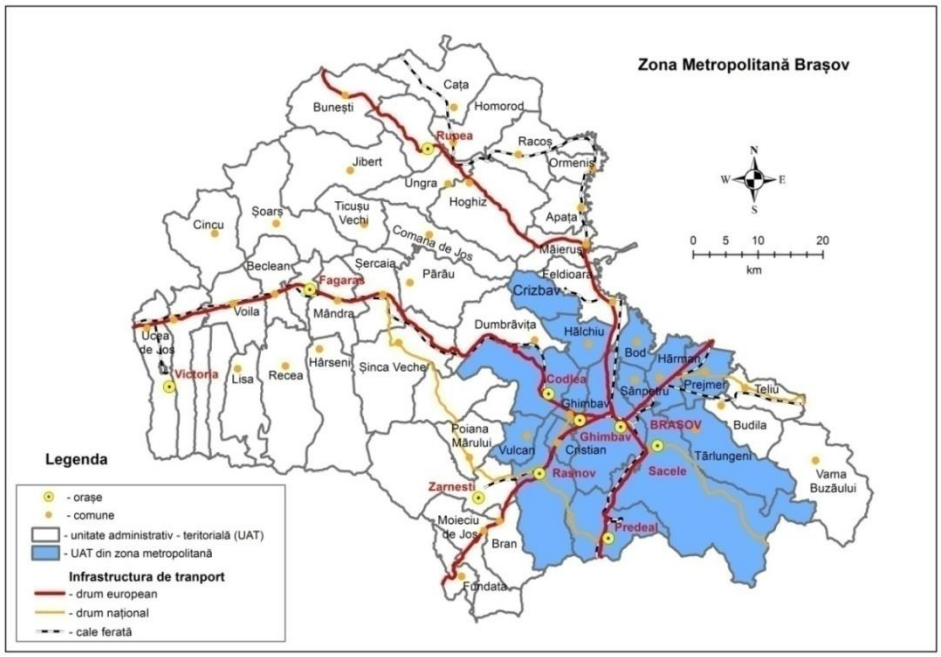

Fig. 3.3 Localizarea geografică a Zonei Metropolitane Brașov

Braşovul, prin potenţial şi tradiţie, accede la tendinţele dezvoltării urbane europene, prin politici publice de dezvoltare spaţială care să ţină cont de interesele complexe ale întregului teritoriu înconjurător.

Prezenţa unui mare centru urban, alături de două municipii şi trei oraşe de mici dimensiuni oferă condiţii pentru o dezvoltare economică echilibrată a zonei metropolitane. Un rol important în procesul de dezvoltare economică îl au comunităţile rurale pe teritoriul cărora se găsesc majoritatea resurselor naturale. Îmbinarea armonioasă a avantajelor pe care le oferă mediul urban şi mediul rural pun bazele unei microregiuni de dezvoltare cu impact la nivel regional şi naţional.

Zona Metropolitană Târgu Mureș

Zona Metropolitană Târgu Mureș este o microregiune cu o evoluție dinamică, înființat cu scopul principal de a asigura dezvoltarea social-economică a zonei. Zona metropolitană este formată din municipiul Târgu Mureș, orașul Ungheni și 12 comune: Acăţari, Ceuaşu de Câmpie, Corunca, Crăciuneşti, Cristeşti, Ernei, Gheorghe Doja, Livezeni, Pănet, Sâncraiu de Mureş, Sângeorgiu de Mureş şi Sânpaul. Populația totală a zonei metropolitane este de 211408 locuitori.

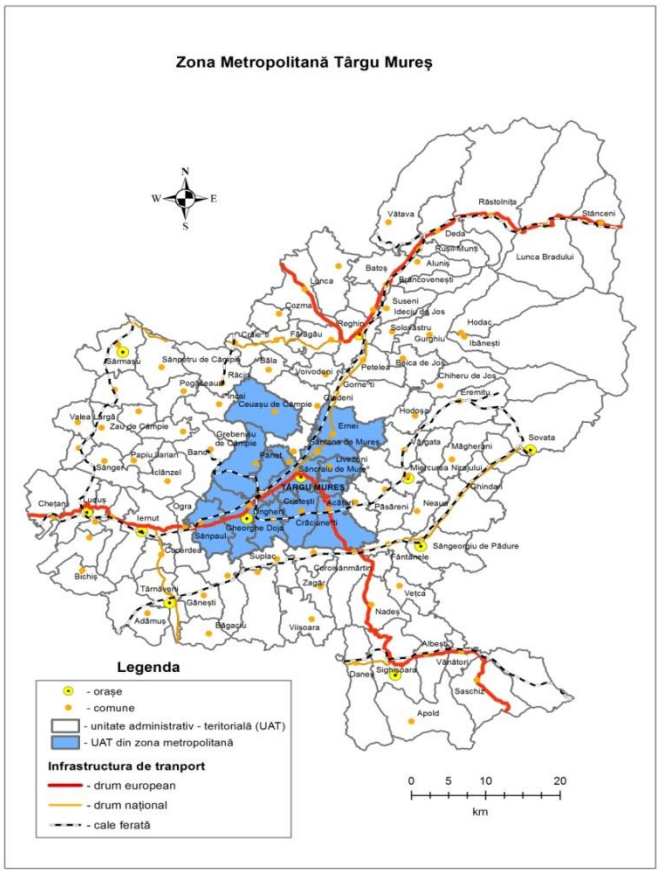

Fig. 3.4 Localizarea geografică a Zonei Metropolitane Târgu Mureș

Prin diversitatea și complexitate funcțiilor sale, municipiul Târgu Mureș este centrul administrativ al județului Mureș și un important centru cultural, industrial și servicii (financiar, comercial, etc.) cu grad ridicat de polarizare a zonei metropolitane delimitate. Acest fapt poate crea și facilita o serie de direcții integrate de dezvoltare durabilă a zonei.

Principalele direcții de dezvoltare pentru Zona Metropolitană Târgu Mureș sunt: creșterea competitivității economice, protejarea grupurilor vulnerabile cu accent pe necesități și drepturile acestora conform legii, protejarea ecosistemelor și a mediului înconjurător, reducerea consumului de energie, al nivelului de poluare și managementul deșeurilor. Atingerea acestor obiective nu poate fi realizată decât prin participarea tuturor factorilor de acțiune la nivel local, regional și național, prin cooperare și parteneriate între grupurile de interes sociale și economice și instituțiile publice.

În altă ordine de idei, la nivelul Regiunii Centru este încurajată și sprijinită cooperarea între diverși actori și comunități rurale în cadrul unor acțiuni integrate vizând dezvoltare teritorială, în special prin proiecte de tip ”Leader”. Astfel, la nivel regional există un număr mare de Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) ce vizează în special dezvoltarea rurală integrată a unităților administrativ - teritoriale prin parteneriate de dezvoltare intercomunitară. (detalii se găsesc în Capitolul 6 Agricultura și dezvoltarea rurală. O listă cu Asociațiile de dezvoltare intercomunitară, Grupurile de Acțiune Locală și diferite parteneriate sau asociații la nivel de unitate/unități administrativ-teritoriale din Regiunea Centru poate fi consultată accesând versiunea online a studiului regional ”Agricultura și Dezvoltarea Rurală în Regiunea Centru, elaborat în cadrul Agenției pentru Dezvoltare Regională Centru.[2]

Cu privire la gradul de sărăcie atât la nivel de oraș cât și comună, în funcție de datele și informațiile de care s-a dispus, s-a prezentat succint în cadrul Capitolului 5.5. ”Infrastructura socială. Incluziunea socială. Comunități defavorizate” aspecte privind cele mai dezvoltare și cele mai sărace unități administrativ - teritoriale (UAT) din Regiunea Centru. Având la bază datele statistice ale unui indicator sintetic (Indicele de dezvoltare socială locală - IDSL) s-a elaborat o hartă reprezentativă la nivel de UAT din Regiunea Centru.

SUMAR

- ***Dinamica și configurația rețelei de localități*** sunt factori care au influențat în mod direct nivelul de dezvoltare socială și economică a Regiunii Centru
- ***Rețeaua de localități din Regiunea Centru*** este formată din 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii), 357 de comune și 1788 de sate
- La nivelul Regiunii Centru ***rețeaua de localități este una echilibrată***
- În Regiunea Centru ***este un oraș cu peste 200.000 de locuitori*** (Brașov, considerat și pol de creștere), ***2 orașe cu populație cuprinsă între 100.000 și 200.000 de locuitori***

[2] Agenția petnru Dezvoltare Regională Centru, studiul regional ” Agricultura și Dezvoltarea Rurală în Regiunea Centru”, 2011, http://www.adrcentru.ro/Detaliu.aspx?t=ADStudiiRegionale&eID=1262

(Târgu Mureș și Sibiu, considerate poli de dezvoltare urbană), ***3 orașe cu populație cuprinsă între 50.000 și 100.000 de locuitori*** (Alba Iulia, Mediaș și Sfântu Gheorghe, ***restul orașelor având o populație sub 50.000 de locuitori***

- ***Cele mai multe comune*** sunt în Mureș (91), iar ***cele mai puține*** în Covasna (40) și Brașov (48)
- Particularităților geografice au influențat direct dezvoltarea și repartiția spațială a așezărilor rurale. ***Cele mai multe sate s***unt în județul Alba (656), majoritatea fiind mici și foarte mici (foarte multe cătune în Munții Apuseni cunoscute sub numele de crânguri), la polul opus fiind județul Covasna având de 5 ori mai puține sate față de Alba (122).
- ***Susținerea și dezvoltarea de politicii de dezvoltare policentrică reprezintă o oportunitate la nivelul Regiunii Centru***, contribuind ***la creșterea atât a coeziunii teritoriale cât și a competitivității regiunii***
- În Regiunea Centru există ***două zone metropolitane*** având ca centre polarizatoare polul de creștere Brașov (Zona Metropolitană Brașov) și polul de dezvoltare urbană Târgu Mureș (Zona Metropolitană Târgu Mureș)
- La nivelul Regiunii Centru există un ***număr mare de Grupuri de Acțiune Locală*** (GAL-uri) ce vizează în special dezvoltarea rurală integrată a unităților administrativ - teritoriale prin parteneriate de dezvoltare intercomunitară

4. Structura socio-demografică a populației

4.1. Evoluția principalilor indicatori demografici

Cu o populație totală de **2,36 milioane locuitori în 2011**, Regiunea Centru se situează pe poziția a 5-a în rândul celor 8 regiuni de dezvoltare ale României. Densitatea populației este scăzută (69 locuitori/kmp), sub cea înregistrată la nivel național. Densități reduse ale populației se găsesc în județele Harghita, Alba și Covasna, județe cu relief predominant montan și fără orașe cu peste 100 000 locuitori .

În ultimii 20 ani, populația regiunii s-a redus cu 12,6%, înregistrând unul din cele mai severe ritmuri de declin, iar până în anul 2050, potrivit prognozelor demografilor, Regiunea Centru ar mai putea pierde alte 25% din populația actuală *(vezi tab. nr. 4.2.)*. Această prognoză este întărită de datele definitive obținute la Recensământul populației din octombrie 2011, care au pus în evidență amploarea declinului demografic din ultimii ani. Astfel, conform datelor centralizate ale recensământului, populația stabilă a regiunii, **la data de 20 octombrie 2011 număra doar 2 360 805 locuitori** *(vezi tab. nr.4.1)*.

Diferențele semnificative între numărul populației conform statisticii curente și numărul populației înregistrat la recensământ sunt cauzate de faptul că pentru perioada 2003-2011

populația a fost calculată prin metoda componentelor, folosind surse administrative pentru migrația externă. Aceste surse nu acoperă întregul fenomen al migrației, mai ales în ce privește emigrația. Ca atare, există o subevaluare severă a acestui fenomen care duce la o supraevaluare a populației României.

Tabel 4.1 Populația stabilă a Regiunii Centru înregistrată la ultimele 3 recensăminte

	1992	2002	2011	2011/1992 (%)	2011/2002 (%)
Total	2701700	2523021	2360805	-12,6	-6,4
Urban	1619095	1473641	1368308	-15,5	-7,1
Rural	1082605	1049380	992497	-8,3	-5,4

Sursa: Institutul Național de Statistică

Deși nu există date cuprinzătoare privind migrația externă din România și implicit privind migrația din Regiunea Centru, putem considera estimarea neoficială de 3 milioane de cetățeni români stabiliți în străinătate ca fiind suficient de credibilă[3]. Datele publicate de Eurostat[4] privind numărul imigranților din statele Uniunii Europene arată că numărul românilor stabiliți în cele mai importante 2 țări de destinație ale cetățenilor români – Italia și Spania – depășea în 2010 cifra de 1,7 milioane.
Astfel, din cei aproximativ 3 milioane de cetățeni români stabiliți în străinătate, estimăm că numărul celor originari din Regiunea Centru se situează în jurul cifrei de 300 mii, astfel că **migrația este prima cauză a declinului demografic**. Majoritatea celor stabiliți în străinătate fac parte din grupa de vârstă 20-44 ani, acest lucru accentuând dezechilibrele demografice și sociale deja înregistrate la nivel regional.

Un prim val migrațional a atins Regiunea Centru la începutul anilor 90, odată cu declinul economic al regiunii și a afectat în special Brașovul, oraș care concentra o bună parte din marile întreprinderi industriale. Dispariția a numeroase locuri de muncă a generat un proces de relocare a populației atrase din alte zone ale României în perioada industrializării accelerate a Brașovului.

O altă categorie de emigranți ce a părăsit Regiunea Centru în ultimii 20-25 ani este constituită din populația de etnie germană. În decurs de doar câțiva ani, cea mai mare parte a persoanelor de etnie germană au emigrat din România, fapt reflectat și în declinul numărului total al populației din Regiunea Centru (județul Sibiu fiind afectat cu precădere).

În prezent, asistăm la al doilea val migrațional ce cuprinde în special populația tânără din mediul rural și centrele urbane mai mici.

[3] Aceste estimări sunt în concordanță cu date statistice oficiale din Italia (997 mii români la 1 ian. 2011 http://www3.istat.it/salastampa/comunicati/in_calendario/inddemo/20110124_00/testointegrale20110124.pdf) și Spania (798 mii români la recensământul din 2011 http://www.ine.es/en/prensa/np756_en.pdf).
[4] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-034/EN/KS-SF-11-034-EN.PDF

Tabel 4.2 Evoluția numărului populației din Regiunea Centru, pe medii rezidențiale și sexe, inclusiv proiecții pentru anii 2025 și 2050

-nr.-

	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011[5]	2025	2050
Total	2.860.490	2.644.115	2.533.421	2.534.378	2.524.176	2.524.628	2.526.062	2.524.418	2.360.805	2.305.400	1.906.800
Densitatea	83,9	77,5	74,3	74,3	74,0	74,0	74,1	74,0	69,2	67,6	55,9
Urban	1.729.260	1.600.172	1.519.058	1.518.050	1.508.179	1.505.423	1.502.514	1.499.280	1.368.308	...	...
Rural	1.131.230	1.043.943	1.014.363	1.016.328	1.015.997	1.019.205	1.023.548	1.025.138	992.497	...	...
Masculin	1.426.463	1.298.215	1.242.353	1.242.060	1.236.300	1.236.452	1.236.474	1.235.205	1.154.483	1.114.100	...
Feminin	1.434.027	1.345.900	1.291.068	1.292.318	1.287.876	1.288.176	1.289.588	1.289.213	1.206.322	1.191.300	...

Sursa: Institutul Național de Statistică

... date nedisponibile

Tabel 4.3 Variația numărului populației din Regiunea Centru în perioada 1990-2050 (previziuni)

	Date absolute (pers.)					Date relative (%)				
	2011/2005	2011/2000	2011/1990	2025/2011	2050/2011	2011/2005	2011/2000	2011/1990	2025/2011	2050/2011
Total	-172.616	-283.310	-499.685	-55.405	-454.005	-6,8	-10,7	-17,5	-2,3	-19,2
Masculin	-87.870	-143.732	-271.980	-40.383	..	-7,1	-11,1	-19,1	-3,5	...
Feminin	-84.746	-139.578	-227.705	-15.022	...	-6,6	-10,4	-15,9	-1,2	...

Sursa: Institutul Național de Statistică

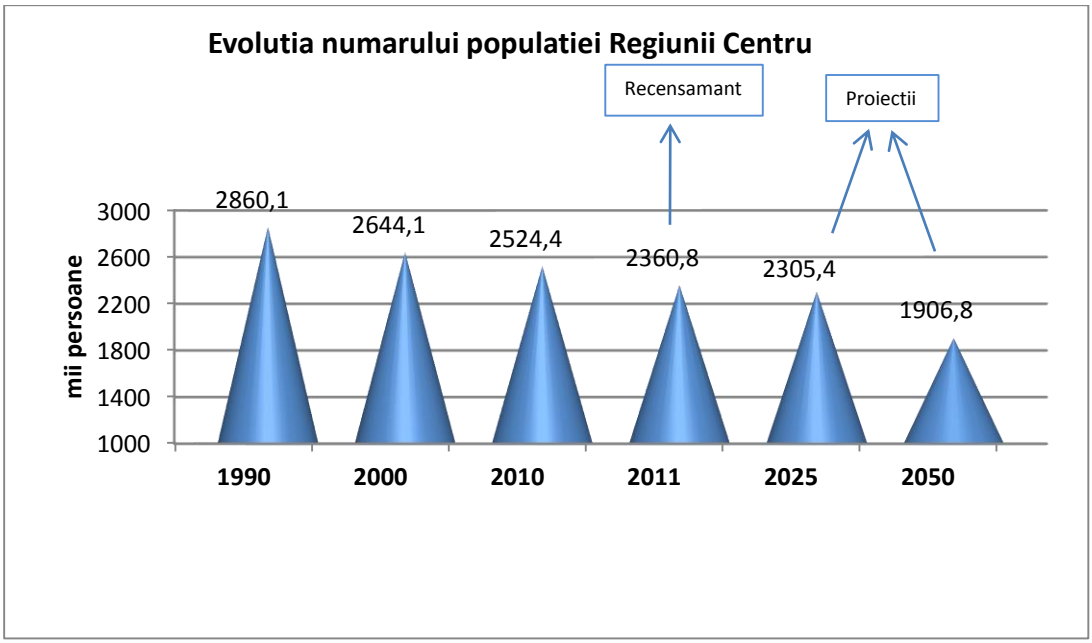

Fig. 4.1

Cea de-a doua cauză a scăderii numărului populației din Regiunea Centru a fost **scăderea rapidă a natalității** după anul 1990 (de la 13,1‰ în 1990 la 9,9‰ în 1995, urmată de o

[5] Date definitive ale Recensământului Populației și locuințelor din 2011

stabilizare în anii următori în jurul valorii de 10,5-11‰). Ca urmare a sporului natural negativ, populația Regiunea Centru a scăzut cu peste 23 mii persoane in perioada 1990 - 2011, partea cea mai mare a declinului datorându-se însă soldului puternic negativ al migrației interne și externe. Județele Alba și Mureș au înregistrat cele mai scăzute valori ale sporului natural de-a lungul perioadei 1990-2011 (cu aproape 16 mii respectiv 14 mii persoane), celelalte județe înregistrând scăderi mult mai mici sau chiar având valori pozitive ale sporului natural.

Conform prognozei populaţiei elaborată de către Institutul Naţional de Statistică că declinul demografic al Regiunii Centru va continua și se va accentua în următorii ani, efectivul populaţiei Regiunii Centru scăzând până în anul 2050, în varianta medie, cu peste 454 mii locuitori. Cauzele acestor evoluţii sunt, înainte de toate, nivelul scăzut al fertilităţii, din cauza căreia generaţia de părinţi este înlocuită doar parţial, şi migraţia, mai ales cea externă care afectează îndeosebi tinerii cu un grad de profesionalizare înalt. La nivel județean, cea mai nefavorabilă evoluție demografică se va înregistra în județul Alba, acesta putând pierde până în 2050 alte 30,3% din numărul populației actuale. Scăderile demografice pentru celelalte 5 județe ale regiunii, chiar dacă sunt mai mici față de cea a județului Alba, rămân importante, fiind cuprinse între 25,8% (în județul Harghita) și 7,3% (în județul Sibiu) *(vezi tab. nr.4.4).*

Tabel 4.4 Prognoza numărului populației din județele Regiunii Centru, varianta medie[6]

	2011	2015	2020	2025	2050	Variația 2050/2011	
						Mii pers.	%
Reg. Centru	2360,8	2460,7	2391,6	2305,4	1906,8	-454	-19,2
Alba	342,4	357,6	341,7	323,6	238,5	-103,9	-30,3
Brașov	549,2	584,8	570,6	551,1	468,3	-80,9	-14,7
Covasna	210,2	216,8	210,5	202,7	164,6	-45,6	-21,7
Harghita	310,9	314,8	305,0	293,2	230,6	-80,3	-25,8
Mureş	550,8	570,7	557,2	540,7	436,6	-114,2	-20,7
Sibiu	397,3	416,0	406,6	394,1	368,2	-29,1	-7,3

Sursa: Institutul Național de Statistică

Structura populației pe grupe de vârstă. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică

Alături de evoluția numerică a populației, evoluția structurii pe grupe de vârstă pune în evidență un **accentuat proces de îmbătrânire demografică,** ponderea vârstnicilor mărindu-se de la 9,7% în 1990 la 15,4% în anul 2011, prognoza pentru 2050 fiind de 31,1%. În același timp, ponderea populației de 0-14 ani a scăzut de la 23,8% la 16,4%, preconizându-se la orizontul anului 2050 o reducere a acesteia la doar 10% din totalul populației. Îmbătrânirea demografică se va acutiza după 2025, an ce marchează începutul diminuării ponderii grupei de vârstă 15-64 ani. Astfel, îmbătrânirea populației va deveni într-un interval de doar 15-20

[6]Cf. metodologiei utilizate de INS la realizarea proiecției demografice în cazul variantei medii se presupune că se păstrează constantă media valorilor principalelor fenomene demografice înregistrate în perioada 2004-2007

ani una din problemele majore cu care se va confrunta Regiunea Centru, consecințele acesteia în plan economic și social fiind greu de contracarat.

Tabel 4.5 Structura populației pe grupe mari de vârstă și evoluția raportului de dependență demografică și a ratei de îmbătrânire în perioada 1990-2050

-%-

	1990	2000	2005	2011	2025	2050
0-14	23,8	18,2	15,7	16,4	13,0	10
15-64	66,5	69,4	70,6	68,2	69,4	58,6
65+	9,7	12,4	13,7	15,4	17,6	31,1
Raportul de dependență demografică	50,2	44	41,6	46,6	44	71
Raportul de dependență demografică a vârstnicilor	14,5	17,8	19,4	22,6	25	53
Rata îmbătrânirii (‰)	407	679	871	940	1358	3161
Speranța de viață (ani)	70,63	71,70	72,48	74,25	...	...

Sursa: Institutul Național de Statistică

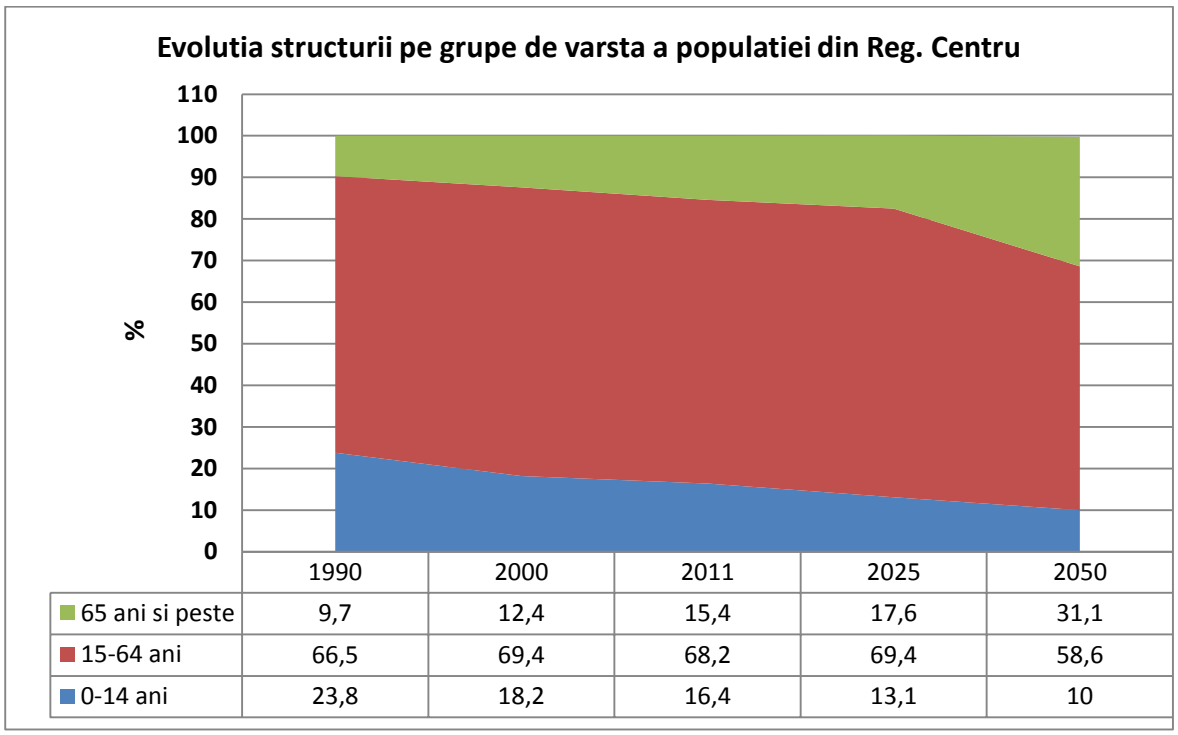

Fig. 4.2

Ca urmare a scăderii ponderii populației tinere (0-14 ani), **raportul de dependență demografică s-a redus în ultimii 20 ani** de la 50,2% la 46,6%, însă tendința se va inversa, valoarea indicatorului ajungând până în anul 2050 la 71% datorită creșterii accentuate a ponderii populației vârstnice. Ca efect al aceloraşi modificări ale structurii pe vârste, **rata**

îmbătrânirii demografice a crescut de 407‰ la 940‰ în 2011 *(vezi tab. nr.4.5)*, valoarea acestui indicator putându-se tripla până în anul 2050. Aceste valori plasează Regiunea Centru între regiunile cu cel mai accelerat ritm prognozat de îmbătrânire demografică din România. În perioada 1990-2011 s-a înregistrat și o **creștere moderată a speranței de viață**, aceasta ajungând în prezent la 74,25 ani (70,58 ani pentru bărbați și 78,03 ani pentru femei).

Analizate în profil teritorial, evoluțiile demografice mai sus amintite se desfășoară în mod diferit. Există areale cu un puternic dinamism economic și social precum zonele metropolitane Brașov și Târgu Mureș sau municipiile Sibiu și Alba Iulia cu zonele adiacente, în care numărul populației crește și se menține o structură echilibrată pe grupe de vârstă, în timp ce o serie de comune din zona montană, din Podișul Secașelor și din Câmpia Transilvaniei ca și unele orășele cu un nivel economic redus, în general monoindustriale, afectate de restructurarea industrială suferă un proces accelerat de îmbătrânire și depopulare.

Tabel 4.6 Evoluția raportului de dependență demografică, a ratei de îmbătrânire și a speranței medii de viață în profil teritorial

		1990	2000	2011	2025	2050
Alba	Raportul de dependenta demografica (%)	53	47	48	45	78
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	455	753	1110	1556	4268
	Speranța de viață (ani)	70,36	71,55	74,23	…	…
Brașov	Raportul de dependenta demografica (%)	44	39	43	44	68
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	346	636	926	1529	3251
	Speranța de viață (ani)	70,88	72,17	75,27	…	…
Covasna	Raportul de dependenta demografica (%)	57	45	48	45	73
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	399	617	862	1282	3199
	Speranța de viață (ani)	70,41	72,37	73,82	…	…
Harghita	Raportul de dependenta demografica (%)	54	46	48	45	74
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	420	661	902	1291	3122
	Speranța de viață (ani)	70,87	72,11	74,04	…	…
Mureș	Raportul de dependenta demografica (%)	52	47	50	45	71
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	470	754	977	1232	2801
	Speranța de viață (ani)	70,23	70,79	73,57	…	…
Sibiu	Raportul de dependenta demografica (%)	50	44	44	42	66
	Rata îmbătrânirii demografice (‰)	365	619	843	1265	2651
	Speranța de viață (ani)	71,05	71,77	74,23	…	…

Sursa: Institutul Național de Statistică

… date nedisponibile

Procesul de îmbătrânire demografică afectează cu precădere mediul rural, prognozele demografice indicând o accentuare a acestui fenomen în următorii ani, iar la nivel județean, situația cea mai nefavorabilă se înregistrează în județul Alba. Ca urmare a scăderii ponderii populației tinere (0-14 ani), raportul de dependență demografică în acest județ s-a redus în ultimii 20 ani de la 53% la 48%, însă va ajunge până în anul 2050 la 78% datorită creșterii ponderii populației vârstnice *(vezi tab. nr. 4.6)*. Ca efect al aceloraşi modificări ale structurii pe vârste, rata îmbătrânirii demografice a crescut de la 455‰ la 1110‰ în 2011, valoarea acestui indicator putând crește de 4 ori până în anul 2050. Aceste valori plasează județul Alba printre județele cu cel mai accelerat ritm prognozat de îmbătrânire demografică din România.

Populația urbană

Rata de urbanizare la nivelul Regiunii Centru era în 2011 de 58%, fiind superioară celei înregistrate la nivel național. Rețeaua localităților urbane cuprinde 20 municipii și 37 orașe. Dintre acestea, un municipiu depășește 200 000 locuitori, două municipii au între 100 000 și 200 000 locuitori, 2 municipii au între 50 000 și 100 000 locuitori, 6 orașe au 30 000 și 50 000 locuitori iar 8 orașe au între 20 000 și 30 000 locuitori. Majoritatea localităților urbane (38 orașe și municipii) se încadrează în categoria orașelor mici, cu o populație sub 20 000 locuitori.

Tabel 4.7 Populația localităților urbane din Regiunea Centru cu peste 20 000 locuitori[7]

-persoane-

Municipiul Brașov	253200
Municipiul Sibiu	147245
Municipiul Târgu Mureș	134290
Municipiul Alba Iulia	63536
Municipiul Sfântu Gheorghe	56006
Municipiul Mediaș	47204
Municipiul Miercurea Ciuc	38966
Municipiul Odorheiu Secuiesc	34257
Municipiul Reghin	33281
Municipiul Săcele	30798
Municipiul Făgăraș	30714
Municipiul Sighișoara	28102
Municipiul Sebeș	27019
Orașul Zărnești	23476
Municipiul Aiud	22876
Municipiul Târnăveni	22075
Orașul Cugir	21376
Municipiul Codlea	21708
Municipiul Blaj	20630

Sursa: Institutul Național de Statistică

[7]la recensământul populației din 2011

Județul cu cel mai mare grad de urbanizare este Brașovul (72,3%), aici fiind localizat municipiul Brașov , cel mai important oraș al regiunii, în jurul căruia s-a constituit o zonă metropolitană cu specific urban cuprinzând alte 2 municipii, 3 orașe și 10 comune. Populația totală a acestei zone metropolitane însumează cca 400 mii locuitori, reprezentând aproximativ 70% din populația județului Brașov. Județul Sibiu are a doua rată de urbanizare din regiune (66,2%), principalele centre urbane fiind municipiul Sibiu (al doilea oraș al Regiunii Centru) și municipiul Mediaș (localitate cu aproape 50000 locuitori), celelalte centre urbane încadrându-se în categoria orașelor mici. Ponderea populației urbane înregistrează valori sub 50% în județele Harghita (42,6%) și Covasna (48%).

Se constată în ultimii ani un interesant fenomen de ,,re-ruralizare" a României și, implicit, a Regiunii Centru, determinat de migrația dinspre mediul urban spre mediul rural. Acest fenomen are atât cauze economice (creșterea costului vieții în orașe și pierderea locurilor de muncă) au determinat un număr important de persoane - șomeri pe termen lung, pensionari cu pensii mici, persoane active rămase fără un loc de muncă - să se mute în mediul rural cât și cauze sociale (tendința tinerelor familii de a se stabili în zonele periurbane, în localități formal rurale, dar care dispun de o bună infrastructură edilitară). Trebuie menționat faptul că acest fenomen nu vizează întregul spațiu rural, prognoza demografică pentru mediul rural rămânând în continuare pesimistă.

Structura populației după nivelul instituției de învățământ absolvite

Conform datelor recensământului populației din anul 2011, 13,7% din totalul populației de peste 10 ani avea o diplomă universitară, 3,7 % au studii postliceale sau de maiștri, 25,7% au absolvit liceul, iar 15,9% sunt absolvenți ai școlii profesionale, restul populației cu vârsta mai mare de 10 ani având un nivel scăzut de pregătire școlară *(vezi tab. nr.4.8).* Rata analfabetismului depășește ușor 1% , fiind apropiată de media națională.

Se constată modificări notabile față de recensământul precedent în ce privește structura populației după studiile absolvite. Astfel, ponderea absolvenților de studii superioare sdublat (de la 6,6% la 13,7%), în timp ce ponderea persoanelor fără o școală absolvită s-a redus de aproape 3 ori iar a ponderea analfabeților a scăzut de la 2% la 1,2%.

Tabel 4.8 Structura populației de peste 10 ani după nivelul instituției de învățământ absolvite

- %-

		Sup. de lungă durată	Sup. de scurtă durată	Postli-ceal, de maiştri	Liceal	Profe-sional	Gimna-zial	Primar	Fără şcoală absolv.	Anal-fabeţi[8]
Reg. Centru	**2002**	**6,1**	**0,5**	**3,3**	**22,4**	**18,0**	**27,9**	**17,2**	**4,6**	**2,0**
	2011	**12,0**	**1,7**	**3,7**	**25,7**	**15,9**	**26,1**	**12,0**	**1,6**	**1,2**
Alba	2002	5,5	0,5	3,2	21,4	17,6	27,2	19,4	5,1	2,2
	2011	11,2	1,6	3,4	25,3	16,3	25,8	13,7	1,7	1,0
Brașov	2002	8,8	0,5	3,8	25,7	18,1	25,6	14,0	3,5	1,3

[8] Persoană care nu este capabilă să scrie și să citească

		Sup. de lungă durată	Sup. de scurtă durată	Postli-ceal, de maiştri	Liceal	Profe-sional	Gimna-zial	Primar	Fără şcoală absolv.	Anal-fabeţi[8]
	2011	16,4	1,9	4,2	27,7	16,2	22,2	9,1	1,6	0,7
Covasna	2002	3,8	0,4	2,6	20,6	16,0	32,3	18,4	5,8	3,0
	2011	8,6	1,2	3,0	24,7	14,3	30,8	13,6	1,7	2,2
Harghita	2002	3,6	0,4	2,8	21,4	18,1	30,9	18,0	4,8	1,9
	2011	8,5	1,1	3,2	29,2	14,1	29,7	11,6	1,5	1,2
Mureș	2002	5,2	0,5	3,1	20,6	18,3	27,5	19,5	5,2	2,6
	2011	10,3	1,5	3,9	23,4	16,3	26,9	14,2	1,6	1,7
Sibiu	2002	7,1	0,5	3,8	22,7	18,7	27,7	15,3	4,1	1,8
	2011	13,4	2,5	4,0	24,3	16,6	25,7	11,0	1,6	0,8

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul populației și al locuințelor din anul 2011

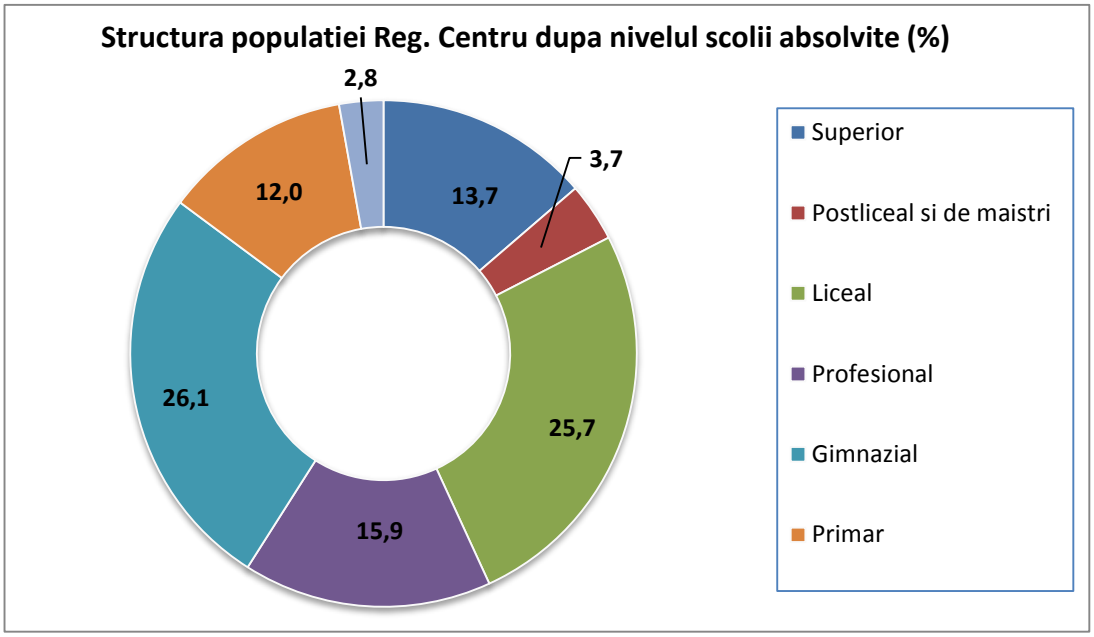

Fig. 4.3

Județele Brașov și Sibiu au cele mai ridicate ponderi ale populației cu studii superioare (18,3% respectiv 15,9% din totalul populației de peste 10 ani), în timp ce ponderi de peste 50% ale populației cu un nivel scăzut de studii (primar, gimnazial sau fără școală absolvită) se înregistrează în județele Covasna, Harghita, Mureș (procentaje cuprinse între 44% și 48% din totalul persoanelor de peste 10 ani). Comparativ cu majoritatea statelor europene ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației, la nivelul Regiunii Centru, este sensibil mai mică, decalajul fiind chiar mai mare în cazul populației din mediul rural.

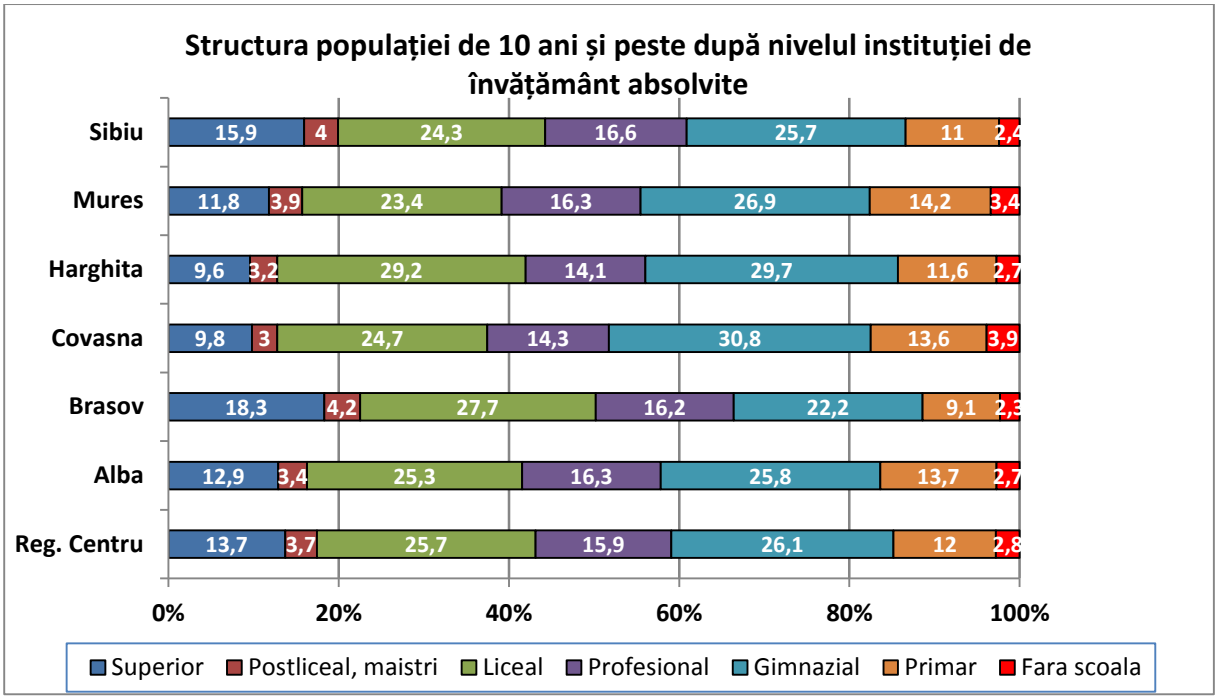

Fig. 4.4

Tabel 4.9 Evoluția structura populației din grupa de vârstă 25-64 ani, după nivelul studiilor absolvite

%

	2008	2009	2010	2011	2012
Gimnazial	21,8	22,6	23,4	23,1	22,0
Liceal, profesional	66,8	65,6	65,0	63,9	64,0
Universitar	11,4	11,8	11,7	13,0	14,0

Sursa: Eurostat

Caracteristici etno-culturale ale Regiunii Centru

Regiunea Centru se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, lingvistică şi religioasă. Datele preliminare ale recensământului populaţiei şi locuinţelor din 2011 arată că în Regiunea Centru locuiesc cele mai multe persoane aparţinând minorităţilor etnice şi religioase, comparativ cu celelalte regiuni. Românii formează majoritatea absolută a populaţiei din Regiunea Centru (61,22%), fiind însă minoritari în 2 judeţe – Harghita (12,61%) şi Covasna (21,42%). Sunt urmaţi în ordine de maghiari – 28,57% din totalul populaţiei (6,5% la nivelul naţional), romi – 4,71% din populaţie (3,3% la nivelul naţional) şi germani – 0,4% (0,2% la nivelul ţării).

Maghiarii se concentrează în trei judeţe – Harghita, Covasna şi Mureş – în două dintre acestea constituind majoritatea populaţiei. Romii deţin ponderi însemnate în judeţele Mureş (8,52%), Sibiu (4,52%) și Alba (4,17%) iar germanii sunt mai numeroşi în judeţul Sibiu (1,07%). Ponderea cea mai mare a românilor se înregistrează în judeţul Sibiu (85,2%), iar cea mai scăzută în judeţul Harghita (12,61%).

Numărul persoanelor de etnie romă a crescut față de recensămintele anterioare, ajungând la cca 111 mii conform datelor centralizate ale Recensământului populației din 2011. O serie de experți în sociologie și membri ai ONG-urilor care militează pentru îmbunătățirea condițiilor de viață în rândul comunităților de romi apreciază însă că acest număr este puternic subevaluat, mulți etnici romi refuzând să-și declare la recensământ apartenența etnică reală din cauza conotațiilor negative pe care le are termenul de rom sau din cauza nivelului scăzut de educație al respondenților. Județele cu ponderi ridicate ale populației de etnie romă sunt Mureșul (8,5% din populația județului), Sibiul (4,5%) și Alba (4,2%). Localitățile din Regiunea Centru cu cele mai ridicate ponderi ale etnicilor romi sunt Petelea, Bahnea, Sânpaul, Vânători, Band, Crăciunești, Mica (jud. Mureș), Brateiu, Iacobeni, Târnava, Laslea, Bazna (jud. Sibiu), Augustin, Ormeniș, Măieruș, Tărlungeni, Racoș (jud. Brașov), Cetatea de Baltă, Câlnic, Jidvei (jud. Alba), Vâlcele, Belin, Ojdula, Hăghig (jud. Covasna), Secuieni, Săcel (jud. Harghita). Numărul oficial al romilor – conform autodeclarării la recensământ - a crescut și la nivel național, ajungând la 621 573 persoane (3,1% din totalul populației României).

Tabel 4.10 Structura etnică a Regiunii Centru și a județelor componente conform datelor recensământul din 2011

-%-

	Romani	Maghiari	Romi	Germani	Alte etnii, etnie nedeclarată
Regiunea Centru	**61,22**	**28,57**	**4,71**	**0,40**	**5,09**
Alba	85,24	4,34	4,17	0,21	6,03
Brașov	82,54	7,22	3,37	0,53	6,33
Covasna	21,42	71,59	3,93	0,05	3,00
Harghita	12,61	82,90	1,71	0,02	2,76
Mureș	50,35	36,46	8,52	0,27	4,39
Sibiu	85,20	2,74	4,52	1,07	6,48

Sursa: Institutul Național de Statistică

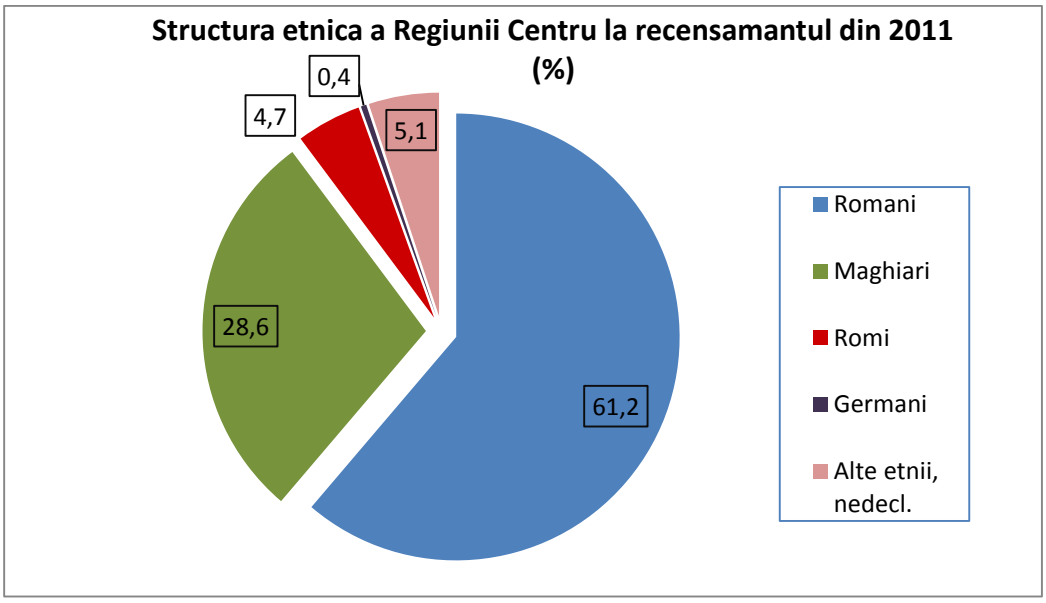

Fig. 4.5

Privind retrospectiv, se constată modificări semnificative în ce privește structura etnică a Regiunii Centru. Astfel, ponderea populaţiei de etnie română a crescut de la 50,6% la recensământul din 1930 la 61,2% la recensământul din 2011, iar ponderea populaţiei de etnie romă de la 2,5% la 4,7%. În acelaşi timp, ponderea populaţiei de etnie maghiară s-a redus de la 35,5% la 28,6%, iar cea a germanilor de la 11,6% la 0,4 %, în cel din urmă caz, cauza descreşterii constituind-o emigrarea masivă.

Tabel 4.11 Evoluția populației Regiunii Centru, după etnia declarată la recensăminte

	1930	1992	2002	2011	Dinamica	
					2011/2002	2011/1992
			Pers.		%	
Total	1.747.458	2.701.700	2.523.021	2.360.805	-6,4	-12,6
Romani	88.4996	1.744.332	1.649.316	1.445.269	-12,4	-17,1
Maghiari	619.786	830.889	755.455	674.436	-10,7	-18,8
Romi	44.023	88.269	99.977	111.297	11,3	26,1
Germani	203.422	35.463	14.666	9.557	-34,8	-73,1
Alte etnii	32.467	2.747	3.607	120.246	3.233,7	4.277,4

Sursa: Institutul Național de Statistică

Multiculturalismul este una din cele mai importante trăsături ale Regiunii Centru fiind totodată unul din atuurile acesteia. De la un trecut adesea conflictual s-a ajuns, în zilele noastre, la un mod exemplar de convieţuire şi colaborare interetnică. Remarcabil este faptul că fiecare din cele trei comunităţi etnice ,,istorice" (românii, maghiarii, germanii) a ştiut să-şi păstreze identitatea sa culturală, interferenţele dintre cele 3 culturi îmbogăţindu-le reciproc.

4.2. Indicatorii mişcării naturale a populaţiei

Cu toate că **sporul natural rămâne negativ** (-0,9‰ în anul 2011), Regiunea Centru ocupa în 2011, împreună cu Regiunea Bucureşti-Ilfov, primul loc în ceea ce priveşte valoarea acestui indicator. După scăderea accentuată înregistrată în perioada 1990-1999, sporul natural al populaţiei din regiune cunoaşte o uşoară ameliorare în deceniul următor, rămânând însă în ansamblu negativ. Spre deosebire de mediul urban unde sporul natural este uşor negativ (-0,4‰ în anul 2011), în mediul rural se înregistrează un spor natural pronunţat negativ (-1,6‰), consecinţă a îmbătrânirii demografice mai accentuate la sate. Discrepanţe majore se constată şi între judeţele regiunii. Astfel, rate uşor pozitive se regăsesc în judeţul Braşov (0,6‰ în anul 2011), în timp ce ratele cele mai scăzute se înregistrează în Alba (-3,1‰), Mureş (-1,8‰) și Harghita (-0,9‰) *(vezi tab. nr. 4.12).*

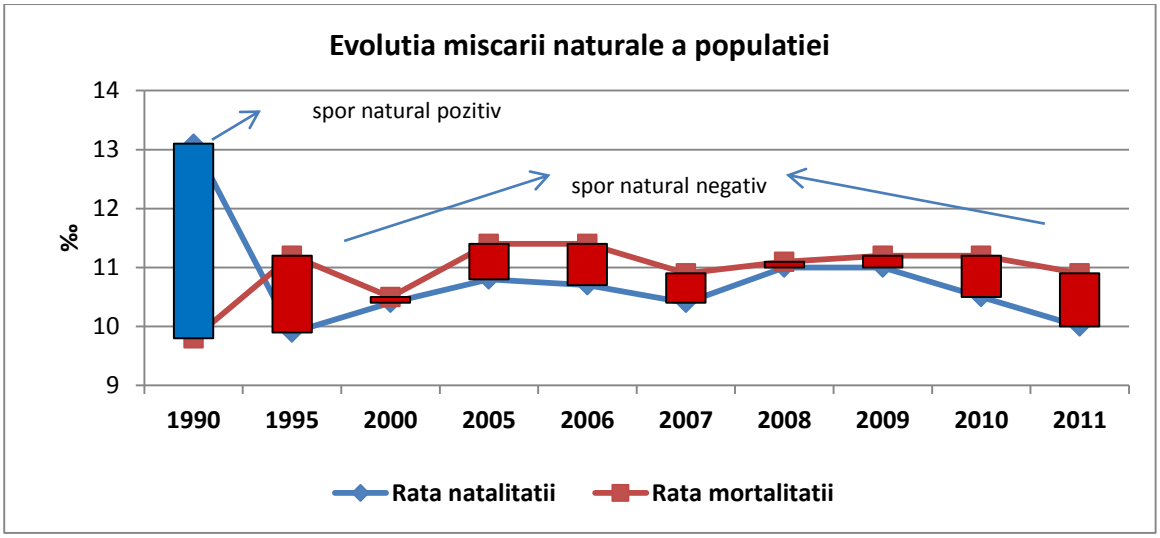

Fig. 4.6

Tabel 4.12 Principalii indicatori ai mişcării naturale în Regiunea Centru (date absolute)

-pers.-

	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Natalitate	36.946	27.416	27.430	27.123	26.182	27.823	27.752	26.552	25.097
Mortalitate	27.620	27.738	28.805	28.950	27.517	28.049	28.329	28.266	27.465
Spor natural	9.326	-322	-1.375	-1.827	-1.335	-226	-577	-1.714	-2.368
Mortalitate infantilă	760	441	384	341	328	292	277	230	254

Sursa: Institutul Național de Statistică

În anul 2011, în Regiunea Centru s-au născut 25.097 copii, media anuală pentru perioada 1990-2011 fiind de 27.665. Peste jumătate (54,7%) din aceşti copii s-au născut în mediul urban, judeţul Braşov având cel mai mare procentaj de copii născuţi la oraş (66,2% din total) în timp ce în judeţele Harghita şi Covasna se înregistrează cele mai mari ponderi ale născuţilor din mediul rural (60,6% respectiv 58,1%).

Rata natalității a avut o evoluţie descendentă după 1990, cu valori ce nu au mai depășit la nivelul Regiunii Centru valoarea de 11‰ începând cu anul 1993. Una dintre cauzele creșterii ratei mortalității o constituie modificarea structurii pe vârste a populației regiunii. Cele mai ridicate rate ale natalităţii în anul 2011 s-au înregistrat în judeţele Brașov și Covasna (10,4‰ respectiv 10,2‰), iar cea mai scăzută în Alba (8,8‰). Disparități semnificative între mediile de rezidență în ce privește rata natalității se înregistrează atât la nivel regional: 9,3‰ în mediul urban şi 11‰ în mediul rural, cât și în 5 din cele 6 județe ale regiunii (excepție jud. Alba).

Rata fertilităţii[9] în Regiunea Centru se situează peste media naţională (39,8‰ comparativ cu 36,6‰, în anul 2011), în scădere vizibilă față nivelul înregistrat în 1990 (52,3‰). La nivel județean, cea mai ridicată valoare a ratei fertilităţii s-a înregistrat în judeţul Mureș 41,2‰), iar cea mai redusă în judeţul Alba (35,6‰). Valorile acestui indicator pentru cele două medii rezidențiale (38‰ pentru mediul urban și 48‰ pentru mediul rural, la nivelul anului 2010) pun în evidență diferențele între medii în ce privește comportamentul reproductiv. Cea mai înaltă rată a fertilităţii se înregistrează la grupa de vârstă 25-29 ani (78,3‰) , urmată de grupele de vârstă 30-34 ani (60,8‰) și 20-24 ani (59,9‰).

Rata mortalităţii a cunoscut o evoluţie ușor ascendentă după 1990, crescând de la 9,7‰ în 1990 la 10,9‰ în 2011, cu un maxim de 11,7‰ în 2002, media indicatorului pentru perioada 1990-2011 fiind de 10,9‰. Se menţin atât discrepanţele între mediile de rezidenţă (9,7‰ în mediul urban şi 12,6‰ în mediul rural din Regiunea Centru la nivelul anului 2011), cât şi între judeţele regiunii (11,9‰ în judeţul Alba şi 9,8‰ în judeţul Braşov). Rata mortalității generale înregistrate la nivel național în anul 2011 a fost de 11,8‰.

Principala cauză a deceselor atât la nivel regional cât şi la nivel naţional sunt bolile sistemului circulator (57,7% din totalul cauzelor de deces în 2011). Celelalte cauze mai importante de deces sunt tumorile (20,7%), bolile aparatului digestiv (4,9%), ale aparatului respirator (4,9%), leziunile şi otrăvirile 4,8%).

Tabel 4.13 Principalii indicatori ai mișcării naturale în Regiunea Centru (date relative)

-‰-

	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Natalitate	13,1	10,4	10,8	10,7	10,4	11,0	11,0	10,5	10,0
Mortalitate	9,8	10,5	11,4	11,4	10,9	11,1	11,2	11,2	10,9
Spor natural	3,3	-0,1	-0,6	-0,7	-0,5	-0,1	-0,2	-0,7	-0,9
Fertilitate	52,3	38,8	41,0	41,0	40,1	43,0	43,3	41,8	39,8
Mortalitate infantilă	20,6	16,1	14,0	12,6	12,5	10,5	10,0	8,7	10,1

Sursa: Institutul Național de Statistică

Rata nupţialităţii înregistrează un trend descendent, scăzând de la 7,6‰ în 1990 la 4,9‰ în 2011, disparităţile geografice fiind destul de pronunțate (3,9‰ în Covasna şi 5,5‰ respectiv 5,6‰ în Sibiu și Brașov).

Vârsta medie a soţilor la data încheierii căsătoriei se situează la valori apropiate de media naţională, fiind, în anul 2011, de 31,7 ani în cazul soţului şi de 28,4 ani în cazul soţiei. Vârsta medie a soţilor la data încheierii căsătoriei a crescut în ultimii ani, înregistrându-se diferenţe semnificative între cele 2 medii de rezidenţă, în special în cazul femeilor (29 ani în mediul urban, faţă de 27 ani în mediul rural). Cel mai devreme se căsătoresc locuitorii din Covasna (31,4 ani – bărbaţii şi 27,9 ani –femeile), iar cel mai târziu cei din Braşov (32,3 ani – bărbaţii şi 29 ani – femeile).

[9] indicator ce măsoară frecvența născuților vii in raport cu numărul femeilor de vârstă fertilă (15-49 ani) în cursul unei perioade de timp determinate

Rata divorţialităţii a cunoscut o evoluţie fluctuantă, cu un minim de 1,22‰ înregistrat în 1992 şi o valoare maximă înregistrată în 1998 (1,92‰). Se remarcă puternica discrepanţă între mediile rezidenţiale (2,31‰ în mediul urban, în anul 2011 faţă de doar 0,99‰ în mediul rural) ca şi polarizarea geografică (2,35 ‰ în judeţul Brașov, faţă de 1,25‰ în judeţul Harghita).

Numărul divorţurilor la 100 căsătorii era, în 2011, de 36,2 în Regiunea Centru şi de 33,9 la nivelul întregii ţări, mai mare faţă de raportul înregistrat în 1990 (17,1 divorţuri la 100 căsătorii, atât la nivel regional cât şi naţional). Cele mai ridicate valori ale acestui raport se întâlnesc în judeţele Brașov (41,9) și Alba (38,9).

Unul din indicatorii demografici care au cunoscut o ameliorare semnificativă în ultimele 2 decenii este **mortalitatea infantilă care s-a redus** de la 20,6‰ în 1990 la 10,1‰ în 2011 (9,8‰ la nivel naţional). Cu toate acestea, rata mortalității infantile rămâne ridicată comparativ cu majoritatea statelor europene.

Există diferenţe notabile între cele două medii, în mediul rural înregistrându-se cele mai mari valori ale mortalităţii infantile (12,8‰ în anul 2011, faţă de 7,9‰ în mediul urban). La nivelul județelor, ratele cele mai scăzute ale mortalității infantile se înregistrează în Sibiu și Mureș (8 ‰ respectiv 9,1‰). Judeţul Harghita se remarcă prin rata ridicată a mortalităţii infantile (13,7‰), în mediul urban aceasta atingând 17‰.

Durata medie a vieţii[10] (speranța de viață) a populației din Regiunea Centru în 2011 a fost de 74,25 ani (70,58 ani –masculin şi 78,03 ani – feminin), Regiunea Centru ocupând **locul al 2-lea între regiunile de dezvoltare**. Diferenţele dintre cele două medii de rezidenţă se mențin semnificative (74,96 ani – în mediul urban, față de 73,20 ani în mediul rural). La nivel judeţean, cea mai mare durată medie a vieţii se înregistrează în judeţul Braşov (75,27 ani) iar cea mai redusă în judeţele Mureş și Covasna (73,57 ani respectiv 73,82 ani). Durata medie de viață a crescut în ultimii ani în ambele medii rezidențiale atât pentru bărbați cât și pentru femei.

Starea de sănătate a populației

Datele statistice ale Ministerului Sănătății privind starea de sănătate a populației arată că la nivelul Regiunii Centru s-au înregistrat în perioada 2010 -2011 ușoare ameliorări în ce privește morbiditatea[11]. Astfel, în majoritatea județelor regiunii a scăzut numărul cazurilor noi de tuberculoză la adulți și copii precum și numărul cazurilor de noi bolnavi de diabet zaharat. De asemenea, numărul cazurilor noi de cancer la nivelul Regiunii Centru s-a redus în semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010.

[10] **Durata medie a vieţii** reprezintă numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou-născut, dacă ar trăi tot restul vieţii în condiţiile mortalităţii pe vârste din perioada de referinţă (indicator definit conform INS)

[11] **Morbiditatea** reprezintă raportul dintre numărul bolnavilor și numărul total al populației într-o perioadă de referință

Tabel 4.14 Incidența tuberculozei pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de cazuri de tuberculoză		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de cazuri de tuberculoză la copii	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	127	98	68,5	53,1	7	4
Brașov	175	147	59,1	49,5	14	8
Covasna	44	59	39,8	53,5	2	1
Harghita	48	55	29,8	34,1	5	8
Mureș	295	230	102,4	79,9	19	24
Sibiu	116	107	55	50,7	5	2

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabel 4.15 Evidența bolnavilor cu cancer pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de cazuri de noi de cancer		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de persoane cu cancer rămase în evidență	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	527	590	284,8	320,1	7095	7431
Brașov	758	721	256,3	243,4	8490	8988
Covasna	343	318	311,1	288,8	4293	4474
Harghita	444	380	276,3	236,3	5472	5273
Mureș	924	938	321,4	326,6	13965	14398
Sibiu	810	626	384,9	297,3	10823	11170

Sursa: Ministerul Sănătății

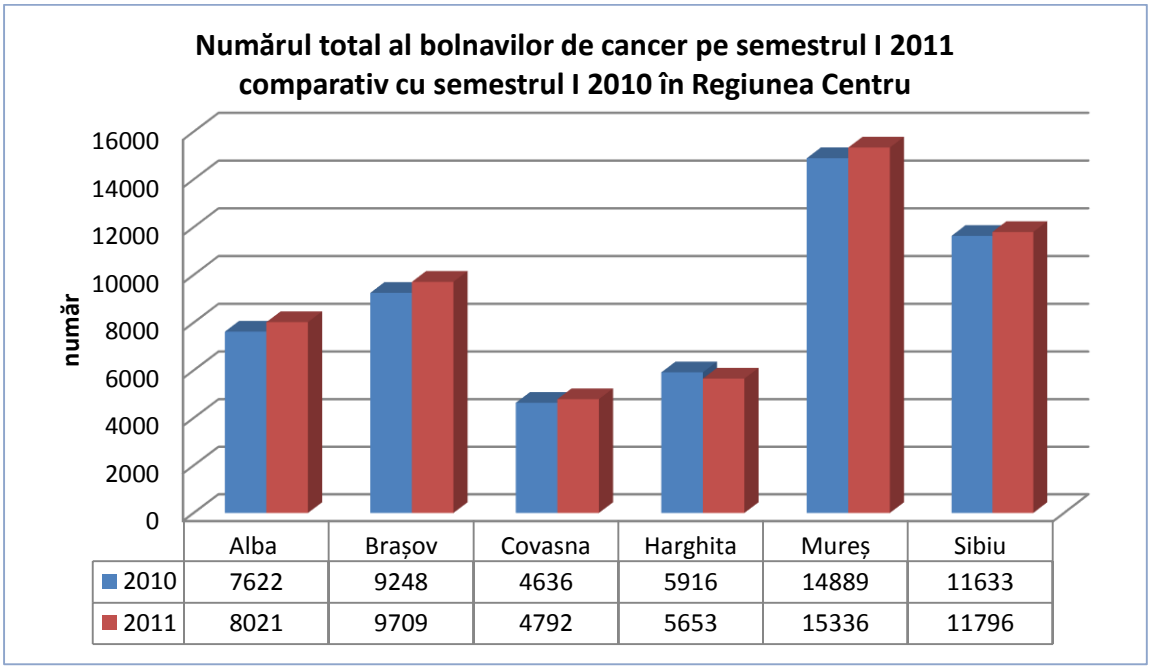

Fig. 4.7

Tabel 4.16 Evidența bolnavilor cu diabet zaharat pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

	Număr de noi cazuri de diabet zaharat		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de persoane cu diabet zaharat rămase în evidență	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	575	390	310,8	211,6	13781	14368
Brașov	833	680	281,6	229,6	25540	26464
Covasna	267	244	242,2	221,6	5907	6008
Harghita	402	491	250,1	305,3	8329	8978
Mureș	989	606	344	211	24014	24582
Sibiu	952	925	452,3	439,3	17504	18731

Sursa: Ministerul Sănătății

4.3. Resursele de muncă. Piața forței de muncă

Transformările socio-economice care au urmat anului 1989 şi evoluţiile în plan demografic au influenţat în mod decisiv evoluţia şi structura forţei de muncă din Regiunea Centru. Evoluţia numerică atât a populaţiei active cât şi a populaţiei ocupate a urmat o tendinţă negativă de-a lungul întregii perioade 1990-2011. Trendul descendent s-a menţinut chiar și în perioadele de reviriment economic, cauzele principale fiind migraţia masivă a populației în vârstă de muncă spre ţările din vestul Europei şi scăderea efectivului populaţiei în vârstă de muncă.

Rata globală de activitate și rata de activitate a populației în vârstă de muncă[12] sunt relativ reduse (42,5% respectiv 58,9%), înregistrând chiar scăderi importante față de anii precedenți. Se mențin discrepanțele între mediile rezidențiale (mediul rural avea în 2011 o rată de activitate la nivelul populației în vârstă de muncă de 50,4% comparativ cu 64,2% cât se înregistra în mediul urban) precum și între cele 2 sexe (rate sensibil mai scăzute se înregistrează în rândul femeilor). Nivelul ocupării este sub media europeană, rata ocupării având de asemenea o tendință descendentă în ultimele 2 decenii.

Structura pe sectoare economice a forţei de muncă a suferit modificări semnificative, principalele direcţii fiind restrângerea sectorului primar şi a celui secundar, concomitent cu dezvoltarea sectorului serviciilor şi al construcţiilor. Ponderea populaţiei ocupate în agricultură rămâne foarte ridicată (24,2% în anul 2011), în ciuda unei uşoare descreşteri înregistrate în ultimii 10 ani.

Disparităţile intra-regionale în ce privește ocuparea s-au accentuat în ultima perioadă punând în evidenţă procesul de concentrare a forţei de muncă, în special a celei înalt calificate, în

[12] Conform definiției Organizației Internaționale a Muncii și Eurostat, se consideră că **populația în vârstă de muncă** cuprinde toate persoanele cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 ani.

marile centre urbane şi în zonele adiacente – zone cu un dinamism economic ridicat care au reuşit atragerea de investiţii semnificative în ultimii ani.

Participarea populației la activitatea economică

Din cele 2520,5 mii persoane, reprezentând populația totală a Regiunii Centru la 31 decembrie 2011[13], **populația activă numără 1071,8 mii persoane (42,5% din total),** în timp ce **resursele de muncă însumează 1667,4 mii persoane**, reprezentând 66% din populația regiunii (aici fiind incluse toate persoanele în vârstă de muncă, apte de lucru precum și persoanele în afara vârstei de muncă, aflate în activitate). Diferența de 595,6 mii persoane este constituită din studenții și elevii în vârstă de muncă care frecventează cursuri de zi, femeile casnice și alte categorii de persoane neocupate.

Populația inactivă numără 1448,7 mii persoane (57,5% din total), fiind alcătuită din elevi și studenți, pensionarii care nu realizează alte venituri în afara pensiei, femei casnice, copiii și adulții care nu au statut de elev, respectiv pensionar și care sunt întreținuți de familie, stat sau organizații private. Ponderea populației inactive este în creștere atât datorită creșterii numărului de pensionari cât și tendinței de prelungire a duratei studiilor și implicit întârzierii intrării tinerilor pe piața muncii (57,5% în anul 2011 comparativ cu 52,5% în 2000).

Tabel 4.17 Componentele populației Regiunii Centru după participarea la viața economică la 31 decembrie 2011

- **mii persoane -**

Populația totală, din care:	**2520,5**
• **Resurse de muncă**	1667,4
A. Populația activă civilă	1071,8
• **Populația ocupată civilă**	1006,8
• **Șomeri**	65,0
B. Populația inactivă, din care:	1448,7
• **Populația în pregătire profesională și alte categorii de populație în vârstă de muncă**	595,6

Sursa: Institutul Național de Statistică, Balanța forței de muncă 2012

[13] Conform precizărilor I.N.S. datele prezentate au caracter provizoriu, urmând ca numărul populației stabile sa fie recalculat după stabilirea rezultatelor definitive ale Recensământului Populației și Locuințelor 2011

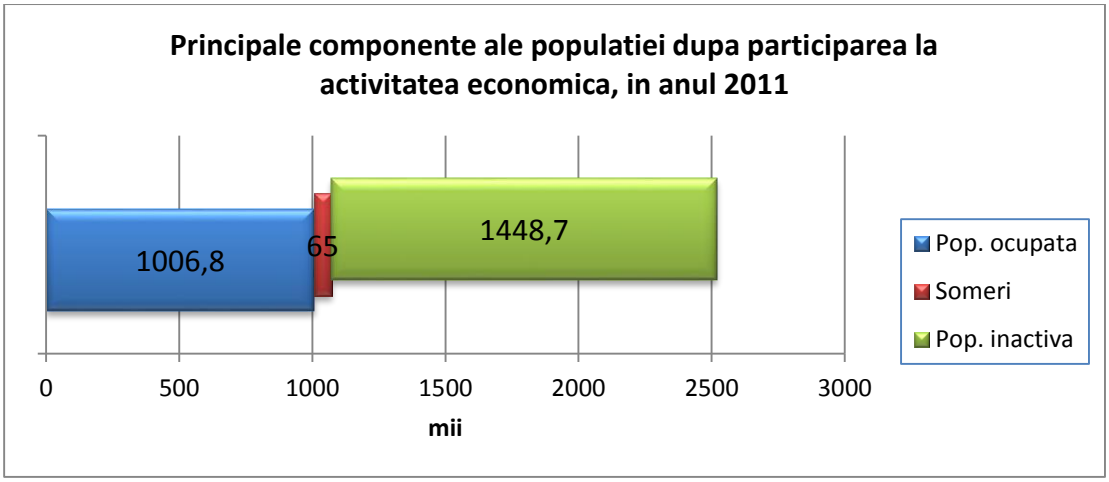

Fig. 4.8

Doi dintre cei mai importanți indicatori statistici ce caracterizează piața muncii sunt mărimea populației active și rata de activitate a populației în vârstă de muncă. Ambii indicatori au evoluat pe un trend descendent, pe fondul întârzierii intrării tinerilor pe piața muncii și a ieșirilor timpurii prin pensionarea anticipată sau prin alte căi. Populația activă a Regiunii Centru a înregistrat o scădere de circa 200 mii persoane între 1990 și 2012, rata de activitate reducându-se în aceeași perioadă cu 8 puncte procentuale.

Tabel 4.18 Resursele de muncă și rata de activitate a resurselor de muncă

-mii persoane -

		1990	1995	2000	2005	2012	2012/1990
Resursele de muncă (mii (persoane)	**Reg. Centru**	1648,2	1597,4	1611,2	1652,8	1662,9	14,7
	Alba	246,1	238,5	238	246,1	242,0	-4,1
	Brașov	423,7	399,7	403,4	411,8	410,9	-12,8
	Covasna	137,5	139,4	142	146,4	144,6	7,1
	Harghita	208	204,6	206,6	209,2	210,3	2,3
	Mureș	340	352,5	352,9	364,2	372,3	32,3
	Sibiu	292,9	262,7	268,3	275,1	282,8	-10,1
Rata de activitate (%)	**Reg. Centru**	79,5	80,6	73,6	65,8	66,7	-12,8 pp
	Alba	83,5	84,9	85,8	74,7	73,7	-9,8 pp
	Brașov	76,6	73,9	66,7	60,4	60,8	-15,8 pp
	Covasna	78	88	71,4	63,9	63,2	-14,8 pp
	Harghita	81,8	82,7	78,5	65,9	69,2	-12,6 pp
	Mureș	83,1	84,4	75	68	67,3	-15,8 pp
	Sibiu	75,2	76,4	69	63,8	68,5	-6,7 pp

Sursa: Institutul Național de Statistică

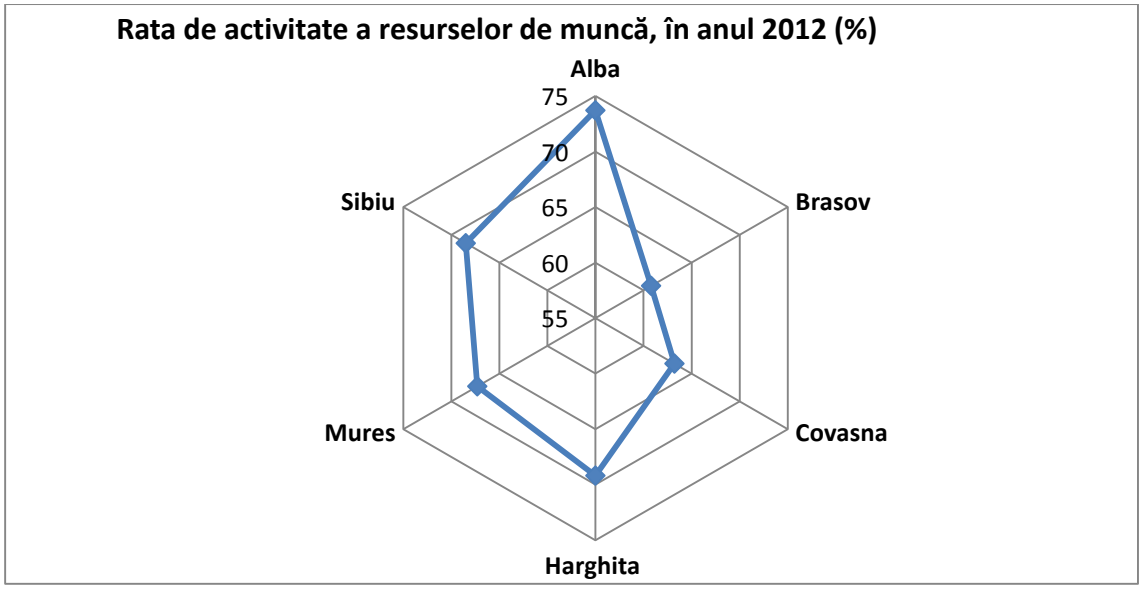

Fig. 4.9

Perioada 1990-2012 a fost marcată de reducerea numărului populaţiei active civile din Regiunea Centru de la 1310,5 mii persoane în 1990 la 1109,4 mii persoane în 2012, în timp ce rata de activitate a populaţiei în vârstă de muncă a scăzut de la 69,1% în 1990 la 60,5% în 2011[14]. Se remarcă diferenţe semnificative între judeţele din Regiunea Centru, rata cea mai ridicată de activitate fiind înregistrată în judeţul Alba (65,8% în 2011), iar cea mai redusă în judeţul Braşov (55,5%) *(vezi tab. nr.4.3.a)*. Trendul descendent s-a menţinut în toate judeţele regiunii, în întreaga perioadă analizată. Cauzele principale care au determinat această evoluţie sunt reducerea vârstei medii de pensionare (prin pensionarea anticipată) si creşterea numărului persoanelor care urmând o instituţie de învăţământ superior îşi prelungesc, implicit, perioada de inactivitate.

Rata globală de activitate[15] a fost în 2011 de 41,9% la nivelul Regiunii Centru, cu diferenţe însemnate între cele două medii (34,5% faţă de 46,9% în mediul urban).

Tabel 4.19 Rata de activitate, rata de ocupare și rata șomajului în Regiunea Centru, în perioada 1997-2012 (medii anuale)

-%-

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rata de activitate a populației în vârstă de muncă																
Total	**67,0**	**65,2**	**64,9**	**64,7**	**64,0**	**61,2**	**59,6**	**59,7**	**59,2**	**61,6**	**60,4**	**61,9**	**61,8**	**59,8**	**58,9**	**59,3**
Urban	65,1	63,7	64,0	62,6	62,0	61,2	61,0	62,1	60,8	63,7	61,7	64,2	64,9	64,2	64,2	64,8
Rural	70,0	67,7	66,3	68,2	67,3	61,1	57,2	55,7	56,6	58,2	58,2	58,2	56,6	52,7	50,4	50,6
Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă																
Total	**62,9**	**61,1**	**60,0**	**59,8**	**59,6**	**55,9**	**55,2**	**53,9**	**54,2**	**56,0**	**55,1**	**56,6**	**55,1**	**53,5**	**52,3**	**53,4**
Urban	60,6	58,7	57,6	56,1	56,5	54,5	55,4	56,8	55,8	58,3	56,5	58,8	58,1	60,8	56,6	58,3
Rural	66,6	65,0	63,8	66,0	64,8	58,1	54,9	49,0	51,4	52,1	52,7	53,0	50,2	46,2	45,4	45,8
Rata șomajului BIM																

[14] Datele pt. anul 2012 privind populația vor fi recalculate după publicarea rezultatelor definitive ale recensământului 2011

[15] numărul persoanelor active, inclusiv personalul militar şi cel asimilat acestuia ce revine la 100 locuitori

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total	**5,7**	**5,9**	**7,1**	**7,0**	**6,4**	**8,4**	**7,1**	**9,6**	**8,4**	**9,0**	**8,5**	**8,5**	**10,7**	**10,5**	**11,1**	**9,9**
Urban	6,8	7,7	10,0	10,2	8,8	10,9	9,1	8,5	8,2	8,4	8,2	8,5	10,5	10,9	11,8	10,1
Rural	4,3	3,5	3,2	2,8	3,2	4,5	3,8	11,5	8,8	10,0	9,0	8,6	11,0	10,0	9,6	9,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Evoluţii similare cu cele ale populaţiei active şi ratei de activitate au înregistrat şi populaţia ocupată civilă si rata de ocupare a populaţiei în vârstă de muncă. Populația ocupată la nivel regional a înregistrat de asemenea o scădere importantă între 1990 și 2012, ajungând la 1040,7 mii persoane la finele anului 2012. Corespunzător acestei scăderi, rata de ocupare a populației în vârstă de muncă s-a diminuat de la 62,9% în 1990 la 53,4% în 2012. În cadrul Regiunii Centru cea mai ridicată rată de ocupare s-a înregistrat în judeţul Alba (60,7%), iar cele mai reduse în judeţele Braşov (52,7%) și Covasna (53,4%) *(vezi tab. nr.4.4.a).*

În ce privește structura pe vârste, ponderea cea mai mare o deţin persoanele din grupa de vârstă 35-44 ani (31,4%), urmată de urmată de ponderea persoanelor din grupa 25-34 ani (28,3%) *(vezi tab. nr.4.21)*. Mediul urban deține, la nivel regional 66% din totalul populației ocupate, consecință a ratei superioare de ocupare a populației în rândul populației urbane.
Sectorul serviciilor deţinea în 2011 cea mai mare pondere din populaţia ocupată (42,1%), fiind urmat de industrie (27%) şi agricultură (24,2%). Faţă de anii anteriori ponderea populaţiei ocupate în sectorul serviciilor a crescut simțitor, scăderi notabile înregistrându-se în ce privește ponderea populaţiei ocupate în industrie și în sectorul agricol.

În plan teritorial, se remarcă diferenţe notabile între judeţele din Regiunea Centru în ce privește structura ocupării. Astfel, cele mai ridicate ponderi ale persoanelor ocupate în agricultură se înregistrează în judeţele Harghita (32,3%) şi Alba (30,7%), iar cele mai scăzute în Braşov (13,5%) și în Sibiu (16%). Ponderea populaţiei ocupate în activităţi industriale este mai mare în judeţele Sibiu (31,5 %) şi Covasna (28%) şi mai scăzută în Harghita (24,7%) şi Mureş (24,5%). În domeniul comerțului lucrează 14,6% din populația ocupată a regiunii, ponderea la nivelul județului Brașov fiind chiar mai mare (16,7%) *(vezi tab. nr.4.20).*

Tabel 4.20 Populația ocupată în profil teritorial, pe principalele activități ale economiei naționale, la finele anului 2011

- mii persoane -

	Regiunea Centru	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
Total	**1006,8**	158,1	229,2	81,9	132,0	229,0	176,6
Agricultură, silvicultură, pescuit	**244,0**	48,5	30,9	23,8	42,6	69,9	28,3
Industrie total	**272,3**	44,7	60,4	22,9	32,6	56,1	55,6
- Ind. extractivă	**7,6**	0,9	0,9	0,2	0,6	2,9	2,1
- Ind. prelucrătoare	**243,2**	40,9	54,1	20,9	29,6	48,1	49,6
- En. electrică, termică, apă caldă	**6,9**	1,0	1,6	0,3	0,7	2,1	1,2
- Apă, salubritate,	**14,6**	1,9	3,8	1,5	1,7	3,0	2,7

	Regiunea Centru	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
gestionarea deșeurilor							
Construcții	**66,4**	6,9	24,4	3,3	6,3	13,0	12,5
Comerț	**147,1**	22,2	38,3	12,1	18,3	31,4	24,8
Transporturi	**57,3**	8,9	14,9	3,5	6,1	12,8	11,1
Hoteluri, restaurante	**22,5**	2,1	7,8	1,9	2,5	3,7	4,5
Comunicații	**9,9**	0,5	4,2	0,4	1,2	1,6	2,0
Intermedieri financiare, asigurări	**10,0**	1,1	2,5	0,7	1,1	1,9	2,7
Tranz. imobiliare	**2,6**	0,2	1,3	0,1	0,1	0,5	0,4
Activități profesionale, științifice și tehnice	**13,9**	2,2	4,9	1,2	1,6	2,4	1,6
Servicii administrative și servicii suport	**23,3**	1,6	7,4	1,3	2,3	3,7	7,0
Administrație publică și apărare	**21,4**	3,6	5,0	2,0	2,8	4,5	3,5
Învățământ	**49,1**	6,1	11,1	4,3	7,4	11,1	9,1
Sănătate	**44,8**	6,6	10,1	3,2	5,1	11,3	8,5
Activități culturale	**6,9**	0,6	1,9	0,5	0,7	1,6	1,6
Alte activități de servicii	**15,3**	2,3	4,1	0,7	1,3	3,5	3,4

Sursa: Institutul Național de Statistică

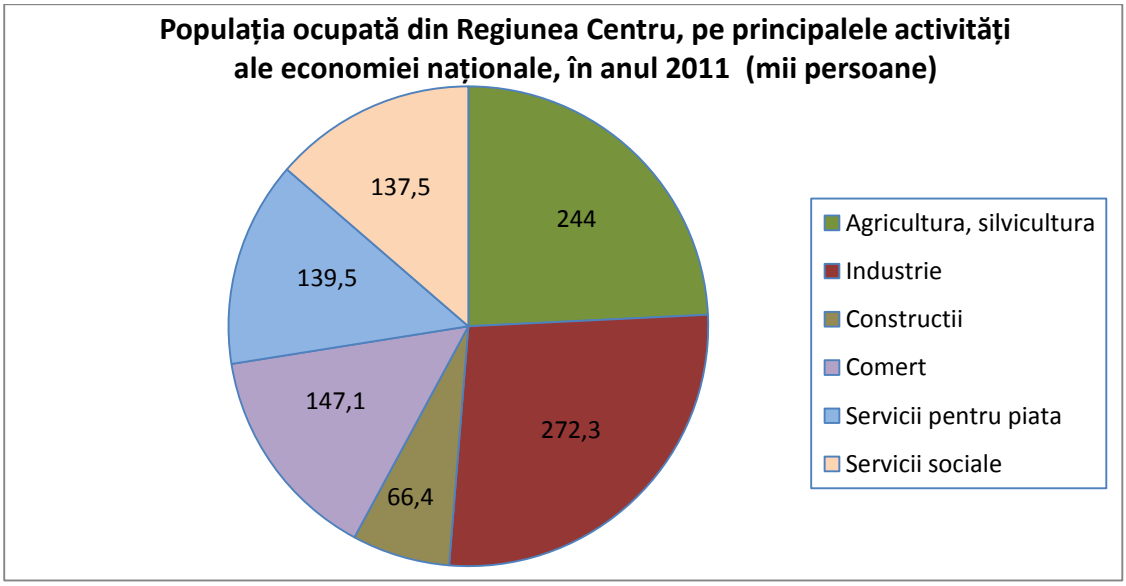

Fig. 4.10

Şi în privinţa structurii populaţiei ocupate după nivelul de instruire se remarcă diferenţe notabile între Regiunea Centru şi ţară. La nivel regional, ponderea cea mai însemnată o deţin absolvenţii de învăţământ liceal (40,3%), fiind urmate de persoanele care au absolvit o instituţie de învăţământ profesional sau de ucenici (25,2%) *(vezi tab. nr.4.21)*. La nivelul ţării ordinea aceeași, ponderile fiind însă diferite: absolvenţii de studii liceale deţin o pondere de 33,5%, iar persoanele care au absolvit școli profesionale reprezintă 21,6% din populația ocupată. Ponderea persoanelor ocupate din Regiunea Centru care au absolvit o instituţie de

învăţământ superior a fost de 17,4% în anul 2011, valoare apropiată de cea înregistrată la nivel naţional (17,6%). În cazul femeilor, ponderea persoanelor cu studii superioare a fost de 20% în Regiunea Centru şi de 19,7% la nivel naţional. Ponderea forţei de muncă cu studii superioare a crescut semnificativ în ultimii ani, aceste tendințe fiind de aşteptat să continue în perioada următoare. Conform datelor I.N.S., ponderea persoanelor ocupate cu studii superioare la nivelul Regiunii Centru a crescut cu 4,2 p.p. în perioada 2006-2011 (*vezi tab. 4.21 și 4.22)*, în timp ce ponderea populației ocupate feminine a urcat în aceeași perioadă cu 6,3pp.

Tabel 4.21 Structura populației ocupate din Regiunea Centru pe medii rezidențiale, nivele de instruire și grupe de vârstă, în anul 2011

-%-

	Total populație ocupată (mii pers.)	15-64 ani	Grupa de vârstă					65 și peste
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
				Total				
Total	**938**	**98,7**	**6,4**	**28,3**	**31,4**	**21,7**	**10,9**	**1,3**
Superior	**163**	99,6	3,9	41,4	28,2	15,2	10,9	0,4
Mediu	**657**	99,7	6,7	26,2	34,0	23,4	9,4	0,3
Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**43**	99,0	2,3	34,2	25,1	21,3	16,1	1,0
Liceal	**378**	99,8	7,8	25,4	37,1	23,2	6,3	0,2
Profesional	**236**	99,5	5,6	26,2	30,6	24,1	13,0	0,5
Scăzut	**118**	92,4	8,4	21,6	21,6	21,4	19,4	7,6
Gimnazial	**99**	94,4	7,9	21,2	22,9	21,6	20,8	5,6
Primar sau fără şcoală absolvită	**19**	81,7	10,8	24,0	15,1	19,9	11,9	18,3
				Urban				
Total	**617**	**99,8**	**5,0**	**29,4**	**31,6**	**23,3**	**10,5**	**0,2**
Superior	**139**	99,7	3,5	40,7	29,3	15,6	10,6	0,3
Mediu	**445**	99,9	5,3	26,3	33,1	25,4	9,8	0,1
Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**35**	99,7	1,5	31,9	25,7	23,5	17,1	0,3
Liceal	**282**	99,9	6,5	26,7	35,1	24,6	7,0	0,1
Profesional	**128**	100,0	3,6	24,1	30,8	27,7	13,8	-
Scăzut	**33**	100,0	7,4	23,5	20,6	28,1	20,4	-
Gimnazial	**30**	100,0	7,0	22,1	21,7	28,2	21,0	-
Primar sau fără şcoală absolvită	1)	100,0	10,9	35,8	10,7	27,9	14,7	-
				Rural				
Total	**321**	**96,6**	**9,1**	**26,1**	**31,2**	**18,6**	**11,6**	**3,4**
Superior	**24**	99,3	6,2	45,8	22,0	12,6	12,7	0,7
Mediu	**212**	99,2	9,6	25,9	35,9	19,3	8,5	0,8

Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**8**	95,7	5,9	45,0	22,6	10,8	11,4	4,3
Liceal	**96**	99,7	11,5	21,5	43,1	19,3	4,3	0,3
Profesional	**108**	99,0	8,1	28,6	30,4	19,9	12,0	1,0
Scăzut	**85**	89,3	8,7	20,9	22,0	18,7	19,0	10,7
Gimnazial	**69**	92,0	8,3	20,8	23,4	18,8	20,7	8,0
Primar sau fără şcoală absolvită	**16**	77,8	10,8	21,5	16,0	18,2	11,3	22,2

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 4.22 Structura populației ocupate din Regiunea Centru pe medii rezidențiale, nivele de instruire și grupe de vârstă, în anul 2006

-%-

	Total populație ocupată (mii pers.)	15-64 ani	Grupa de vârstă					65 și peste
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
				Total				
Total	**1019**	**98,3**	**9,1**	**29,2**	**26,8**	**24,8**	**8,4**	**1,7**
Superior	**134**	98,9	4,6	37,4	22,8	23,2	10,9	1,1
Mediu	**725**	99,6	8,7	29,2	29,8	25,6	6,3	0,4
Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**60**	98,6	3,0	33,5	21,3	27,1	13,7	1,4
Liceal	**331**	99,9	9,2	31,5	34,4	20,7	4,1	0,1
Profesional	**334**	99,6	9,3	26,2	26,7	30,1	7,3	0,4
Scăzut	**160**	91,6	14,6	22,6	16,4	22,6	15,4	8,4
Gimnazial	**120**	95,4	14,0	22,6	18,1	25,4	15,3	4,6
Primar sau fără şcoală absolvită	**40**	79,8	16,4	22,4	11,5	13,8	15,7	20,2
				Urban				
Total	**658**	**99.4**	**6.9**	**29.6**	**27.9**	**27.3**	**7.7**	**0.6**
Superior	**119**	99,1	4,5	38,8	23,1	22,0	10,7	0,9
Mediu	**496**	99,7	6,9	28,3	29,8	28,1	6,6	0,3
Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**53**	98,7	2,8	33,6	21,3	27,5	13,5	1,3
Liceal	**249**	99,9	7,8	31,2	33,9	22,7	4,3	0,1
Profesional	**194**	99,7	6,9	23,1	26,9	35,2	7,6	0,3
Scăzut	**43**	97,4	13,9	19,9	18,8	33,0	11,8	2,6
Gimnazial	**38**	97,5	12,2	19,8	18,6	34,9	12,0	2,5
Primar sau fără şcoală absolvită	1)	96,7	27,1	20,1	20,0	19,1	10,4	3,3
				Rural				
Total	**361**	**96,2**	**13,1**	**28,5**	**24,8**	**20,2**	**9,6**	**3,8**
Superior	**15**	97,7	5,9	26,3	21,0	32,3	12,2	2,3
Mediu	**229**	99,5	12,7	31,2	29,8	20,0	5,8	0,5

Postliceal de specialitate								
sau tehnic de maiştri	**7**	97,7	4,3	32,4	21,9	23,9	15,2	2,3
Liceal	**82**	99,8	13,6	32,2	36,0	14,6	3,4	0,2
Profesional	**140**	99,4	12,5	30,5	26,5	23,1	6,8	0,6
Scăzut	**117**	89,4	14,8	23,6	15,6	18,7	16,7	10,6
Gimnazial	**82**	94,5	14,8	23,9	17,9	21,1	16,8	5,5
Primar sau fără şcoală absolvită	**35**	77,4	14,9	22,7	10,2	13,1	16,5	22,6

Sursa: Institutul Național de Statistică

Forța de muncă salariată

În perioada 1990-2012 numărul mediu al salariaţilor din Regiunea Centru s-a înjumătățit, ajungând la 568 mii în anul 2012. În același timp s-au produs mutații importante și în ce privește structura pe activități ale economiei naționale a forței de muncă salariate. Câteva din sectoarele economice dominante în trecut precum agricultura, industria și transporturile au fost afectate de reduceri masive ale numărului de salariați în timp ce numărul salariaților din sectorul terțiar, îndeosebi în domenii precum comerțul, serviciile prestate întreprinderilor și administrația a crescut față de anii anteriori. Este de remarcat faptul ca scăderea numărului de salariaţi din agricultură are o amploare sensibil mai mare decât scăderea populaţiei ocupate în aceeaşi ramură, cauza principală fiind restrângerea sectorului de stat ca urmare a încetării activităţii unor societăţi sau reducerii efectivelor de salariaţi ale acestora.

Aceste evoluţii au produs modificări semnificative la nivelul structurii sectoriale a forţei de munca salariate. Astfel, ponderea salariaţilor din industrie a coborât la 36%, iar cea a salariaţilor din agricultura si silvicultura la 2%, crescând, în schimb, ponderea salariaţilor din unele ramuri ale sectorului terţiar: comerţ 16%, administrație publică și apărare 3,8%, servicii suport și servicii administrative (3,8 %) *(vezi tab. nr.4.24).* Județele cu cel mai mare număr de salariați sunt Brașovul, Mureșul și Sibiul, în timp ce Covasna înregistrează cel mai scăzut număr de salariați.

Ponderea salariaților în totalul populației ocupată a regiunii s-a redus continuu în ultimele 2 decenii, ajungând la 54,6% în 2012, consecință a modificărilor structurale survenite în plan economic și social.

Tabel 4.23 Evoluția numărului mediu de salariați din Regiunea Centru în perioada 1990-2012

-mii persoane-

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012
Reg. Centru	**1063**	**798**	**627**	**576**	**591**	**613**	**633**	**586**	**544**	**568**
Alba	149	116	90	85	87	90	92	84	75	77
Brașov	296	226	168	157	158	164	169	151	145	151
Covasna	82	62	52	48	48	50	51	48	41	45
Harghita	122	91	75	58	62	65	67	63	59	63
Mureș	217	164	129	124	126	128	131	124	115	116
Sibiu	197	139	113	104	110	116	123	116	109	116

Sursa: Institutul Național de Statistică

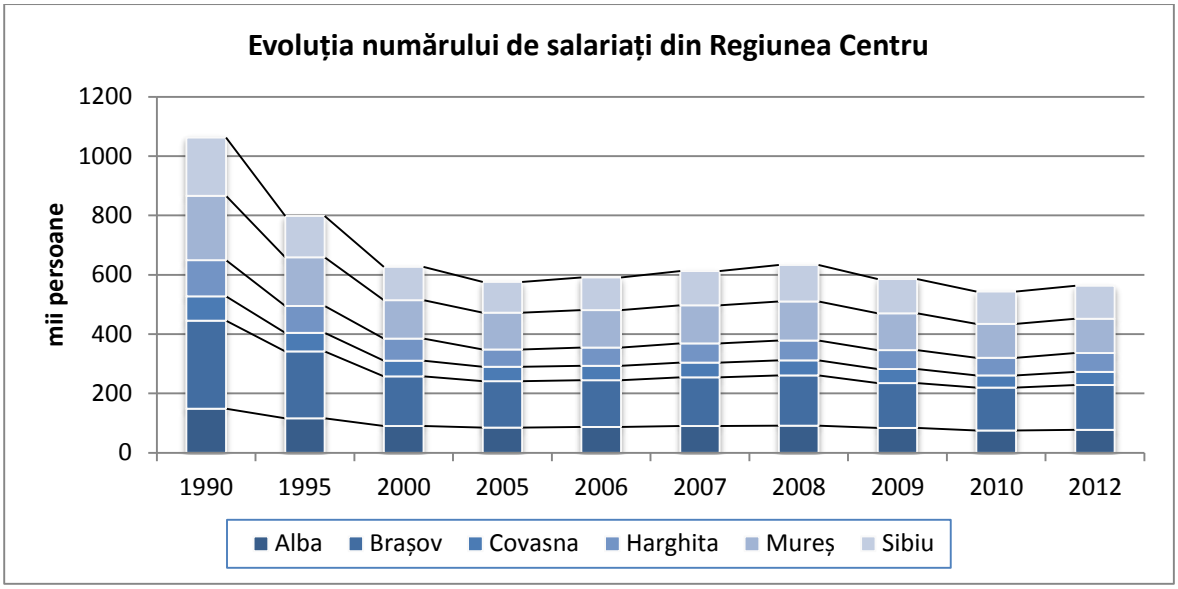

Fig. 4.11

Tabel 4.24 Numărul mediu de salariați în profil teritorial, pe principalele activități ale economiei naționale, în anul 2011

-pers.-

	Reg. Centru	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
Total	**546445**	73983	145274	41964	59506	114551	111167
Agricultură, silvicultură, pescuit	**11177**	2698	2770	1166	1205	1871	1467
Industrie total	**196787**	29650	46420	16916	21598	40079	42124
- Ind. extractivă	**7262**	862	811	175	538	2862	2014
- Ind. prelucrătoare	**170950**	26320	40650	15320	19098	32771	36791
- En. electrică, termică, apă caldă	**6907**	946	1762	278	688	1998	1235
- Apă, salubritate, gestionarea deșeurilor	**11668**	1522	3197	1143	1274	2448	2084
Construcții	**39225**	4639	12343	2370	3108	8356	8409
Comerț	**87280**	10732	25923	6238	8995	19279	16113
Transporturi	**31769**	3796	9968	1784	2689	6768	6764
Hoteluri, restaurante	**16227**	1393	5315	1337	1866	2829	3487
Comunicații	**7482**	453	3265	390	711	1293	1370
Intermedieri financiare, asigurări	**9285**	1032	2313	646	976	1768	2550
Tranz. imobiliare	**2125**	135	1039	74	118	352	407
Activități profesionale, științifice și tehnice	**10367**	1581	4319	624	949	1776	1118
Servicii administrative și servicii suport	**20721**	1376	6284	905	2209	3028	6919
Administrație publică și apărare	**20735**	3495	4920	1884	2690	4295	3451
Învățământ	**45597**	6046	9752	4027	6746	10560	8466
Sănătate	**38226**	5975	8112	2980	4708	10260	6191
Activități culturale	**6152**	522	1766	489	606	1311	1458
Alte activități de servicii	**3290**	460	765	134	332	726	873

Sursa: Institutul Național de Statistică

Situația ocupării în mediul rural din Regiunea Centru

Conform datelor Institutului Național de Statistică[16], **rata de activitate** a populației în vârstă de muncă din mediul rural din Regiunea Centru a coborât de la 70,8% în anul 1996 la 50,6% în anul 2012, sensibil mai redusă decât cea înregistrată în mediul urban – 64,8% *(vezi tab. nr.4.25)*. Această evoluție a fost determinată de creșterea rapidă a unor categorii de persoane inactive (pensionarii).

Rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani din **mediul rural** din Regiunea Centru s-a redus în perioada 1996-2012 de la 66,2% la 45,8%, fiind de asemenea vizibil inferioară celei înregistrate în mediul urban – 58,3%. Aceste valori sunt departe de rata - țintă de ocupare (75% din populația de 20-64 ani), stabilită prin **Strategia *Europa 2020.***

Tabel 4.25 Evoluția ratei de activitate în Regiunea Centru[17]

-%-

Grupa de vârstă	Mediul rezidențial	1996	2000	2005	2011	2012
15-64 ani	Total	68	64,7	59,2	58,9	59,3
	Urban	66,2	62,6	60,8	64,2	64,8
	Rural	70,8	68,2	56,6	50,4	50,6
15 ani și peste	Total	60,8	58,0	50,5	49,6	49,8
	Urban	57,8	55,4	52,8	54,8	55,1
	Rural	64,9	61,7	47	41,8	41,9

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 4.26 Evoluția ratei de ocupare în Regiunea Centru
(Ancheta forței de muncă în gospodării – AMIGO)

-%-

Grupa de vârstă	Mediul rezidențial	1996	2000	2005	2011	2012
15-64 ani	Total	63,2	59,8	54,2	52,3	53,4
	Urban	61,3	56,1	55,8	56,6	58,3
	Rural	66,2	66,0	51,4	45,4	45,8
15 ani și peste	Total	56,7	53,9	46,3	44,1	44,9
	Urban	53,6	49,8	48,5	48,3	49,5
	Rural	61,2	60,0	42,8	37,8	38,0

Sursa: Institutul Național de Statistică

[16] *Ancheta forței de muncă în gospodării - AMIGO*
[17] Conform **Anchetei privind forța de muncă în gospodării (AMIGO) realizate de INS**

Situația șomajului în Regiunea Centru

Fenomen nerecunoscut şi cvasinecunoscut în România în perioada regimului comunist, şomajul a izbucnit imediat după 1990, ajungându-se într-o perioadă scurtă de timp la un nivel ridicat al ratei şomajului. Mutaţiile socioeconomice radicale declanşate în decembrie 1989, pornind de la schimbarea fundamentelor societăţii româneşti, au impus modificări structurale de substanţă ale economiei româneşti într-o perioadă istorică relativ scurtă. O consecinţă firească a acestor transformări a fost apariţia unui număr important de şomeri.

Rata şomajului la nivel regional a avut o evoluţie oscilantă în perioada 1993-2012, cea mai scăzută rată înregistrându-se în anul 2007 (4,8%), iar cea mai ridicată în 1999 (11%). La sfârşitul anului 2012 rata şomajului în Regiunea Centru era de 6,4% (5,6% la nivel naţional), cea mai înaltă valoare înregistrându-se în judeţul Alba (8,7%), iar cea mai redusă în judeţele Sibiu și Brașov (4,8% respectiv 5,1%). În rândul femeilor rata şomajului a fost mai scăzută (5,6%), aceeaşi situaţie întâlnindu-se la nivelul ţării (5,7%).

Numărul şomerilor din regiune a scăzut în fiecare an, începând cu 2001, pe măsură ce procesele de restructurare economică începute în perioada 1997-2000 s-au încheiat. Restructurările au afectat ramuri economice cu o pondere importantă, precum industria construcţiilor de maşini, industria chimică, industria de apărare, industria minieră, consecinţele cele mai puternice resimţindu-se în judeţele Braşov, Alba, Harghita şi Mureş. La reducerea şomajului a contribuit şi migraţia masivă din ultimii ani a forţei de muncă spre ţările Europei Occidentale.
Numărul şomerilor înregistraţi la sfârşitul fiecărui an din perioada analizată a avut o evoluţie asemănătoare ratei şomajului. Numărul cel mai scăzut de şomeri s-a înregistrat în 2007 (53425 persoane), iar cel mai mare în 1999 (130 941 persoane). Se remarcă apariţia după anul 1996 a două categorii noi de şomeri - beneficiarii de ajutor de integrare profesională şi beneficiarii de plăţi compensatorii. Ponderea şomerilor neindemnizaţi este în continuă creştere, ajungând la sfârşitul anului 2012 la 61,4% la nivel regional si la 60,6% la nivelul întregii ţări.

Tabel 4.27 Numărul șomerilor la sfârșitul anului

- persoane -

	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2012
România	657.564	1.025.056	1.007.131	760.623	557.892	460.495	403.441	709.383	626.960	493.775
Reg. Centru	76.098	123.417	122.426	103.282	85.184	66.988	56.949	105.439	87.504	68.656
Alba	9.511	25.077	26.415	21.480	18.597	13.011	12.827	22.767	17.506	14.924
Brașov	11.335	24.867	30.693	32.407	27.405	15.097	10.655	21.825	17.742	12.255
Covasna	4.423	10.539	11.321	8.865	7.682	6.561	6.786	10.408	8.959	6.981
Harghita	13.232	16.724	16.102	10.944	9.511	10.069	9.280	15.125	12.777	10.567
Mureș	23.528	25.830	18.887	16.554	10.736	13.082	11.607	19.999	19.740	15.144
Sibiu	14.069	20.380	19.008	13.032	11.253	9.168	5.794	15.315	10.780	8.785

Sursa: Institutul Național de Statistică

Anul 2009 a adus o creștere semnificativă a ratei șomajului din Regiunea Centru care la finele anului a ajuns la 9,6% (105.439 persoane aflându-se în evidențele ANOFM). Toate cele șase județe au înregistrat rate ale șomajului mai mari decât rata medie la nivel național, în 3 județe – Alba, Covasna și Harghita - depășindu-se pragul de 10%. În 2010 s-a înregistrat o scădere moderată a șomajului atât la nivel regional cât și la nivel național, tendința menținându-se și în cursul anului 2011, când rata șomajului a coborât la sfârșitul anului la 6%, apoi a urcat ușor la 6,4% (68.656 persoane înregistrate în evidențele ANOFM) la 31 decembrie 2012 *(vezi tab. nr.4.28).* Șomajul afectează într-o măsură mai mare bărbații decât femeile (57,5% din șomeri sunt bărbați).

Rata șomajului[18] în rândul tinerilor de 15-24 ani din Regiunea Centru a scăzut în 2012 față de anul anterior, menținându-se însă la un nivel ridicat (31,7% în 2012 comparativ cu 36,3% în 2011 – date medii anuale[19]). Cele mai afectate de șomaj sunt persoanele cu un nivel redus de educație (19,2%, rata medie a șomajului în 2012), rezidente în mediul urban (24% rata medie a șomajului în rândul persoanelor cu o educație redusă din mediul urban)[20].

Tabel 4.28 Rata șomajului la sfârșitul anului

-%-

	România	Reg. Centru	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
1993	10,4	**9,0**	8,2	6,7	9,6	12,1	9,6	9,9
1994	10,9	**10,0**	8,1	7,3	9,1	10,5	12,6	12,6
1995	9,5	**9,1**	6,8	6,7	7,0	10,8	12,5	9,6
1996	6,6	**6,1**	4,5	4,1	4,3	8,0	8,2	7,0
1997	8,9	**8,7**	8,9	8,1	6,8	8,8	10,2	8,2
1998	10,4	**10,2**	12,7	8,7	9,8	10,4	9,6	10,8
1999	11,8	**11,0**	11,8	11,1	12,6	10,8	8,8	12,1
2000	10,5	**10,3**	12,9	11,4	11,2	9,9	7,1	10,3
2001	8,8	**8,6**	10,4	9,6	9,7	8,5	6,1	8,3
2002	8,4	**9,0**	10,8	11,9	9,2	7,7	6,4	7,3
2003	7,4	**8,3**	9,2	10,6	7,7	7,8	6,7	7,1
2004	6,3	**7,8**	10,0	10,7	8,1	7,2	4,4	6,3
2005	5,9	**7,3**	8,3	8,7	8,8	8,5	4,6	6,0
2006	5,2	**6,1**	7,1	6,1	7,1	7,2	5,2	5,1
2007	4,0	**4,8**	5,7	5,0	7,0	5,1	4,3	3,1
2008	4,4	**5,2**	7,1	4,3	7,2	6,5	4,7	3,1
2009	7,8	**9,6**	12,6	8,7	11,1	10,6	8,1	8,2
2010	7,0	**8,0**	10,0	7,2	10,0	8,8	8,0	5,8
2011	5,1	**6,0**	7,6	5,0	8,6	6,3	5,9	4,3
2012	5,6	**6,4**	8,7	5,1	7,8	7,5	6,2	4,8

Sursa: ANOFM, Institutul Național de Statistică

[18] Cf. definiției Biroului Internațional al Muncii
[19] Institutul Național de Statistică, Forța de muncă în România – Ocupare și șomaj, anul 2012
[20] Institutul Național de Statistică, Forța de muncă în România – Ocupare și șomaj, anul 2012

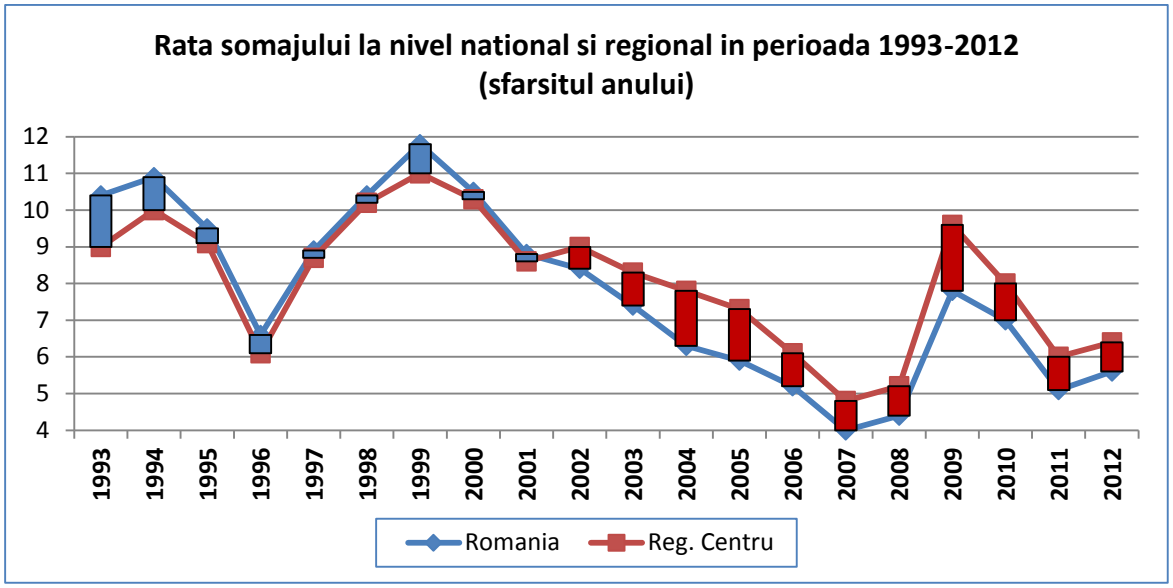

Fig. 4.12

Particularităţi ale pieţei muncii în Regiunea Centru. Evoluţii în perioada 1993-2011

Cu o economie cu un marcat specific industrial, având al doilea centru industrial al ţării (Braşovul) şi o veche zonă minieră în partea sa de vest (Munţii Apuseni), Regiunea Centru a suferit transformări importante în ultimii 20 ani, cu consecinţe majore pe piaţa muncii. Dacă în primii 9 ani ai perioadei analizate (1993-2001) rata şomajului la nivel regional a fost inferioară celei înregistrate la nivel naţional, începând cu anul 2002 situaţia s-a modificat, rata şomajului regional depăşind rata la nivel naţional. Este perioada când în Regiunea Centru procesele de restructurare economică s-au accelerat, subvenţiile directe sau indirecte acordate unor ramuri industriale precum industria extractivă, industria de armament, industria metalurgică, industria chimică şi unor mari societăţi comerciale, considerate strategice, s-au redus progresiv. Aceste măsuri au determinat reducerea drastică a sectoarelor menţionate, reorganizarea sau dispariţia unor mari întreprinderi industriale, generând creşterea semnificativă a şomajului în zonele afectate de restructurările industriale.

Datele statistice privind evoluţia numărului de salariaţi în perioada 1999-2011 oferă o imagine relevantă pentru amploarea procesului de restructurare. Astfel, în decursul acestui deceniu, numărul de salariaţi din industria Regiunii Centru s-a redus cu 42,2% ajungând la 196.787 persoane la sfârşitul anului 2011, ceea ce reprezintă 36% din numărul total de salariaţi. La nivel judeţean, cele mai accentuate scăderi ale efectivelor din industrie s-au înregistrat în Braşov (cu 61.685 persoane, -57,1%) şi Alba (25.688 persoane, -46,4%) *(vezi tab. nr.4.5.a).*

Şomajul în profil teritorial. Zone cu ofertă scăzută de locuri de muncă

Dacă în Braşov şocul disponibilizărilor masive de personal a fost atenuat prin reconversia profesională a şomerilor şi atragerea lor spre activităţile economice aflate în expansiune, în

Alba disponibilizările din industriile aflate în declin constituie şi în prezent o problemă importantă. Disponibilizările din judeţul Braşov au afectat cu precădere zona municipiului Braşov, zonă cu o economie puternică şi diversificată şi un potenţial deosebit de atragere a investiţiilor, în timp ce în Alba, harta restructurărilor şi harta investiţiilor economice importante nu se suprapun decât parţial.

Investiţiile din judeţul Alba s-au concentrat în partea sa centrală – municipiile Alba Iulia şi Sebeş şi comunele Galda de Jos, Sântimbru, Ciugud şi Vinţu de Jos – precum şi în oraşele Blaj şi Cugir, ocolind zona cea mai afectată de restructurare – zona munţilor Apuseni. Oraşul Cugir, localitate monoindustrială, în care în urmă cu 2 decenii funcţiona o mare întreprindere care oferea majoritatea locurilor de muncă pentru populația din oraş şi din zonele învecinate, a atras o serie de investiţii importante în industria auto (componente și subansamble auto) şi în industria alimentară, diminuându-se astfel semnificativ presiunea şomajului în zonă. De asemenea, investiţiile localizate în municipiul Blaj au contribuit la menţinerea unei rate mai scăzute a şomajului în această zonă. În schimb , alături de zona Munţilor Apuseni, alte 2 zone ale judeţului Alba se confruntă cu problemele cauzate de declinul industrial: Aiudul, oraş în care funcţiona o mare întreprindere metalurgică şi Ocna Mureş, localitate în care industria chimică oferea cel mai mare număr de locuri de muncă din zonă.

În judeţul Braşov, restructurarea industriei chimice şi de armament a afectat în special zona Făgăraş – Victoria şi a determinat pierderea mai multor mii de locuri de muncă, forţa de muncă disponibilizată fiind absorbită doar parţial de activităţile nou dezvoltate.

Cu toate că rata şomajului la nivel judeţean este mai redusă decât ratele înregistrate în celelalte judeţe din Regiunea Centru, judeţul Mureş nu este ocolit de problema şomajului. Cea mai gravă situaţie se înregistrează în zona municipiului Târnăveni, a cărui economie s-a axat în trecut pe industria chimică. Din cauza instalaţiilor vechi şi poluante, cu consumuri energetice mari, a lipsei de comenzi suficiente şi a problemelor de mediu generate, cele 2 mari firme din domeniu şi-au redus treptat activitatea iar în prezent se află în lichidare judiciară.

O situaţie asemănătoare cu cea din Mureș se întâlneşte în judeţul Sibiu, judeţ cu o economie care a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare economică remarcabilă, însă cu o serie de localităţi afectate de problemele generate de declinul unor ramuri economice şi în care se înregistrează rate ridicate de şomaj (Copşa Mică, Dumbrăveni).

Disponibilizările din localităţile miniere Bălan şi Baraolt constituie cea mai acută problemă cu care se confruntă judeţele Harghita şi Covasna. După închiderea unităţilor miniere din cele 2 localităţi, din cauza atractivităţii scăzute a acestora (izolare geografică, nivel scăzut de pregătire a forţei de muncă) nu s-a reuşit dezvoltarea unor activităţi economice alternative viabile care să preia forţa de muncă devenită redundantă.

Raportul de dependență economică

Un indicator important ce cuantifică relația între partea activă și partea inactivă a unei comunități este **raportul de dependență economică,** exprimând numărul de persoane inactive sau aflate în șomaj ce revine la 1000 persoane ocupate. Acest indicator arată practic ,,sarcina socială" ce revine, în medie, pe umerii persoanelor aflate în activitate.

Pentru Regiunea Centru, raportul de dependență, în anul 2011, este de 1504**‰**, ceea ce înseamnă că **fiecare persoană în activitate susține 1,5 persoane inactive sau în șomaj**. În mediul rural acest raport este sensibil mai mare, valoarea calculată pentru Regiunea Centru fiind de 2058‰, adică la fiecare persoană ocupată revin 2 persoane inactive sau în șomaj. Există un grad ridicat de corelație între evoluția raportului de dependență demografică și evoluția raportului de dependență economică, cel din urmă indicator fiind influențat de primul[21]. La nivel județean, cele mai mari valori ale raportului de dependență economică se întâlnesc în Covasna și Brașov, iar cea mai scăzută valoare se înregistrează în Alba.

Tabel 4.29 Raportul de dependență economică[22]

-‰-

	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011
România	1411	1553	1600	1614	1631	1549	1458	1556	1560	1553
Reg. Centru	**1293**	**1440**	**1484**	**1444**	**1521**	**1469**	**1414**	**1520**	**1519**	**1504**
Alba	1006	1317	1228	1186	1282	1215	1221	1332	1374	1345
Brașov	1425	1421	1637	1474	1603	1580	1491	1607	1623	1613
Covasna	1373	1384	1559	1582	1582	1626	1561	1677	1756	1708
Harghita	1274	1370	1340	1521	1663	1520	1428	1509	1454	1454
Mureș	1293	1476	1448	1444	1492	1469	1456	1531	1543	1528
Sibiu	1389	1637	1675	1543	1551	1457	1354	1437	1422	1413

[21] Rap. $_{\text{dep demografica}}$= (Pop $_{\text{0-14 ani}}$+Pop $_{\text{64 ani si peste}}$)/Pop$_{\text{15-64 ani}}$*100; Rap. $_{\text{dep. econ.}}$=(Pop. Inactiva+Somerii)/ Pop. Ocupata *100 Exista o suprapunere partiala intre numaratorul primului raport si numaratorul celui de-al 2-lea raport , la fel cum exista o suprapunere consistenta intre numitorul primului si celui de-al 2 –lea raport (populatia ocupata se incadreaza in grupa de varsta 15-64 ani)

[22] Valorile din tabel au fost calculate pe baza datelor statistice oficiale publicate de INS

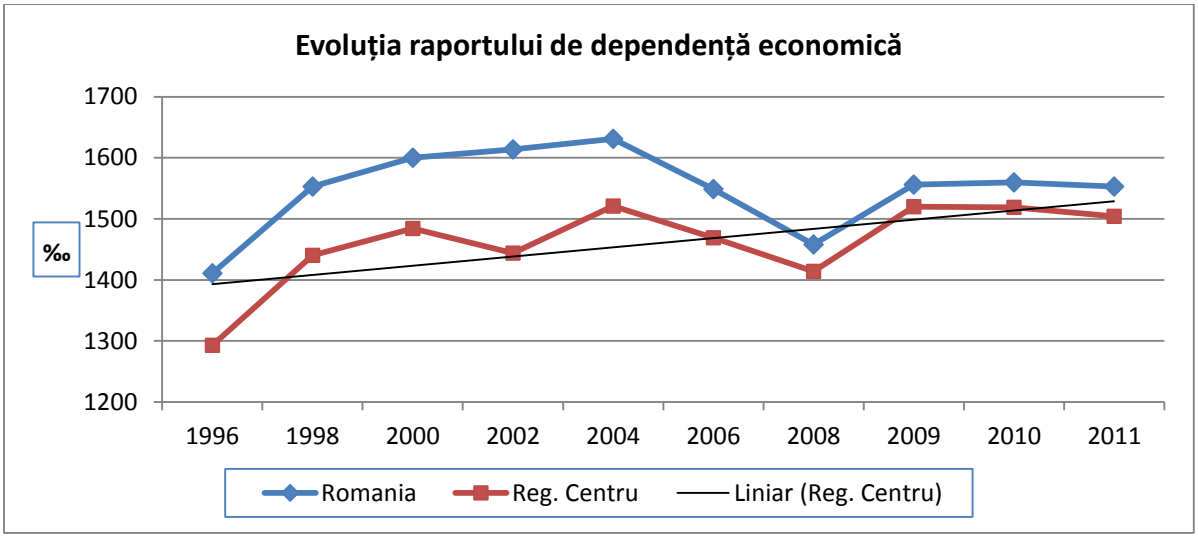

Fig. 4.13

SUMAR

- Populația Regiunii Centru: 2,36 milioane persoane, conform datelor Recensământului populației și locuințelor din octombrie 2011 (poziția a 5-a în rândul celor 8 regiuni de dezvoltare ale României)
- Densitatea scăzută a populației (69 locuitori/kmp), sub cea înregistrată la nivel național.
- Rata de urbanizare la nivelul Regiunii Centru era în 2011 de 58%, fiind superioară celei înregistrate la nivel național
- Populația regiunii s-a redus cu 12,6% în ultimii 20 ani, iar până în anul 2050, potrivit prognozelor demografilor, Regiunea Centru ar mai putea pierde alte 25% din populația actuală
- Cauzele principale ale scăderii numărului populației: migrația externă și sporul natural negativ determinat de reducerea rapidă a natalității după anul 1990
- Regiunea Centru se confruntă cu un accentuat proces de îmbătrânire demografică, ponderea vârstnicilor ajungând la 15,4% în anul 2011, prognoza pentru 2050 fiind de 31,1%
- Durata medie a vieţii a populației din Regiunea Centru în 2011 a fost de 74,25 ani (locul al 2-lea între regiunile de dezvoltare), înregistrând o creștere moderată în ultimele 2 decenii
- Cu toate că sporul natural rămâne negativ (-0,9‰ în anul 2011), Regiunea Centru ocupa în 2011, împreună cu Regiunea București-Ilfov, primul loc în ceea ce privește valoarea acestui indicator. În mediul rural se înregistrează un spor natural pronunțat negativ, consecinţă a îmbătrânirii demografice mai accentuate la sate
- Mortalitatea infantilă s-a redus de la 20,6‰ în 1990 la 10,1‰ în 2011, nivel încă ridicat față de media europeană

- Regiunea Centru se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, lingvistică şi religioasă. Românii formează majoritatea absolută a populaţiei din Regiunea Centru (61,2%), fiind urmaţi de maghiari (28,6% din totalul populaţiei), romi (4,7% din
- Populația activă formează 42,5% din totalul populației regiunii, pondere în scădere în ultimii ani ca urmare a creșterii numărului de pensionari și a întârzierii intrării tinerilor pe piața muncii
- Rata de activitate și rata de ocupare a populației în vârstă de muncă s-au redus semnificativ în ultimii 22 ani, ajungând la 60,5% respectiv 53,4% în anul 2012. Mediul urban deține, la nivel regional, 66% din totalul populației ocupate, consecință a ratei superioare de ocupare a populației în rândul populației urbane.
- Ponderea forţei de muncă cu studii superioare a crescut semnificativ în ultimii ani, aceste tendințe fiind de aşteptat să continue în perioada următoare.
- Sectorul serviciilor deţinea în 2011 cea mai mare pondere din populaţia ocupată (42,1%), fiind urmat de industrie (27%) şi agricultură (24,2%). Faţă de anii anteriori ponderea populaţiei ocupate în sectorul serviciilor a crescut simțitor, scăderi notabile înregistrându-se în ce privește ponderea populaţiei ocupate în industrie și în sectorul agricol.
- La sfârşitul anului 2012 rata şomajului în Regiunea Centru era de 6,4% (în rândul femeilor fiind de 5,6%), cu 0,8 p.p. peste rata la nivel naţional. Se constată disparități intraregionale semnificative: cea mai înaltă valoare se înregistrează în judeţul Alba (8,7%), iar cea mai redusă în judeţele Sibiu și Brașov (4,8% respectiv 5,1%).

5. Infrastructura

5.1. Infrastructura de transport

5.1.1 Accesibilitatea și tipurile de transport

5.1.1.1. Accesibilitatea și principalele căi de transport

Indicator de măsurare a accesibilității, ***densitatea drumurilor*** este un indicator relevant de urbanizare, fiind astfel considerate zone foarte accesibile cele care au un procent ridicat al densității drumurilor. O rețea de drumuri mai dezvoltată facilitează reducerea timpului de deplasare spre diferite destinații, sporind accesibilitatea în regiune. Cu toate acestea, construirea de drumuri este costisitoare, iar cei mai mulți beneficiari de noi investiții în infrastructura de transport sunt de obicei în zonele unde densitatea populației este ridicată, astfel că factorii de decizie în planificare sunt nevoiți sa recurgă la un compromis între eficiența economică și dezvoltarea regională pe termen lung.

La nivelul Regiunii Centru, cele mai mari densități ale rețelei rutiere de transport sunt în Culoarul Alba Iulia - Aiud, Depresiunea Sibiului, Făgărașului, Brașovului, Podișul Târnavelor, depresiunile intramontane, etc. La polul opus se află partea centrală și vestică a Grupei Centrale a Carpaților Orientali, Munții Făgăraș, Munții Șureanu, Munții Cindrel, părți semnificative din Munții Apuseni.

La nivel de județ, cea mai mare densitate a drumurilor publice pe 100 km^2 este în județul Alba (43,8 km^2), urmat de județele Harghita (31,8 km^2) și Mureș (31,5 km^2), la popul opus fiind județul Covasna (23,4 km^2). La niveul întregii Regiunii Centru densitatea drumurilor publice este de 32,4 km^2, sub media la nivelul României (35,1 km^2). La nivel național, județele cu cea mai mare desnitate a drumurior, peste 50 km^2, sunt Argeș (50,9 km^2) și Ilfov (50,5 km^2), la polul opus, cu mai puțin de 25 km^2, fiind Tulcea (15,6 km^2), Caraș-Severin (22,9 km^2), Covasna (23,4 km^2) și Brăila (24,9 km^2). Județul Alba este singurul județ din Regiunea Centru care se află în primele 10 județe din România cu cele mai mari densități ale drumurilor publice, ocupând locul 9. Comparativ cu media la nivelul Uniunii Europene (131.4 km^2) [23] , densitatea drumurilor publice la nivelul Regiunii Centru este de 4 ori mai mică.

Tabel 5.1.1 Densitatea drumurilor publice la nivelul județelor Regiunii Centru în 2011

Județ/ Regiune	Densitatea drumurilor publice pe 100 km^2
Alba	43,8
Braşov	29,9
Covasna	23,4
Harghita	31,8
Mureş	31,5
Sibiu	29,9
Reg. CENTRU	**32,4**

Sursa: Institutul Național de Statistică

[23] European Union - Road density (km of road per 100 sq. km of land area), http://www.indexmundi.com/facts/european-union/road-density

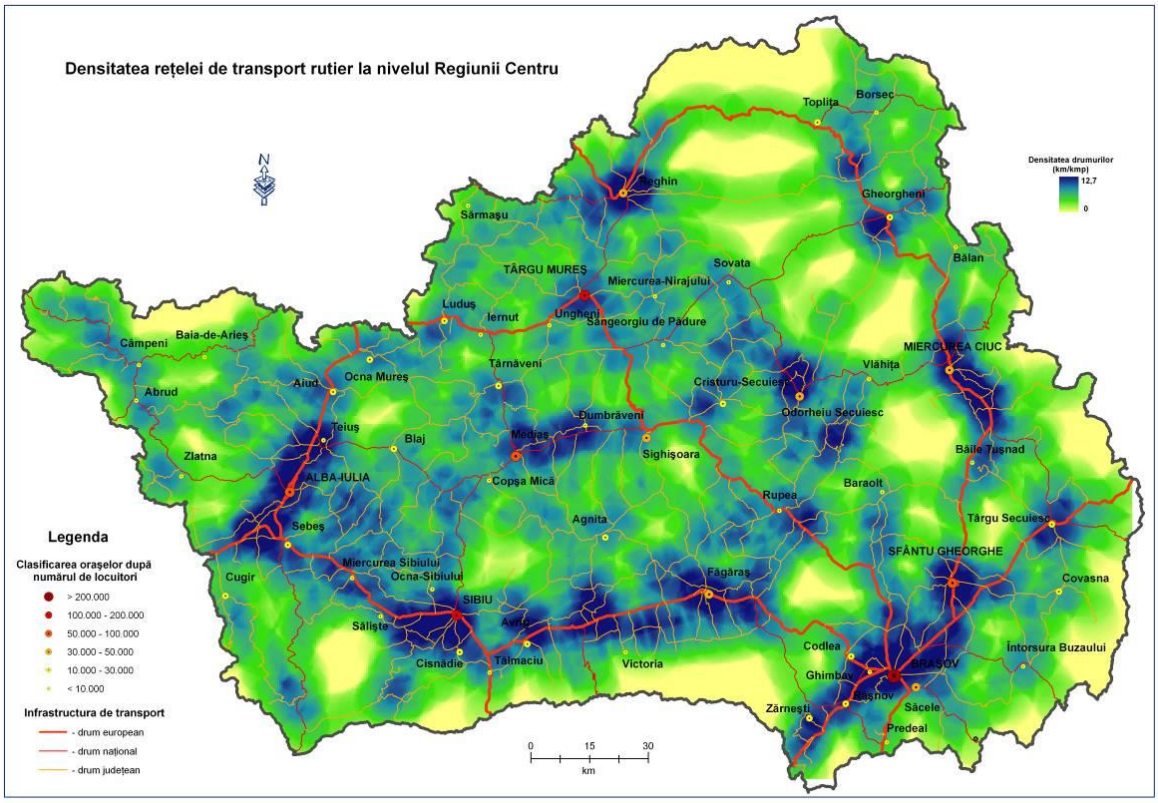

Fig. 5.1.1

Autostrăzi și drumuri europene

Datorită situării sale în centrul României, Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa. Regiunea Centru este străbătută de cinci drumuri europene, a căror lungime însumează 951 km. Patru dintre ele formează un mare inel rutier ce traversează sudul, vestul, nordul și estul regiunii, iar al cincilea drum european (E60) străbate centrul regiunii, pe direcția SE -NV. Astfel, toate cele 6 reședințe de județ precum și cele mai importante orașe ale regiunii se află fie pe traseul fie în imediata apropiere a unei șosele europene.

Din punct de vedere economic, al legăturilor comerciale, cele mai importante drumuri europene din Regiunea Centru sunt **șoseaua E68**, ce formează cea mai scurtă legătură între județele din sudul regiunii și principalii parteneri economici din Europa, fiind totodată una din rutele care asigură conexiunea, prin valea Oltului, cu sudul țării și cu Capitala, **șoseaua E81,** prin care se realizează legături directe cu Capitala și cu Regiunea Nord-Vest și **șoseaua E60,** care face legătura între Brașov și Cluj prin Târgu Mureș, apoi, mai departe, cu țările Europei Centrale și de Vest.

Estul regiunii este traversat de E574 și E578 (DN11 respectiv DN12), șosele incluse în categoria drumurilor europene din clasa B), primul făcând legătura dintre Regiunea Centru și Moldova, iar al doilea conectând orașele din estul regiunii (Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc,

Gheorgheni, Toplița, Reghin) la rețeaua de drumuri europene și întregind, astfel, inelul rutier de nivel european al Regiunii Centru.

Sud-vestul regiunii este traversat de ***Coridorul IV pan-european de transport***, rută ce va asigura o legătură rapidă între extremitatea sud-estică a Europei (Istanbul, Salonic) și Europa Centrală (Dresda, Nuremberg), via Grecia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Austria, Cehia. În prezent, pe teritoriul Regiunii Centru, pe acest traseu se găsește DN7 care, alături de DN1, se numără printre drumurile cu cel mai intens trafic din România, având totodată rang de drumuri europene din clasa A (E68, respectiv E81). ***Planul de amenajare a teritoriului național*** prevede realizarea pe cele două trasee a autostrăzilor **Pitești-Nădlac** și **Sebeș - Turda** - șosea ce va asigura legătura între autostrada Pitești – Nădlac și autostrada Transilvania. De altfel, conform angajamentelor asumate de țara noastră în procesul de aderare la Uniunea Europeană, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport pe traseul Coridorului Pan-European de transport IV este considerată o prioritate absolută. Ca urmare, după mai mulți ani de întârziere, în prezent a început execuția tronsonului de autostradă Sibiu-Orăștie. La nivelul Regiunii Centru există în prezent în județul Sibiu 17 kilometri de autostradă realizată prin Programul Operațional Sectorial Transport.

De o mare importanță pentru Regiunea Centru este continuarea lucrărilor la **Autostrada Transilvania**, a cărei construcţie a început în 2003 și care, în final, va asigura legătura între Braşov şi Oradea, traversând regiunea de la sud-est la nord-vest. Un alt tronson de autostradă posibil de realizat în următorii ani este cel aferent autostrăzii **Brașov – Comarnic - București**.

În plus față de aceste autostrăzi, ***Planul de amenajare a teritoriului național*** prevede realizarea următoarelor autostrăzi ce traversează Regiunea Centru: Sibiu - Făgăraș - Brașov - București, Zalău - Cluj Napoca – Turda - Alba Iulia - Sebeș, Turda - Târgu Mureș - Sighișoara - Făgăraș, Târgu Mureș - Piatra Neamț - Iași – Sculeni, Bistrița – Reghin – Târgu Mureș.

O prioritate pentru următorii ani vizează dezvoltarea rețelelor trans-europene de transport **(TEN-T)** (în special a rețelei trans-europene de transport rutier, **TEN-R**). Rețeaua trans-europeană de transport (TEN-T) joacă un rol esențial în asigurarea libertății de mișcare a pasagerilor și bunurilor în Uniunea Europeană, aceasta incluzând toate modurile de transport și suportând aproape jumătate din traficul de pasageri și marfă. Dezvoltarea TEN-T presupune interconectarea și interoperabilitatea rețelelor naționale de transport precum și accesul la aceasta.

Construcţia reţelei trans-europene de transport **(TEN-T**) este un proiect major al Uniunii Europene ce reprezintă un factor important pentru stimularea competitivităţii economice şi dezvoltării durabile a spațiului european. Primele planuri privind dezvoltarea rețelelor transeuropene datează din 1990, iar prin Tratatul de la Maastricht s-au pus bazele legale de funcționare ale acestora. TEN-T presupune interconectarea şi interoperabilitatea reţelelor naţionale de transport precum şi accesul la acestea. În 2020, TEN-T va include 89500 Km de

drumuri şi 94000 Km de cale ferată, incluzând aproximativ 20000 Km de linii de mare viteză. Reţeaua TEN-T va include, de asemenea, un număr de peste 500 porturi maritime și fluviale şi 366 de aeroporturi. Finalizarea reţelei TEN-T va avea un impact major în reducerea timpului călătoriei pentru pasageri şi bunuri şi în acelaşi timp va duce la diminuarea poluării.

Privite și prin prisma accesului la finanțare, rețelele trans-europene de transport se constituie ca un interes major pentru România și Regiunea Centru, deoarece în afara surselor de finanţare provenite din Instrumentele Structurale acordate de Comisia Europeană, dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de transport a reţelei TEN-T beneficiază și de sprijinul fondurilor europene alocate în cadrul Programului TEN-T.

5.1.1.2. Conectivitatea Regiunii Centru la rețeaua TEN-T

a. ***Rețeaua trans-europenă de transport rutier***:
   - ✓ *Sector de drum funcțional:*
     - *Sebeș - Alba Iulia - Turda (E68 - E81)*
     - *Pitești - Brașov - Bacău (E574)*
   - ✓ *Sector de drum care va fi reabilitat/modernizat:*
     - *Sebeș - Sibiu - Râmnicu Vâlcea - Pitești - București (E81-E68-DN7)*
     - *Turda - Târgu Mureș - Iași (E60, DN13, DN13A, DN13B, DN12C)*
     - *Sibiu - Mediaș - Sighișoara - Târgu Mureș (DN14 - E60)*
     - *Sibiu - Făgăraș - Brașov (DN1 - E81)*
     - *Brașov - Sinaia - Ploiești (E60)*
   - ✓ *Sector de drum planificat:*
     - *Deva - Orăștie - Sebeș (în construcție)*
     - *Făgăraș - Sighișoara*

Pentru sectoarele de drumuri europene și naționale din Regiunea Centru incluse în rețeaua trans-europeană de transport rutier, ***conectivitatea cu drumurile naționale și județene*** este următoarea:

Tabel 5.1.2. Conectivitatea rețelei trans-europene (TEN-T) cu drumurile naționale și județene la nivelul Regiunii Centru

Sectorul de drum rutier din rețeaua trans-europeană TEN-T[24] (pe teritoriul Regiunii Centru)	Conectivitate cu drumuri naționale (DN)	Conectivitate cu drumuri județene (DJ)
Sebeș - Vințu de Jos - Deva (E68, DN7) (Core)	• DN67C: Sebeș - Petrești - Novaci	***Județul Alba:*** DJ106K, DJ704A, DJ705B, DJ705B, DJ107C, DJ705E, DJ704
Sebeș - Alba Iulia - Turda	• DN7: Nădlac - Arad - Deva - Orăștie -	***Județul Alba:*** DJ107,

[24] Drumuri rutiere din rețeaua trans-europeană TEN-T pentru sectoarele de drumuri rutiere funcționale sau cele care au nevoie de reabilitare/modernizare (fără sectoarele de drumuri rutiere planificate)

Sectorul de drum rutier din rețeaua trans-europeană TEN-T[24] (pe teritoriul Regiunii Centru)	Conectivitate cu drumuri naționale (DN)	Conectivitate cu drumuri județene (DJ)
(E68 - E81) ***(Core)***	Sebeș • DN1: Sebeș - Sibiu - Făgăraș - Brașov - București • DN74: Brad - Abrud - Zlatna - Alba Iulia • DN75: Câmpeni - Baia de Arieș - Turda • DN14B: Teiuș - Blaj - Copșa Mică	DJ107A, DJ107B, DJ107C, DJ107I DJ105M, DJ107H, DJ750C, DJ107E, DJ107M, DJ107F, DJ103G
Pitești - Brașov - Bacău (E574) ***(Comprehensive)***	• DN10: Prejmer - Întorsura Buzăului - Buzău • DN11B: Târgu Secuiesc-Tușnad • DN12: Chichiș-Sfântu Gheorghe-Tușnad • DN13 (E60): Târgu Mureș - Sighișoara - Brașov • DN13E: Brașov - Sfântu Gheorghe - Covasna • DN14: Brașov - Săcele - Ploiești • DN73A: Zărnești - Râșnov	***Județul Brașov:*** DJ112G, DJ112F, DJ112H, DJ112B, DJ12A, DJ12, DJ112D, DJ103, DJ103A ***Județul Covasna:*** DJ103B, DJ121A, DJ121F, DJ121 DJ114, DJ113, DJ122 și DJ 122B ***Județul Harghita:*** DJ113A și DJ113B
Sebeș - Sibiu - Râmnicu Vâlcea - Pitești - București (E81-E68-DN7) ***(Core)***	• DN67C: Novaci - Petrești - Sebeș	***Județul Alba:*** DJ670C, DJ106K, DJ141D, DJ106E ***Județul Sibiu:*** DJ106F, DJ106G, DJ106E, DJ106D, DJ106C, DJ106B, DJ105G,
Turda - Târgu Mureș - Iași: • ***E60: Turda - Târgu Mureș*** • ***DN13: Târgu Mureș - Bălăușeri*** • ***DN113A: Bălăușeri - Sângeorgiu de Pădure - Praid*** • ***DN13B: Praid - Gheorgheni*** • ***DN12C: Gheorgheni - Bicaz Chei - Bicaz (continuare cu DN15: Bicaz - Piatra Neamț, DN15D: Piatra Neamț - Roman, DN2B: Roman - Izvoarele - Târgu Frumos - Iași)*** ***(Core)***	• DN75: Câmpeni - Baia de Arieș - Turda • DN14A: Iernut - Târnăveni - Mediaș • DN13: Târgu Mureș - Bălăușeri - Nadeș - Sighișoara • D13A: Reghin - Praid - Corund - Odorheiu Secuiesc • DN15E: Târgu Mureș - Sântana de Mureș - Râciu - Sânpetru de Câmpie • DN15: Târgu Mureș - Sângeorgiu de Mureș - Reghin - Toplița - Borsec - Lacul Izvorul Muntelui • DN12 (E578): Toplița - Gheorgheni - Mădăraș - Miercurea Ciuc - Băile Tușnad - Sfântu Gheorghe - Chichiș	***Județul Mureș:*** DJ151, DJ153E, DJ152A, DJ151B, DJ151D, DJ1142, DJ151D, DJ142, DJ153A, DJ135, DJ153, ***Județul Harghita:*** DJ126, DJ137, DJ128
Sibiu - Mediaș - Sighișoara - Târgu Mureș (DN14 - E60)	• DN14A: Mediaș - Târnăveni - Iernut • DN14B: Teiuș - Blaj - Copșa Mică	***Județul Sibiu:*** DJ143A, DJ142E, DJ141B, DJ142F,

Sectorul de drum rutier din rețeaua trans-europeană TEN-T[24] (pe teritoriul Regiunii Centru)	Conectivitate cu drumuri naționale (DN)	Conectivitate cu drumuri județene (DJ)
(Comprehensive)	• DN15: Luduș - Iernut - Târgu Mureș - Reghin - Piatra Neamț • DN13A: Bălăușeri - Sângeorgiu de Pădure - Sovata - Praid - Odorheiu Secuiesc • DN13C: Sighișoara - Albești - Cristuru Secuiesc	DJ141, DJ142A, DJ142G, DJ141A, DJ142J, DJ107B, DJ143B, DJ141E ***Județul Mureș:*** DJ143, DJ106
Sibiu - Făgăraș - Brașov (DN1 - E81) (Comprehensive)	• DN7: Râmnicu Vâlcea - Călimănești - Tălmaciu - Avrig • DN7C: Cârța - Curtea de Argeș (Transfăgărășanul) • DN73A: Șercaia - Șinca Veche - Zărnești - Râșnov • DN73B: Ghimbav - Cristian • DN1A: Brașov - Săcele - Cheia - Vălenii de Munte - Ploiești • DN1F: Brașov - Poiana Brașov • DN1J: Șercaia - Hoghiz • DN11 Brașov - Hărman - Ozun - Târgu Secuiesc • DN13: Brașov - Feldioara - Măieruș - Hoghiz - Rupea - Saschiz - Sighișoara - Târgu Mureș	***Județul Sibiu:*** DJ106, DJ106A, DJ106C, DJ106D, DJ106R, DJ105D, DJ105G, DJ105J, DJ105F, DJ105H, DJ104G, DJ104F, DJ105P, DJ104E ***Județul Brașov:*** DJ107B, DJ105C, DJ103D, DJ102A, DJ105, DJ105B, DJ103F, DJ109, DJ109A, DJ104D, DJ104C, DJ107D, DJ131P, DJ104A, DJ103B, DJ112J, DJ112C, DJ112A, DJ103C
Brașov - Sinaia - Ploiești (E60) (Comprehensive)	• Toate sectoarele de drum național care trec înspre/dinspre Brașov și au fost menționate în paragraful anterior • DN1A: Săcele - Cheia - Vălenii de Munte - Ploiești • DN73A: Predeal - Râșnov	***Județul Brașov:*** DJ102P
Făgăraș - Sighișoara (Comprehensive)	Sector TEN-T planificat a se construi	

Pentru următoarea perioadă de programare au fost prevăzute împreună cu consiliile județene câteva drumuri prioritare pentru reabilitare și modernizare în 2014-2020:

- județul Alba: DJ704, DJ107A, DJ762, DJ107I, DJ705, DJ107K, DJ142K
- județul Brașov: DJ112, DJ112F, DJ105A, DJ105C, DJ105, DJ104A, DJ131B, DJ102I, DJ101
- județul Covasna: DJ122, DJ 122B, DJ112, DJ131, SJ113, DJ113A
- județul Harghita: DJ131, DJ133, DJ137, DJ 137A, DJ153C, DJ125 - DJ125A, DJ128, DJ113A, DJ113B, DJ127A
- județul Mureș: DJ151, DJ152A, DJ151D, DJ142, DJ106, DJ151A, DJ151B
- județul Sibiu: DJ106E, DJ106B, DJ141, DJ107B, DJ106

b. ***Rețeaua trans-europenă de transport feroviar:***

- ✓ Cale ferată care va fi reabilitată/modernizată:
  - Magistrala feroviară 200: Curtici - Arad - Sebeș - Sibiu - Făgăraș - Brașov - Ploiești - București
  - Sectorul de cale ferată: Alba Iulia - Cluj Napoca - Suceava

c. ***Rețeaua trans-europenă de transport aerian:***

- ✓ Sibiu (aeroport internațional)

d. ***Rețeaua trans-europenă de transport intermodal:***

- ✓ Brașov

5.1.1.3. O privire sintetică a infrastructurii de transport a Regiunii Centru în date statistice

La sfârșitul anului 2011, rețeaua de drumuri publice din Regiunea Centru măsura 11057 km, reprezentând 13,2% din lungimea totală a rețelei rutiere din România. Din totalul drumurilor din regiune, 20,7% sunt drumuri naționale, iar 79,3% sunt drumuri județene și comunale. Densitatea rutieră este mai scăzută la nivel regional decât la nivel național (32,4 km/100 kmp față de 35,1 km/100 kmp).

Tabel 5.1.3 Lungimea căilor de transport și densitatea acestora la nivelul județelor Regiunii Centru în 2011

-km-

Județ/ Regiune	Drumuri (km)			Căi ferate (km)		Aeroporturi
	Total	Modernizate	Cu IUR*	Total	Electrificate	(nr)
Alba	2732	1278	12	230	136	-
Braşov	1604	716	305	353	184	-
Covasna	869	353	270	116	44	-
Harghita	2112	508	510	209	174	-
Mureş	2116	455	844	279	87	1
Sibiu	1624	337	558	145	44	1
Reg. CENTRU	**11057**	**3647**	**2499**	**1332**	**669**	**2**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din totalul drumurilor naționale din Regiunea Centru 96,5% erau modernizate[25] în anul 2011, dintre care în procent de 100% în județul Sibiu. Rețeaua de drumuri județene și comunale din regiune avea în anul 2011 o lungime totală de 8763 de km dintre care 16,3 % modernizată, iar 27,9% cu îmbrăcăminți ușoare rutiere. La nivel de județ cea mai mică rețea de drumuri județene și comunale modernizată a fost în județul Mureș (50 km), urmat de județul Sibiu (55 km), la polul opus fiind județele Alba (857 km) și Brașov (309 km).

[25] Drumul modernizat reprezintă drumul care are partea carosabilă acoperită cu una din următoarele categorii de îmbrăcăminţi: beton-ciment, asfaltice de tip greu şi mijlociu şi pavaje din piatră cioplită

Față de anul anterior, la nivelul Regiunii Centru lungimea totală a drumurilor naționale modernizate a crescut în 2011 cu 39 de km, iar a drumurilor județene și comunale modernizate cu 33 km.

Tabel 5.1.4 Lungimea drumurilor naționale, județene și comunale modernizate și cu îmbrăcăminți ușoare rutiere din județele Regiunii Centru în 2011

-km-

Județ/ Regiune	Drumuri naționale- total	din care:		Drumuri județene și comunale- total	din care:	
		Modernizate	Cu IUR		Modernizate	Cu IUR
Alba	448	421	12	2284	857	0
Braşov	436	407	23	1168	309	282
Covasna	269	258	0	600	95	270
Harghita	446	441	5	1666	67	505
Mureş	413	405	8	1703	50	836
Sibiu	282	282	0	1342	55	558
Regiunea Centru	**2294**	**2214**	**48**	**8763**	**1433**	**2451**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Comparativ cu drumurile rutiere, lungimea totală a căilor ferate din Regiunea Centru este jumătate din lungimea totală a drumurilor naționale, aceasta fiind de 1332 km dintre care jumătate electrificată (669 km). La nivel de județ, cea mai mare rețea de căi ferate electrificate este în județul Brașov (184 km), urmat de județul Harghita (174 km), la polul opus fiind județele Sibiu și Covasna (44 km). Densitatea liniilor de cale ferată în Regiunea Centru este de 39,1 km/1000 km^2, cele mai mari densități fiind în județele Brașov (65,8) și Mureș (42,2), iar cele mai mici în județele Sibiu (26,7), Covasna (31,3) și Harghita (31,5).

Față de anul anterior, la nivelul Regiunii Centru lungimea totală a liniilor de cale ferată s-a diminuat în 2011 cu 4 km, acest sector de cale ferată scos din folosință fiind pe teritoriul județului Mureș.

Tabel 5.1.5 Lungimea liniilor de cale ferată în exploatare la finalul anului 2011 în Regiunea Centru

-km-

Regiune/ Județ	Total	din care electrificate:	dintre care cu ecartament normal:	Densitatea liniilor pe 1000 km^2 teritoriu
Regiunea Centru	**1332**	**669**	**1332**	**39,1**
Alba	**230**	136	230	36,8
Braşov	**353**	184	353	65,8
Covasna	**116**	44	116	31,3
Harghita	**209**	174	209	31,5

Mureş	**279**	87	279	41,6
Sibiu	**145**	44	145	26,7

Sursa: Institutul Național de Statistică

Urmare a descreșterii transportului feroviar și a stării precare a unor sectoare de cale ferată în ultimii 20 de ani lungimea totală a căilor ferate în exploatare a scăzut din 1990 și până în 2011 cu 430 de kilometri, de la 1762 de kilometri la 1332 de kilometri. În ultimele două decenii, la nivel de județ cele mai mari sectoare de cale ferată scoasă din folosință a fost în Mureș (198 km) și Sibiu (164 km), la polul opus fiind Harghita (4 km). Cu toate acestea, există și două excepții în care lungimea căilor ferate în exploatare a crescut: cu 20 km în județul Alba și cu 1 km în județul Covasna.

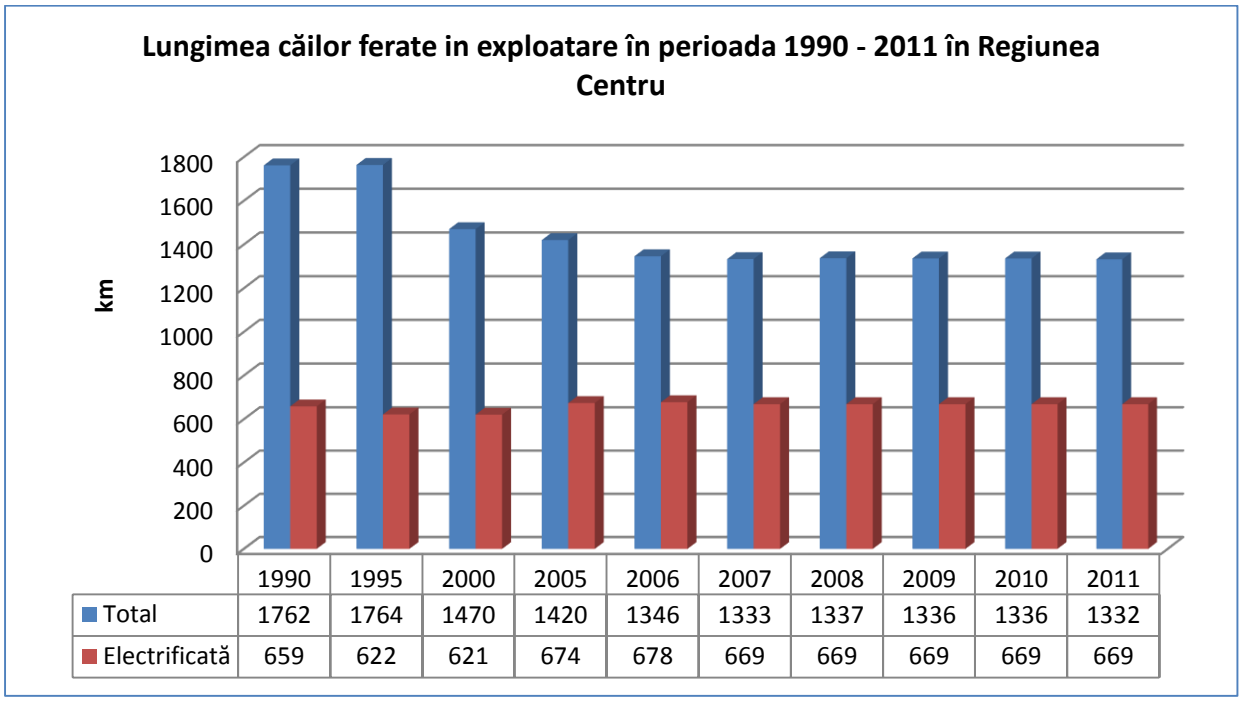

Fig. 5.1.2

Tabel 5.1.6 Lungimea totală a căilor ferate in exploatare în perioada 1990 - 2011 în Regiunea Centru

-km-

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**1762**	**1764**	**1470**	**1420**	**1346**	**1333**	**1337**	**1336**	**1336**	**1332**
Alba	315	317	250	230	230	230	230	230	230	230
Brașov	333	333	333	363	363	354	354	353	353	353
Covasna	115	115	115	116	116	116	116	116	116	116
Harghita	213	213	212	209	209	209	209	209	209	209
Mureș	477	477	325	305	283	279	283	283	283	279
Sibiu	309	309	235	197	145	145	145	145	145	145

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru în perioada 1990-2011 lungimea totală a căii ferate electrificate a crescut cu 10 km, existând decalaje la nivelul județelor regiunii. Astfel, în județul Brașov lungimea căii ferate electrificate a crescut cu 18 km, în schimb ce în județul Alba aceasta s-a diminuat cu 12 km. Creșteri ale lungimii căilor ferate electrificate au fost și în județele Harghita (9 km) și Mureș (1 km).

Tabel 5.1.7 Lungimea căilor ferate electrificate in exploatare în perioada 1990 - 2011 în Regiunea Centru

-km-

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**659**	**622**	**621**	**674**	**678**	**669**	**669**	**669**	**669**	**669**
Alba	148	148	148	131	131	136	136	136	136	136
Brașov	166	166	165	182	182	184	184	184	184	184
Covasna	46	46	46	44	44	44	44	44	44	44
Harghita	165	165	165	174	174	174	174	174	174	174
Mureș	86	86	86	99	103	87	87	87	87	87
Sibiu	48	11	11	44	44	44	44	44	44	44

Sursa: Institutul Național de Statistică

5.1.1.4. Transportul rutier

- **Drumurile naționale secundare**

Rețeaua drumurilor naționale secundare întregește sistemul de transport rutier de importanță supraregională, asigurând, prin multiple legături, conectarea Regiunii Centru cu celelalte regiuni ale României.

Tabel 5.1.8 Lungimea drumurilor naționale la 31 decembrie 2011

-Km-

	Drumuri naționale		Drumuri modernizate		Drumuri cu IUR*		Drumuri pietruite sau de pământ
	Total	Drumuri europene	Total	Cu durată de serviciu depășită	Total	Cu durată de serviciu depășită	
România	16690	6188	15379	9378	1035	1000	276
Reg. Centru	**2294**	**955**	**2214**	**1190**	**48**	**48**	**32**
Alba	448	107	421	376	12	12	15
Brașov	436	269	407	149	23	23	6

Covasna	269	112	258	98	-	-	11
Harghita	446	135	441	91	5	5	-
Mureș	413	221	405	292	8	8	-
Sibiu	282	111	282	184	-	-	-

*îmbrăcăminte ușoară rutieră

Sursa: Institutul Național de Statistică

Regiunea Centru are bune conexiuni rutiere cu toate regiunile învecinate prin următoarele drumuri naționale:

- **cu Regiunea Sud:** spre Ploiești pe Valea Prahovei, prin DN1 (E60), sau pe valea Teleajenului, prin DN1A; spre Pitești, pe DN73 (E574), prin culoarul Rucăr-Bran via Câmpulung sau pe DN7C (Transfăgărășanul) via Curtea de Argeș.
- **cu Regiunea Sud-Vest:** spre Râmnicu Vâlcea, pe valea Oltului, prin DN7 (E81); spre Târgu Jiu, pe Valea Sebeșului și peste Munții Parâng, prin DN 67C (Șoseaua Transalpina) .
- **cu Regiunea Vest**: spre Deva, Arad, Timișoara, pe Valea Mureșului, prin DN 7 (E68), sau, prin pasul Buceș, via Abrud, Brad, pe DN74 .
- **cu Regiunea Nord-Vest**: spre Cluj Napoca, prin DN1 (E81) sau, via Târgu Mureș, prin DN15 (E60) sau, pe Valea Arieșului, prin DN 75, sau din Reghin, prin zona Câmpiei Transilvaniei, pe DN16. În afara rutelor spre Cluj Napoca, mai există legături directe cu Oradea, pe Valea Arieșului, prin DN75 și cu Bistrița, via Reghin, pe DN 15A (E578).
- **cu Regiunea Nord-Est**: spre Bacău, prin DN11 (E574), sau pe valea Trotușului, via Comănești și Onești, prin DN 12A; spre Piatra Neamț, prin Cheile Bicazului, pe DN12C; spre Târgu Neamț, via Borsec, pe DN15.
- **cu Regiunea Sud-Est:** spre Buzău, pe Valea Buzăului, prin DN10; spre Focșani, via Târgu Secuiesc, pe DN2D.

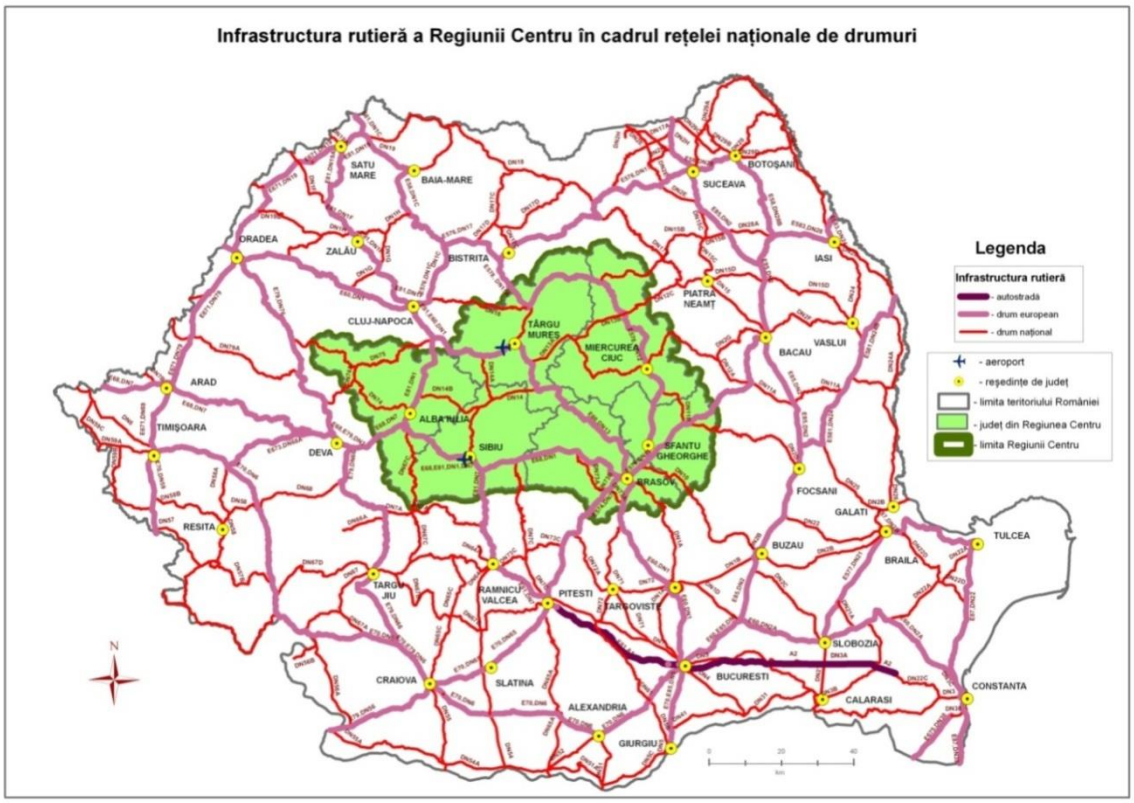

Fig. 5.1.3

- **Drumurile județene**

Drumurile județene sunt drumurile aflate în proprietatea publică a județului și care asigură în principal legăturile între municipiile, orașele și centrele de comună din interiorul unui județ. Infrastructura de drumuri județene alături de cea de drumuri comunale reprezintă aproape 80% din lungimea rețelei rutiere a Regiunii Centru, având o importanță majoră pentru dezvoltarea locală și regională.

Deși suficient de extinsă și acoperind întreaga rețea de comune și orașe, infrastructura de drumuri județene suferă în ce privește calitatea și starea tehnică. Din cei 4696 km de drumuri județene din Regiunea Centru, 25% sunt drumuri modernizate, aproximativ jumătate au îmbrăcăminți ușoare rutiere (42%), iar o treime, 33%, sunt drumuri pietruite sau din pământ. 64% din lungimea drumurilor județene cu îmbrăcăminți ușoare rutiere (1276 km) și 3,5% din drumurile județene modernizate (40 km) aveau la sfârșitul anului 2011 durata de serviciu depășită, necesitând lucrări de reabilitare și modernizare.

Tabel 5.1.9 Lungimea drumurilor județene la 31 decembrie 2011

-Km-

	Total	Drumuri modernizate		Drumuri cu IUR*		Drumuri pietruite sau de pământ
		Total	Cu durată de serviciu depășită	Total	Cu durată de serviciu depășită	
România	35374	9212	2969	15910	9324	10252
Regiunea	**4696**	**1155**	**40**	**1991**	**1276**	**1550**
Alba	1025	647	-	-	-	378
Brașov	807	298	0	247	30	262
Covasna	296	76	23	177	124	43
Harghita	850	66	7	437	308	347
Mureș	775	13	10	626	310	136
Sibiu	943	55	-	504	504	384

*îmbrăcăminte ușoară rutieră

Sursa: Institutul Național de Statistică, Lungimea căilor de transport la sfârșitul anului 2011

Harghita, Alba și Sibiul sunt județele cu ponderi mari ale drumurilor județene pietruite sau de pământ. Dificultățile de construcție, determinate de relieful muntos, dar și insuficiența investițiilor în infrastructură sunt cauzele principale ale acestei situații. În plus, în județul Alba sunt peste 1000 km de drumuri județene, formând cea mai extinsă rețea de drumuri județene din Regiunea Centru. Drumurile nemodernizate pot deveni greu practicabile în anumite perioade, în special în anotimpul rece, ducând la cvasi-izolarea localităților pe care le deservesc (ex: DJ 107H Noșlac –Captalan, DJ 107I Aiud - Bucium, DJ 107K, tronsonul Poiana Galdei - Ghioncani, DJ 107 U, Băcăinți - Bulbuc, DJ 704 Cugir-Șureanu - Valea Mare, DJ 705F Cabana Prislop –Cugir, DJ 750 Gârda de Sus - Ordâncușa - Ghețar, DJ 750D Arieșeni - Buciniș, DJ 104F Săcădate - Nou Român, DJ 104G Săcădate - Roșia Nou, DJ 143B Rusciori –Apoldu de Jos).

De o importanță deosebită sunt drumurile județene care asigură legătura cu rețeaua de drumuri naționale pentru acele orașe care nu sunt intersectate de o șosea națională. În toate județele regiunii există asemenea orașe care nu sunt traversate de drumuri naționale, drumurile județene preluând rolul acestora:

- în județul Alba : Cugir (DJ 704), Ocna Mureș (DJ 107)
- în județul Mureș: Sărmașu (DJ 151), Miercurea Nirajului (DJ 135)
- în județul Harghita: Cristuru Secuiesc (DJ 134A, DJ137), Bălan (DJ 125).
- în județul Covasna : Covasna (DJ 121), Baraolt (DJ 131)
- în județul Brașov : Victoria (DJ 105C)
- în județul Sibiu: Agnita (DJ 106, DJ 141), Cisnădie (DJ 106C, DJ 106D), Ocna Sibiului (DJ 106B)

O altă categorie importantă este cea a drumurilor județene care fac legătura între două drumuri naționale sau scurtează semnificativ distanța rutieră între diferite orașe (ex: DJ 107

între Blaj și Târnăveni, DJ 153 între Reghin și Sovata, DJ 137 asigură legătura eficientă între DN13A și E60, DJ 132 între DN13A și E60, etc.

- **Drumurile comunale**

Legătura dintre comune sau dintre centrul de comună și sate este asigurată prin drumurile comunale care la nivelul Regiunii Centru au o lungime totală de 4067 km. Din întreaga rețea de drumuri comunale doar 7% sunt modernizate, cea mai mare lungime a acesteia fiind în județul Alba (210 km), urmat la mare distanță de județul Mureș (37 km). Puțin peste 10% din drumurile comunale sunt cu îmbrăcăminți ușoare rutiere dintre care jumătate sunt cu durată de serviciu depășită. Cea mai mare pondere a drumurilor comunale, peste 80% sunt drumuri pietruite sau de pământ, o treime din acestea fiind în județul Alba (1049 km).

Tabel 5.1.10 Lungimea drumurilor comunale la 31 decembrie 2011

-Km-

	Total	Drumuri modernizate		Drumuri cu IUR*		Drumuri pietruite sau de pământ
		Total	Cu durată de serviciu depășită	Total	Cu durată de serviciu depășită	
România	31639	2200	453	5004	2018	24435
Regiunea Centru	**4067**	**278**	**3**	**460**	**207**	**3329**
Alba	1259	210	-	-	-	1049
Brașov	361	11	-	35	8	315
Covasna	304	19	-	93	50	192
Harghita	816	1	-	68	-	747
Mureș	928	37	3	210	95	681
Sibiu	399	-	-	54	54	345

*îmbrăcăminte ușoară rutieră

Sursa: Institutul Național de Statistică, Lungimea căilor de transport la sfârșitul anului 2011

5.1.1.5. Transportul feroviar

Regiunea Centru este străbătută de trei magistrale feroviare din cele opt la nivelul întregii țări:

- magistrala 200: București - Ploiești - Brașov - Sibiu - Alba Iulia - Ilia - Arad - Curtici
- magistrala 300: București - Ploiești - Brașov - Sighișoara - Blaj - Cluj Napoca - Oradea - Episcopia Bihorului
- magistrala 400: București - Ploiești - Brașov - Miercurea Ciuc - Târgu Mureș - Satu Mare - Halmeu

Căile feroviare de importanță județeană și locală sunt:

- Războieni - Târgu Mureș - Deda (jud. Mureș)
- Alba Iulia - Zlatna (jud. Alba)
- Șibot - Cugir (jud. Alba)

- Brașov - Zărnești (jud. Brașov)
- Brașov - Sfântu Gheorghe (jud. Covasna)
- Brașov - Întorsura Buzăului (jud. Covasna)
- Brețcu - Covasna - Sfântu Gheorghe - Brașov (jud. Brașov)
- Întorsura Buzăului - Brașov (jud. Brașov)
- Odorheiu Secuiesc – Vânători (lângă Sighișoara, jud. Mureș)
- Miercurea Ciuc – Moinești (jud. Bacău)
- Vânători (lângă Sighișoara) - Odorheiu Secuiesc (jud. Harghita)
- Blaj (jud. Alba) - Sovata - Praid (jud. Harghita)
- Târgu Mureș - Praid (jud. Harghita)
- Luduș - Beclean (jud. Bistrița Năsăud)
- Sibiu - Agnita - Sighișoara (jud. Mureș)
- Sibiu - Copșa Mică (jud. Sibiu)

Există în cadrul regiunii zone izolate din punct de vedere al transportului feroviar, cum este de pildă zona Munților Apuseni din județul Alba și zona dintre Miercurea Ciuc și Odorheiu Secuiesc.

În ansamblu, sub aspectul infrastructurii de transport feroviar, Regiunea Centru este avantajată de poziția geografică, fiind localizate câteva noduri de cale ferată de importanță regională (Brașov, Sibiu, Teiuș, etc.) prin care se realizează legătura României cu Europa centrală și de Vest.

În ultimii 20 de ani transportul feroviar la nivel național și regional a înregistrat un declin atât sub aspectul stării infrastructurii de transport cât și al traficului (de pildă număr foarte mare de întârzieri). În prezent sistemul feroviar suferă o lipsă în ce privește întreținerea, evidențiată de mulți ani și reabilitarea ce va fi necesară pentru a ajunge în situația de a obține nivele acceptabile de siguranță în condiții de viteză este greu de cuantificat cu un oarecare grad de acuratețe. La nivel național, în urmă cu 10 ani 4000 de km de cale ferată, ceea ce reprezintă 30% din rețea, necesitau lucrări de reabilitare. Neefectuarea acestor lucrări a condus la o creștere la 307 a punctelor negre (periculoase) pe calea ferată și la o creștere cu 44% a lungimii căii ferate afectate de restricții de viteză în detrimentul calității serviciilor oferite.

În vederea dezvoltării durabile a transportului feroviar, prin Programul Operațional Sectorial Transport se finanțează prin Fondul de Coeziune modernizarea și dezvoltarea infrastructurii feroviare de transport de pe axa prioritară TEN-T 22 (Curtici - Constanța) care trece prin Regiunea Centru, iar prin FEDR modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de cale ferată națională și a serviciilor pentru pasageri. Unul din obiectivele de finanțare ale axei TEN-T 22 urmărește ameliorarea calității serviciilor de cale ferată prin modernizarea infrastructurii de cale ferată și creșterea vitezei maxime operaționale la 160 km/h pentru trenurile de pasageri și la 120 km/h pentru trenurile de marfă.

La nivelul Regiunii Centru sunt Propuse prin POS Transport proiecte majore pentru reabilitarea căii ferate pe sectoarele: Simeria - Brașov și Brașov - Predeal. În 2012, în Regiunea

Centru au fost contractate prin POS Transport proiecte ce vizează modernizarea de stații de cale ferată în Sfântu Gheorghe și Târgu Mureș.

5.1.1.6. Transportul aerian

Pe teritoriul Regiunii Centru există două aeroporturi internaționale la Sibiu și Ungheni (localizat la o distanță de 15 km față de nord-estul municipiului Târgu Mureș).
Prin Aeroportul Internațional Sibiu, accesibilitatea pe teritoriul Europei este asigurată prin zboruri directe și indirecte de către companii naționale și internaționale de transport aerian. Legăturile directe din Sibiu sunt asigurate spre Timișoara și București, dar și spre țări precum: Spania (Madrid), Turcia (Antalya), Germania (Stuttgart, Munchen). Prin zboruri indirecte se asigură legătura spre: Italia (Verona, Milano, Veneția, Bologna, Florența, Roma, Bari, Ancona), Germania (Stuttgart, Munchen, Duesseldorf), Grecia (Atena), Republica Moldova (Chișinău), Ucraina (Cernăuți, Odessa).
Prin Aeroportul Internațional Transilvania Târgu Mureș zborurile directe sunt asigurate sper București (Otopeni) și țări din Europa precum: Marea Britanie (Londra, Luton), Spania (Madrid, Barcelona), Italia (Bergamo, Roma), Franța (Beauvais), Ungaria (Budapesta), Germania (Dortmund).

În ultimii ani transportul internațional și intern de pasageri al aeroporturilor din Regiunea Centru a crescut foarte mult, ajungând în 2012 la 431932 de pasageri. Analizând ultimii 5 ani, față de 2008 în anul 2012 numărul total al pasagerilor la cele două aeroporturi din Regiunea Centru a crescut peste jumătate (55,8%) (cu peste trei sferturi (76,7%) la Aeroportul Transilvania Târgu Mureș și cu peste o cincime (20,4% la Aeroportul Internațional Sibiu)

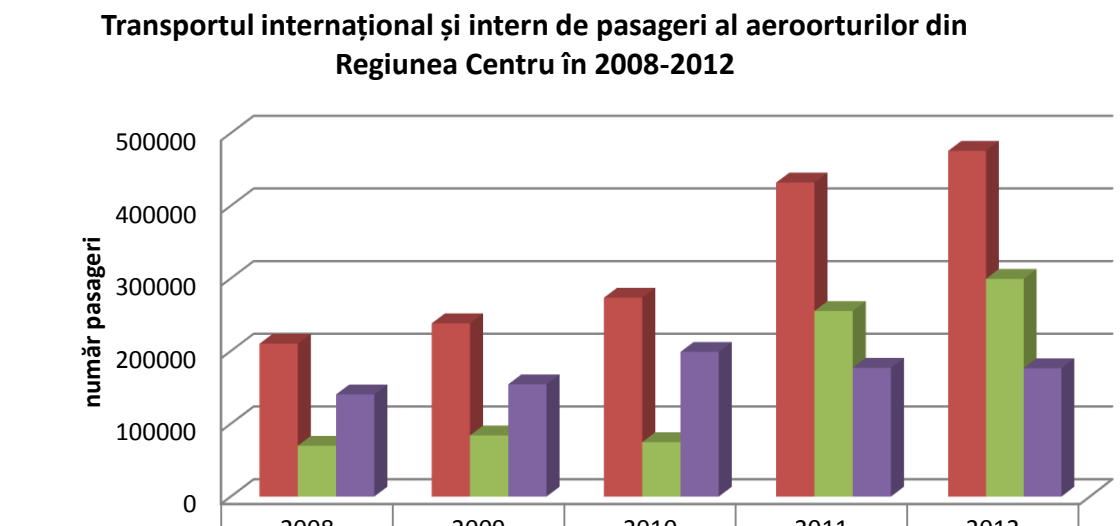

	2008	2009	2010	2011	2012
Regiunea Centru	210042	238111	273453	431932	475580
Târgu Mureș	69795	83955	74710	255056	299317
Sibiu	140247	154156	198743	176876	176263

Fig. 5.1.4

Potrivit datelor statistice din 2012, la nivelul Regiunii Centru au fost transportați internațional și intern un număr de 475580 de pasageri, cu 9,2% mai mult decât în 2011 și cu aproape jumătate (42,5%) mai mult față de 2010. Analizând datele din ultimii 3 ani, s-a observat că numărul pasagerilor transportați internațional și intern a crescut foarte mult la Aeroportul Transilvania Târgu Mureș și a scăzut la Aeroportul Internațional Sibiu.
În ultimii ani, numărul pasagerilor îmbarcați pentru a efectua curse internaționale este mai mare decât numărul celor debarcați, la nivel regional, în anul 2012 din total pasageri 47,5% au fost îmbarcați, iar 46,5% debarcați (diferența fiind de mai puțin de 5000 de pasageri). Acest lucru ne indică faptul că la nivelul Regiunii Centru nu este o diferență semnificativă între ponderea persoanelor care fie emigrează fie pleacă temporar spre diferite țări în diverse scopuri (turistic, de afaceri, etc.) și cele care sosesc pe teritoriul regiunii. Tot la nivel regional, față de anul anterior, în anul 2012 numărul pasagerilor care au ales curse interne a scăzut cu 6346. Ponderea totală a pasagerilor îmbarcați și debarcați care au ales cursele interne este mai la aeroportul din municipiul Sibiu decât la cel de lângă municipiul Târgu Mureș.

Tabel 5.1.11 Transportul internațional și intern de pasageri al aeroporturilor din Regiunea Centru în perioada 2010 - 2012

-nr. pasageri-

An	Regiune/ Aeroport	Total	Îmbarcați		Debarcați	
			Transport internațional	Transport intern	Transport internațional	Transport intern
2010	Regiunea Centru	273453	124553	15028	117642	16230
	Târgu Mureș	74710	33839	4590	31512	4769
	Sibiu	198743	90714	10438	86130	11461
2011	Regiunea Centru	431932	201427	16578	195474	18453
	Târgu Mureș	255056	125855	3839	120616	4746
	Sibiu	176876	75572	12739	74858	13707
2012	Regiunea Centru	475580	225891	14714	221004	13971
	Târgu Mureș	299317	146490	6152	141358	5317
	Sibiu	176263	79401	8562	79646	8654

Sursa: Institutul Național de Statistică

Pe calea aerului, conform datelor centralizate și existente, cea mai mare cantitate de mărfuri (inclusiv poștă) a fost transportată prin Aeroportul Internațional Sibiu, reprezentând peste 95% din cea transportată la nivelul Regiunii Centru. Datele statistice din utlimii ani scot în evidență situații interesante privind cantitatea totală de mărfuri (inclusiv poștă) transportată prin aeroportul din municipiul Sibiu, peste 25 de tone în anii 2008, 2010 și 2011 și sub 10 tone în 2012 (2 tone) și 2009 (9 tone).

Tabel 5.1.12 Transportul internațional și intern de mărfuri (inclusiv poștă) al aeroporturilor din Regiunea Centru în 2008-2012

-tone-

Aeroportul	Anul	Total	Încărcate		Descărcate	
			Transport internațional	Transport intern	Transport internațional	Transport intern
Târgu Mureș	2012	*	*	*	*	*
Sibiu		2	2	*	*	*
Târgu Mureș	2011	*	*	*	*	*
Sibiu		39	32	*	7	*
Târgu Mureș	2010	*	*	*	*	*
Sibiu		29	13	1	15	*
Târgu Mureș	2009	1	*	*	*	1
Sibiu		9	3	*	5	1
Târgu Mureș	2008	2	*	*	*	2
Sibiu		26	5	14	5	2
*** volum nesemnificativ de mărfuri**						

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivel național sunt 16 aeroporturi funcționale dintre care cele mai multe sunt în Regiunea Nord Vest (4), urmate de Regiunea Nord Est (3), la polul opus fiind Regiunea Sud Muntenia unde nu este niciun aeroport. Din acest punct de vedere Regiunea Centru ocupă un loc intermediar privind infrastructura de transport aerian, existând necesitatea extinderii acesteia.

În prezent, pentru următorii ani există un proiect de construcție a Aeroportului Internațional Brașov - Ghimbav cu finanțare din investiții private, credite, fonduri județene și guvernamentale. În realizarea acestui proiect sunt implicate cinci autorități publice: Consiliul Județean Brașov, Consiliul Local Ghimbav, Consiliul Local Brașov și Consiliile Județene Covasna și Harghita. Construcția viitorului aeroport la Ghimbav va duce la extinderea infrastructurii de transport în zona Brașov - Ghimbav - Râșnov.[26] Potrivit celor mai recente informații, în 2012, autoritățile din Brașov vor aloca 17,7 milioane de euro fără TVA (circa 21,5 milioane de euro inclusiv TVA) pentru proiectarea şi executarea suprafeţelor de mişcare aeroportuare a Aeroportului Internaţional Braşov. Pista de decolare - aterizare va avea o lungime de 2820 de metri, o lățime de 45 de metri, iar lăţimea acostamentelor pe lungimea pistei va fi de 7,5 metri.

[26] http://www.brasovcity.ro/documente/public/constructii-urbanism/planul-integrat-de-dezvoltare-urbana.pdf, pag. 51

Un alt proiect care vizează organizarea transportului aerian este cel al Aeroportului Brașov - Ghimbav, pentru care Primăria Municipiului Brașov a început demersurile. Aeroportul va avea o pistă cu o lungime de 2800 m și va fi proiectat pentru avioane din categoria D maxim.

Construirea unui aeroport în zona municipiului Brașov reprezintă o problemă stringentă, avantajele/beneficiile fiind atât convergente cât și divergente. Fiind singurul pol național de creștere și cel mai mare oraș din Regiunea Centru (cu peste 200.000 de locuitori), aspecte legate de mobilitate și accesibilitate sunt prioritare. În același timp, municipiul Brașov este localizat în centrul țării, la intersecția unor importante rute ce traversează teritoriul României de la est-vest sau nord-sud. Existența unui aeroport la Brașov va impulsiona dezvoltarea socio-economică a întregii zone prin existența unor legături directe parcurse în timp foarte scurt atât cu capitala București cât și a altor mari centre urbane din țară (Cluj Napoca, Timișoara, Iași, Constanța, etc.)

5.1.1.7. Transportul urban

O caracteristică a Regiunii Centru este dezvoltarea transportului urban specific asigurării de servicii pentru transportul pasagerilor pe distanțe scurte și cu o capacitate medie de transport. La nivelul regional transportul urban este asigurat în principal de autobuze și microbuze la care se adaugă în mediul urban și troleibuze, tramvaie și taxi. Transportul urban asigurat prin tramvaie este doar în județul Sibiu, fiind 3 tramvaie care își desfășoară activitatea pe o distanță de 11 km. La nivel regional există 53 de troleibuze în județele Brașov (45) și Sibiu (8) care sunt destinate transportului de pasageri pe o distanță totală de 32,7 de km.
În Regiunea Centru, în 2011 erau 647 de autobuze și microbuze, cu 38 mai multe față de anul 2005, cele mai multe fiind în 2007, an de creștere economică (757) după care numărul acestora scade treptat. La nivel de județ, în 2011 cele mai multe autobuze și microbuze au fost în județele Brașov (265), Mureș (138) și Sibiu (129), la polul opus fiind județul Harghita cu doar 6. Față de anul 2005, la nivel de județ, numărul de autobuze și microbuze în 2011 a crescut doar în două județe: Brașov (cu 127) și Alba (cu 3), în timp ce în restul județelor s-a diminuat, cea mai mare scădere a numărului acestora fiind în Covasna (-43).

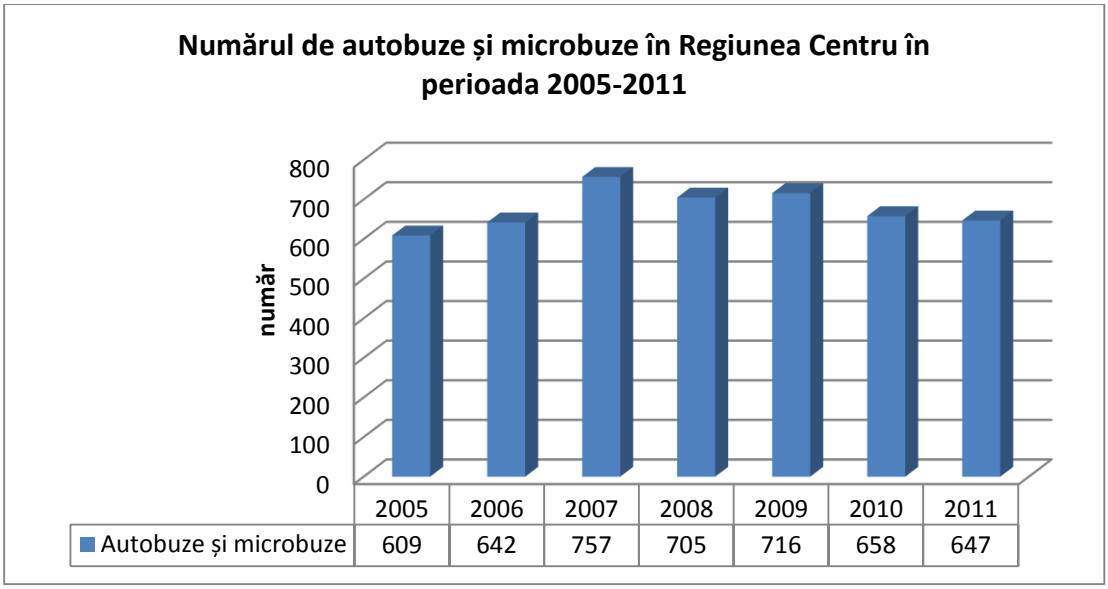

Fig. 5.1.5

Tabel 5.1.13 Numărul de autobuze și microbuze în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**609**	**642**	**757**	**705**	**716**	**658**	**647**
Alba	80	113	155	138	166	90	83
Braşov	138	228	256	253	253	265	265
Covasna	69	44	28	29	22	26	26
Harghita	42	21	13	10	11	8	6
Mureş	151	107	143	142	152	147	138
Sibiu	129	129	162	133	112	122	129

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ultimii ani, la nivel regional numărul de pasageri transportați cu autobuze și microbuze a crescut continuu ajungând în 2011 la 145143.6 mii de persoane. Dacă în județele Harghita și Alba numărul pasagerilor transportați cu autobuze și microbuze s-a înjumătățit în 2011 față de 2005, în două județe din regiune numărul acestora s-a dublat: Sibiu (cu 63%) și Mureș (cu 58%).

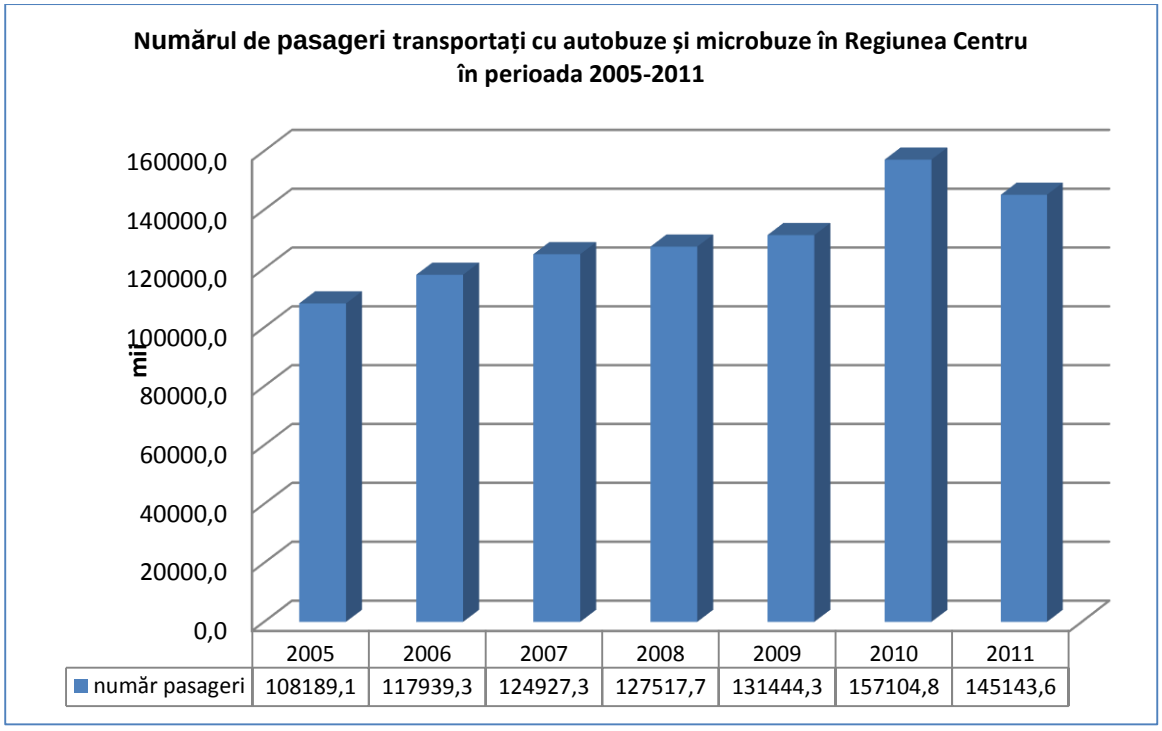

Fig. 5.1.6

Tabel 5.1.14 Numărul de pasageri transportați cu autobuze și microbuze în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

-mii-

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**108189,1**	**117939,3**	**124927,3**	**127517,7**	**131444,3**	**157104,8**	**145143,6**
Alba	34252,1	20001,1	19767,7	8004,3	7874,6	20801,3	21556,6
Braşov	42711,7	52962,8	56216,3	55564,2	49943,8	51180,0	47994,2
Covasna	1463,4	2330,1	2119,4	1305,7	1442,7	2004,5	1325,6
Harghita	667,6	586,9	276,3	232,6	290,1	355,8	404,2
Mureş	15397,7	20444,4	19481,6	33230,9	33125,1	33341,2	36808,0
Sibiu	13696,6	21614,0	27066,0	29180,0	38768,0	49422,0	37055,0

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii transportul comun este mediu dezvoltat, înregistrând o ușoară îmbunătățire față de acum câțiva ani. Există orașe precum Alba Iulia, Brașov, Sibiu, etc. în care parcul de autobuze s-a înnoit, însă există și foarte multe orașe în care calitatea serviciilor prestate populației sunt necorespunzătoare, mijloacele de transport utilizate fiind învechite și uzate, iar investițiile realizate în domeniu fiind destul de modeste în ultimii ani. Nu există o rețea regională propriu-zisă de transport în comun, doar rețele ce deservesc mai multe județe.

În regiune, în special la Sibiu, s-au dezvoltat firme care asigură transportul persoanelor atât între județele regiunii cât și intraregional (SC Transmixt SA, SC Atlasib SA). Fiind o regiune de

tranzit, Regiunea Centru este deservită și de firme de transport din alte regiuni. În schimb, serviciile de taximetrie s-au dezvoltat mult în ultimii ani la nivelul tuturor județelor.
În ultimii ani, se pune din ce în ce mai mare accentul pe oportunitatea de dezvoltare a rețelelor metropolitane de transport, în special în zonele metropolitane Brașov și Târgu Mureș. De pildă, se intenționează ca dinspre Brașov sa fie trasee directe spre Predeal, Prejmer, Cristian, Râșnov, Zărnești, etc. De asemenea, tot în Brașov se intenționează dezvoltarea unui sistem de transport integrat, prin subvenționarea de către primăria de municipiu și a celor din localitățile învecinate, a biletelor și abonamentelor care vor avea tarife unice.
Pentru atingerea standardelor de mediu impuse de Uniunea Europeană, este necesară crearea de centre metropolitane de monitorizare a traficului și a unui centru regional pentru calitatea vieții și realizarea și extinderea pistelor pentru biciclete în interiorul localităților urbane.
De asemenea, utilizarea mijloacelor de transport ecologice trebuie încurajată atât în rândul operatorilor privați cât și a celor publici.

5.1.2 Dezvoltarea sustenabilă a infrastructurii de transport

Pentru perioada de programare 2007-2013, la nivelul Regiunii Centru se preconizează că se vor realiza următoarele proiecte de infrastructură finanțate din Programul Operațional Sectorial Transport (POS Transport) și Programul Operațional Regional (POR)

- POS Transport:
  - 1 proiect finanțat din Fondul de Coeziune și contractat pe POS Transport care vizează construcția de autostradă pe tronsonul Orăștie - Sibiu, inclusiv varianta de ocolire a municipiului Sebeș. În prezent (2012), acest proiect este în faza de execuție a lucrărilor
  - 4 proiecte finanțate din FEDR dintre care:
    - 2 proiecte contractate pe POS T vizând pregătirea documentaţiilor pentru variantele de ocolire alea oraşelor: Gheorgheni, Miercurea Ciuc, Tuşnad, Sighişoara şi Făgăraş
    - 2 proiecte care se află în evaluare la AM POST ce prevăd modernizarea infrastructurii privind siguranţa circulaţiei pe DN 1 şi construcţie variantă de ocolire municipiul Braşov
- POR:
  - 17 proiecte finanţate prin FEDR pe DMI 2.1 prin care se reabilitează:
    - 10 drumuri judeţene (1 - Alba, 1 - Covasna, 2 - Harghita, 2 - Mureș, 3 - Sibiu şi 1 - Sibiu și Alba) în lungime totală de 228,40 km
    - 29,015 km de străzi urbane din 6 localităţi urbane: Tg. Mureş, Blaj, Agnita, Zlatna, Covasna şi Sângeorgiu de Pădure
    - 1 şosea de centură ocolitoare la Braşov construită

Pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 finanțată prin FEDR se propun:

- sprijinirea unui spațiu european unic al transporturilor de tip multimodal prin investiții în rețeaua transeuropeană de transport (TEN-T)
- stimularea mobilității regionale prin conectarea legăturilor rutiere secundare și terțiare la infrastructura TEN-T
- dezvoltarea unor sisteme de transport care respectă mediul și cu emisii scăzute de dioxid de carbon și promovarea unei mobilități urbane durabile

În prezent există în portofoliul regional 45 de proiecte care fac referire la infrastructura de transport dintre care 17 proiecte de reabilitare de drumuri județene, 27 de proiecte de reabilitare străzi urbane și 1 proiect de construcție centură ocolitoare.

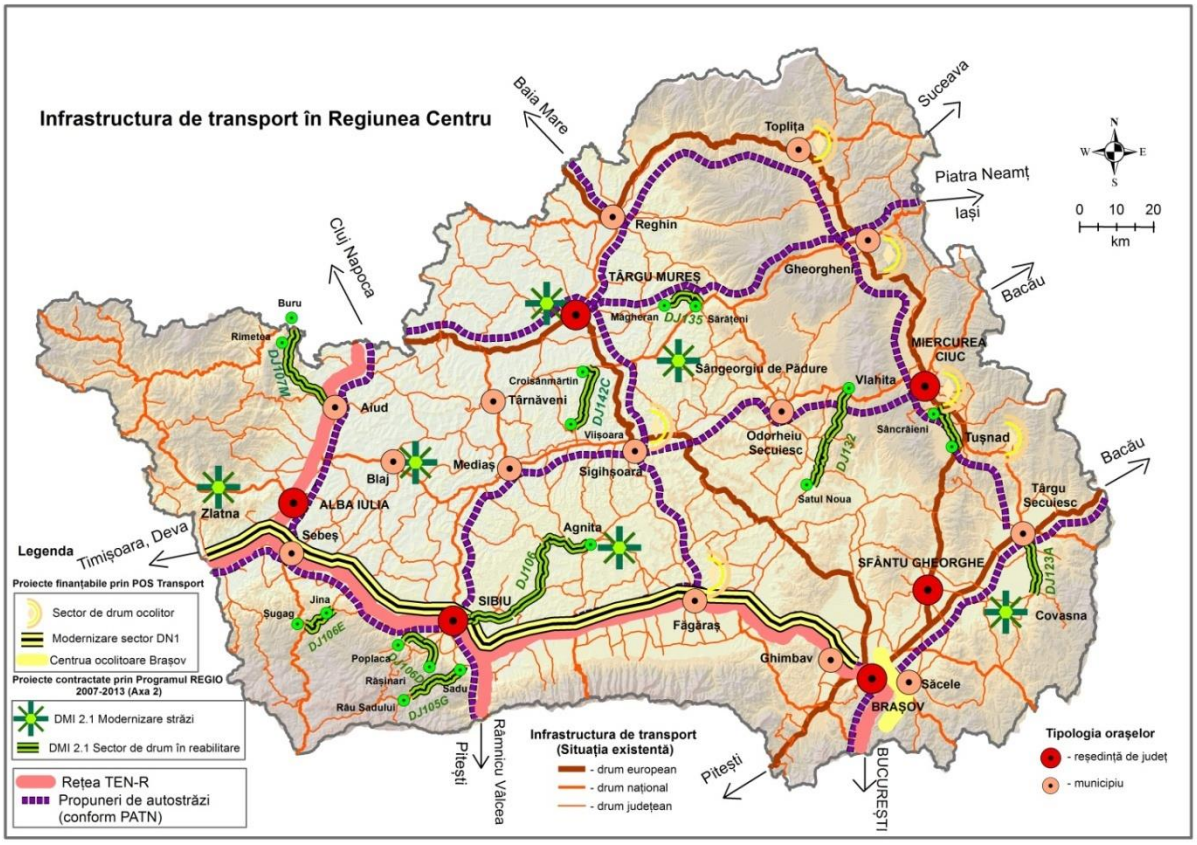

Fig. 5.1.7

O necesitate la nivel regional o constituie elaborarea de **Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă** pentru orașele Regiunii Centru**.** Acest document de planificare vizează crearea unui sistem de transport urban durabil prin:

- Facilitarea accesului tuturor persoanelor la locurile de muncă și la servicii
- Îmbunătățirea siguranței și securității
- Reducerea poluării, a emisiilor de gaze cu efect de seră și a consumului de energie
- Creșterea eficienței și eficacității costurilor pentru transportul de persoane și mărfuri
- Creșterea atractivității și a calității mediului urban

În esență, un plan de mobilitate urbană durabilă este un plan strategic care are la bază practicile de planificare existentă, acordând o atenție deosebită principiilor de integrare, participare și evaluare pentru a satisface nevoile de mobilitate ale oamenilor, atât în prezent cât și în viitor, pentru o mai bună calitate a vieții din orașe și împrejurimi. Politicile și măsurile definite într-un astfel de plan trebuie să se adreseze tuturor modurilor și formelor de transport din întreaga zonă urbană (transportul public și privat, de pasageri și de mărfuri).

Caracteristicile de bază ale unui plan de mobilitate urbană sunt: abordarea participativă, pledoarie pentru durabilitate, abordare integrată, viziune clară, obiective și ținte măsurabile, dar și revizuirea costurilor și beneficiilor transportului.

Uniunea Europene se acordă o atenție sporită elaborării planurilor de mobilitate urbană durabilă, încurajând și sprijinind politicile și acțiunile în acest sens. Astfel, în martie 2011, Comisia Europeană a emis ”Carta Albă a Transporturilor - Foaie de Parcurs pentru un spațiu European Unic al Transporturilor - Către un sistem de transport competitiv și eficient din punct de vedere al resurselor” Acest document oficial propune spre examinare posibilitatea transformării Planurilor de Mobilitate Durabilă într-un proces de elaborare obligatoriu pentru orașe de o anumită dimensiune, în conformitate cu standardele naționale bazate pe linii directoare ale Uniunii Europene. De asemenea, Comisia Europeană sugerează exploatarea unei legături între dezvoltarea regională și fondurile de coeziune și orașe și regiuni care au prezentat un certificat de Audit al Performanței și Durabilității Mobilității Urbane. Nu în ultimul rând, Carta Alba a Transporturilor propune spre examinare posibilitatea creării unui cadru suport european pentru o implementare progresivă a Planurilor de Mobilitate Urbană în orașele europene.

La nivelul Regiunii Centru, cel mai modern și eficient sistem de transport urban este în municipiul Alba Iulia. În cadrul unui eveniment la nivel național, Societatea de Transport Public Alba Iulia a primit premiul pentru ”Cel mai bun transport public de călători din România 2013”. Principalele avantaje ale sistemului de transport public din Alba Iulia sunt: servicii publice integrate de transport călători în zona AIDA[27], scăderea emisiilor de gaze cu efect de seră prin utilizarea biocarburanților, existența în stații de autobuz de panouri de afisaj în sistem de anunț vocal, acces la carduri de mobilitate urbană ușor de utilizat pentru toți călătorii, etc. În plus, se dorește în viitor creșterea calității serviciilor de transport public pentru călători, folosindu-se pentru identificarea nevoilor în acest sens metoda ENERQI (metodă nouă în Uniunea Europeană de măsurare a satisfacției clienților și de îmbunătățire a serviciilor oferite).

- **Infrastructura de transport rutier la orizontul anului 2020**

Transportul rutier din Regiunea Centru va trebui să beneficieze până în anul 2020 de o infrastructură modernă, capabilă să preia un trafic în creștere rapidă, să asigure premisele

[27] Zona AIDA curpinde teritoriile administrativ-teritoriale din: reședința de județ (Alba Iulia), municipiul Sebeș, orașul Teiuș și 8 comune: Berghin, Ciugud, Cricău, Galda de Jos, Ighiu, Meteș, Sântimbru și Vințu de Jos

pentru dezvoltarea economică și socială a tuturor zonelor regiunii și să contribuie la diminuarea efectelor negative ale transportului asupra mediului înconjurător. Atingerea acestor obiective implică realizarea de investiții semnificative în următorul deceniu atât în extinderea rețelei rutiere cât și în reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere actuale.

Pentru a ține pasul cu evoluțiile preconizate în ce privește transportul rutier și pentru a asigura îmbunătățirea condițiilor actuale de transport considerăm necesară realizarea în următorii 10 ani a cel puțin 6 autostrăzi și drumuri expres care să traverseze Regiunea Centru:

- Autostrada Nădlac – Arad – Timișoara – Lugoj – Deva – Sibiu – Pitești
- Autostrada Turda – Târgu Mureș - Sighișoara – Făgăraș - Brașov
- Autostrada Brașov – Comarnic - Ploiești – București
- Autostrada Brașov - Bacău
- Autostrada (drumul expres) Turda - Alba Iulia - Sebeș
- Autostrada (drumul expres) Sibiu – Făgăraș - Brașov

Fig. 5.1.8

În ce privește rețeaua actuală de drumuri, este necesar ca în perioada următoare să se reabiliteze aproximativ 1000 km de drumuri naționale care, în prezent, au durata de serviciu depășită sau care, în următorii ani, își vor depăși durata de serviciu. De asemenea, cei 36 km de drumuri naționale pietruite din județele Alba, Covasna și Brașov vor trebui aduși la standardele cerute unui drum național.

O altă direcție de intervenție constă în îmbunătățirea condițiilor de transport pe drumurile județene. În acest sens, este necesar ca în următorii ani să fie asfaltați cel puțin 500 km din cei peste 1700 km de drumuri județene pietruite sau de pământ și să se reabiliteze cel puțin jumătate din lungimea drumurilor județene cu durata de serviciu depășită. Considerăm ca fiind prioritară modernizarea drumurilor județene care asigură conectarea localităților urbane la rețeaua drumurilor naționale și a celor ce permit accesul spre zonele turistice intens frecventate sau spre zonele cu un real potențial turistic dar insuficient exploatat.

O altă prioritate de dezvoltare a infrastructurii de transport vizează construirea de centuri ocolitoare pentru orașele mari traversate de drumuri europene sau de drumuri naționale principale precum și extinderea celor actuale (ex: Brașov, Sibiu, Târgu Mureș, Alba Iulia - nord, Sebeș, Aiud, Mediaș, Sighișoara, Făgăraș etc.)

Nu în ultimul rând, este necesară punerea bazelor **transportului intermodal** în regiunea noastră prin realizarea, într-o primă etapă, la Brașov a unei platforme intermodale pentru transportul mărfurilor, ca parte a unui sistem național de platforme intermodale. Principalele avantaje ale zonei Brașov în perspectiva dezvoltării transportului intermodal sunt: amplasarea în centru țării și pe coridorul Pan-European IV (pe secțiunea București - Ploiești - Brașov - Sibiu), zonă cu grad ridicat de dezvoltare, zona este propusă pentru extinderea rețelei TEN-T pe secțiunea Craiova - Pitești - Brașov - Bacău.

În cadrul Strategiei de Transport Intermodal în România 2020[28] s-au identificat pe baza analizei rutelor și fluxurilor de tranzit câteva zone cheie pentru construirea și/sau modernizarea a cel puțin unui terminal intermodal, pe termen scurt, una din zone fiind în Regiunea Centru: zone municipiului Brașov (alături de zona municipiului București (partea de Vest), zona Timișoara (posibil Recaș), zona Constanța, zona bazinului fluvial Giurgiu/Oltenița, zona Suceava și zona Iași).

5.1.3. Infrastructura de transport și dezvoltarea economică

Între infrastructura de transport a unei regiuni şi dezvoltarea sa economică există o relaţie biunivocă. Din cele mai vechi timpuri, regiunile cele mai prospere s-au situat fie de-a lungul căilor importante de comunicaţie fie la întretăierea lor. Potenţialul de dezvoltare al unei regiuni este cu atât mai mare cu cât acea regiune dispune de o infrastructură de transport mai dezvoltată. Fără îndoială, infrastructura de transport se numără printre factorii cei mai importanţi ai competitivităţii economice naționale sau regionale, alături de regimul fiscal, infrastructura tehnologică şi de cercetare sau de nivelul de pregătire a forţei de muncă. Reciproca relației este de asemenea valabilă. Creșterea economică determină o creștere a nevoilor de transport chiar mai accentuată, creând o presiune suplimentară asupra infrastructurii existente. La nivel european se estimează că până în anul 2020 traficul se va

[28] Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, Strategia de Transport Intermodal în România 2020, document oficial publicat în 2011, http://www.mt.ro/nou/_img/documente/strategie_de_transport_intermodal_text.pdf

dubla, impunându-se investiții în extinderea și modernizarea rețelelor transeuropene de transport de cca 500 miliarde de euro în perioada 2007-2020[29]. `

În mod simetric, lipsa unei infrastructuri de transport adecvate poate sufoca dezvoltarea, iar economia regională stagnează sau chiar înregistrează un regres. Accesul dificil (măsurat în timp şi cost) spre arealele cu funcţiuni economice, rezidenţiale sau de agrement ale unei regiuni, face ca acea regiune să fie mai puţin atractivă atât pentru mediul de afaceri cât şi pentru populaţie. Costurile mari de transport al mărfurilor (fie că vorbim de materii prime, semifabricate sau de produse finite) şi deplasarea în condiții dificile a persoanelor dintr-o anumită zonă sunt factori ce descurajează investițiile economice și conduc la precarizarea treptată a acelei zone. De aceea, reducerea izolării cauzate de factori geografici (în cazul regiunilor preponderent montane sau insulare), de factori demografici (în cazul regiunilor cu populaţie dispersată) sau în zonele frontaliere constituie o preocupare constantă a Uniunii Europene. Dimensiunea teritorială a politicii europene de coeziune se regăsește ca principiu director în însuși noul tratat constitutiv al Uniunii Europene, adoptat de șefii de state la Lisabona la finele anului 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009[30].

Pe de altă parte, construirea şi întreţinerea infrastructurii de transport sunt activităţi cu un puternic efect multiplicator, ce creează numeroase locuri de muncă şi impulsionează dezvoltarea economică pe orizontală. Sectorul construcţiilor, industria materialelor de construcţii, industria metalurgică, industria maşinilor şi utilajelor de construcţii și serviciile de proiectare sunt domeniile economice care au cel mai mult de câştigat în urma investiţiilor în infrastructură. De aceea creşterea investiţiilor publice în infrastructură este o metodă binecunoscută, devenită deja ,,clasică", de stimulare a creşterii economice. Politicile economice de tip ,,New Deal" au fost aplicate cu succes de guvernele mai multor state în perioadele de recesiune economică.

[29] Comisia Europeană, Directoratul General pentru Energie și Transport http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/index_en.htm

[30] VERSIUNEA CONSOLIDATĂ A TRATATULUI PRIVIND FUNCȚIONAREA UNIUNII EUROPENE, art. 174-178; http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:RO:PDF

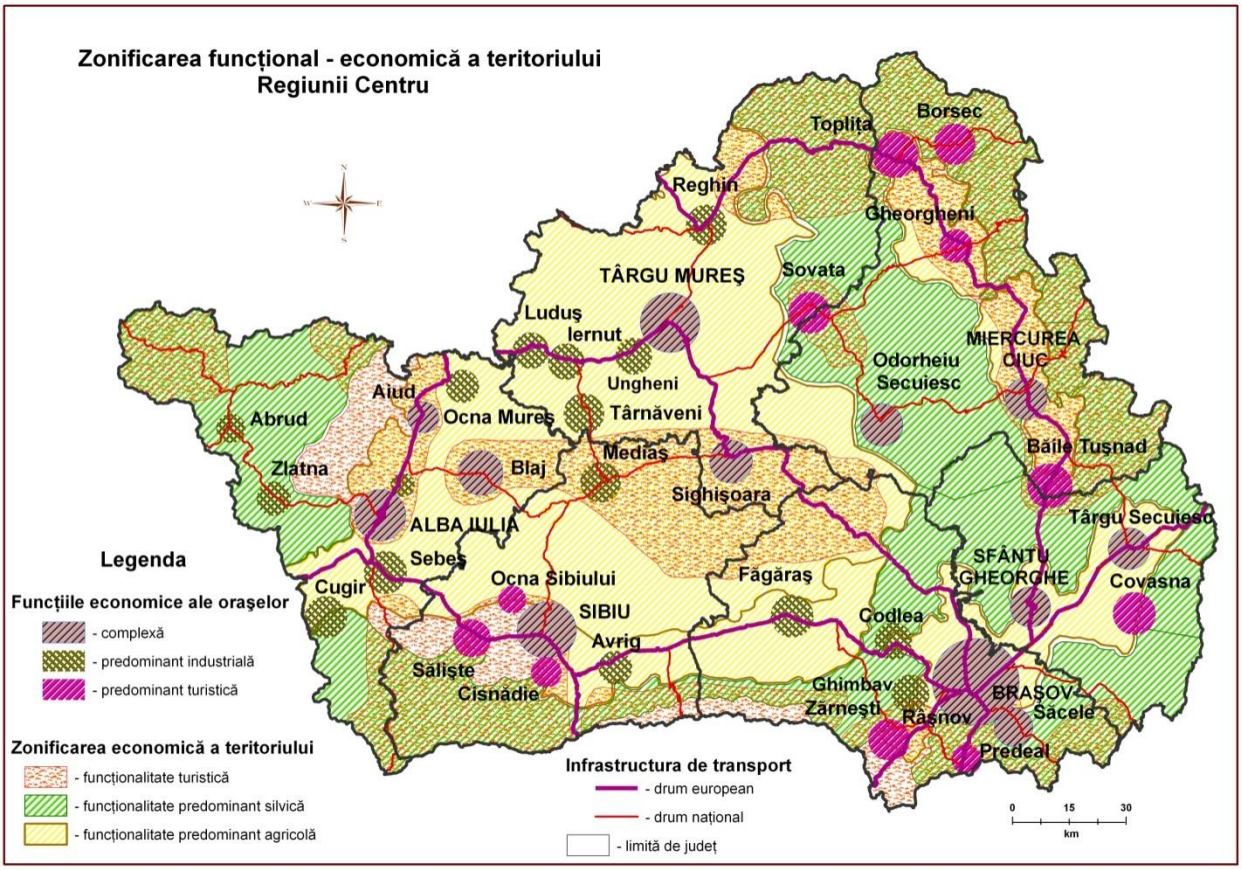

Fig. 5.1.9

Nivelul de dezvoltare şi starea infrastructurii de transport au, de asemenea, o puternică influenţă asupra activităţii turistice. Numeroase studii au pus în evidență legătura strânsă între dezvoltarea transporturilor și dezvoltarea turismului. Asigurarea accesului spre zonele turistice şi crearea unor conexiuni rapide între infrastructura regională de transport pe de o parte şi magistralele naţionale şi europene de transport pe de altă parte sunt condiţii indispensabile pentru dezvoltarea la nivelul potenţialului a turismului național și regional.[31]

Plecând de la considerentele mai sus amintite, dezvoltarea unei infrastructuri de transport în concordanţă cu necesităţile de transport în creştere trebuie să rămână în permanenţă una din priorităţile autorităţilor naţionale şi locale, indiferent de constrângerile economice sau bugetare. România, deşi are o poziţie geografică avantajoasă, este din păcate un exemplu relevant de ţară în care dezvoltarea economică este frânată de infrastructura de transport deficitară. Starea deplorabilă a şoselelor şi a căilor ferate, întârzierea istorică în ce priveşte dezvoltarea sistemelor moderne de transport (vezi situaţia autostrăzilor) descurajează investiţiile străine strategice, cu impact național sau regional, anulând practic atuurile de ordin fiscal sau cele legate de costul forţei de muncă pe care le are România.

[31] Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, Studiul regional ”Infrastructura rutieră - factor cheie în dezvoltarea durabilă a Regiunii Centru”, 2011, http://www.adrcentru.ro/Detaliu.aspx?t=ADStudiiRegionale&eID=1071

Indicatorii statistici privind activitatea de transport arată o creștere semnificativă în ultimii ani și este de așteptat ca în următoarea perioadă, tendința de creștere să se păstreze și chiar să se accentueze pe măsură ce economia se va dezvolta și obișnuințele privind modalitatea de deplasare ale locuitorilor se vor modifica. Concomitent, vor crește frecvența deplasărilor și numărul de kilometri parcurși de autovehiculele de persoane sau de marfă. Toate aceste evoluții vor crea presiuni suplimentare asupra rețelei actuale de drumuri și vor duce la o suprasolicitare a acesteia. Aceste concluzii au fost formulate în urma discuțiilor din cadrul întâlnirilor organizate cu rețeaua partenerială. Astfel, pentru soluționarea unor asemenea situații complexe sunt necesare abordări la diferite niveluri:

- abordarea la nivel național vizează asigurarea legăturii între capitală și regiunile țării, conectarea rețelei naționale la rețeaua europeană de transport (TEN-T), asigurarea legăturilor cu magistralele europene de transport (coridoarele pan-europene), asigurarea legăturilor între toate regiunile țării.
- abordarea la nivel regional vizează asigurarea conexiunilor între regiunea noastră și celelalte regiuni, între județele regiunii și între orașele principale ale regiunii.
- abordarea la nivel local vizează drumurile de importanță locală, decongestionarea și fluidizarea traficului în jurul marilor orașe, devierea în afara localităților a traficului greu și a traficului de tranzit.
- în privința rețelei de căi ferate sunt necesare investiții substanțiale în reabilitarea și modernizarea infrastructurii care să permită un grad ridicat de mobilitate (atât a pasagerilor cât și a mărfurilor) atât la nivel local, regional cât și național. În prezent există un singur tronson de cale ferată aflată în modernizare: Brașov - Sighișoara - Coșlariu - Simeria (prin POS Transport). În momentul în care va fi finalizat masterplanul în domeniul transportului vor putea fi identificate tronsoanele de cale ferată care sunt considerate o prioritate pentru executarea de lucrări de reabilitare și modernizare

În cadrul ultimei abordări se integrează și arealele puternic urbanizate, de tipul zonelor metropolitane care impun o abordare specifică a infrastructurii de transport. Ariile metropolitane sunt zone cu un număr mare de locuitori, având funcțiuni economice diversificate, predominant industriale și de servicii și cu zone rezidențiale de tip predominant urban. Cel mai adesea, aceste zone înregistrează și un flux turistic semnificativ.

La nivelul Regiunii Centru s-au constituit până în prezent două zone metropolitane și există încă cel puțin alte două areale urbane de acest tip.

- Zona metropolitană Brașov, constituită din 14 localități (3 municipii, 3 orașe și 8 comune), având o populație totală de peste 400 000 locuitori. Zona are, de asemenea, multiple legături funcționale cu municipiul Sfântu Gheorghe. Economia zonei este de diversificată, de la industrie și agricultură la servicii (sectorul predominant al zonei), cu un nivel relativ ridicat de integrare pe verticală. Aria metropolitană Brașov este în același timp una din cele mai frecventate zone turistice din România. Rețeaua rutieră

de nivel european și național din zona metropolitană are o dezvoltare radială. Trei șosele europene (E60, E68, E574) și trei drumuri naționale (DN 1A, DN 10, DN 73 A) se îndreaptă spre toate direcțiile. Alături de acestea, o densă rețea de drumuri județene asigură bune legături între localitățile zonei. În următorii ani, aici se preconizează construirea celui de-al 3-lea aeroport al regiunii.

- Zona metropolitană Târgu Mureș, formată din municipiul Târgu Mureș și orașul Ungheni precum și din 12 comune învecinate, cu o populație totală de aproximativ 200 000 locuitori. Zona este traversată de drumul european E60 și se află pe traseul viitoarei autostrăzi Transilvania. Dispune de asemenea de unul din cele mai active aeroporturi ale țării.

- Arealul urban Sibiu-Cisnădie - Ocna Sibiului, (cu posibile extinderi spre Avrig și Tălmaciu). Arealul, cu o populație de peste 200 000 locuitori, a cărui dezvoltare economică a fost potențată de valorificarea moștenirii culturale și a tradițiilor industriale. Arealul se află pe traseul coridorului pan-european de transport IV și al viitoarei autostrăzi Pitești - Nădlac. Zona este străbătută de asemenea, de o rețea densă de drumuri județene. Aeroportul din Sibiu s-a clasat în anul 2006 pe poziția a 6-a la nivel național în ce privește traficul de pasageri și a 5-a în ce privește traficul de mărfuri.

- Arealul urban Alba Iulia – Sebeș, format din cele 2 municipii de talie medie și din 5-6 comune cu un nivel ridicat de dezvoltare economică și cu o infrastructură edilitară relativ dezvoltată. Zona are peste 100 000 locuitori și o poziție geografică avantajoasă, la întretăierea a 2 mari axe de transport (E68 și E81). Economia zonei are o structură diversificată, bazându-se pe industriile alimentară, textilă și de prelucrare a lemnului și pe servicii. Turismul dispune de un potențial de dezvoltare deosebit (reprezentat de patrimoniul istoric și cultural al celor 2 orașe precum și de cel natural al zonelor învecinate).

Infrastructura rutieră şi dezvoltarea turismului

Una din premisele esențiale pentru dezvoltarea turismului este asigurarea accesului spre obiectivele și zonele de importanță turistică. Arealele cu cea mai mare intensitate a turismului sunt marile orașe ale regiunii, stațiunile turistice din zonele montane și stațiunile balneare, zonele cu agroturism (Mărginimea Sibiului, zona Bran-Moeciu, valea Arieșului, anumite localități din Secuime), majoritatea zonelor montane precum și zonele cu obiective turistice și culturale dispersate (bisericile fortificate săsești, cetățile țărănești etc)

Dacă accesul spre marile orașe este asigurat prin rețeaua de drumuri europene sau naționale modernizate, infrastructura rutieră din celelalte zone turistice este reprezentată preponderent de drumurile județene sau de cele naționale secundare.

Principalele zone turistice din Regiunea Centru (cu excepția orașelor de importanță turistică) și infrastructura rutieră aferentă[32]:

- zona Munților Apuseni, zonă turistică din județul Alba cu resurse turistice variate (fenomene carstice deosebite, stațiune de schi, agroturism, turism cultural). Drumuri principale: DN74, DN75, DJ762, DJ750 DJ108, DJ107K, DJ 750C, DJ107M
- Podișul și văile Târnavelor (zonă cu obiective turistice de ordin cultural - bisericile fortificate și cetățile țărănești, castele, regiune cu vititurism, stațiune balneară: Bazna). Drumuri principale: DN 14B, DN14 și DJ 107.
- Zona montană din sudul județului Alba (turism montan, în principal, stațiune de iarnă în curs de realizare). Drumuri principale: DN67C (Sebeș - Novaci – Transalpina, șoseaua care urcă la cea mai mare altitudine din țară -2145 m, DJ 704, DJ 705F
- Zona adiacentă Sibiului: Mărginimea Sibiului, zona Cisnădiei (agroturism de tradiție, turism montan, stațiune pentru sporturi de iarnă, turism cultural). Drumuri principale: DJ106A, DJ106C DJ106D, DJ106G DJ106M DJ106N, DJ106A DJ105G; spre stațiunea Ocna Sibiului: DJ 106B
- Zona Munților Făgăraș (turism montan, stațiuni de iarnă: Bâlea, Sâmbăta de Sus). Drumuri principale: DJ 105B, DN7C – Transfăgărășanul - cel mai spectaculos traseu rutier din România.
- Masivul Piatra Craiului, Culoarul Rucăr-Bran, Munții Bucegi (turism montan, stațiuni de iarnă, agroturism). Drumuri principale: DN 73, DN73A, DJ112A, DN1.
- Masivul Ciucaș și Munții Întorsurii (turism montan). Drumuri principale: DN1A, DN10.
- Zona montană estică (turism montan, parcuri naționale – Cheile Bicazului - Hășmaș, Defileul Mureșului, Călimani, stațiuni balneare și pentru sporturi de iarnă). Drumuri principale: DN 12, DN12C, DN15, DN70, DJ 121, DJ123, DJ125, DJ127
- Zona de sud-vest a județului Harghita (turism de sănătate - Praid, agroturism – Corund etc.). Drumuri principale: DN13A, DN13B, DJ132, DJ 138.

În vederea creșterii accesibilității spre multe zone turistice amintite, care la rândul ei se va resimți în dezvoltarea economică, este nevoie de dezvoltarea și implementarea de proiecte de investiții pentru reabilitarea și modernizarea unor sectoare de drumuri (în special drumuri județene). În urma discuțiilor din cadrul întâlnirilor cu rețeaua partenerială și alți actori locali și regionali s-a ajuns la concluzia că la nivelul Regiunii Centru există un număr relativ mare de sectoare de drumuri care asigură accesibilitatea spre zone sau obiective turistice și care necesită lucrări de reabilitare, modernizare sau extindere.

[32] Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, Studiul regional ”Infrastructura rutieră - factor cheie în dezvoltarea durabilă a Regiunii Centru”, 2011, http://www.adrcentru.ro/Detaliu.aspx?t=ADStudiiRegionale&eID=1071

5.2. Infrastructura de utilități

Activitățile privind utilitatea publică de interes local au o importantă dimensiune socială și un rol esențial în consolidarea dezvoltării durabile a localităților și îmbunătățire a condițiilor de viață. Principalele obiective ale dezvoltării serviciilor publice de gospodărire comunală, în conformitate cu prevederile directivelor europene sunt: alimentarea cu apă, canalizarea, alimentarea cu energie termică, alimentarea cu gaze naturale, administrarea domeniului public.

În ceea ce privește ***infrastructura de utilități publice și serviciile aferente la nivelul României*** amintim câteva aspecte punctuale aferente anului 2011:

- Numărul locuitorilor deserviți de sistemul public de alimentare cu apă a fost de 12089562 persoane, reprezentând 56% din populația României, cu 126612 persoane mai mult decât în 2010. La nivel regional, ponderea cea mai mare a populației deservite de o are Regiunea București-Ilfov (79,3%), urmată de Regiunea Vest (64,9%)
- Volumul total de ape uzate colectat prin sistemul de canalizare publică din România a fost de 5264 mil m^3, dintre care 77,9% au provenit din activitățile industriale, iar 22,1% din activitățile menajere. Cea mai mare pondere la generarea apelor uzate industriale au avut-o următoarele activități industriale: producerea și distribuția energiei electrice (86,2%), industria metalurgică (3,3%) și industria chimică și petrochimică (2,3%)
- Din numărul total de localități[33] din România (3181) în 2011, doar 876 de localități s-a distribuit gaze naturale, ceea ce reprezintă mai puțin de o treime, 27,5%. La nivel urban, din numărul total de 320 de municipii și orașe, în proporție de trei sferturi din numărul acestora s-a distribuit gaze naturale, 75,3% (241 municipii și orașe)
- Din numărul total de locuințe în 2011, doar în 102 locuințe s-a distribuit energia termică, ceea ce reprezintă un procent extrem de mic, de 3,2%. La nivel urban, din numărul total de 320 de municipii și orașe, în aproape o treime s-a distribuit gaze naturale, 29,0% (93 municipii și orașe)

- **Infrastructura tehnico-edilitară din Regiunea Centru**

Potrivit datelor statistice, în anul 2011 în Regiunea Centru erau 309 de ***localități[34] cu instalații de alimentare cu apă potabilă*** (cu 48 de localități mai multe față de 2005), dintre care 253 de localități din mediul rural. La nivel de județ, în anul 2011 cele mai multe localități cu instalații de alimentare cu apă potabilă au fost în Mureș (77), iar cele mai puține în Covasna (31). Față de anul 2005, în anul 2011 la nivelul Regiunii Centru ponderea localităților cu instalații de alimentară cu apă potabilă a crescut cu 11,4% (de la 63,2% la 74,6%), peste media regională situându-se județele: Covasna (cu 17,8%), Mureș (cu 13,7%) și Harghita (cu 10,4%), la polul opus fiind județul Brașov (cu 8,6%).

[33] Municipii, orașe și comune

[34] Prin localități se înțeleg unități administrativ teritoriale (UAT). În cadrul unei UAT pot exista sate neracordate la rețeaua de utilități

Tabel 5.2.1 Ponderea localităților cu instalații de alimentare cu apă potabilă în județele Regiunii Centru în perioada 2005-2011

%

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**63,2**	**64,5**	**68,6**	**70,0**	**71,0**	**72,0**	**74,6**
Alba	66,2	64,1	66,7	67,9	70,5	74,4	75,6
Braşov	77,6	81,0	82,8	82,8	84,5	86,2	86,2
Covasna	51,1	53,3	68,9	68,9	68,9	66,7	68,9
Harghita	71,6	70,1	76,1	77,6	77,6	79,1	82,1
Mureş	61,8	65,7	65,7	74,5	75,5	75,5	75,5
Sibiu	48,4	50,0	54,7	46,9	46,9	46,9	57,8

Sursa: Institutul Național de Statistică (calcule proprii)

La nivelul României, în anul 2011 un număr de 2030 de localități aveau instalații de alimentare cu apă potabilă, dintre care 13,4% erau pe teritoriul Regiunii Centru. Analizând acest indicator, cea mai mare pondere a localităților cu instalații de alimentare potabilă din totalul celor din România erau în regiunile Sud Muntenia (16,7%) și Nord Vest (16,3%), la polul opus fiind regiunile București Ilfov (1,2%) și Vest (10,9%).

La nivelul Regiunii Centru în 2011 a fost distribuit consumatorilor un ***volum de apă potabilă*** de 113490 mii m^3, cu aproape o treime mai puțin față de 2005 (28,1%). Din volumul total de apă potabilă distribuită în 2011 la nivel regional un sfert a fost în județul Brașov (26,1%), o cincime în județele Alba (20,5%) și Sibiu (19,9%), iar cel mai puțin în județele Covasna (6,8%) și Harghita (9,5%).

În ceea ce privește ***populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă*** la nivelul Regiunii Centru, în anul 2011 au beneficiat 1.555.589 de locuitori cu 56.210 mai mulți față de anul anterior.

În 2011 în Regiunea Centru 61,7% din total populație a fost deservită de sistemul public de alimentară cu apă, cu 2,3% mai mult față de anul anterior. Din acest punct de vedere, datele statistice din 2011 au pus în evidență accentuate disparități la nivel de județ: 81.9% în Brașov, 69,4% în Sibiu, 55,8% în Alba, 55,4% în Mureș, 48,2% în Harghita și doar 38,0% în Covasna. Localitățile rurale se caracterizează print-un grad redus de echipare cu rețele de alimentare în sistem centralizat, majoritatea rețelelor existente de distribuție fiind subdezvoltate.

Comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare, Regiunea Centru ocupa în 2011 locul al 3-lea în ceea ce privește ponderea populației deservită de sistemul public de alimentare cu apă din total populație (61,7%), după regiunile București Ilfov (79,3%) și Vest (64,9%), media națională fiind de 56,5%. Un an mai târziu, în 2012, Regiunea Centru ocupa locul 4, după regiunile București Ilfov, Vest și Sud-Est.

În 2011 față de în urmă cu 3 ani, ponderea populației deservită de sistemul public de alimentare cu apă din total populație a crescut în toate regiunile. Cele mai mari creșteri ale ponderii locuitorilor care au beneficiat de sistemul public de alimentare cu apă au fost în

regiunile Sud Muntenia (cu +5,9%) și Sud Vest Oltenia (cu +3,0%), la polul opus fiind regiunile Sud-Est (cu +0,2%) și București Ilfov (cu 1,0%). La nivelul Regiunii Centru, în ultimii 3 ani rata de creștere a fost de +1,7%.

Tabel 5.2.2 Populația deservită de sistemul de alimentare cu apă pe regiuni de dezvoltare în perioada 2010 - 2011

Țară/Regiuni de dezvoltare	Populația deservită de sitemul public de alimentare cu apă (număr locuitori)			Procent în total populație din regiune (%)		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
România	11962950	12089562	12103555	55.8	56.5	56.8
R. Nord Vest	1591467	1632031	1610125	58.6	60.1	59.5
R. Centru	1499379	1555589	1518949	59.4	61.7	60.4
R. Nord Est	1471864	1472048	1494286	39.7	39.7	40.4
R. Sud Est	1743618	1688664	1699277	61.1	60.3	61.2
R. Sud Muntenia	1649250	1706732	1726829	50.6	52.5	53.6
R. București Ilfov	1792012	1799149	1819794	79.2	79.3	80.0
R. Sud Vest Oltenia	980126	993519	994474	43.8	44.5	45.1
R. Vest	1235234	1241830	1239821	64.4	64.9	65.2

Sursa: Institutul Național de Statistică

Potrivit datelor statistice la finele anului 2011 un număr de 162 de ***localități*** erau ***dotate cu instalații de canalizare publică***, dintre care 56 erau municipii și orașe, iar 106 comune. În perioada 2005-2011 la nivelul Regiunii Centru ponderea localităților cu instalații de canalizare publică din total localități a crescut continuu de la 28,3% la 36,5%. În anul 2011 județul cu cea mai mare pondere a localităților cu instalații de canalizare publică este Harghita (peste jumătate, 53,7%), la polul opus fiind județul Alba (21,8%).

Tabel 5.2.3 Ponderea localităților dotate cu instalații de canalizare publică în județele Regiunii Centru în perioada 2005-2011

%

Județ/ Regiune	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alba	20,8	21,8	21,8	23,1	21,8	21,8	21,8
Braşov	27,6	27,6	31,0	32,8	36,2	37,9	37,9
Covasna	35,6	37,8	42,2	42,2	44,4	44,4	44,4
Harghita	28,4	32,8	43,3	49,3	50,7	53,7	53,7
Mureş	34,3	34,3	34,3	37,3	37,3	38,2	38,2
Sibiu	23,4	23,4	25,0	26,6	26,6	26,6	26,6
Regiunea Centru	28,3	29,5	32,4	34,8	35,5	36,5	36,5

Sursa: Institutul Național de Statistică (calcule proprii)

La nivelul României din numărul total de localități 861 erau dotate cu instalații de canalizare publică, cea mai mare pondere, aproape o cincime (18,8%) fiind în Regiunea Centru, urmată

de regiunea Nord Est (17,2%), iar cele mai mici ponderi în regiunile București Ilfov (2,7%) și Sud vest Oltenia (10,3%).

La finele anului 2011***, rețeaua de canalizare publică*** din Regiunea Centru era formată din 3920 km de conducte de canalizare dintre care 73 % în mediul urban și 27 % în mediul rural. La nivel județean cea mai mare lungime simplă a conductelor de canalizare publică a fost în județul Mureș, aproape 1000 km (949,1 km), iar cea mai mică în Covasna (325,1 km). Față de anul anterior, în 2011 la nivel regional erau cu 384 mai mulți kilometri din lungimea totală simplă a conductelor de canalizare publică, adică cu 10,9% mai mult, peste media regională fiind județele Covasna (mai mult cu jumătate, 51,9%) și Sibiu (cu 17,7%).

La nivel de județ cele mai mari ponderi din lungimea totală de canalizare din mediul urban era în județele Alba (87%) și Brașov (84%), iar cele mai mici în Harghita (41%) și Sibiu (69%).

La nivel național, în 2011 din lungimea totală simplă a conductelor de canalizare publică (23137,2 km) cea mai mare pondere se află pe teritoriul Regiunii Centru (16,9%), urmată de Regiunea Nord Vest (15,7%), la polul opus fiind regiunile Sud Vest Oltenia (8,5%) și București Ilfov și Sud Muntenia (cu câte 10,3%).

La nivelul Regiunii Centru, numărul ***localităților în care se distribuie gaze naturale*** a crescut continuu din 2005 de la 227 de localități la 242 de localități în 2011. Județele cu cel mai mare număr de localități în care se distribuie gaze naturale sunt Mureș (82), urmat la mare distanță de Sibiu (49) și Brașov (40), la polul opus fiind județele Covasna (13) și Harghita (26).

Tabel 5.2.4 Numărul localităților în care se distribuie gaze naturale la nivelul județelor Regiunii Centru în perioada 2005 - 2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**227**	**236**	**241**	**239**	**241**	**242**	**242**
Alba	29	30	31	31	32	32	32
Braşov	35	40	41	39	39	40	40
Covasna	14	14	14	12	12	12	13
Harghita	20	22	24	26	26	26	26
Mureş	82	83	83	83	83	83	82
Sibiu	47	47	48	48	49	49	49

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru, la finele anului 2001 în peste jumătate din localități se distribuia gaze naturale (58,5%), cu 3,5% mai multe localități față de 2005. La nivel de județ, în anul 2011, în județul Mureș în peste 80% din localități se distribuiau gaze naturale, urmat de județul Sibiu (peste trei sferturi din localități), la polul opus fiind Covasna (o treime din localități).

Tabel 5.2.5 Ponderea localităților în care se distribuie gaze naturale în județele Regiunii Centru în perioada 2005 - 2011

Județ/ Regiune	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alba	37,7	38,5	39,7	39,7	41,0	41,0	41,0
Braşov	60,3	69,0	70,7	67,2	67,2	69,0	69,0
Covasna	31,1	31,1	31,1	26,7	26,7	26,7	28,9
Harghita	29,9	32,8	35,8	38,8	38,8	38,8	38,8
Mureş	80,4	81,4	81,4	81,4	81,4	81,4	80,4
Sibiu	73,4	73,4	75,0	75,0	76,6	76,6	76,6
Regiunea Centru	55,0	57,0	58,2	57,7	58,2	58,5	58,5

Sursa: Institutul Național de Statistică (calcule proprii)

La nivel național, în anul 2011 s-a distribuit gaze naturale în 876 de localități, dintre care cele mai multe, o treime fiind în Regiunea Centru (27,6%), urmată la mare distanță de Regiunea Sud Muntenia (18%), la polul opus fiind Regiunile București Ilfov (4,3%) și Sud Est (6,4%).

În perioada 2005 - 2011 numărul ***localităților în care se distribuie energie termică*** a scăzut continuu de la 22 de localități (20 de municipii și orașe și 2 localități rurale din județul Mureș) la 17 de localități (toate municipii și orașe). La nivelul Regiunii Centru, în anul 2011 o treime din localitățile din mediul urban beneficiau de distribuție de energie termică (29,8%, 17 din 57 de orașe), peste media regională fiind județele Harghita (66,7%) și Brașov (30%), iar cele mai mici ponderi fiind în județele Alba și Sibiu (câte 18,2%).

Numărul mic al localităților și scăderea continuă a acestora în ultimii ani este datorată numărul mare a locuitorilor care optează pentru instalații proprii de energie termică. Numărul dublu de localități în care se distribuie energia termică în sistem centralizat în județul Harghita comparativ cu celelalte județe este pusă în evidență de investițiile pentru reabilitarea și modernizarea sistemului de energie termică și a optării pentru centrale care folosesc biomasa (de exemplu Miercurea Ciuc).

Tabel 5.2.6 Numărul localităților în care se distribuie energie termică la nivelul județelor Regiunii Centru în perioada 2005 - 2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**22**	**21**	**19**	**19**	**16**	**17**	**17**
Alba	2	2	2	2	2	2	2
Braşov	3	3	4	3	3	3	3
Covasna	3	3	3	3	2	2	1
Harghita	6	6	5	5	5	6	6
Mureş	6	5	4	4	3	3	3
Sibiu	2	2	1	2	1	1	2

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru, față de anul 2005 în 2011 ponderea localităților în care se distribuia energia termică a scăzut continuu de la 5,3% la 4,1%. În anul 2011 județul cu cea mai mare pondere a localităților în care se distribuie energie termică este Harghita (9%), la polul opus fiind județele Covasna (2,2%) și Alba (2,6%).

Tabel 5.2.7 Ponderea localităților în care se distribuie energie termică la nivelul județelor Regiunii Centru în perioada 2005 - 2011 (%)

Județ/ Regiune	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alba	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Braşov	5,2	5,2	6,9	5,2	5,2	5,2	5,2
Covasna	6,7	6,7	6,7	6,7	4,4	4,4	2,2
Harghita	9,0	9,0	7,5	7,5	7,5	9,0	9,0
Mureş	5,9	4,9	3,9	3,9	2,9	2,9	2,9
Sibiu	3,1	3,1	1,6	3,1	1,6	1,6	3,1
Regiunea Centru	5,3	5,1	4,6	4,6	3,9	4,1	4,1

Sursa: Institutul Național de Statistică (calcule proprii)

La nivel național, în 2011 în 102 localități se distribuia energia termică, regiunile cu cele mai mari ponderi ale localităților fiind Sud - Est (18,6%, 19 localități) și Centru (16,7%, 17 localități), iar regiunile cu cele mai mici ponderi fiind București Ilfov (2%, 2 localități) și Nord Vest (6,9%, 7 localități).

În ultimii ani, în Regiunea Centru s-a înregistrat o scădere a ***volumului gazelor naturale distribuite,*** acesta fiind de 1.927.887 mii m^3 în anul 2011, cu o jumătate de milion de mii m^3 mai puțin față de 2005 (506.317 mii m^3). Potrivit datelor statistice din 2011, din volumul total al gazelor naturale distribuite în Regiunea Centru peste jumătate din acesta se distribuie în județul Mureș (53,7%), urmat de județul Brașov (cu aproximativ 20%), la polul opus fiind județele Covasna și Harghita (sub 5% fiecare județ).

Analizând în profil teritorial regional, din volumul total de gaze naturale distribuite în 2011 în România (10.269.684 mii m^3), cea mai mare pondere o ocupă Regiunea București Ilfov cu aproape o treime (27,3%), urmată de Regiunea Centru (18,8%), la polul opus fiind regiunile Sud Vest Oltenia (5,6%), Vest (6,7%) și Nord Vest (7,8%).

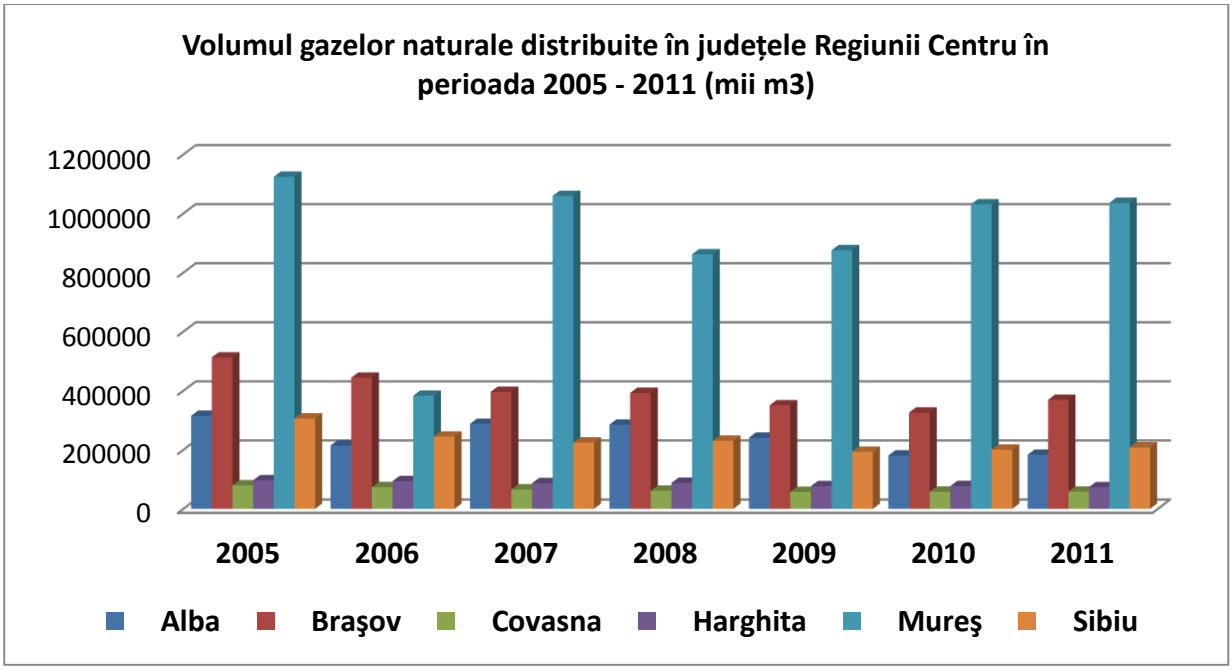

Fig. 5.2.2

În anul 2011, ***lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor*** era în Regiunea Centru de 8281,2 km cu aproape 70 km mai mult față de anul anterior (69,6 km). Din lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor din Regiunea Centru 45,3 % erau în mediul urban (3750,2 km), iar 54,7% în mediul rural (4531 km). La nivel de județ cea mai mare lungime a conductelor de distribuție a gazelor în 2011 era în Mureș, 3222,8 km dintre care o treime în mediul urban. Acest fapt este datorat prezenței pe teritoriul județului Mureș a domurilor gazeifere și a numărului mare de localități în care se extrage gazul metan.

În concluzie, în anul 2011 în funcție de dotarea tehnico-edilitară, din numărul total de localități de la nivelul Regiunii Centru:

- trei sferturi (74,6%) o dețineau localitățile cu instalații de alimentară cu apă potabilă
- jumătate (58,5%) o dețineau localitățile în care se distribuie gaze naturale
- peste o treime (36,5%) o dețineau localitățile cu instalații de canalizare publică
- sub 5 % (4,1%) o dețineau localitățile în care se distribuie energie termică

O situație asemănătoare este și la nivelul comunelor din Regiunea Centru.

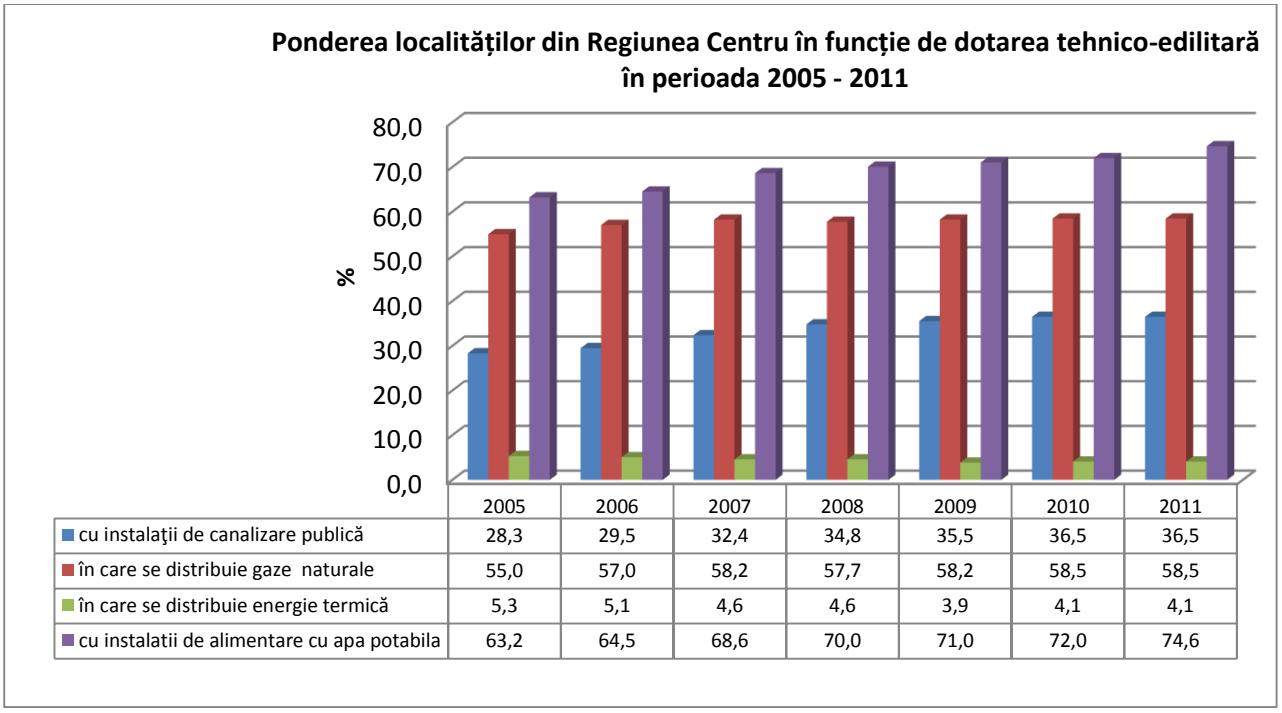

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
cu instalaţii de canalizare publică	28,3	29,5	32,4	34,8	35,5	36,5	36,5
în care se distribuie gaze naturale	55,0	57,0	58,2	57,7	58,2	58,5	58,5
în care se distribuie energie termică	5,3	5,1	4,6	4,6	3,9	4,1	4,1
cu instalatii de alimentare cu apa potabila	63,2	64,5	68,6	70,0	71,0	72,0	74,6

Fig. 5.2.3

La nivel național unul din punctele slabe privind gradul de dezvoltare a infrastructurii de utilități este accesul redus al comunităților la infrastructura de apă și apă uzată (52%), calitatea necorespunzătoare a apei potabile și lipsa facilităților de canalizare și epurare a apelor uzate în anumite zone. România este considerabil în urmă în ceea ce privește furnizarea serviciilor de tratare a apei potabile și de colectare și epurare a celei uzate. Calitatea cursurilor de apă depinde în mare măsură de capacitățile și calitatea epurării apei uzate rezultate din activitățile umane.

Prin Programul Operațional Sectorial Mediu, Axa prioritară 1 ”Extinderea și modernizarea sistemelor de apă/apă uzată”, până la data de 1 mai 2012 au fost aprobate proiecte majore de reabilitare și extindere a sistemelor de apă și canalizare la nivelul celor 6 județe din Regiunea Centru având o valoare totală de 751.884.213 Euro (fără TVA).

- **Infrastructura tehnico - edilitară din mediul rural din Regiunea Centru**

Particularitățile din mediul rural din Regiunea Centru, dar și o serie de fenomene și situații, pun în evidență o serie de disparități la nivel de județ în ceea ce privește infrastructura tehnico - edilitară din mediul rural. Având la bază date statistice, prezentăm pe scurt principalele aspecte privind infrastructura de utilități din mediul rural al Regiunii Centru.
În ceea ce privește alimentarea cu apă potabilă, în anul 2011 la nivel regional 253 de ***comune*** erau dotate ***cu instalații de alimentare cu apă potabilă*** (71% din numărul total de comune), cele mai multe comune fiind în județul Mureș (66), iar cele mai puține în județul Covasna (26). Față de anul 2005, la nivelul Regiunii Centru în anul 2011 ponderea comunelor cu instalații de apă potabilă a crescut cu 13% (48 de comune). La nivel de regiuni, în 2011, Regiunea Centru

era pe locul al 6-lea, pe primul loc fiind Regiunea Sud Muntenia (337 comune), iar pe ultimul loc Regiunea București Ilfov (19 comune).
La nivelul Regiunii Centru în anul 2011 un număr de 106 de ***comune erau dotate cu instalații de canalizare publică*** (o treime, 29,7% din comune), cele mai multe comune fiind în județele Mureș (29) și Harghita (28), iar cele mai puține în județele Alba (8) și Sibiu (12). Din acest punct de vedere, la nivel național, Regiunea Centru ocupă primul loc, urmată de Regiunea Nord Est (104 comune), la polul opus situându-se regiunile București Ilfov (14 comune) și Sud Vest Oltenia (50 de comune). Față de 2005, în anul 2011 la nivelul Regiunii Centru ponderea comunelor dotate cu instalații de canalizare publică a crescut cu 12,6% (de la 17,1% în 2005 la 29,7%, adică de la 61 de comune în 2005 la 106 comune în 2011).

În ceea ce privește ***rețeaua de canalizare publică***, în anul 2011, din lungimea simplă a conductelor de canalizare din Regiunea Centru (3920 km) o treime se aflau în mediul rural (27%, adică 1044,9 km). Din lungimea totală a rețelei de canalizare publică din mediul rural al Regiunii Centru, cele mai mari ponderi erau în județele Harghita (peste o treime, 36,2% adică 378 km) și Sibiu (aproape un sfert, 23%, adică 239,9 km), la polul opus fiind județele Alba (5,8% adică 60,5 km) și Covasna (7,5% adică 78,1 km).

Potrivit datelor statistice din 2011, în mediul rural din Regiunea Centru, în peste jumătate din comune (53,5% adică 191 de comune) se ***distribuiau gaze naturale***, cu 13,% mai multe comune față de anul 2005 (179 comune). În 2011, la nivel de județ cele mai multe comune în care se distribuiau gaze naturale erau localizate în județele Mureș (71 comune), urmat la mare distanță de Sibiu (38 comune), la polul opus fiind județele Covasna (9 comune) și Alba (24 comune). La nivel național, din punct de vedere al numărului de comune în care se distribuiau gaze naturale în 2011, Regiunea Centru ocupă primul loc, urmată de Regiunea Sud Muntenia (114 comune), la polul opus fiind regiunile București Ilfov (29 comune) și Sud Est (37 comune).

În ceea ce privește ***lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor*** din Regiunea Centru, există un echilibru la nivel de mediu de rezidență, în 2011 aceasta fiind doar cu 10% mai mare în mediul rural față de cel urban (55% adică 4531 km în mediul rural și 45% adică 3750,2 km în mediul urban). Din lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor din mediul rural al Regiunii Centru, în anul 2011, jumătate a fost în județul Mureș (49,9% adică 2259,3 km), urmat la mare distanță de județele Brașov și Sibiu (câte 14,1%), la polul opus fiind județele Covasna (1,8%) și Harghita (6,5%).

Potrivit datelor statistice din anul 2011, în Regiunea Centru în nicio comună nu se ***distribuia energie termică,*** situație similară fiind și în regiunile Sud Vest Oltenia și București Ilfov. La nivel național, în 2011 doar în 9 comune se distribuia energia termică, cele mai multe fiind în regiunile Vest și Sud Muntenia (câte 3 comune).

În concluzie, asemeni mediului urban și în mediul rural cea mai mare pondere a localităților o dețin cele dotate cu instalații de alimentare potabilă (aproape două treimi: 70,9% în 20011,

fiind cu 13,3% mai multe față de 2005), urmată de cele în care se distribuie gaze naturale (peste jumătate: 53,5%), iar o treime din localități fiind dotate cu instalații de canalizare publică (29,7% în 2011, cu 12,6% mai multe comune față de 2005).

Ponderea comunelor din total comune din Regiunea Centru cu acces la infrastructura tehnico-edilitară în perioada 2005 - 2011

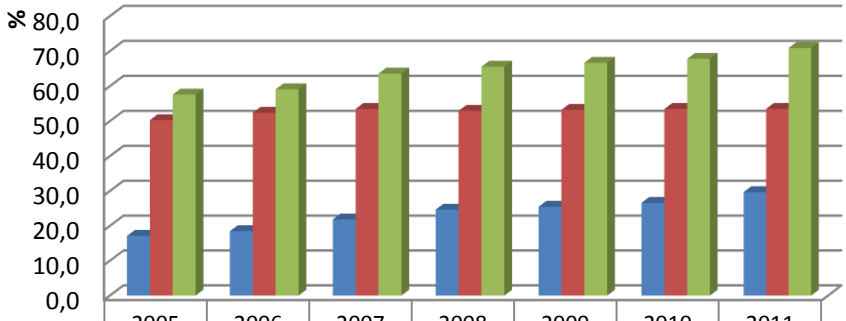

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ponderea comunelor cu instalații de canalizare	17,1	18,5	21,8	24,6	25,5	26,6	29,7
Ponderea comunelor în care se distribuie gaze naturale	50,3	52,4	53,5	52,9	53,2	53,5	53,5
Ponderea comunelor cu instalații de alimentare cu apă potabilă	57,6	59,1	63,6	65,5	66,7	67,8	70,9

Fig. 5.2.4

În prezent nu sunt racordate la rețeaua de utilități (energie electrică, energie termică sau canalizare, etc.): localități rurale din zona montană (Munții Apuseni, Munții Călimani, Munții Giurgeului, Munții Întorsurii, Munții Cindrel, Munții Baraolt, Munții Bodoc, Munții Persani, Munții Bârsei etc.), 3 orașe din județul Alba și Harghita și un oraș din județul Covasna, localități rurale din depresiuni intramontane. Neracordarea unor localități la infrastructura de utilități publice este un factor restrictiv în atragerea de potențiali investitori și investiții în localitățile respective.

La nivelul Regiunii Centru infrastructura de utilități publice este insuficienta, iar in cele mai multe cazuri aceasta este învechită. Infrastructura de utilități publice existentă necesită investiții în reabilitarea, extinderea sau modernizarea acesteia. Concluziile au fost formulate în urma discuțiilor din cadrul întâlnirilor organizate cu rețeaua partenerială (grupul de lucru în domeniul infrastructurii). Pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 este util acordarea de sprijin financiar în modernizarea și aducerea la standardele Uniunii Europene a infrastructurii tehnico-edilitare la nivelul Regiunii Centru.

5.3. Infrastructura de telecomunicații

5.3.1. Accesul la internet si utilizarea acestuia

Comunicaţiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate la nivel mondial în a doua jumătate a anilor 1990, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaştere are un impact semnificativ asupra competitivităţii, dezvoltării rapide a comunicaţiilor şi a tehnologiilor IT, precum şi asupra liberalizării pieţelor telecom.

La nivel național 42% dintre gospodării au conexiune la internet şi 23% au conexiune broadband[35]. Această rată nesatisfăcătoare de penetrare şi de utilizare se datorează în principal populaţiei din mediul rural (45% din populaţia României) care se caracterizează prin venituri mici, rată scăzută a calculatoarelor disponibile la nivelul gospodăriilor, condiţiile precare de acoperire DSL[36].

În Regiunea Centru, la nivel de județ, ponderea populației fără acces la conexiuni în banda largă sunt cuprinse între: 50% - 80% în județul Covasna; 40% - 50% în județul Alba și 20% - 40% în județele Brașov, Harghita, Sibiu și Mureș. [37]

Localităţile din Regiunea Centru care nu beneficiază de conexiune broadband sunt următoarele:

- județul Alba: zona Munţilor Apuseni şi unele sate din comunele Blandiana, Bucerdea Grânoasă, Cenade, Ceru Băcăinţi, Galda de Jos, Galda se Sus, Întregalde, Jidvei, Livezile, Lopadea Noua, Mirăslău, Rimetea, Râmeţ, Rădeşti, Sâncel, Sântimbru, Săsciori, Stremţ, Şibot, Şona, Şpring, Vinţu de Jos
- judeţul Braşov: unele sate din comunele Beclean, Buneşti, Cincu, Crizbav, Fundata, Hârseni, Hărman, Homorod, Jibert, Măieruş, Moieciu, Racoş, Şinca Nouă, Ticuşu, Ungra, Viştea
- judeţul Covasna: unele sate din comunele Băţani, Bodoc, Cernat, Estelnic, Malnaş, Ojdula, Ozun, Reci, Sita Buzăului, Turia, Vâlcele, Valea Crişului, Zăbala
- judeţul Harghita: unele sate din comunele Atid, Avrămeşti, Ciucsângeorgiu, Feliceni, Gălăuţaş, Lunca de Jos, Lupeni, Mărtiniş, Plăieşii de Jos, Praid, Remetea, Săcel, Şimoneşti, Ulieş, Zetea
- judeţul Mureş: unele sate din comunele Albeşti, Bahnea, Cheţani, Cozma, Fărăgău, Ghindari, Gorneşti, Iclănzel, Pogăceaua, Râciu, etc.
- judeţul Sibiu: unele sate din comunele Bârghiş, Boiţa, Chirpăr, Iacobeni, Micăsasa, Slimnic, Şeica Mare, etc.

---

[35] Broadband-ul, dincolo de definiţia sa lexicală sau cea tehnică, indiferent de mediul de transmisie (cablu, unde radio, fibră optică) sau de viteza pe care i-o atribuim, defineşte gradul de conectare în reţea pe care îl folosim şi, implicit, cantitatea de informaţii la care avem acces la un moment dat.

[36] DSL (Digital Subscriber Line) se referă la tehnologii și echipamente utilizate în rețelele telefonice pentru a asigura acces la o rețea digitală de viteză mare pe fire de cupru torsadate

[37] Aceste date statistice au fost preluate din Strategia guvernamentală de dezvoltare a comunicaţiilor electronice în bandă largă în România pentru perioada 2009 – 2015, pagina 6

Din totalul gospodăriilor din România, mai mult de jumătate (52,0%) au avut în 2012 un calculator acasă, proporție superioară celei din anul 2011 (46,8%). Dintre gospodăriile care dețin calculator acasă, aproape trei sferturi locuiesc în mediul urban (74,7%). La nivelul regiunilor de dezvoltare, diferențele nu sunt foarte mari, ponderea acestora situându-se între 43% și 58% din totalul fiecărei regiuni, cu excepția regiunii București - Ilfov, unde aproape 3 din 4 gospodării au în dotare calculatoare (71,3%). Proporțiile cele mai mici s-au înregistrat în regiunile: Nord Est (43,4%), Centru (46,7%) și Sud vest Oltenia (47,3%). La nivelul Regiunii Centru, ponderea gospodăriilor care dețin un calculator a crescut în 2012 (46,7%) cu mai puțin de 1% față de 2011 (46%).

În ceea ce privește accesul gospodăriilor la internet acasă, la nivelul României în proporție de jumătate din gospodării (49,3%) au acces la rețeaua de internet, majoritatea (76,7%) dintre acestea concentrându-se în mediul urban. La nivel național, față de 2011, în 2012 ponderea gospodăriilor cu acces la internet a crescut cu 6%. La nivel regional, în anul 2012 conectarea la internet a fost mai răspândită printre gospodăriile din regiunea București Ilfov (peste 2 gospodării din 3 aveau acces la internet de acasă), urmată la mare distanță de regiunile Vest, Nord Vest și Sud Est (aproximativ 1 din 2 gospodării), urmate apoi de regiunile Sud Muntenia și Sud Vest Oltenia (peste 2 gospodării din 5). La nivelul regiunii Centru mai puțin de jumătate din gospodării erau conectate la internet de acasă, ponderea acestora fiind mai mare în 2012 (43,4%) cu 2,3% față de anul anterior (41,1%). Din acest punct de vedere, regiunea centru se situează pe locul al 6-lea între regiunile României.

Un alt indicator relevant este ponderea persoanelor din totalul persoanelor cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani care au folosit cel puțin o dată un calculator. La nivel național, în anul 2012 acest indicator atingea valori de 56,6% cu 5,8% mai mult față de anul anterior (50,8%). Precizăm faptul că incidența utilizării calculatoarelor prezintă diferențieri, adesea importante, sub influența caracteristicilor persoanelor, în principal sexul, vârsta, nivelul de instruire, ocupația și mediul de rezidență. În același timp, deosebirile din punct de vedere al ponderii utilizatorilor de calculatoare sunt destul de bine conturate între regiunile de dezvoltare. Proporții relativ reduse ale utilizării calculatoarelor se înregistrează între persoanele de 16-74 ani din regiunile Nord vest (55,3%), Centru (55,2%), Nord Est (52,4%), Sud Muntenia (51,8%) și Sud Vest Oltenia (51,5%), iar proporțiile cele mai ridicate în regiunile București Ilfov (71,8%) și Sud Est (55,6%).

Analizând tipurile de activități efectuate la internet în anul 2011, ponderea cea mai mare o au cele legate de utilizarea unui motor de căutare a informațiilor, la nivel național fiind de 90,7%, Regiunea Centru fiind pe ultimul loc între regiunile de dezvoltare cu 88,7%. Ponderi foarte mari le dețin și activitățile legate de trimiterea de email-uri cu fișiere atașate, Regiunea Centru fiind pe locul al 2-lea (83,5%), după Regiunea Sud Vest Oltenia (88,3%), la polul opus fiind regiunile Vest (67,3%) și Nord Est (75,4%).

Tabel 5.3.1 Structurarea persoanelor care folosesc Internetul, după tipul de activități efectuate la nivelul regiunilor de dezvoltare în 2011
(% în total persoane de 16-74 ani care au folosit Internetul)

România/Regiune de dezvoltare		România	R. Nord - Est	R. Sud - Est	R. Sud Muntenia	R. Sud Vest Oltenia	R. Vest	R. Nord Vest	R. Centru	R. București-Ilfov
Activități efectuate la Internet:	Utilizarea unui motor de căutare a informațiilor	90.7	91.4	94.1	90.2	88.9	90.0	91.7	88.7	90.2
	Trimiterea de e-mail-uri cu fișiere atașate	79.1	75.4	77.4	76.7	88.3	67.3	82.9	83.5	81.9
	Postarea de mesaje pe chat-uri, grupuri de știri sau forumuri de discuții online	49.0	49.3	44.6	45.0	45.7	35.9	50.8	51.8	62.9
	Utilizarea internetului pentru apeluri telefonice	32.0	30.8	29.1	22.9	22.7	30.4	35.5	33.5	46.9
	Utilizarea tehnicii ”peer to peer” de schimb de fișiere între utilizatorii unei rețele	18.5	15.4	16.0	13.4	19.9	14.0	16.9	21.3	30.0
	Crearea unei pagini web	15.6	13.7	14.1	10.2	13.6	9.8	21.2	14.2	25.9
	Încărcarea de texte, jocuri, imagini, filme sau muzică pe site-uri	42.2	44.9	42.7	40.9	46.4	32.5	39.2	37.0	50.6
	Modificarea setărilor de securitate ale browserelor de Internet	10.9	10.1	8.4	6.9	9.8	6.3	10.5	12.7	20.5
	Alte activități	1.8	3.8	0.9	2.4	0.1	2.2	0.9	2.4	0.9

Sursa: Institutul Național de Statistică

Analizând motivele pentru care o parte însemnată a populației nu are acces la internet de acasă, s-a observat că în anul 2012, la nivelul Regiunii Centru cea mai mare pondere a populației consideră că internetul este inutil (36,4%, media națională fiind de 37,6%),

echipamentul costă prea mult (29,9%, media națională fiind de 36%) sau costurile accesării internetului costă prea mult (28,7%, media națională fiind de 30,1%).

Tabel 5.3.2 Proporția gospodăriilor care nu au acces la Internet acasă, după motive, la nivelul regiunilor de dezvoltare în 2012
(% în total gospodării care nu au acces la Internet)

România/Regiune de dezvoltare		România	R. Nord Est	R. Sud Est	R. Sud Muntenia	R. Sud Vest Oltenia	R. Vest	R. Nord Vest	R. Centru	R.București Ilfov
Motive pentru care nu au acces la Internet acasă:	Accesează nternetul în altă parte	7.7	8.2	6.1	7.1	6.6	3.7	5.4	13.9	7.8
	Nu îl consideră util, interesant	37.6	33.9	37.6	38.7	42.4	25.9	43.0	36.4	42.9
	Echipamentul costă prea mult	36.0	45.2	44.9	34.7	36.1	32.7	32.1	29.9	18.4
	Costurile accesării costă prea mult	30.1	34.3	39.0	30.2	36.4	20.3	22.3	28.7	17.7
	Lipsa îndemânării	34.5	38.1	43.4	34.2	36.9	35.3	31.6	23.2	31.3
	Termeni legați de siguranța și confidențialitatea datelor pe Internet	1.0	0.0	0.0	1.7	3.4	0.0	1.1	0.0	0.0
	Conectarea broadband la Internet nu este disponibilă în zonă	1.3	2.7	0.0	1.5	2.2	0.0	1.8	0.0	0.0
	Existența unor dizabilități fizice	1.7	1.1	0.4	1.2	0.7	1.0	3.3	0.0	9.2
	Alt motiv	11.1	8.2	7.3	12.2	1.5	22.9	16.5	13.7	13.0

Sursa: Institutul Național de Statistică

5.3.2. Activitățile de telefonie

În ceea ce privește activitățile de telefonie la nivelul Regiunii Centru la finele anului 2011 s-au înregistrat 597.5 de mii de conexiuni de telefonie ceea ce reprezintă 12,7 % din cele la nivel național. La nivel de județ cele mai mari ponderi privind numărul total de conexiuni de telefonie din cele la nivel regional sunt în județul Brașov (29,3%, aproape o treime), urmate de județele Mureș (23,2%) și Sibiu (21,8%) la polul opus fiind județele Covasna (6,3%) și Harghita (7,3%).

În anul 2011 la nivelul Regiunii Centru s-au înregistrat 390,5 milioane de minute de convorbiri telefonice interne și internaționale, cele internaționale înregistrând un procent sub 10% din numărul total de convorbiri telefonice (9,6%).

Tabel 5.3.1 Activitățile de telefonie în județele Regiunii Centru la finele anului 2011

	Numărul total de conexiuni (mii)	Convorbiri telefonice (milioane minute)					
		Interne		Internaționale	Fix-Mobil	Fix-Fix	Trafic de acces Internet
		Interurbane	Locale				
România	**4686.9**	**729.0**	**2151.5**	**279.8**	**1149.4**	**998.9**	**5.0**
R. Centru	**597.5**	**91.3**	**261.4**	**37.8**	**88.4**	**108.9**	**0.8**
Alba	72.5	14.3	46.5	3.5	11.6	14.7	0.1
Braşov	175.1	28.9	62.7	11.6	29.7	43.5	0.2
Covasna	37.9	4.4	12.7	1.7	5.8	4.9	0.05
Harghita	43.4	7.0	19.5	2.2	4.8	4.8	0.1
Mureş	138.4	15.9	55.2	7.2	18.5	16.8	0.2
Sibiu	130.2	20.8	64.8	11.6	18.0	24.2	0.2

Sursa: Institutul Național de Statistică

5.4. Infrastructura de sănătate

5.4.1. Infrastructura de sănătate în cifre statistice

Potrivit datelor statistice din anul 2011, Regiunea Centru dispunea de o rețea de unități sanitare compusă dintr-un număr de 58 de spitale, 61 de policlinici, 23 de dispensare, 1488 de cabinete de medicină generală și de familie, 1404 de cabinete stomatologice, 1014 de cabinete de specialitate, 963 de farmacii și puncte farmaceutice și 394 de laboratoare medicale. La nivel de județ cele mai multe unități sanitare sunt în Brașov și Mureș, iar cele mai puține în Covasna și Harghita.

În Regiunea Centru cel mai important spital este cel din Târgu Mureș fiind atât un centru medical cât și un centru universitar. De asemenea, importante centre medicale sunt si spitalele din Brașov și Sibiu.

În anul 2011, la inițiativa Guvernului României, din motive de reducere a cheltuielilor, au fost desființate în România 67 de spitale dintre care 8 în Regiunea Centru: câte 3 spitale în județele Alba și Brașov și câte un spital în județele Mureș și Sibiu. Față de anul anterior, în 2011 la nivelul Regiunii Centru a scăzut nu numai numărul spitalelor, ci și a altor unități medicale: policlinicile cu 27, dispensarele medicale cu 2, cabinetele de medicină generală cu 35, iar cabinetele medicale de familie cu 18. În schimb, a crescut numărul cabinetelor stomatologice cu 62, a farmaciilor și punctelor farmaceutice cu 29 și cabinetele medicale de specialitate cu 22.

Tabel 5.4.1 Unități medicale în județele Regiunii Centru în 2011

nr.

Județ/ Regiune	Spitale	Policlinici	Dispensare medicale	Cabinete medicale de medicină generală	Cabinete medicale de familie	Cabinete stomatologice	Cabinete medicale de specialitate	Farmacii şi puncte farmaceutice	Laboratoare medicale
Alba	9	0	6	9	228	168	104	160	54
Braşov	17	12	2	5	338	337	193	238	81
Covasna	5	0	2	0	106	72	92	58	34
Harghita	5	0	5	1	161	142	166	122	39
Mureş	13	40	6	1	314	331	294	220	154
Sibiu	9	9	2	49	276	354	165	165	32
Regiunea Centru	**58**	**61**	23	**65**	**1423**	**1404**	**1014**	**963**	**394**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 5.4.2 Unități medicale în județele Regiunii Centru în 2005

nr

	Spitale	Policlinici	Dispensare medicale	Cabinete medicale de medicină generală	Cabinete medicale de familie	Cabinete stomatologice	Cabinete medicale de specialitate	Farmacii şi puncte farmaceutice	Laboratoare medicale
Regiunea Centru	**51**	**58**	**23**	**152**	**1345**	**1035**	**785**	**686**	**38**
Alba	10	0	7	3	224	133	72	136	12
Braşov	14	4	2	6	352	287	146	150	9
Covasna	6	0	2	0	115	67	79	38	1
Harghita	5	0	5	0	171	89	138	94	7
Mureş	6	45	5	92	258	228	216	157	7
Sibiu	10	9	2	51	225	231	134	111	2

Sursa: Institutul Național de Statistică

În Regiunea Centru, față de anul 2005, în anul 2011 s-a înregistrat o creștere a unităților sanitare cu excepția cabinetelor medicale de medicină generale (în județele Brașov, Mureș și Sibiu). Astfel, a crescut numărul spitalelor cu 7, al policlinicilor cu 3, al cabinetelor medicale de familie cu 78, al cabinetelor stomatologice cu 369 și a cabinetelor medicale de specialitate cu 229. De asemenea, față de acum 7 ani numărul farmaciilor și a punctelor farmaceutice a crescut cu 277, iar cel al laboratoarelor medicale cu 356. La nivel de județ cele mai mari creșteri a numărului de unități sanitare s-a înregistrat în Brașov, Mureș și Sibiu, iar cele mai mici în Harghita și Covasna (cu excepția laboratoarelor medicale). Există județe în care numărul de laboratoare medicale a crescut în 2011 față de 2005 și de 15-20 ori în Mureș și

Sibiu, sau de 8 ori cum este cazul județului Brașov. La nivel de regiune numărul laboratoarelor medicale a crescut de 9 ori de la 38 de laboratoare în 2005 la 394 de laboratoare în 2011.
Față de acum 7 ani, în 2011 în multe județe din Regiunea Centru s-a diminuat numărul spitalelor, cu excepția județului Mureș în care s-au dublat. Situații în care numărul de unități medicale a crescut de 2 ori s-a observat în județele Brașov (policlinici) și Alba (cabinete medicale de medicină generală).

Tabel 5.4.3 Rata de creștere/descreștere a numărului de unități medicale în județele Regiunii Centru în 2011 față de 2005

-%-

Județ/ Regiune	Spitale	Policlinici	Dispensare medicale	Cabinete medicale de medicină generală	Cabinete medicale de familie	Cabinete stomatologice	Cabinete medicale de specialitate	Farmacii şi puncte farmaceutice	Laboratoare medicale
Alba	-10.0	0.0	-14.3	200.0	1.8	26.3	44.4	17.6	350.0
Braşov	21.4	200.0	0.0	-16.7	-4.0	17.4	32.2	58.7	800.0
Covasna	-16.7	0.0	0.0	0.0	-7.8	7.5	16.5	52.6	3300.0
Harghita	0.0	0.0	0.0	0.0	-5.8	59.6	20.3	29.8	457.1
Mureş	116.7	-11.1	20.0	-98.9	21.7	45.2	36.1	40.1	2100.0
Sibiu	-10.0	0.0	0.0	-3.9	22.7	53.2	23.1	48.6	1500.0
Regiunea Centru	13.7	5.2	0.0	-57.2	5.8	35.7	29.2	40.4	936.8

Sursa: Institutul Național de Statistică

În prezent, la nivelul Regiunii Centru infrastructura de sănătate este destul de deficitară. Pentru multe unități sanitare sunt necesare lucrări de reabilitare a clădirilor, precum și lucrări de înnoire a echipamentelor existente și de achiziționare de noi echipamente medicale performant și utile derulării activităților specifice.

Până în prezent, prin Programul Operațional Regional , Axa 3 ”Îmbunătățirea infrastructurii sociale”, Domeniul Major de Intervenție 3.1 ”Reabilitarea/ modernizarea/ echiparea infrastructurii serviciilor de sănătate” s-au dezvoltat la nivelul Regiunii Centru 6 proiecte de îmbunătățire a infrastructurii de sănătate.

Tabel 5.4.4 Numărul și ponderea spitalelor și cabinetelor medicale de familie la nivelul regiunilor de dezvoltare la finele anului 2011

Tara/ Regiune	Număr de unități medicale		Ponderea unităților medicale din totalul celor la nivel național	
	Spitale	Cabinete medicale de familie	Spitale	Cabinete medicale de familie
Romania	464	990	100	100
R. Nord - Vest	69	108	14.9	10.9
R. Centru	58	65	12.5	6.6

R. Nord - Est	64	83	13.8	8.4
R. Sud - Est	49	342	10.6	34.5
R. Sud Muntenia	57	175	12.3	17.7
R. București - Ilfov	84	11	18.1	1.1
R. Sud Vest - Oltenia	39	125	8.4	12.6
R. Vest	44	81	9.5	8.2

Sursa: Institutul Național de Statistică

În 2011 numărul total de medici în Regiunea Centru a fost de 6039, dintre care cei mai mulți, o treime, fiind în județul Mureș (2107 medici), iar cei mai puțini în județele Covasna (368 medici) și Harghita (455 medici). La nivel regional, față de anul 2005 în 2011 s-a înregistrat o creștere a numărului de medici cu 11.6%, a numărului de stomatologi cu aproape jumătate (41,9%)%, a numărului de farmaciști cu o treime (29,8%). În schimb, față de 2005, în anul 2011 s-a înregistrat o scădere cu 3,1% a personalului sanitar mediu. La nivel județean, în ultimii ani numărul personalului sanitar mediu din județul Brașov a scăzut cu aproximativ un sfert (-24,3%). Din totalul personalului medical, cele mai mari creșteri față de anul 2005 s-au înregistrat în 2011 rândul stomatologilor, numărul acestora dublându-se în județele Brașov, Harghita și Mureș.

Tabel 5.4.5 Personalul medical în județele Regiunii Centru în 2011

nr. persoane

Județ/ Regiune	Medici	Stomatologi	Farmaciști	Personal sanitar mediu
Alba	644	200	219	2216
Braşov	1350	356	472	2410
Covasna	368	78	78	1170
Harghita	455	144	181	1970
Mureş	2107	401	391	4025
Sibiu	1115	353	234	2423
Regiunea Centru	**6039**	**1532**	**1575**	**14214**

Sursa: Institutul Național de Statistică

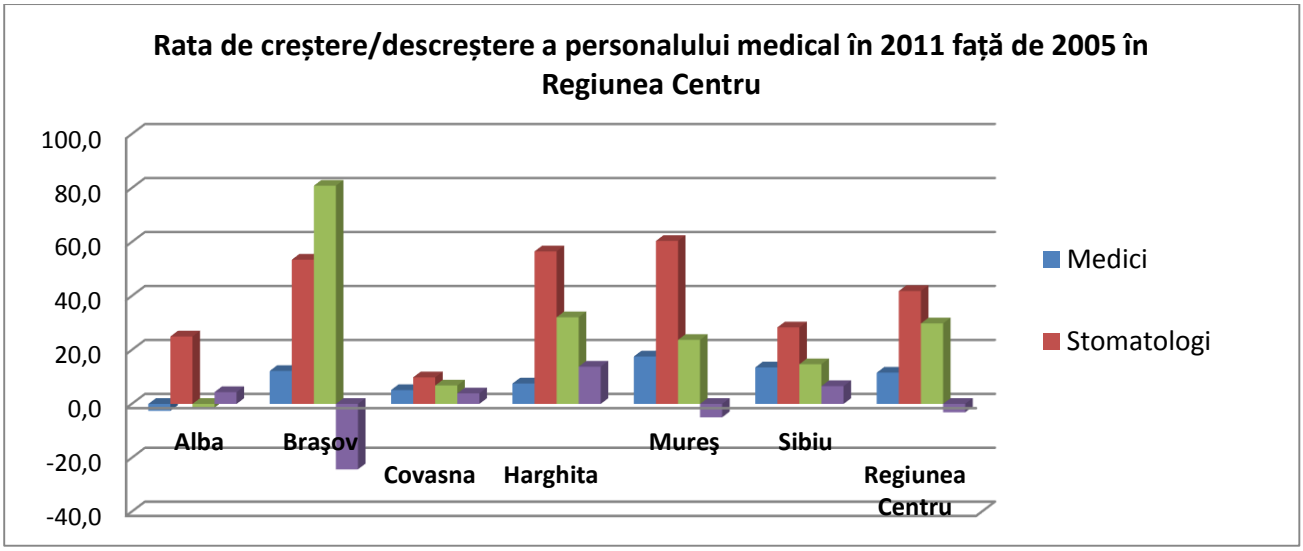

Fig. 5.4.1

Potrivit Hotărârii Guvernului nr.1388/2010 privind aprobarea programelor naţionale de sănătate pentru anii 2011 şi 2012, se derulează la nivelul fiecărui județ din Regiunea Centru următoarele programe de sănătate finanţate de la bugetul de stat şi din veniturile proprii ale Ministerului Sănătăţii:

- Programele naţionale privind bolile transmisibile
- Programul naţional de monitorizare a factorilor determinanţi din mediul de viaţă şi muncă
- Programul naţional de hematologie şi securitate transfuzională
- Programele naţionale privind bolile netransmisibile
- Programul naţional de evaluare şi promovare a sănătăţii şi educaţie pentru sănătate
- Programul naţional de sănătate a femeii şi copilului
- Programul naţional de tratament în străinătate
- Programul pentru compensarea cu 90% a preţului de referinţă al medicamentelor.

În urma discuțiilor din cadrul întâlnirilor cu rețeaua partenerială (în special grupul din domeniul infrastructurii) s-a ajuns la concluzia că pentru cele mai multe unități sanitare sunt necesare lucrări de reabilitare a clădirilor, precum și lucrări de înnoire a echipamentelor existente și de achiziționare de noi echipamente medicale performante și utile derulării activităților specifice. În plus, multe sate din Regiunea Centru (în special mediul rural din zonele montane izolate) se confruntă cu o lipsă a infrastructurii de sănătate și a dotărilor din sistemul sanitar. Pentru următoarea perioadă de finanțare sunt necesare alocări financiare în sistemul de sănătate, atât pentru reabilitarea, modernizarea și amenajarea unităților sanitare din regiune. De asemenea, în aceste zone s-a observat o deficiență în ceea ce privește asistența medicală primară și nevoia creării unor centre medicale permanente la care să fie arondate una sau mai multe comune. Totodată, se consideră necesară stimularea cadrelor medicale în vederea perfecționării acestora și asigurării de servicii medicale de calitate.

Per ansamblu, s-a ajuns la concluzia că la nivelul Regiunii Centru, în cele mai multe situații, infrastructura din domeniul sănătății este necorespunzătoare, existând o serie de neajunsuri în ceea ce privește atât accesul populației la servicii medicale cât și calitatea acestora.

5.4.2. Principalii indicatori privind starea de sănătate a populației din Regiunea Centru[38]

O stare bună de sănătate este un element esențial al bunăstării umane, reprezentând atât o valoare în sine, cât și un element cheie al capitalului uman, care la rândul său influențează direct procesul de creștere a competitivității economice.

La nivel național, în ultimii 20 de ani durata medie de viață a crescut de la 69,79 de ani în 1990 la 73,77 de ani în 2011. La nivelul Regiunii Centru, în 2011 durata medie a vieții a fost de 74,25 de ani, cu 0,5 ani mai mult față de cea la nivel național. La nivel regional, durata medie a vieții în mediul rural este cu 1,76 ani mai mică față de cea din mediul urban. La nivel județean cea mai mare durata medie a vieții a fost în județele Brașov (75,27 ani), Alba și Sibiu (74,23 ani), iar cea mai mică în județele Mureș (73,57 ani) și Covasna (73,82 ani).

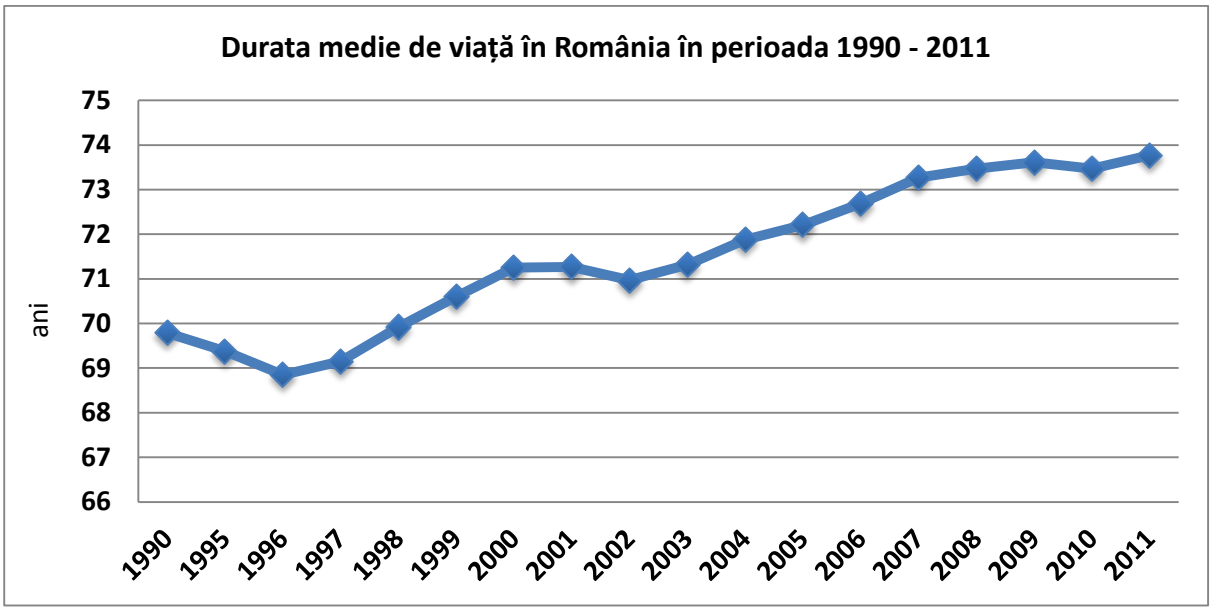

Fig. 48

Formarea unei prime imagini cu privire la starea de sănătate a populației Regiunii Centru are la bază analiza sintetică a principalilor indicatori referitori la numărul persoanelor bolnave de diferite afecțiuni și numărul de întreruperi de sarcini.

Afectând natalitatea, în 2011 în perioada ianuarie - iunie la nivelul Regiunii Centru au avut loc 8305 întreruperi de sarcină, cu 706 mai multe față de anul anterior și în aceeași perioadă. Cele

[38] http://www.ccss.ro/public_html/sites/default/files//Principalii%20indicatori%20SEM%202011.pdf

mai multe întreruperi de sarcini au fost în 2011 în județele Brașov (2041) și Mureș (1926), iar cele mai puține în județul Alba (676).
Cu excepția județelor Brașov și Covasna, în 2011, în Regiunea Centru s-a înregistrat o creștere față de anul anterior privind întreruperile de sarcină, o situație aparte întâlnindu-se în județul Sibiu, în care s-a dublat numărul de avorturi.

Tabel 68 Întreruperea cursului sarcinii pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de întreruperi de sarcină		Indici la 1000 femei din grupa de vârstă 15-49 de ani		Indici la 1000 de născuți vii	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	662	676	14.5	15	414	445.3
Brașov	2194	2041	28.2	26.6	698.5	688.8
Covasna	1359	1192	49	43.3	1051	1081.7
Harghita	1050	1115	26.4	28.2	577.6	698.2
Mureș	1544	1926	21.9	27.4	512.3	689.6
Sibiu	790	1355	14.5	25	341.5	668.5

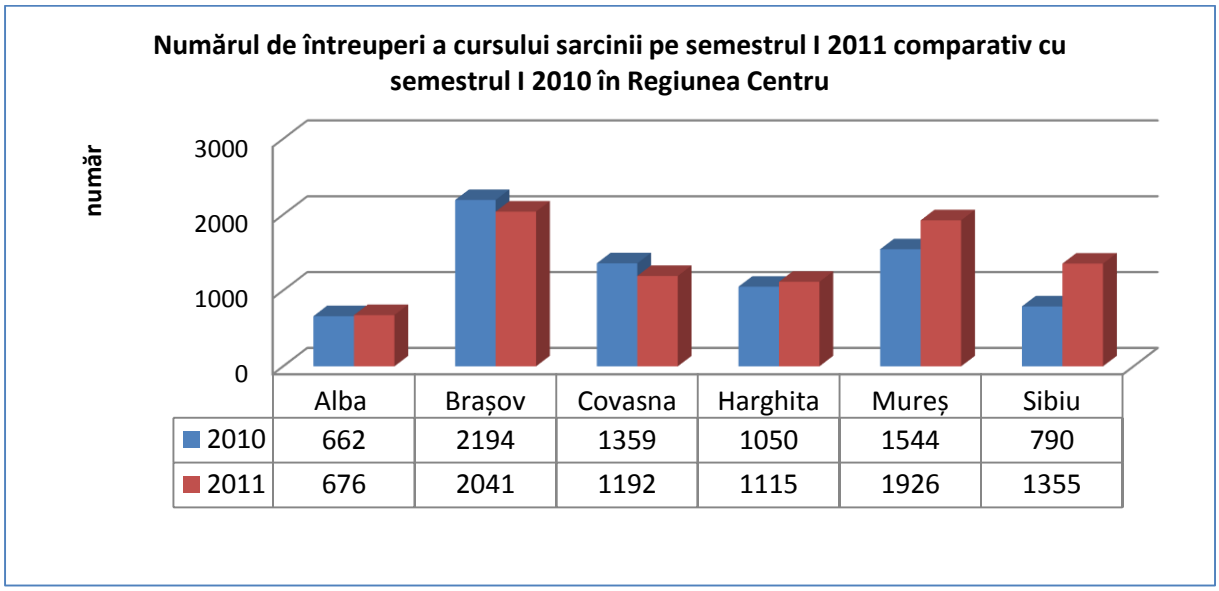

Fig. 49

Incidența cazurilor de tuberculoză din Regiunea Centru a înregistrat o ușoară scădere în 2011 față de anul anterior de la 805 la 696 de cazuri. În semestrul I al anului 2011, cele mai multe cazuri de tuberculoză s-au înregistrat în județele Mureș (230) și Brașov (147), iar cele mai puține Harghita (55) și Covasna (59). În ceea ce privește numărul de cazuri de tuberculoză în rândul copiilor cele mai multe sunt în județul Sibiu (24), iar cele mai puține în Covasna (1) și Sibiu (2).

Tabel 69 Incidența tuberculozei pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de cazuri de tuberculoză		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de cazuri de tuberculoză la copii	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	127	98	68.5	53.1	7	4
Brașov	175	147	59.1	49.5	14	8
Covasna	44	59	39.8	53.5	2	1
Harghita	48	55	29.8	34.1	5	8
Mureș	295	230	102.4	79.9	19	24
Sibiu	116	107	55	50.7	5	2

Una dintre cele mai grave boli, cancerul, ucide anual mii de români. Potrivit datelor statistice, în anul 2011, în semestrul I (ianuarie - iunie) în Regiunea Centru erau luate în evidență 51.734 de persoane cu cancer la care se adaugă 3.573 de noi cazuri de cancer. Fața de anul anterior, numărul de noi cazuri de cancer a scăzut la nivel de regiune cu 233 de persoane, în 2010 fiind 3806 de bolnavi de cancer. La nivel de județ, în 2011 numărul bolnavilor de cancer a crescut față de anul anterior, cele mai multe cazuri înregistrându-se în județul Mureș (15.336 de bolnavi) și Sibiu (11.796 de bolnavi), iar cele mai puține în Covasna (4.792 de bolnavi) și Harghita (5.653 de bolnavi).

Tabel 70 Evidența bolnavilor cu cancer pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de cazuri de noi de cancer		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de persoane cu cancer rămase în evidență	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	527	590	284.8	320.1	7095	7431
Brașov	758	721	256.3	243.4	8490	8988
Covasna	343	318	311.1	288.8	4293	4474
Harghita	444	380	276.3	236.3	5472	5273
Mureș	924	938	321.4	326.6	13965	14398
Sibiu	810	626	384.9	297.3	10823	11170

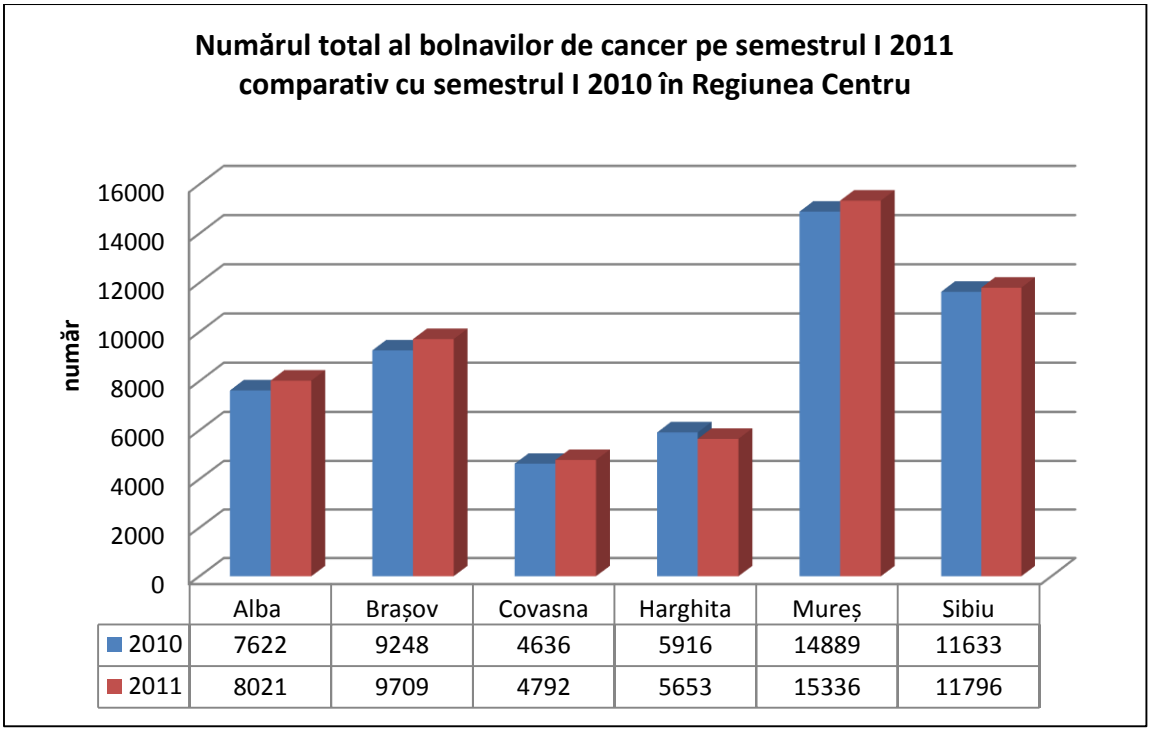

Fig. 50

Un alt indicator care scoate în evidență starea de sănătate a populației este numărul de bolnavi cu diabet zaharat care la nivelul Regiunii Centru, în anul 2011, semestrul I erau luați în evidență 99.131 de bolnavi la care se mai adaugă 3.363 de noi cazuri. Cele mai multe cazuri de persoane cu diabet zaharat au fost în județele Brașov și Mureș, iar cele mai puține în județele Covasna și Harghita. Față de anul anterior, în toate județele Regiunii Centru, cu excepția județului Harghita, numărul de noi cazuri de diabet zaharat a scăzut destul de mult, cea mai mare scădere fiind în județul Mureș cu 383 cazuri.

Tabel 71 Evidența bolnavilor cu diabet zaharat pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de noi cazuri de diabet zaharat		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de persoane cu diabet zaharat rămase în evidență	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	575	390	310.8	211.6	13781	14368
Brașov	833	680	281.6	229.6	25540	26464
Covasna	267	244	242.2	221.6	5907	6008
Harghita	402	491	250.1	305.3	8329	8978
Mureș	989	606	344	211	24014	24582
Sibiu	952	925	452.3	439.3	17504	18731

Tabel 72 Evidența bolnavilor psihici pe semestrul I 2011 comparativ cu semestrul I 2010 în Regiunea Centru

Județ	Număr de cazuri de noi de bolnavi psihici		Indici la 100.000 de locuitori		Număr de persoane bolnave psihic rămase în evidență	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Alba	112	126	60.5	68.4	5032	5234
Brașov	199	284	67.3	95.9	11833	12359
Covasna	195	245	176.9	222.5	1206	1282
Harghita	1	1	0.6	0.6	385	387
Mureș	375	964	130.4	335.6	6054	8378
Sibiu	507	356	240.9	169.1	3756	3886

În anul 2011, în perioada ianuarie - iunie, în Regiunea centru erau luate în evidență 419 de bolnavi cu infecții interioare, dintre care jumătate din județul Sibiu (217). Din totalul persoanelor bolnave cu infecții interioare (septimie, respiratorii, digestive, urinare, ginecologice, cutanate, etc.) cele mai puține sunt în județele Covasna (3) și Harghita (20).

5.5. Infrastructura socială. Incluziunea socială. Comunități defavorizate

Construirea Europei sociale, întărirea coeziunii sociale a continentului se află în centrul politicii comune europene, constituind unul din principiile directoare statuate în noul tratat al Uniunii Europene adoptat la finele anului 2007.

Dezvoltarea capitalului uman, amplificarea rolului cunoașterii în toate domeniile economice și sociale, alături de sprijinirea categoriilor și grupurilor de persoane vulnerabile se numără, în mod firesc, printre prioritățile politicilor comunitare în perioada următoare. Astfel, în cadrul *Strategiei Europa 2020*, documentul programatic al Uniunii Europene pentru următorii 10 ani, sunt incluse trei priorități strategice pentru statele Uniunii, dintre care una vizează în mod direct sfera socialului: creșterea favorabilă incluziunii: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.

În vederea atingerii obiectivului strategic privind creșterea favorabilă incluziunii, la nivel european au fost propuse un set de acțiuni - cheie finanțabile din Fondul European de Dezvoltare Regională, în viitoarea perioadă de programare 2014-2020, respectiv:

- investiţii în infrastructura sanitară şi socială pentru îmbunătăţirea accesului la aceste servicii şi reducerea inegalităților în materie de sănătate (grupuri marginalizate, romii, persoanele expuse riscului sărăciei etc.)
- investiţii în infrastructură, care contribuie la modernizarea, transformarea structurală şi viabilitatea sistemelor de sănătate

- investiţii specifice în infrastructura pentru sprijinirea tranziţiei de la asistenţa instituţională la cea de proximitate;
- sprijin pentru investițiile în infrastructura pentru îngrijirea copiilor, a persoanelor în vârstă și pentru îngrijirea de lungă durată
- sprijin pentru regenerarea fizică și economică a comunităților urbane si rurale defavorizate, inclusiv romii, ceea ce reduce concentrația spațială a sărăciei (promovarea unor planuri integrate în care locuințele sociale sunt însoțite în special de intervenții în domeniul educației, sănătății și ocupării forței de muncă)
- sprijin pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale, prin dezvoltarea unor noi modele comerciale și a unei soluții inovatoare de abordare a provocărilor societale
- sprijin pentru anumite investiţii vizând să elimine şi să prevină barierele care stau în calea accesibilităţii
- promovarea strategiilor de dezvoltare locală desfăşurate de comunitatea locală prin acordarea de sprijin pentru dezvoltarea capacităților grupurilor de acțiune locală, precum și prin pregătirea strategiilor locale și prin acordarea de sprijin pentru activităţile concepute, în domeniile care intră în sfera de aplicare a FEDER din domeniul incluziunii sociale şi al regenerării fizice și economice

O contribuție importantă la realizarea obiectivelor strategice la nivel național o vor avea fondurile structurale. Dintre cele 6 programe sectoriale, unul - *Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013* - este dedicat în întregime priorităților ce vizează creșterea inteligentă și creșterea favorabilă incluziunii, iar în cadrul *Programului Operațional Regional*, una dintre axe (Axa prioritară 3) vizează finanțarea acțiunilor regionale în domeniul îmbunătățirii infrastructurii sociale. Implementarea Axei prioritare 3 a POR în Regiunea Centru se va traduce în termeni economici printr-un efort investițional de circa 222 milioane lei, iar ca rezultate obținute la finalul perioadei actuale de programare sunt prevăzute extinderea, modernizarea și echiparea a 13 centre de servicii sociale. Astfel, prin Domeniul Major de Intervenție 3.2 ”Reabilitarea/modernizarea/ dezvoltarea și echiparea infrastructurii serviciilor sociale” au dezvoltate în Regiunea Centru proiecte care vizează extindere, modernizare și dotare de cămine pentru persoane vârstnice (Alba Iulia, Târgu Mureș, Sfântu Gheorghe, Măgherani, etc.), servicii integrate pentru persoane cu nevoi speciale din județul Alba (Alba Iulia, Aiud, Abrud, Blaj, Cugir, Zlatna), extindere și dotare de centre pentru recuperare și reabilitare neuropsihiatrică (Brâncovenești, Luduș, Tulgheș), reabilitare clădire pentru centre de zi pentru copii aflați în situații de risc (Săcele), etc.

Aspecte teritoriale privind infrastructura socială în Regiunea Centru

O prioritate la nivelul Regiunii Centru o reprezintă îmbunătățirea infrastructurii sociale care presupune crearea premiselor necesare pentru asigurarea populației cu servicii esențiale, contribuind astfel la atingerea obiectivului european al coeziunii economice și sociale.

Serviciile sociale au drept scop sprijinirea persoanelor vulnerabile pentru depășirea situațiilor de dificultate, prevenirea și combaterea riscului de excluziune socială, creșterea calității vieții și promovarea incluziunii sociale a acestora. Serviciile sociale constituie un răspuns adaptat la diferitele nevoi sociale sau situații vulnerabile. Serviciile sociale sunt asigurate atât de furnizori publici (direcții generale de asistență socială și protecția copilului și servicii publice de asistență socială), cât și de furnizori privați (asociații, fundații, culte religioase, persoane fizice autorizate, organizații cu scop lucrativ, alte entități în condițiile legii).

Principalele probleme sociale actuale la nivelul Regiunii Centru sunt: îmbătrânirea populației, extinderea fenomenului de sărăcie, șomaj pe termen lung ridicat, rata ridicată a șomajului în rândul tinerilor, incluziune redusă pe piața muncii, rată ridicată a abandonului școlar, procent ridicat de populație romă afectată de sărăcie, etc. Astfel, cele mai importante trei consecințe ale problemelor sociale la nivel regional sunt: diminuarea calității vieții, scăderea siguranței și securității sociale și reducerea coeziunii sociale.

La nivelul Regiunii Centru serviciile sociale acoperă o gamă largă și diversă de servicii care sunt accesibile cetățenilor, pe bază necontributivă. Astfel, la nivel regional există o serie de servicii sociale care se adresează persoanelor aflate în următoarele situații: dizabilități/handicap (mintal, psihic, senzorial, fizic, neuromotor, etc.), victime ale violenței în familie, dependențe (alcool, droguri, alte adicții), boală cronică, boală incurabilă, șomaj de lungă durată, lipsa unei locuințe, persoane care trăiesc în stradă, delicvență, urgență socială, lipsă de acces la drepturile sociale, imigrare, repatriere, etc.

În 2012, la nivel național figurau în baza de date a Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale un număr de 3229 de furnizori acreditați de servicii sociale, dintre care cei mai mulți, puțin peste o cincime, fiind din Regiunea Centru (21,3%, reprezentând 690 de furnizori acreditați), urmată de Regiunea Nord - Est (607 furnizori acreditați). Cel mai mic număr de furnizori acreditați de servicii sociale s-a înregistrat în regiunile Sud - Vest Oltenia (128), București - Ilfov (213) și Vest (275).

Tabel 5.5.1 Numărul total de furnizori acreditați de servicii sociale la nivelul României și regiunilor de dezvoltare în 2012

Țară/Regiune de Dezvoltare	Numărul de furnizori acreditați de servicii sociale în 2012
România	**3229**
R. Nord - Vest	338

R. Centru	690
R. Nord - Est	607
R. Sud - Est	484
R. Sud Muntenia	494
R. București-Ilfov	213
R. Sud - Vest Oltenia	128
R. Vest	275

Sursa datelor: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale - Politici familiale, incluziune și asistență socială. Registrul electronic unic al serviciilor sociale.[39] (calcule proprii)

Înainte de a contura o imagine cu privire la numărul de furnizori acreditați de servicii sociale pe categorii de beneficiari în funcție de vârstă la nivelul Regiunii Centru, trebuie sa precizăm un aspect pentru a evita eventuale confuzii sau neclarități cu privire la datele statistice. Există foarte multe situații în care un furnizor acreditat de servicii sociale deține licență de funcționare pentru mai multe tipuri de servicii sociale și care sunt destinate simultan mai multor categorii de beneficiari (copii (0-6 ani, 7-16 ani, 17-18 ani), tineri (18-26 ani), adulți, persoane vârstnice, diferite grupuri vulnerabile, comunități sau familii aflate în diferite situații sociale).

În anul 2012, la nivelul Regiunii Centru, numărul total de furnizori acreditați de servicii sociale pe categorii de beneficiari, a fost următorul în ordine descrescătoare:

- *copii între 7 și 16 ani* (300), cele mai multe în Sibiu (129), iar cele mai puține în Covasna (7)
- *persoane vârstnice* (291), cele mai multe în Sibiu (126), iar cele mai puține în Alba și Covasna (câte 20)
- *copii între 17 și 18 ani* (267), cele mai multe în Sibiu (124), iar cele mai puține în Covasna (2)
- *comunități în situații sociale* (263), cele mai multe fiind în Mureș (100), iar cele mai puține în Alba (2)
- *adulți* (262), cele mai multe în Sibiu (131), iar cele mai puține în Covasna (7)
- *familii în situații sociale* (251),cele mai multe în Sibiu (105), iar cele mai puține în Alba (11)
- *tineri între 18 și 26 ani* (245), cele mai multe în Sibiu (130), iar cele mai puține în Covasna (3)
- *copii între 0 și 6 ani* (223), cele mai multe în Sibiu (103), iar cele mai puține în Covasna (4)
- *grupuri vulnerabile* (176), cele mai multe în Sibiu (75), iar cele mai puține în Alba și Brașov (câte un furnizor)

[39] http://www.mmuncii.ro/sas/index

Tabel 5.5.2 Numărul de furnizori acreditați de servicii sociale pe categorii de beneficiari în funcție de vârstă la nivelul Regiunii Centru în 2012

Țară/Regiune/Județ	Număr de furnizori acreditați pentru servicii sociale pentru:					
	Copii 0-6 ani	Copii 7-16 ani	Copii 17-18 ani	Adulți		Persoane vârstnice
				Total adulți	din care tineri (18-26 de ani)	
România	1288	1738	1384	1630	1243	1580
Regiunea Centru	223	300	267	262	245	291
Alba	18	21	12	22	20	20
Braşov	48	60	55	36	34	38
Covasna	4	7	2	7	3	20
Harghita	20	31	29	30	30	37
Mureş	30	52	45	36	28	50
Sibiu	103	129	124	131	130	126

Sursa datelor: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale - Politici familiale, incluziune și asistență socială. Registrul electronic unic al serviciilor sociale.[40] (calcule proprii)

Analizând ponderea furnizorilor acreditați de servicii sociale din Regiunea Centru din totalul celor din România, valorile procentuale în ordine descrescătoare, sunt următoarele în funcție de beneficiari: 19,7% pentru tineri (vârste cuprinse între 18 și 26 de ani), 19,3 % pentru copii cu vârste între 17 și 18 ani, 18,4 % pentru persoane vârstnice, 17,3% pentru copii (atât cu vârste între 0 și 6 ani cât și între 7 și 16 ani) și 16,1% pentru adulți.

Pentru a evidenția importante aspecte teritoriale privind infrastructura socială a Regiunii Centru, s-a acordat o atenție deosebită analizei acesteia pe tipuri de beneficiari. Astfel, în funcție de disponibilitatea datelor statistice și cele mai relevante informații existente s-a făcut o selecție, analiza fiind focusată pe aspecte ale infrastructurii sociale pentru trei categorii de beneficiari: copii, persoane cu dizabilități și persoane vârstnice.

- **Infrastructura de servicii sociale având ca beneficiari copii**

În anul 2011, în Regiunea Centru funcționau 200 de centre rezidențiale pentru protecția copilului, cele mai multe fiind în Mureș (cele 77 de centre rezidențiale reprezentând aproximativ un sfert din cele la nivel regional), la polul opus fiind județele Sibiu (18) și Covasna (19).

Amintim faptul că serviciile de tip rezidențial au rolul de a asigura protecția, creșterea sau îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii, în condiții legale, a măsurii plasamentului. Din categoria serviciilor de tip rezidențial fac parte:

[40] http://www.mmuncii.ro/sas/index

centrele de plasament care includ și casele de tip familial, centrele de primire a copilului în regim de urgență și centrele maternale. Serviciile de tip rezidențial pot avea caracter specializat în funcție de nevoile și caracteristicile copiilor protejați (de exemplu centre rezidențiale pentru copii cu deficiențe neuropsihice, cele mai multe fiind în județul Mureș, în număr de 10).

Tabel 5.5.3 Număr de centre rezidențiale pentru protecția copilului în Regiunea Centru în 2011

Județ/Regiune	Total
Alba	47
Brașov	26
Covasna	19
Harghita	13
Mureș	77
Sibiu	18
Regiunea Centru	**200**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru

Potrivit datelor statistice din 2011, numărul total al copiilor (0-14 ani) din Regiunea Centru era de 390.634, aceștia reprezentând 15,5 % din populația totală. Din numărul total de copii la nivel regional, 3559 de copii erau protejați în sistemul rezidențial, ponderea acestora fiind de 0,9%. La nivel județean, cele mai mari ponderi ale copiilor protejați în sistem rezidențial din numărul total de copii erau în Harghita (1,2%) și Alba (1,1%), la polul opus fiind Mureș (0,7%) și Covasna (0,8%). Numeric, cei mai mulți copii protejați în sistem rezidențial au fost în 2011 în județul Mureș (685), iar cei mai puțini în județul Covasna (290).

Cei mai mulți copii aflați în îngrijire rezidențială se află în centre de plasament clasice. La nivel național, județul Brașov se află pe locul al 2-lea la cei mai mulți copii aflați în centrele de plasament (454 de copii), primul loc fiind ocupat de Iași (1.278 de copii). La nivel național, printre județele cu cel mai mic număr de copii instituționalizați în centre de plasament se află județul Alba (39 de copii), urmat de Vrancea (34 de copii), Maramureș (30 de copii) și Dâmbovița (21 de copii). În ceea ce privește distribuția pe regiuni de dezvoltare a numărului de centre de plasament clasice, cele mai multe sunt în regiunile Centru și Nord-Est (câte 27), regiunea Nord-Est adăpostind în aceste centre 2.541 de copii, dublu comparativ cu Regiunea Centru (1.234 de copii).[41]

[41] http://www.monitorulsv.ro/Ultima-ora/2012-04-04/Peste-jumatate-dintre-copiii-aflati-in-ingrijire-rezidentiala-sunt-in-centre-de-plasament-clasice

Tabel 5.5.4 Număr de copii care sunt protejați în sistemul rezidențial în județele Regiunii Centru în 2011

Județ/Regiune	Total
Alba	580
Brașov	769
Covasna	290
Harghita	653
Mureș	685
Sibiu	582
Regiunea Centru	**3559**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru

- **Infrastructura de servicii sociale având ca beneficiari persoane cu dizabilități**

Până în 1989, datele oficiale cu privire la persoanele cu dizabilităţi lipseau cu desăvârşire sau puteau fi accesate doar de către cei care lucrau în sistemul instituţional de îngrijire. Existenţa acestor persoane era cunoscută doar de către familie, vecini, prieteni ori de către specialiştii care ofereau servicii acestor persoane.[42] Recunoaşterea publică a persoanelor cu handicap de către sistemul de protecţie socială din România a început în 1990 prin crearea Secretariatului de Stat pentru Handicapaţi (prin H.G. nr. 1100 din 13 octombrie 1990) şi prin adoptarea unor legi privind protecţia specială a persoanelor cu handicap.

La finele anului 2012, ponderea persoanelor cu handicap din total populație era în Regiunea Centru de 3,6%, sub media la nivel național (3,7%). La nivel de județ cele mai mari ponderi a persoanelor cu handicap din total populație s-a înregistrat în județele Alba (5,2%) și Sibiu (4,7%), la polul opus fiind județele Covasna (2,2%) și Harghita (2,7%).

Tabel 5.5.5 Numărul și ponderea persoanelor cu handicap (dizabilități) la nivelul Regiunii Centru la finele anului 2012

Țară/Regiune/Județ	Populația (Recensământ 2011)	Ponderea persoanelor cu handicap din total populație	Număr de persoane cu handicap în 2012		
			Copii	Adulți	Total
România	19,042,936	3.7	60,859	636,310	697,169
Regiunea Centru	2,251,268	3.6	6,882	73,885	80,767
Alba	327,224	5.2	1,783	15,115	16,898
Braşov	505,442	3.0	1,184	13,817	15,001
Covasna	206,261	2.2	546	4,050	4,596
Harghita	304,969	2.7	1,340	6,790	8,130

[42] Raportul de ţară privind dizabilitatea (handicapul) în România, 2011, Consiliul Național al Dizabilității din România

Mureş	531,380	3.5	1,246	17,334	18,580
Sibiu	375,992	4.7	783	16,779	17,562

Sursa datelor: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Handicap. Statistici 2012[43]

La nivelul României, la finele anului 2012, numărul persoanelor cu handicap neinstituționalizate este de 40 ori mai mare fața de cele instituționalizate, comparativ cu Regiunea Centru unde este de 25 ori mai mare. Din numărul total al persoanelor cu handicap neinstituționalizate din Regiunea Centru, cele mai mari ponderi (aproape câte o cincime) s-au înregistrat în 2012 în județele: Mureș (22,9%), Sibiu (21,5%) și Alba (20,9%), la polul opus fiind județul Covasna (5,6%).

Tabel 5.5.6 Numărul persoanelor cu handicap instituționalizate și neinstituționalizate din Regiunea Centru la finele anului 2012

Țară/Regiune/Județ	Total neinstituționalizat			Total instituționalizat		
	Copii	Adulți	Total	Copii	Adulți	Total
România	60,844	618,921	679,765	15	17,389	17,404
Regiunea Centru	6,870	71,141	78,011	12	2,744	2,756
Alba	1,782	14,522	16,304	1	593	594
Braşov	1,173	13,638	14,811	11	179	190
Covasna	546	4,015	4,561	0	35	35
Harghita	1,340	6,618	7,958	0	172	172
Mureş	1,246	16,322	17,568	0	1,012	1,012
Sibiu	783	16,026	16,809	0	753	753

Sursa datelor: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Handicap. Statistici 2012[44]

În funcție de gradul de severitate al handicapului, la nivelul Regiunii Centru la finele anului 2012, din numărul total de persoane cu handicap (80.767 persoane), cea mai mare pondere o ocupă persoanele cu handicap accentuat (53,8%, peste jumătate), iar o treime cele cu handicap grav (30,2%). Cele mai mari ponderi ale persoanelor cu handicap accentuat, peste media regională, s-a înregistrat în județele Sibiu (58,4%), Alba (58,7%) și Brașov (57,5%). Comparativ tot cu media regională, cele mai mari ponderi ale persoanelor cu handicap grav au fost în județele Mureș (36,2%), Covasna (34,6%) și Brașov (30,5%).

[43] http://www.anph.ro/tematica.php?idt=13&idss=41
[44] http://www.anph.ro/tematica.php?idt=13&idss=41

Tabel 5.5.7 Numărul de persoane cu handicap în funcție de gradul de severitate în Regiunea Centru la finele anului 2012

Regiune/Judeţ	Total persoane cu handicap	Număr de persoane cu handicap în funcție gradul de severitate			
		Grav	Accentuat	Mediu	Ușor
Centru	**80.767**	**24.385**	**43.475**	**10.97**	**1.937**
Alba	**16.898**	4.278	9.917	2.138	565
Braşov	**15.001**	4.57	8.620	1.742	69
Covasna	**4.596**	1.591	2.092	776	137
Harghita	**8.13**	2.222	3.911	1.687	310
Mureş	**18.58**	6.734	8.684	2.729	433
Sibiu	**17.562**	4.99	10.251	1.898	423

Sursa datelor: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Handicap. Statistici 2012[45]

Având în vedere faptul că la nivelul Regiunii Centru peste 80% din persoanele cu handicap prezintă un grad de severitate accentuat (peste jumătate) și grav (o treime), ponderea persoanelor cu dizabilități care beneficiază de asistenți personali din total persoane cu dizabilități este extrem de mic la finalul anului 2012, de 5,8% (reprezentând 4687 de persoane). Din acest punct de vedere, cele mai mari ponderi, peste media regională, a persoanelor cu dizabilități asistate de personal specializat s-a înregistrat în județele Covasna (13%), Harghita (10%) și Brașov (8,8%).

Tabel 5.5.8 Numărul și ponderea persoanelor cu dizabilități care beneficiază de asistenți personali în Regiunea Centru la finele anului 2012

Județ/Regiune	Număr de persoane cu dizabilități	Număr de persoane cu dizabilități asistate de asistenți personali	Ponderea persoanelor cu dizabilități asistate de asistenți personali din total persoane cu dizabilități
Alba	16898	942	5,6
Brașov	15001	1320	8,8
Covasna	4596	599	13,0
Harghita	8130	812	10,0
Mureș	18580	672	3,6
Sibiu	17562	342	1,9
Regiunea Centru	**80767**	**4687**	**5,8**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru

[45] http://www.anph.ro/tematica.php?idt=13&idss=41

O atenție deosebită ar trebui acordat aspectului privind gradul de ocupare în muncă a persoanelor cu dizabilități. Acest subiect este unul destul de sensibil datorită în special reticenței potențialilor angajatori cu privire la valorificarea competențelor persoanelor cu handicap, acest lucru contribuind și la marginalizarea și discriminarea acestora.

În ultimul deceniu, la nivel național numărul persoanelor cu dizabilități angajate a crescut progresiv și evident până în anul 2009 când s-a înregistrat o ușoară descreștere, acest fapt datorându-se și contextului economic actual destul de vulnerabil. Din 2003 și până în 2009 numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă s-a triplat.

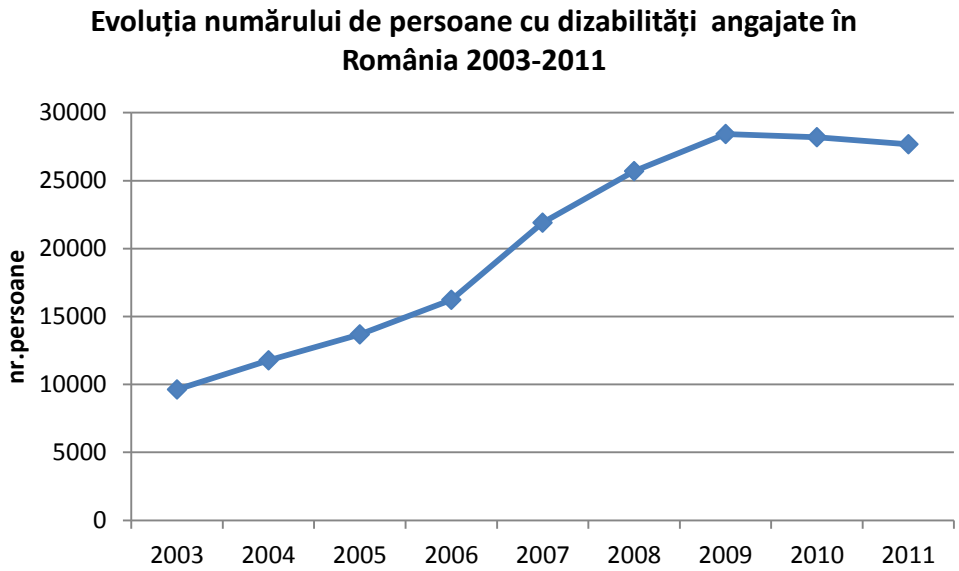

Fig. 5.5.1 Evoluția numărului de persoane cu dizabilități angajate în România 2003-2011

La nivelul Regiunii Centru ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din total populației adulte cu dizabilități la finele anului 2012 era de 5,2% (3.850 de persoane). Cele mari ponderi ale persoanelor cu dizabilități angajate din numărul total al persoanelor adulte cu dizabilități, peste media regională, s-a înregistrat în județele Sibiu (7,3%), Alba (7,1%) și Brașov (6,5%).

Tabel 5.5.9 Numărul și ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă în Regiunea Centru la finele anului 2012

Județ/Regiune	Numărul adulților cu handicap	Numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă	Ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din total adulți cu dizabilități
Alba	15,115	1076	7.1
Brașov	13,817	894	6.5
Covasna	4,050	174	4.3
Harghita	6,790	297	4.4

Mureș	17,334	179	1.0
Sibiu	16,779	1230	7.3
Regiunea Centru	**73,885**	**3850**	**5.2**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru și Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Handicap (parțial calcule proprii)

Din scurta analiză referitoare la populația cu dizabilități a Regiunii Centru privită prin prisma mai multor unghiuri de vedere putem concluziona faptul că există o serie de probleme, printre care amintim: ponderea extrem de mică a persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă, peste 80% din persoanele cu handicap au un grad de severitate grav și accentuat, etc. Pentru acestea este nevoie de o infrastructură specifică diversă, suficientă și accesibilă persoanelor cu dizabilități pentru a soluționa cât mai multe din problemele cu care se confruntă. Cu toate acestea, potrivit datelor statistice, infrastructura dedicată persoanelor cu aceste nevoi speciale este insuficientă și dispune de o gamă restrânsă de servicii. Fără a intra în detalii, amintim că la finele anului 2011 în Regiunea Centru funcționau 70 de centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități, dintre care cele mai multe în județele Mureș (22) și Alba (20), iar cele mai puține în județele Covasna (2) și Brașov (4).

Tabel 5.5.10 Număr de centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități în județele Regiunii Centru în 2011

Județ/Regiune	Total
Alba	20
Brașov	4
Covasna	2
Harghita	7
Mureș	22
Sibiu	15
Regiunea Centru	**70**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru

- **Infrastructura de servicii sociale având ca beneficiari persoane vârstnice**

Într-o societate aflată în proces accelerat de îmbătrânire, calitatea vieţii înseamnă din ce în ce mai mult calitatea vieţii celor aflaţi în cea de-a treia perioadă a vieţii. Integrarea lor socială şi o viaţă demnă presupune servicii sociale specifice care, în multe cazuri, sunt deficitare în România. Una dintre deficienţele care pot fi imputate ca sistematice în cazul serviciilor pentru vârstnici este superficialitatea cu care sunt identificate şi evaluate nevoile acestei categorii, având în vedere particularităţile contextului socio-cultural românesc, importanţa cantitativă a ruralului şi decalajele de care suferă acesta în raport cu mediul urban, acestea fiind doar două argumente în acest sens.

Un alt aspect deosebit de important privind populația vârstnică este vulnerabilitatea. O dată cu înaintarea în vârstă, o persoană se poate confrunta cu 3 tipuri de îmbătrâniri: biologică, psihologică și socială. În România bătrânețea a ajuns să fie asociată de către cei din jur cu boala, neputința, conservatorismul, dependența, sărăcia, inutilitatea, izolare socială, etc.
Pentru a veni în sprijinul persoanelor vârstnice la nivel național s-au elaborat o serie legi și politici. Reglementată prin Legea 17/2000, asistența socială a persoanelor vârstnice vizează servicii sociale asigurate vârstnicilor la domiciliu, în instituții rezidențiale, centre de zi, cluburi pentru vârstnici, apartamente și locuințe sociale. Cu toate acestea, la nivel regional, ca de altfel la nivelul întregii țări, serviciile de asistență socială oferite persoanelor de vârsta a treia sunt insuficiente în raport cu nevoile societății.
Potrivit datelor statistice din 2011, la nivelul Regiunii Centru funcționau 49 de centre rezidențiale pentru persoane vârstnice, reprezentând 15,2% din cele la nivel național (322 de centre). În profil teritorial regional, cele mai multe centre rezidențiale (cămine) pentru vârstnici au fost identificate în județele Mureș (14), Sibiu (13) și Alba (11), la polul opus fiind județul Brașov (2).

Tabel 5.5.11 Număr de centre rezidențiale (cămine) pentru persoane vârstnice în județele Regiunii Centru în 2011

Județ/Regiune	Total
Alba	11
Brașov	2
Covasna	5
Harghita	4
Mureș	14
Sibiu	13
Regiunea Centru	**49**

Sursa datelor: Consiliile Județene din Regiunea Centru

La nivelul Regiunii Centru, dar în special la nivelul României se întâlnește o situație particulară și anume solicitările unui mare număr de persoane vârstnice pentru a fi îngrijite în instituții de asistență socială, deoarece veniturile personale sunt insuficiente pentru acoperirea costurilor vieții de zi cu zi privind medicamentele, alimentația și cheltuielile de întreținere a locuinței și pentru că au rămas singure. În prezent nu există îngrijitori și un sistem național de îngrijire la domiciliu care să le asigure serviciile de care au nevoie fără a mai fi instituționalizate.

La nivelul Regiunii Centru, în 2011, ponderea populației de 60 de ani și peste din totalul populației era de 19,4% la egalitate cu Regiunea Nord - Vest. analizând datele pentru acest indicator, la nivel național, cele mai mari ponderi sunt în Regiunea Sud-Muntenia (22,3%), iar cele mai mici în Regiunea Nord - Est (19,2%).

Analizând scenariile cu privire la ponderea populației vârstnice (65 de ani și peste) din totalul populației la orizontul anului 2025, în Regiunea Centru prognoza se prezintă astfel: varianta constantă (18,4%), varianta medie (19,1%), varianta optimistă (18,8%), iar varianta pesimistă (18,9%).[46]

Menționăm faptul ca populația de 60 de ani și peste nu este sinonimă cu populația pensionarilor. La nivelul Regiunii Centru, ponderea pensionarilor din total populație era în 2011 de 25,8% (reprezentând 580.474 persoane), fiind mai mare decât cea la nivelul României (24,9%). La nivel de județ, peste media regională, cele mai mari ponderi a pensionarilor din total populație s-a înregistrat în Brașov (27,5%) și Mureș (26,3%), la popul opus fiind Covasna (21,5%).

Tabel 5.5.12 Numărul pensionarilor și pensia medie lunară din sistemul asigurărilor sociale de stat în Regiunea Centru în anul 2011

Țară/Regiune/Județ	Populația (Recensământ 2011)	Nr. mediu de pensionari	Ponderea pensionarilor din total populație	Pensia medie lei/persoană
România	**19042936**	**4744973**	**24.9**	**773**
Regiunea Centru	**2251268**	**580474**	**25.8**	**801**
Alba	327224	84930	26.0	769
Braşov	505442	139194	27.5	935
Covasna	206261	44393	21.5	743
Harghita	304969	73688	24.2	745
Mureş	531380	139565	26.3	736
Sibiu	375992	98704	26.3	802

Sursa datelor: Consiliul Național al persoanelor vârstnice

Un indicator indirect, dar util în a contura o imagine cu privire la nivelul de trai a pensionarilor care, în funcție de acesta sunt nevoite a solicita asistență și servicii sociale, este pensia medie. Valoric, în România și comparativ cu țări din Uniunea Europeană, pensia medie este mult sub limita asigurării unui trai decent. Cu toate acestea, pensia medie (lei/persoană) a fost în 2011 în Regiunea Centru peste media la nivel național (801 lei/persoană în Regiunea Centru și 773 lei/persoană în România). La nivel județean, peste media regională, cele mai mari pensii medii (lei/persoană) au fost în județele Brașov (935) și Sibiu (802), iar cele mai mici în Mureș (736) și Covasna (743).

Există la nivelul Regiunii Centru și mai ales la cel național un număr foarte mare de persoane vârstnice care se confruntă cu o serie de probleme dintre cele mai diverse, ei fiind în situația de a avea nevoie de servicii de asistență socială. În realitate, un număr foarte mic de astfel de persoane beneficiază de acest lucru. Acest fapt este pus în evidență de date statistice. Pentru

[46] Consiliul Național al persoanelor vârstnice, 2012, "Îmbătrânirea populației în context european și în România și perspective de evoluție", http://www.cnpv.ro/pdf/analize2012/populatia-varstnica-fen-imbatranire.pdf, pag. 45

relevanță, este important să știm ponderea persoanelor vârstnice care beneficiază de servicii de asistență socială din numărul total de persoane vârstnice. Prin prisma acestui indicator, în Regiunea Centru, în anul 2011, ponderea acestora se situa mult sub valoarea de 10 % (exceptând județul Brașov pentru care nu au fost disponibile date). La nivel de județ cea mai mare pondere s-a înregistrat în Sibiu (5,2%) și Mureș (4,8%), iar valori sub 1% s-au înregistrat în: Alba (0,9%) și Covasna (0,6%).

Tabel 5.5.13 Număr de persoane vârstnice care beneficiază de servicii de asistență socială în județele Regiunii Centru în 2011

Județ	Populația de 65 de ani și peste	Vârstnici care beneficiază de asistență socială	% Vârstnicilor care beneficiază de asistență socială din total persoanelor de 65 de ani și peste
Alba	56998	511	0.9
Braşov	77679	nu sunt date	nu sunt date
Covasna	31389	203	0.6
Harghita	47567	1020	2.1
Mureş	89758	4337	4.8
Sibiu	55177	2873	5.2

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică și Consiliile Județene din Regiunea Centru

Prognozele statistice afirmă că numărul persoanelor vârstnice este într-o continuă creștere, de asemenea și a celor care au nevoie de servicii sociale. Având în vedere acest aspect, este necesară îmbunătățirea infrastructurii sociale și mai ales o diversificare a serviciilor și o creștere a calității acestora la nivelul Regiunii Centru.

Amintim doar că tendința de îmbătrânire demografica este un fenomen nu doar la nivelul Regiunii Centru și a României, ci un fenomen care se întâmplă la nivel mondial și european. Pentru o simplă conturare a acestui aspect, amintim că la nivel mondial ponderea persoanelor de 60 de ani și peste din total populație, va creștere mai rapid decât ponderea oricărui segment de vârstă. La nivelul Uniunii Europene, în anul 2011, ponderea persoanelor vârstnice ocupa un procent de 23,6% din totalul populației, estimându-se ca acesta va crește astfel: 26,7% (2020), 33,2% (2040), 33,1% (2060), 33,3% (2080) și 33,5% (2100). [47]

- ***Alte aspecte privind infrastructura socială***

Fără a intra foarte mult în detalii, prezentăm foarte pe scurt analiza a doar 2 indicatori privind infrastructura socială, considerând că aceștia sunt suficient de relevanți pentru a completa o parte din aspectele analizate anterior.

[47] Consiliul Național al persoanelor vârstnice, 2012, "Îmbătrânirea populației în context european și în România și perspective de evoluție", http://www.cnpv.ro/pdf/analize2012/populatia-varstnica-fen-imbatranire.pdf

Potrivit datelor statistice, la finele anului 2011 în Regiunea Centru erau 22 *cantine de ajutor social*[48], având în total o capacitate de 2600 de locuri și asigurând hrana pentru 1648 de persoane[49]. Din numărul total de cantine de ajutor social din România, Regiunea Centru deține o cincime din acestea (20,5%), ocupând primul loc, fiind urmată de Regiunea Nord - Est (17 cantine), la polul opus fiind regiunile București - Ilfov (6 cantine) și Sud - Muntenia (9 cantine). La nivelul Regiunii Centru, județele cu cel mai mare număr de cantine de ajutor social sunt Alba și Brașov (cu câte 5 cantine), la polul opus fiind județul Covasna (2 cantine).
Analizând ponderea beneficiarilor ai cantinelor de ajutor social la nivelul Regiunii Centru, peste o treime sunt în județul Mureș (36,2%), iar un sfert în județul Sibiu (24,6%), cele mai mici ponderi, sub 5% fiind în județele Covasna (1,1%) și Harghita (4,2%).

Tabel 5.5.14 Cantine de ajutor social la nivelul Regiunii Centru în anul 2011

Țară/Regiune/Județ	Cantine (secții)		Beneficiari (persoane)
	Număr	Capacitate (locuri)	
România	**107**	**23864**	**16530**
Regiunea Centru	**22**	**2600**	**1648**
Alba	5	335	188
Braşov	5	475	370
Covasna	2	130	18
Harghita	3	450	70
Mureş	4	640	597
Sibiu	3	570	405

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru, valoarea totală a *cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor* în anul 2011 s-a ridicat la 302.405.771de lei, cu aproximativ jumătate mai puțin față de anul precedent (-47,2%). Din totalul cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor la nivelul României, cele de la nivelul Regiunii Centru ocupă 13,9%, regiunea ocupând poziția a 3-a după Regiunea Sud - Muntenia (15,5%) și Regiunea Nord - Est (14,2%).

Tabel 5.5.15 Cheltuielile totale cu protecția socială a șomerilor la nivelul regiunilor de dezvoltare la finele anului 2011 (lei)

România/Regiune de dezvoltare	Cheltuielile totale cu protecția socială a șomerilor (lei)	Ponderea regiunii de dezvoltare din total la nivelul României (%)
România	**2170786674**	**100**
Nord - Vest	262590529	12.1

[48]Finanţate de la bugetul local
[49]Număr mediu zilnic de beneficiari (persoane)

Centru	302405771	13.9
Nord - Est	307980202	14.2
Sud - Est	242881858	11.2
Sud - Muntenia	336224161	15.5
Bucureşti - Ilfov	247582254	11.4
Sud - Vest Oltenia	261145436	12.0
Vest	209976463	9.7

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Raportat la Regiunea Centru, cele mai mari cheltuieli cu protecția socială a șomerilor s-au înregistrat în județele Alba (aproximativ un sfert, 23,8%) și Brașov (21,4%), la polul opus situându-se județul Covasna (7,4%).

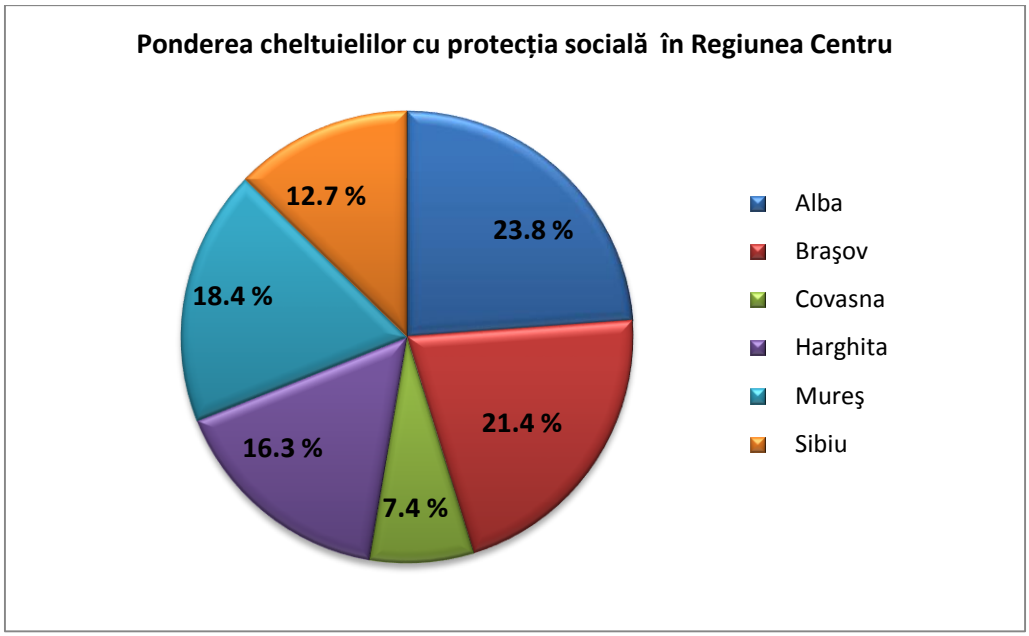

Fig. 5.5.2 Ponderea cheltuielilor cu protecția șomerilor la nivel de județ din totalul celor de la nivelul Regiunii Centru în 2011 (Sursa datelor: Institutul Național de Statistică)

Din analiza structurii cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor în funcție de destinația acestora, reiese că cele mai mari cheltuieli la nivelul tuturor județelor s-au realizat pentru indemnizaţii de şomaj (şomeri cu sau fără experienţă în muncă), urmate la distanță de cheltuielile pentru plata absolvenţilor, plăţile pentru stimularea angajatorilor care încadrează şomeri din categoria defavorizaţi, plăţile compensatorii efectuate în cadrul programelor de restructurare, privatizare şi lichidare și alte cheltuieli.

Aspecte teritoriale ale sărăciei în Regiunea Centru

- ***Definirea noțiunii de sărăcie. Termeni asociați. Cauze posibile ale sărăciei***.

Sărăcia poate fi definită în termeni absoluți drept lipsa resurselor necesare pentru satisfacerea nevoilor de subzistență. Definită în termeni relativi, sărăcia apare ca o situație de deprivare relativă multiplă din punct de vedere: materială, socială, culturală, educațională, politică, de mediu fizic de viață, etc. Prin acumularea sau persistența dezavantajelor, indivizii ajung să fie excluși din societatea în care trăiesc.

În Uniunea Europeană se utilizează o definiție relativă a sărăciei: ”considerăm ca sunt sărace acele persoane, familii sau grupuri ale căror resurse (materiale, culturale sau sociale) sunt atât de limitate încât îi exclud de la standardele minime de viață considerate acceptabile în societățile în care trăiesc” (Consiliul European, 1984).

Conform operaționalizării utilizate de agenția statistică a Comisiei Europene (Eurostat), sunt considerate în situație de ***risc de sărăcie*** persoanele care trăiesc în gospodării unde venitul pe membru echivalent de gospodărie este sub 60% din venitul median din țara respectivă.

Măsurarea sărăciei are la bază stabilirea unui prag al sărăciei care este fie absolut (în funcție de nevoile umane de bază), fie relativ (n funcție de standardul de viață din societatea respectivă și care delimitează populația săracă de restul populației).

La nivel de politică naţională, definirea grupurilor sărace şi, implicit, vulnerabile a variat de la identificarea, în cadrul acestor grupuri, a diferitelor categorii de persoane care, în mod tradiţional, se confruntă cu risc ridicat de sărăcie şi excluziune socială, precum: o parte importantă a populaţiei de etnie romă, familiile cu mulţi copii, familiile dezorganizate, familiile monoparentale și familiile cu persoane aflate în şomaj de lungă durată[50]. În ceea ce privește definirea grupurilor/comunităților marginalizate nu există la nivel național o definire coerentă și consistentă a acestora, existând multe acte normative care definesc aceste comunități.

În general, cauzele sărăciei au o natură structurală (evoluția și caracteristicile economiei la nivel regional și local, politicile economice și sociale, etc.) și individuală sau familială. Cele mai frecvente cauze sunt: șomaj, nivel scăzut de educație și/sau calificare profesională, salarii insuficient remunerate, numărul mare de copii, dizabilitatea sau diferite boli, bătrânețea, etnia (în special cea romă), creșterea costului vieții, etc.

- ***Indicatori privind sărăcia la nivel european***

Obiectivul european major privind sărăcia și excluziunea socială a fost stabilit pe baza corelării a 3 indicatori: numărul de persoane expuse riscului de sărăcie, nivelul de precaritate materială severă (deprivare materială severă) și numărul de persoane care locuiesc în gospodării în care gradul extrem de scăzut de ocupare a forței de muncă reprezintă un element primordial. Acești 3 indicatori abordează caracteristicile variate ale sărăciei și ale excluziunii în Europa precum și situațiile și prioritățile diferite în rândul statelor membre.

[50] Conform HG 829/2002, privind aprobarea Planului naţional antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale, secţiunea „condiţii de locuit”.

Împreună, cei 3 indicatori reflectă obiectivul Strategiei Europa 2020 de garantare a faptului că beneficiile creșterii economice sunt larg distribuite și că persoanele aflate în prezent la marginea societății pot juca un rol activ în cadrul acesteia.

La nivelul Uniunii Europene, în anul 2011, 24% din populație s-a încadrat în risc de sărăcie sau de excluziune socială (aproximativ 120 de milioane de persoane). Cele mai mari ponderi ale persoanelor aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială s-au înregistrat în Bulgaria (49%), România și Letonia (ambele 40%), Lituania (33%), Grecia și Ungaria (ambele 31%), la polul opus fiind Olanda și Suedia (ambele 16%), Luxemburg și Austria (ambele 17%).

Pentru a contura o imagine sintetică cu privire la gradul de sărăcie la nivelul Uniunii Europene în anul 2011, amintim valorile a trei indicatori reprezentativi: 17% din populație se află în risc de sărăcie din punct de vedere al veniturilor, 9% din populație se află în precaritate materială severă, iar 10% din populație locuiește în gospodării cu grad scăzut de intensitate a muncii.

- ***Indicatori privind sărăcia la nivelul Regiunii Centru comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare și România***

La nivelul României ponderea persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziunii sociale din total populație a scăzut gradual în ultimii 5 ani (2007 - 2011), de la 45,9% la 40,3%. Această tendință se poate observa și la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare. În 2011, valori care indicau peste jumătate din populație expusă riscului de sărăcie sau excluziunii sociale, s-a înregistrat în Regiunile Nord - Est (51,2%) și Sud - Est (50,0%). Analizând prin prisma acestui indicator, situația la nivelul Regiunii Centru este îmbucurătoare, aceasta ocupând a penultimul loc (28,5%), după București - Ilfov (28,4%).

Tabel 5.5.16 Persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziunii sociale în România și regiunile de dezvoltare în 2011 (% din total populație)

Regiunea de Dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
România	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3
R. Nord-Vest	38,3	33,7	35,2	30,8	34,3
R. Centru	37,6	37,2	33,2	30,3	28,5
R. Nord-Est	55,1	54,5	52,9	51,0	51,2
R. Sud-Est	51,0	48,6	42,4	51,8	50,0
R. Sud-Muntenia	50,3	45,6	48,1	42,7	43,1
R. București-Ilfov	35,1	36,2	41,9	34,4	28,4
R. Sud-Vest Oltenia	55,4	56,5	52,9	48,0	44,8
R. Vest	34,2	33,4	30,1	35,5	33,1

Sursa datelor: Eurostat

În ceea ce privește rata riscului de sărăcie, acesta a scăzut gradual în ultimii 5 ani (2007-2011) în România, de la 24,8% la 22,2%. La nivelul regiunilor de dezvoltare, la finele anului 2011, cele mai mari rate ale riscului de sărăcie, peste media națională, erau în Regiunile Nord - Est

(32,4%), Sud Vest - Oltenia (28,9%) și Sud - Est (28,0%), la polul opus fiind București - Ilfov (3,4%), Regiunea centru ocupând poziția a 6-a (18 %).

Tabel 5.5.17 Rata riscului de sărăcie în România și regiunile de dezvoltare în 2011 (% din total populație)

Regiunea de Dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
România	24,8	23,4	22,4	21,1	22,2
R. Nord-Vest	21,3	18,9	18,7	14,6	20
R. Centru	17,8	19,9	19,4	19,4	18
R. Nord-Est	36,5	32,4	31,5	29,5	32,4
R. Sud-Est	29,3	28,2	22,5	26,3	28
R. Sud-Muntenia	26,6	22,3	23,0	22,2	21,6
R. București-Ilfov	7,3	6,5	6,4	3,1	3,4
R. Sud-Vest Oltenia	36,3	36,9	37,4	30,7	28,9
R. Vest	11,1	15,9	15,4	17,6	18,8

Sursa datelor: Eurostat

Un indicator foarte relevant care completează cele mai importante aspecte cu privire la gradul de sărăcie este ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitate redusă a muncii. Ca și în cazul indicatorilor analizați anterior, și acest indicator înregistrează valori care descresc anual atât la nivelul României cât și la nivelul regiunilor de dezvoltare. Astfel, la nivel național, ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitate redusă a muncii a scăzut de la 8,4% în 2007 la 6,7% în 2011. La finele anului 2011, peste media națională, cele mai mari valori ale acestui indicator s-a înregistrat în Regiunile Sud - Est (9,5%), Sud Vest - Oltenia (9,4%), Sud - Muntenia (8,1%), Vest (8,0%) și Nord - Vest (7,3%). La polul opus se află Regiunile București - Ilfov (2,9%), Nord - Est (4,1%) și Centru (5,1%). Ușoare fluctuații ale valorilor acestui indicator, cu creșteri și descreșteri, s-a înregistrat în perioada 2007 -2011 în Regiunile Nord - Vest, Nord - Est, Sud Muntenia și Vest.

Tabel 5.5.18 Persoanele care trăiesc în gospodării cu intensitate redusă a muncii în România și regiunile de dezvoltare în 2011 (% din total populație)

Regiunea de Dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
România	8,4	8,2	7,7	6,8	6,7
R. Nord-Vest	9,4	10,4	9,9	5,9	7,3
R. Centru	7,5	7,1	5,7	5,9	5,1
R. Nord-Est	4,4	5,5	5,2	4,7	4,1
R. Sud-Est	9,8	10,5	10,6	10,7	9,5
R. Sud-Muntenia	10,8	9,6	10,7	8,7	8,1
R. București-Ilfov	5,5	5,1	3,7	3,0	2,9
R. Sud-Vest Oltenia	12,0	10,8	8,2	7,4	9,4
R. Vest	8,3	6,7	6,4	8,5	8,0

Sursa datelor: Eurostat

La finele anului 2011, o treime din populația României se afla în situația de sărăcie materială accentuată (29,4%), peste media națională fiind Regiunile Nord - Est (38,1%), Sud - Est (37,0%), Sud - Muntenia (33,4%) și Sud Vest - Oltenia (30,2%). Din acest punct de vedre, Regiunea Centru ocupă primul loc privind cea mai mică pondere a populației aflate în sărăcie materială accentuată (17,4%). Amintim faptul că atât la nivel național cât și la nivelul regiunilor de dezvoltare valorile acestui indicator au scăzut din 2007 până în 20111, existând regiuni care aveau în 2007 aproape jumătate din populație aflată în sărăcie materială accentuată (44,1%, Regiunea Sud - Vest Oltenia) și care în decurs de 5 ani ponderea acestora au scăzut, ajungând la o treime (30,2%, Regiunea Sud - vest Oltenia).

Tabel 5.5.19 Sărăcie materială accentuată în România și regiunile de dezvoltare în perioada 2007-2011 (% din total populație)

Regiunea de Dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
România	36,5	32,9	32,2	31,0	29,4
R. Nord-Vest	28,8	24,6	23,3	21,4	23,9
R. Centru	27,2	26,2	20,5	19,4	17,4
R. Nord-Est	42,0	39,7	42,0	39,1	38,1
R. Sud-Est	42,3	36,0	30,8	40,0	37
R. Sud-Muntenia	42,0	36,6	38,1	33,0	33,4
R. București-Ilfov	32,6	33,3	38,1	32,0	26,1
R. Sud-Vest Oltenia	44,1	38,3	37,6	31,8	30,2
R. Vest	25,2	21,8	19,3	23,4	19,7

Sursa datelor: Eurostat

- ***Principalele comunități defavorizate și grupuri vulnerabile din Regiunea Centru***

La nivelul Regiunii Centru principalele tipologii de persoane/grupuri vulnerabile care în general alcătuiesc comunități defavorizate, iar în foarte multe situații acestea se află în risc de sărăcie, sunt: persoane cu dizabilități (fizice, psihice, etc.), persoane vârstnice fără posibilități de a se întreține, persoane dependente (alcool, droguri, alte adicții), copii aflaţi în situaţii de risc (copii abandonaţi în spitale, copii ai străzii, copii – victime ale violenţei în familie etc.), șomeri de lungă durată, victime ale violenței în familie, victime ale traficului de persoane, persoane din comunități izolate geografic, persoane de etnie romă, persoane fără calificare, etc.

Caz particular. Comunitățile de romi

Potrivit datelor de la Recensământul din 2011, ponderea populației de etnie romă ocupă 4,9% din populația la nivelul Regiunii Centru (3,3% la nivel național). La nivel de județ, cea mai mare pondere a populației romă este în județul Mureș (8,8%), urmat de județele Sibiu (4,8%) și Alba (4,7%), la polul opus fiind județele Harghita (1,8%), Brașov (3,7%) și Covasna (4%). Amintim faptul că în Regiunea Centru se găsește cea mai mare pondere a populației de etnie

romă din totalul populației din România, urmată fiind de Regiunea Nord-Vest, iar la polul opus situându-se Regiunea Nord-Est.

În prezent, la nivelul Regiunii Centru, situația socio-economică a romilor pune în evidență: un grad de ocupare extrem de redus, participare redusă la procesul de educație, probleme de sănătate la vârste tinere, grad de morbiditate și mortalitate ridicat, condiții de locuire precare (spații și utilități publice), procent mare de populație care se încadrează sub pragul sărăciei, marginalizare și discriminare și infracționalitate ridicată.

- ***Gradul de dezvoltare socială locală din Regiunea Centru***

Un Indicator relevant în identificarea principalelor disparități în dezvoltarea socială este *Indicele de Dezvoltare Socială Locală (IDSL)*[51]a cărui valoare numerică medie este de 76 pentru Regiunea Centru, indicând un nivel mediu superior de dezvoltare comparativ cu media națională. Este firesc să existe o diferență a valorii acestui indicator între mediul urban și cel rural. Din acest punct de vedere cele mai mari valori ale IDSL în mediul urban, la nivelul Regiunii Centru, sunt în județele Sibiu (94) și Brașov (93). La nivelul României cea mai mare valoare a IDSL în mediul urban a fost de e 99 în județul Cluj, iar cea mai mică de 72 în județul Giurgiu. La nivelul Regiunii Centru, cele mai mari valori ale IDSL în mediul rural sunt, ca și în mediul urban, tot în județele Brașov (61) și Sibiu (60). Analizând la nivel național, valorile IDSL la nivelul mediului rural sunt între 71 în județul Ilfov și 38 în județele Teleorman și Vaslui.
Cu toate că nu există statistici oficiale la nivel european, atât Regiunea Centru cât și celelalte regiuni de dezvoltare din România au grad de dezvoltare socială foarte redus în comparație cu alte regiuni din Uniunea Europeană.

Tabel 5.5.20 Dezvoltarea socială a județelor componente Regiunii Centru în 2008 pe medii rezidențial în comparație cu valorile maxime și minime la nivel național

Dezvoltarea socială a județelor pe medii rezidențiale		
	Valoarea IDS 2008	
	Mediul urban	**Mediul rural**
Jud. Alba	80	54
Jud. Brașov	93	61
Jud. Covasna	85	51
Jud. Harghita	83	55
Jud. Mureș	88	59
Jud. Sibiu	94	60
	IDS maxim	
IDS	99	71
Nume județ	Cluj	Ilfov

[51] Dumitru Sandu, ”Disparități sociale în dezvoltarea și în politica regională din România, Universitatea București”, 2010, proiect de cercetare ”Dezvoltarea capitalului comunitar din România”, cod CNCSIS-ID 2068

		IDS minim
IDS	72	38
Nume județ	Giurgiu	Teleorman și Vaslui

Sursa datelor: Dumitru Sandu, 2010

Analizând *clasificarea satelor după nivelul de dezvoltare* a acestora, potrivit datelor statistice, cea mai mare pondere a populației rurale din Regiunea Centru trăiește în sate cu nivel maxim de dezvoltare, acest fapt se reflectându-se pe mai multe nivele de dezvoltare privind condițiile de trai și calitatea vieții. La nivelul județelor Regiunii Centru există disparități în ceea ce privește ponderea satelor cu nivel maxim de dezvoltare din numărul total de sate, astfel există județe în care sunt peste jumătate din sate cu nivel maxim de dezvoltare (61,3% în Brașov, 52,9% în Harghita și 51,3% în Sibiu) și altele în care sunt doar o treime (30,5% în Mureș și 29,3% în Alba). În ceea ce privește ponderea satelor foarte sărace din totalul satelor, cele mai ridicate valori au fost în județele Alba (19,4%) și Mureș (15%), cele mai mici ponderi fiind înregistrate în județele Covasna (3,9%), Harghita (4,7%) și Brașov (4,8%).

Tabel 5.5.21 Gradul mediu de dezvoltare a satelor[52] din județele Regiunii Centru

Denumire județ	Sate foarte sărace (%)	Sate sărace (%)	Sate mediu dezvoltate (%)	Sate dezvoltate (%)	Sate cu nivel maxim de dezvoltare (%)
Alba	19,5	13,4	21,6	16,2	29,3
Brașov	4,8	8,1	9	16,8	61,3
Covasna	3,9	11,9	19,1	22	43,1
Harghita	4,7	9,6	10,9	21,9	52,9
Mureș	15	14,4	16,6	23,4	30,5
Sibiu	9,4	9,7	13,6	16	51,3

Sursa datelor: Dumitru Sandu, 2010

Pe baza datelor statistice calculate la nivelul unităților administrativ - teritoriale privind Indicele de Dezvoltare Socială Locală (IDSL), s-a realizat harta nivelului de dezvoltare socială la nivelul Regiunii Centru, distingându-se: câte 3 tipologii specifice atât mediului urban (orașe sărace, orașe mediu dezvoltare și orașe dezvoltate), cât și mediului rural (comune sărace, comune mediu dezvoltate și comune dezvoltate).

[52] Dumitru Sandu, Indicele dezvoltării satului DEVSAT

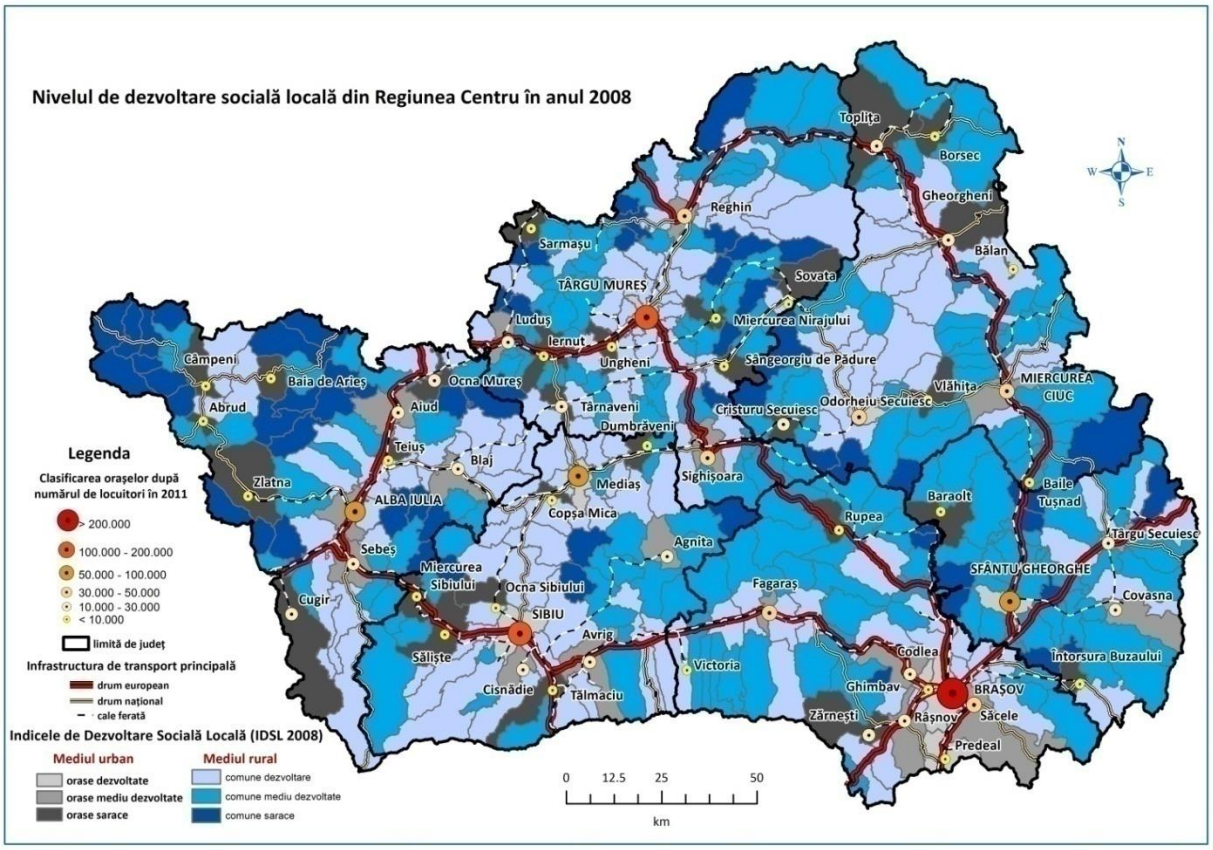

Fig. 5.5.3 Harta localizării geografice a unităților administrativ - teritoriale în funcție de ISDL

La nivelul Regiunii Centru primele 5 orașe și primele 10 comune cele mai dezvoltate din punct de vedere social sunt:

- *orașe cele mai dezvoltate*: Predeal, Sibiu, Brașov, Ghimbav și Târgu Mureș
- *comune cele mai dezvoltate*: Bahnea, Bistra, Brețcu, Căpâlnița, Cârța, Cernat, Mereni, Sâncrăieni, Sânzieni și Zăbala (comunele au fost enumerate în odine alfabetică, ele având accesași valoare a IDSL)

La polul opus, primele 5 orașe și primele 10 comune cele mai sărace din Regiunea Centru din punct de vedere social sunt:

- *orașe cele mai sărace*: Sălișteș, Borsec, Zlatna, Sângeorgiu de Pădure și Toplița
- *comune cele mai sărace*: Ceru Băcăinți, Ponor, Mogoș, Măgherani, Râmeț, Întregalde, Ocoliș, Cozma, Dârju și Hopârta

Pentru a completa această imagine, prezentăm în tabelul de mai jos cele mai sărace unități administrativ - teritoriale la nivel de județ analizate prin prisma indicelui de dezvoltare socială:

Tabel 5.5.22 Cele mai sărace orașe și comune din județele Regiunii Centru

Județ	Primele două orașe cele mai sărace	Primele 5 comune cele mai sărace
Alba	Zlatna, Baia de Arieș	Ceru Băcăinți, Ponor, Mogoș, Râmeț, Ohaba
Brașov	Zărnești, Rupea	Augustin, Ormeniș, Holbav (doar 3 comune sunt încadrate in categoria comunelor sărace)
Covasna	Întorsura Buzăului, Baraolt	Hăghig, Micfalău, Bixad, Lemnia, Belin
Harghita	Borsec, Toplița	Dârjiu, Atid, Săcel, Ulieș, Ocland
Mureș	Sângeorgiu de Pădure, Sărmașu	Măgherani, Cozma, Fărăgău, Chieru de Jos, Vețca
Sibiu	Săliște, Miercurea Sibiului	Ludoș, Brădeni, Vurpăr, Mihăileni (doar 4 comune sunt încadrate in categoria comunelor sărace)

Sursa informațiilor: Valorile Indicelui de Dezvoltare Socială Locală dezvoltat de Dumitru Sandu (prelucrarea bazei de date)

5.6. Infrastructura de situații de urgență

La nivelul Regiunii Centru implementarea sistemului de intervenţie integrat, în conformitate cu principiile moderne, a început în judeţul Mureş încă din anul 1990, punându-se bazele Serviciului Mobil de Urgenţă, Reanimare, Descarcerare Mureş (SMURD). Un an mai târziu echipajul Serviciului Mobil de Urgenţă şi Reanimare a fost pus sub coordonarea operativă a Grupului de Pompieri Militari Mureş, care urma să asigure conducătorii auto pentru ambulanţa de reanimare şi spaţii de cazare şi instruire pentru personalul medical al SMURD-ului. În timp, această activitate a devenit permanentă, fiind bazată pe modelele aflate în multe ţări din lume unde pompierii sunt direct implicaţi în acordarea asistenţei medicale de urgenţă şi a primului ajutor.
Prin strategia adoptată, politica de personal, prin serviciile oferite de ameliorare a asistenţei medicale de urgenţă prespitalicească a bolnavului critic, SMURD Mureş, a devenit unul dintre cele mai eficiente servicii de acest gen din România. La ora actuală, acest model s-a extins şi în judeţele limitrofe, încercându-se extinderea la nivelul întregii ţări, prin implementarea „Strategiei Sistemului Integrat de Asistenţă Medicală şi Tehnică de Urgenţă Prespitalicească şi Intervenţie ia Incidentele Majore, după modelul SMURD”.

La nivelul Regiunii Centru infrastructura pentru situații de urgență era formată în anul 2011 din 171 de autospeciale și ambulanțe cu 52 mai multe față de anul 2005. La nivel de județ cele mai multe autospeciale pentru intervenții de urgență erau în 2011 în județul Brașov (40) și Mureș (35), iar cele mai puține în Covasna (17) și Alba (23). Din totalul autospecialelor la nivel de județ cele mai multe sunt autospeciale pentru lucrul cu apă și spuma și ambulanțe pentru prim ajutor.

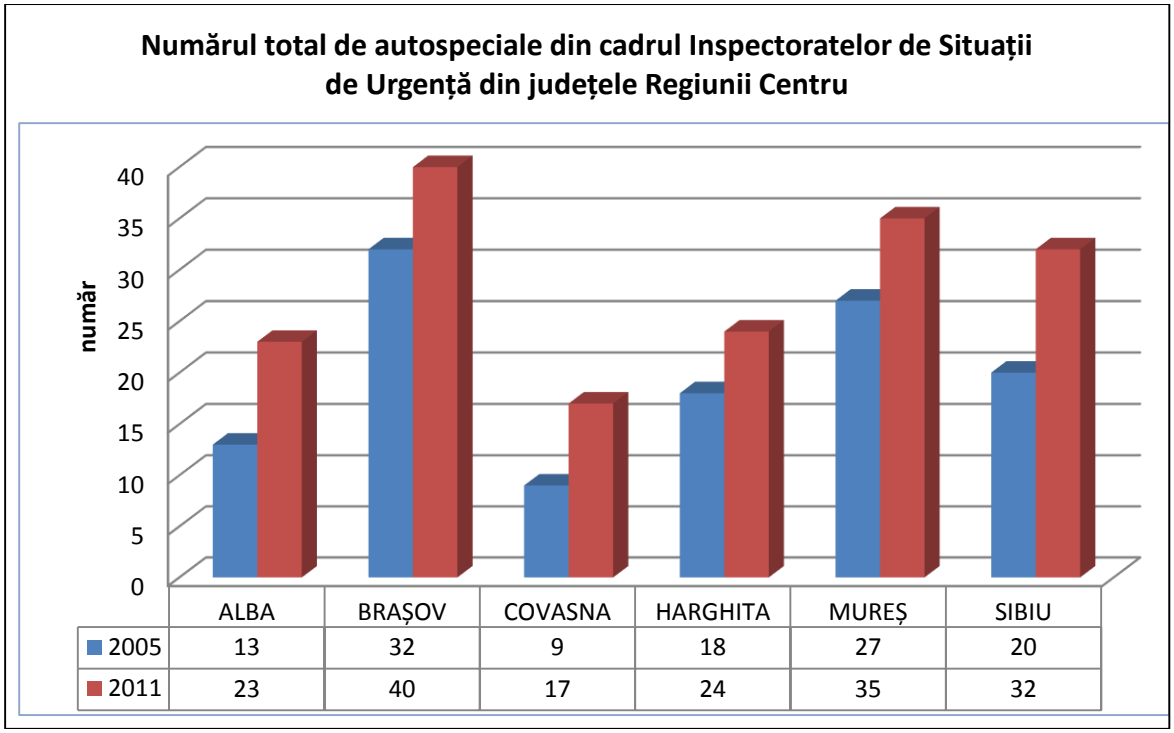

Fig. 5.6.1

Echipamentele specifice din dotarea bazelor operaționale din cadrul Inspectoratelor de Situații de Urgență au un grad ridicat de uzură, în momentul actual, majoritatea acestora având norma de utilizare depăşită. Gradul de uzură mediu la nivelul Regiunii Centru este, cu aproximaţie, 61%, iar norma de utilizare este depăşită la mai mult de 50% dintre autospecialele aflate în dotarea inspectoratelor pentru situaţii de urgenţă, acestea având în dotare şi autospeciale care depăşesc vechimea de 30 de ani.

În sprijinul implementării „Strategiei Sistemului Integrat de Asistenţă Medicală şi Tehnică de Urgenţă Prespitalicească şi Intervenţie la Incidentele Majore, după modelul SMURD", în perioada 2008-2009 a fost derulat de către Ministerul Sănătăţii un program cu Banca Mondială prin care au fost achiziţionate ambulanţe, inspectoratele judeţene pentru situaţii de urgenţă din Regiunea Centru primind un număr de 20 de ambulanţe.

Totodată, în vederea sprijinirii realizării strategiei menţionate, precum şi în vederea asigurării criteriilor de performanţă privind structura organizatorică şi dotarea serviciilor profesioniste pentru situaţii de urgenţă, aprobate prin OMAI 360/2004, în perioada decembrie 2008 - mai 2010, judeţele Regiunii Centru prin Asociaţia de Dezvoltare Intercomunitară Centrul Transilvaniei, au implementat un proiect finanţat prin Programul Operaţional Regional 2007-2013, prin care a dotate inspectoratele judeţene pentru situaţii de urgenţă cu 39 de echipamente specifice. Al doilea proiect depus în cadrul POR 2007-2013 a fost contractat în 28 martie 2012 şi prevede achiziţia a 44 de echipamente specifice.

Echipamentele achiziţionate sunt utilizate în îmbunătăţirea acoperirii următoarelor tipuri de riscuri:

- Riscuri naturale: inundaţii, incendii de pădure, secetă, furtuni, tornade, cutremure, alunecări de teren;
- Riscuri tehnologice: accidente rutiere, feroviare şi aeriene, accidente industriale, explozii, avarii, eşecul serviciilor de utilităţi publice, accidente nucleare, accidente chimice, urgenţe radiologice;
- Riscuri biologice: accidente biologice;
- Riscuri de incendii: incendii;
- Riscuri sociale: evenimente publice de amploare

În prezent, la nivelul Regiunii Centru sunt necesare următoarele tipuri de investiții privind infrastructura de situații de urgență:

- *Consolidarea capacităţii de management a situaţiilor de urgenţă*. În prezent, nu sunt evaluate riscurile naturale, tehnologice şi biologice. Nu există normative care să permită evaluări sistematice şi în mod unitar a riscurilor, ele fiind făcute mai mult sau mai puţin empiric. De asemenea, nu sunt întocmite hărţi de risc care să conţină atât hazardele cât şi vulnerabilitatea la aceste hazarde.
- *Programe de modernizare a serviciilor suport de tehnologia informaţiei pentru realizarea înştiinţării, avertizării şi alarmării în situaţii de protecţie civilă*. Nu există un sistem integrat, care să răspundă cerinţelor necesare înştiinţării, avertizării şi alarmării. De exemplu, în localităţile judeţului Alba se folosesc sisteme de înştiinţare vechi de peste 20 ani şi sisteme de alarmare de 30-40 de ani.
- *Îmbunătăţirea dotării cu mijloace de intervenţie în situaţii de urgenţă*. Sunt necesare achiziționarea de tehnică specifică pentru îmbunătăţirea capacităţii şi calităţii sistemului de intervenţie în situaţii de urgenţă, pentru intervenţii şi salvări.
- Perfecţionarea pregătirii în domeniul situaţiilor de urgenţă a factorilor implicaţi în gestionarea situaţiilor de urgenţă din Regiunea Centru

5.7. Infrastructura de învățământ

La nivelul Regiunii Centru, infrastructura de învățământ este bine dezvoltată, numărul total de *unități preșcolare, școlare, liceale, postliceale, profesionale și de învățământ superior* a fost de 1087, în anul 2011. Cele mai multe unități preșcolare, școlare și de învățământ superior au fost înregistrate în județele Brașov, Mureș și Sibiu, la polul opus situându-se județele Covasna și Harghita. În anul școlar 2010/2011, la nivelul întregii regiuni funcționau 279 de grădinițe pentru copii, 563 de școli primare și gimnaziale, 218 de licee, 14 unități postliceale și 13 instituții de învățământ superior. De remarcat este faptul că în anul școlar 2010/2011 nu funcționa nicio școala profesională comparativ cu anul anterior în care existau 3 școli profesionale, în județele Brașov, Mureș și Sibiu. Datorită modificărilor din legea

învățământului școlile profesionale s-au desființat, formarea tehnică și profesională realizându-se prin liceele tehnologice.
Analizând comparativ cu anul școlar anterior, numărul total de unități școlare a scăzut cu 53 la nivelul Regiunii Centru, desființându-se 23 de grădinițe pentru copii și 25 de școli primare și gimnaziale, majoritatea în mediul rural datorită scăderii numărul de copii. De asemenea s-au față de anul școlar anterior, în Regiunea Centru s-au închis 2 licee, în județele Brașov și Sibiu.

Densitățile cele mai mari ale școlilor primare și gimnaziale se înregistrează în județele Alba și Mureș, acest fapt datorându-se numărului mare de localități rurale din cele două județe, la polul opus fiind județul Brașov, cel mai urbanizat județ al Regiunii Centru.

La nivelul Regiunii Centru în anul școlar 2010/2011 personalul didactic din grădinițe pentru copii, școli primare și gimnaziale, licee, școli profesionale, unități postliceale și instituții de învățământ superior număra 27797 de cadre didactice dintre care un sfert în județul Mureș. Fața de ultimii ani s-a înregistrat la nivelul județelor Regiunii centru o scădere a numărului cadrelor didactice datorită în principal scăderii numărului de copii, salariilor mici, dar și închiderii unor unități școlare în special în mediul rural. Față de anul școlar 2005/2006 în Regiunea Centru personalul didactic a scăzut cu 6565 de cadre didactice în 2010/2011. Cele mai semnificative scăderi a numărul de cadre didactice sunt cele din școlile primare și gimnaziale, în special în județele Mureș, Brașov și Alba.

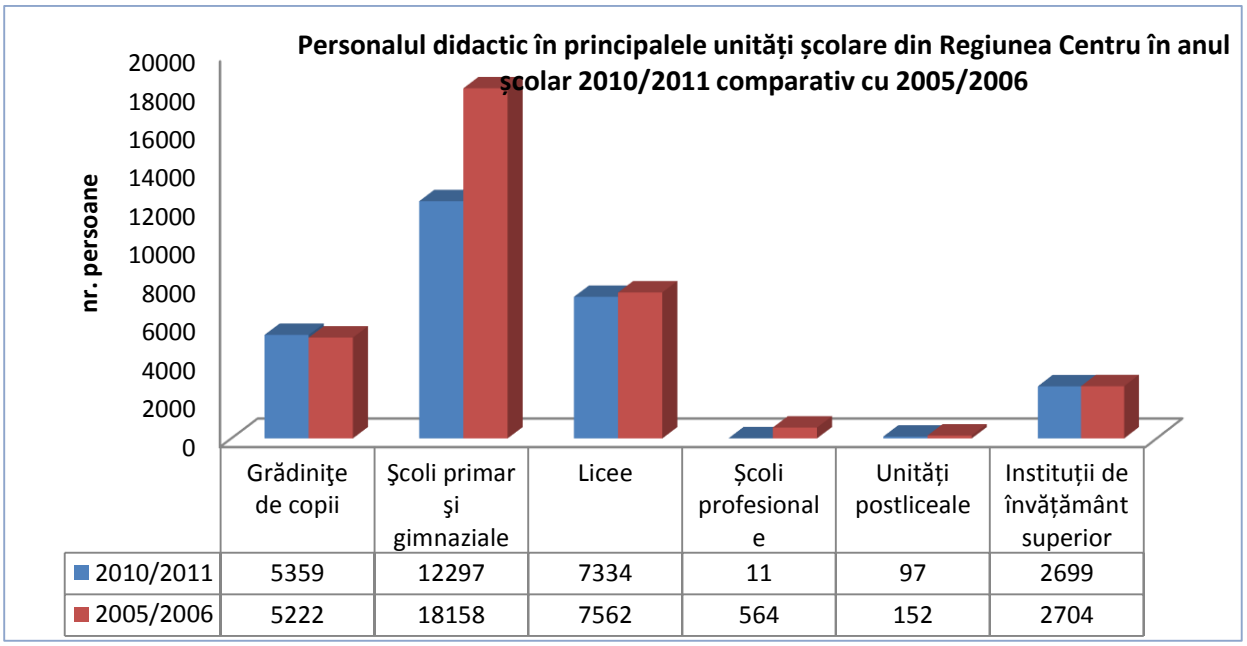

	Grădinițe de copii	Şcoli primar şi gimnaziale	Licee	Şcoli profesionale	Unități postliceale	Instituții de învățământ superior
2010/2011	5359	12297	7334	11	97	2699
2005/2006	5222	18158	7562	564	152	2704

Fig. 5.7.1

La nivelul Regiunii Centru, în anul școlar 2011/2012 ponderea personalului calificat în total personal didactic în învățământul preșcolar a fost de 97,3%, dintre care 98,3% în mediul urban, iar 96,4% în mediul rural. La nivel județean, peste media regională, ponderea personalului calificat în total personal didactic în învățământul preșcolar a fost de 99,5% în

județul Mureș, urmat de județele Alba (98,3%), Brașov (97,7%), Harghita (97,6%), la polul opus fiind județul Covasna (93,9%).

În ceea ce privește ponderea personalului calificat în total personal didactic din învățământul primar și gimnazial, în anul școlar 2011/2012, la nivelul Regiunii Centru aceasta a fost de 98% (98.6% în mediul urban și 97,3% în mediul rural), la nivel național cea mai mare pondere fiind în Regiunea Nord Vest (99,1%), iar cea mai mică în Regiunea București Ilfov (97,8%).

La nivelul Regiunii Centru, în anul școlar 2011/2012 ponderea personalului calificat în total personal didactic în învățământul liceal a fost de 99,3% (99,4% în mediul urban și 98,4% în mediul rural), peste media regională fiind județele Covasna (99,9%), Brașov (99,8%), Alba, Harghita și Mureș (99,4%). La nivel național, ponderea personalului calificat în total personal didactic în învățământul liceal a fost de 99,3%, cea mai mare pondere fiind în Regiunea Sud Vest Oltenia (99,9%), iar cea mai mică în Regiunea Vest (98,1%).

La nivelul Regiunii Centru numărul de elevi ce revin unui cadru didactic este de 18, cel mai puțin fiind în învățământul liceal (13), iar cel mai mult în învățământul superior (32). La nivel de județ, peste media regională, cel mai mare număr de elevi ce revin unui cadru didactic sunt în Brașov (22) și Sibiu (19). În învățământul preșcolar, la nivelul Regiunii Centru numărul de copii ce revin unui cadru didactic este de 17, peste media regională fiind doar județul Brașov (19).

Tabel 5.7.1 Numărul de elevi ce revin unui cadru didactic în Regiunea Centru în anul școlar 2010/2011

Regiune/Judeţ	Total	Grădiniţe de copii	Şcoli primar şi gimnaziale	Licee	Instituţii de învăţământ superior
Regiunea Centru	**18**	**17**	**16**	**13**	**32**
Alba	16	17	15	14	28
Braşov	22	19	17	13	50
Covasna	15	16	15	12	-
Harghita	16	16	16	12	-
Mureş	16	16	16	13	16
Sibiu	19	17	17	15	26

Sursa: Institutul Național de Statistică

În anul școlar 2011/2012 la nivelul Regiunii Centru numărul de elevi ce revin unui cadru didactic în învățământul preșcolar a fost de 17 elevi (16 elevi/cadru didactic în mediul urban și 19 elevi/cadru didactic în mediul rural), peste media regională fiind județul Brașov (18), la polul opus Harghita și Mureș (cu câte 16 elevi/cadru didactic). În mediul rural, peste media regională sunt județele Sibiu (22 elevi/cadru didactic) și Brașov (21 elevi/cadru didactic), cel mai mic număr de elevi/cadru didactic fiind în județele Harghita și Mureș (18).

În ceea ce privește învățământul primar și gimnazial, la nivelul Regiunii Centru în anul școlar 2011/2012 numărul de elevi ce revine unui cadru didactic a fost de 13 (14 elevi/cadru didactic în mediul urban și 11 elevi/cadru didactic în mediul rural), peste media regională fiind județul Brașov (15), iar cel mai mic număr de elevi la un cadru didactic fiind în județele Alba, Covasna, Harghita și Mureș (cu câte 12 elevi/cadru didactic). Amintim faptul ca valoarea acestui indicator la nivelul Regiunii Centru coincide cu cel la nivel național, regiunile cu cel mai mare număr de elevi ce revine unui cadru didactic fiind Nord Est și București Ilfov (15), iar regiunile cu cel mai mic număr fiind Sud Vest Oltenia și Nord Vest (12).

Referitor la învățământul liceal, la nivelul Regiunii Centru în anul școlar 2011/2012 numărul de elevi ce au revenit unui cadru didactic a fost de 15 (15 elevi/cadru didactic în meidul urban și 13 elevi/ cadru didactic în mediul rural), peste media regională fiind județele Alba, Mureș și Sibiu (cu câte 16 elevi/cadru didactic). La nivel național media este de 16 elevi/ cadru didacitc (la fel și în mediul urban și rural), regiunea cu cel mai mare număr de elevi ce a revenit unui cadru didactic fiind București Ilfov (18), iar cu cel mai mic număr a fost Regiunea Centru (15)

Atât la nivelul Regiunii Centru cât și la nivel național există diferențe foarte mari între învățământul din mediul urban și cel rural. Față de mediul rural, infrastructura de învățământ din mediul urban este bine dezvoltată, elevii având acces la educație și informație de calitate. Cu excepţia unor măsuri specifice la nivel național (de exemplu reabilitarea de şcoli, facilitarea transportului pentru elevii din satele îndepărtate, comasarea unor şcoli, dotarea bibliotecilor şcolare etc.), nu există programe de dezvoltare de ansamblu şi prioritare pentru învăţământul rural, acest aspect accentuând diferențele dintre învățământul din mediul rural și cel urban. În satele mici există numai școli elementare, în multe situații clasele I-IV fiind simultane, iar la sfârșitul clasei a IV-a foarte mulți părinți sunt confruntați cu probleme de ordin financiar ce sunt un obstacol în trimiterea copiilor mai departe la școală. În mediul rural cadrele didactice joacă un rol dublu, nu numai că instruiesc acești elevi, dar sunt și un factor activ în a-i convinge pe copii și părinții acestora de importanța educației și de a-i sprijini în găsirea soluțiilor pentru continuarea pregătirii școlare a elevilor.

Datorita caracterului multilingvist al Regiunii Centru, învățământul este în cea mai mare parte în limba română, dar existe zone precum județele Harghita și Covasna în care învățământul este în limba maghiară. În județele Sibiu și Mureș există școli în care se studiază în limba germană, cum este de pildă Colegiul Brukenthal din Sibiu sau Liceul Teoretic "Joseph Haltrich" din Sighișoara.

Există la nivelul Regiunii Centru foarte multe unități școlare care necesită reabilitări, dotări sau modernizări, atât în mediul urban cât și rural. Prin Programul Operațional Regional, Axa prioritară 3 ”Îmbunătățirea infrastructurii sociale”, Domeniul Major de Intervenție 3.4 ”Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă” s-au dezvoltat la nivelul întregii regiuni proiecte în valoare de 131.800.028,69 de lei. Astfel, au fost reabilitate, modernizate, extinse, dotate școli atât în mediul urban (Miercurea Ciuc, Avrig,

Borsec, Sfântu Gheorghe, Aiud, Gheorgheni, Brașov, Miercurea Nirajului, Ghimbav, Sibiu, Râșnov, Întorsura Buzăului) cât și în mediul rural (Turnu Roșu, Livezeni, Zăgon, Râciu, Hodac, Joseni, Remetea, Solovăstru, Șimonești).

Aspecte privind populația școlară din Regiunea Centru

La nivelul Regiunii Centru, în anul școlar 2010/2011, ***populația școlară totală*** a fost de 489346, cel mai mare număr fiind în județele Brașov, Mureș și Sibiu, aceste județe fiind în același timp și cele importante din punct de vedere demografic. La nivel regional, cele mai mari ponderi ale populației școlare s-au înregistrat în învățământul primar și gimnazial (40,7%), urmate de cele din învățământul liceal (19,8%) și superior (17,9%). La nivel de județ, aproape jumătate din populația școlară este cuprinsă în învățământul primar și gimnazial în județele Harghita și Covasna, la polul opus fiind județul Brașov (aproape o treime). Cele mai mari ponderi ale liceenilor s-au înregistrat în județul Alba, iar cele mai mici în județul Brașov. Atât la nivelul Regiunii Centru cât și la nivel de județ, populația școlară din învățământul profesional și de ucenici și cel din postliceal și de maiștri a înregistrat o pondere sub 4% din populația totală școlară. Cea mai mare pondere a studenților s-a înregistrat în județul Brașov, peste 35% din numărul de studenți la nivel regional, datorită existenței Universității Transilvania, centru universitar cu tradiție. Lipsa unor universități în județele Covasna și Harghita (cu excepția unor extensii ale unor universități și facultăți) a determinat ca ponderea studenților să fie sub 3%.

Tabel 5.7.2 Numărul populației școlare pe niveluri de educație la nivelul județelor Regiunii Centru în anul școlar 2010/2011

Regiune/Judeţ	Total	Preşcolar	Primar şi gimnazial	Liceal	Profesional şi de ucenici	Postliceal şi de maiştri	Superior
Regiunea Centru	**489346**	**90799**	**199139**	**96664**	**6391**	**8728**	**87625**
Alba	64366	12197	28665	16139	1069	948	5348
Braşov	130121	18258	41172	21273	1173	2253	45992
Covasna	39075	9002	19250	8427	482	910	1004
Harghita	57562	13782	27323	13356	834	781	1486
Mureş	108018	22141	48584	21734	1333	2508	11718
Sibiu	90204	15419	34145	15735	1500	1328	22077

Sursa: Institutul Național de Statistică

Analizând numărul populației din anul școlar 2010/2011 comparativ cu cel în urmă cu 10 ani (2000/2001), se pot enunța câteva concluzii:

- în anul școlar 2010/2011 s-a înregistrat o rată de descreștere a populației școlare față de anul școlar 2000/2001 de -9,5% la nivelul întregii regiuni

- interesantă este rata de creștere a populației preșcolare din anul școlar 2010/2011 față de 2000/2001 cu peste 9% , în comparație cu rata de descreștere a populației din învățământul primar și gimnazial care atinge valori negative foarte mari, -28,6%.
- datorită desființării unor școli/clase de profil tehnic și profesional, populația școlară din acest domeniu a înregistrat în anul 2010/2011 o rată de descreștere de peste trei sferturi față de acum 10 ani (-78,5%)
- datorită diversificării specializărilor, dar și a creșterii numărului de locuri la facultăți, fie în sistem subvenționat, fie în regim cu taxă, numărul studenților a crescut cu peste jumătate (65,2%)

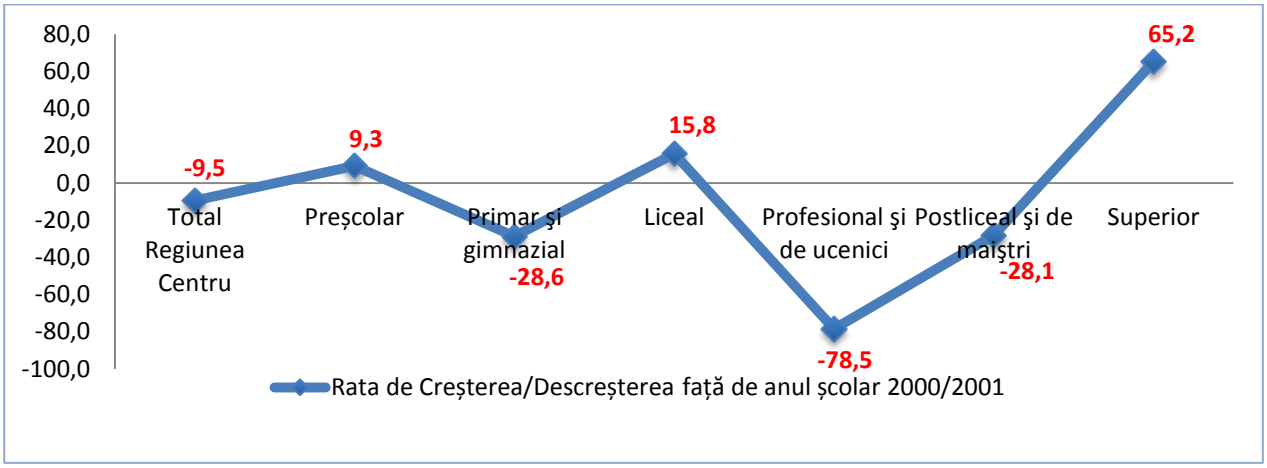

Fig. 5.7.2 Rata de creștere/descreștere a populației școlare din Regiunea Centru, în anul școlar 2010/2011 față de anul școlar 2000/2001

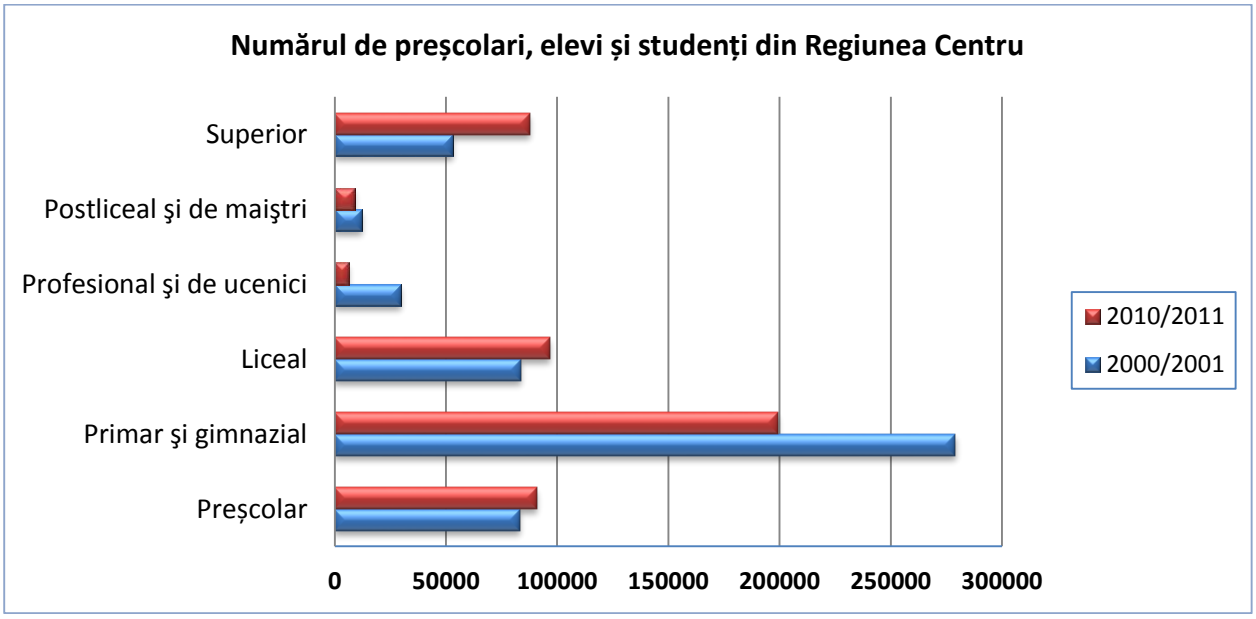

Fig. 5.7.3 Numărul de preșcolari, elevi și studenți din Regiunea Centru în anul școlar 2010/2011 în comparație cu cel în urmă cu 10 ani

În ceea ce privește populația școlară în învățământ în anul școlar 2011/2012 la nivelul Regiunii Centru aceasta era de 455781 dintre care aproape un jumătate în județele Brașov și Mureș (23,9% respectiv 23,1%), ponderea cea mai mică fiind în județul Covasna (8,4%). Din populația școlară totală de la nivelul regiunii două treimi se regăsește în mediul urban (71,5%), iar o treime în mediul rural (28,5%). La nivel de județ cea mai semnificativă diferență procentuală privind populația școlară pe medii de rezidență a fost în județul Brașov: 81,7% în mediul urban și 18,3% în mediul rural.
La nivel regional există un echilibru în ceea ce privește populația școlară feminină și masculină, cea din urmă fiind cu 0,8% mai mare (49,6 % populație școlară feminină și 50,4% populație școlară masculină).

Tabel 5.7.3 Populația școlară în învățământ la nivelul județelor Regiunii Centru în anul școlar 2011/2012

nr.

	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
Regiunea Centru	455781	226219	229562	325983	129798
Alba	61925	29989	31936	45355	16570
Braşov	108967	53685	55282	89050	19917
Covasna	38304	18989	19315	23891	14413
Harghita	56450	28103	28347	31659	24791
Mureş	105119	52730	52389	69812	35307
Sibiu	85016	42723	42293	66216	18800

Sursa: PRAI Regiunea Centru

Comparând ponderile populației școlare pe medii de rezidență și sexe de la nivelul Regiunii Centru cu mediile la nivelul României s-a constatat că există similitudini. Astfel, la nivel național ponderea populației școlare feminine este de 49,5%, cu 1% mai mică decât cea masculină (50,5%). În mediul urban populația școlară este de două ori mai mare (69,2%) decât cea în mediul rural (30,8%).
Din populația școlară totală din anul școlar 2011/2012 la nivel național (3.823.515 persoane) cea mai mare pondere, aproape o cincime se află în Regiunea Nord Est (18%), urmată d eregiunile Nord vest (13,5%) și Sud Muntenia (13,2%), la polul opus fiind regiunile Vest (9,1%) și Sud Vest Oltenia (10,0%). Din acest punct de vedere Regiunea Centru ocupă locul al 6 -lea între cele 8 regiuni de dezvoltare.

Tabel 5.7.4 Populația școlară în învățământ la nivelul regiunilor de dezvoltare din România în anul școlar 2011/2012

nr.

Țară/Regiune	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
România	3823515	1894184	1929331	2646827	1176688
R. Nord - Est	686369	341617	344752	399915	286454
R. Sud - Est	466122	227602	238520	312187	153935
R. Sud - Muntenia	505704	247246	258458	291370	214334

R. Sud - Vest - Oltenia	381465	185999	195466	251594	129871
R. Vest	347800	172031	175769	267885	79915
R. Nord - Vest	516575	258487	258088	359860	156715
R. Centru	455781	226219	229562	325983	129798
R. Bucureşti - Ilfov	463699	234983	228716	438033	25666

Sursa: PRAI-uri la nivel de regiuni de dezvoltare

La nivelul Regiunii Centru, în anul școlar 2010/2011 ***rata abandonului școlar*** în învățământul primar și gimnazial a fost de 2,2%, peste media regională fiind județele Brașov (2,9 %), Covasna (2,5 %) și Mureș (2,3 %), cea mai mică rată fiind în județul Harghita (1,1 %). La nivel regional, rata abandonului școlar în învățământul primar și gimnazial este în mediul rural de 2,6%, cu 0,8% mai mare față de cea din mediul urban (1,8%). Și la nivel de județ, ratele abandonului școlar sunt mai mari în mediul rural comparativ cu cel rural, o situație aparte fiind în județul Brașov unde rata abandonului școlar în mediul rural este dublă față de cea din mediul urban (4,4% comparativ cu 2,2%).

Tabel 5.7.5 Rata abandonului şcolar în învăţământul primar şi gimnazial în anul şcolar 2010-2011 la nivelul Regiunii Centru

%

Regiune/Judeţ	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
Regiunea Centru	2,2	2,1	2,3	1,8	2,6
Alba	1,5	1,6	1,4	1	2,2
Braşov	2,9	2,7	3,1	2,2	4,4
Covasna	2,5	2,8	2,3	2,4	2,7
Harghita	1,1	1,1	1,2	0,8	1,4
Mureş	2,3	2,1	2,5	2,1	2,5
Sibiu	2,2	2,2	2,3	1,9	2,7

Sursa: PRAI Regiunea Centru

La nivel național, în funcție de rata abandonului școlar în învățământul primar și gimnazial, Regiunea Centru ocupă locul 2, după Regiunea Vest (2,5%). La nivel național, rata abandonului școlar a fost de 1,8%, cele mai mici valori înregistrându-se în regiunile Nord Est și Sud Vest Oltenia (câte 1,5%) și Sud Muntenia și Nord vest (câte 1,6%).

Față de învățământul primar și gimnazial în cel liceal și profesional valorile ratei abandonului școlar la nivelul Regiunii Centru sunt duble (4,3% comparativ 2,2%). Peste media regională, cele mai mari rate ale abandonului școlar în învățământul liceal și profesional sunt în județele Covasna (5,3%) și Sibiu (4,9%), iar cele mai mici în județul Mureș (3,9%).

Ratele abandonului școlar în învățământul liceal și profesional la nivel regional sunt mai mari în rândul populației masculine (5,2% masculin, comparativ cu 3,4% feminin) și în mediul rural (4,8% în mediul rural comparativ cu 4,3% în mediul urban). La nivel de județ cele mai mari discrepanțe în ceea ce privește rata abandonului școlar pe medii de rezidență sunt în județele

Harghita (8,2% în mediul rural, de două ori și jumătate mai mare față de mediul urban) și Sibiu (4,9% în mediul urban, de două ori mai mare ca și în mediul rural (2,5%)).

Tabel 5.7.6 Rata abandonului şcolar în învăţământul liceal şi profesional în anul şcolar 2010-2011 la nivelul Regiunii Centru

Regiune/Județ	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
Regiunea Centru	4,3	3,4	5,2	4,3	4,8
Alba	4,2	3,5	4,8	4,1	8,2
Braşov	4,3	3,3	5,1	4,6	*
Covasna	5,3	4,5	6,2	5,3	0
Harghita	4	2,6	5,5	3,4	8,2
Mureş	3,9	2,8	5	3,8	5,4
Sibiu	4,9	4,3	5,4	4,9	2,5

* creşterea numărului de elevi la sfârşitul anului şcolar comparativ cu începutul anului şcolar

Sursa: PRAI Regiunea Centru

La nivelul regiunilor de dezvoltare, în ceea ce privește rata abandonului școlar în învățământul liceal și profesional, Regiunea Centru ocupă locul al 4-lea, după regiunile Sud Est (4,5%), Nord Est (4,5%) și Vest (4,4%). La nivel național valorile acestui indicator sunt de 4,2%, cele mai mici rate fiind în regiunile Sud Muntenia (3,7%) și București Ilfov (3,8%).

Un indicator deosebit de relevant este ***gradul de cuprindere în învățământ*** (rata specifică de cuprindere), definit ca procentajul elevilor de o anumită vârstă cuprinși în sistemul de educație, indiferent de nivelul de educație din totalul populației de aceeași vârstă.

Analizând evoluţia indicatorului în perioada 2002/2003 – 2011/2012 s-a observat o creştere graduală a gradului de cuprindere pentru totalul grupei de vârstă 3-23 ani atât la nivelul Regiunii Centru cât şi în toate judeţele regiunii până în anul școlar 2007/2008 după care până în anul școlar 2011/2012 o ușoară scădere. Cele mai semnificative creșteri ale gradului de cuprindere în învățământ s-au observat pentru grupa de vârstă 19-23 de ani (nivelul superior de învățământ) de la 37,2% în 2002 la 60,8% în 2008.
În anul școlar 2011/2012 gradul de cuprindere în învățământ a populației din grupa de vârstă 3 - 23 de ani a fost în Regiunea Centru de 75,3%, existând o diferență semnificativă la nivel de medii de rezidență: 98,0% în mediul urban și 47,6% în mediul rural. Valorile acestui indicator ating valorile cele mai mari în județele Sibiu (80,9%) și Brașov (79,7%), iar cele mai mici în județele Covasna (69,3%) și Harghita (70,7%). În ceea ce privește disparitățile la nivel de mediu de rezidență cele mai accentuate sunt în județele Sibiu (104,9% în mediul urban și 44,8% în mediul rural) și Mureș (102,2% în mediul urban și 48,1% în mediul rural).

Tabel 5.7.7 Gradul de cuprindere în învăţământ a populaţiei din grupa de vârstă 3-23 ani în anul şcolar/universitar 2011-2012 în Regiunea Centru

%

Regiune/Judeţ	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
Regiunea Centru	75,3	76,7	74	98	47,6
Alba	71,4	71,9	71	91,6	44,6
Braşov	79,7	80,4	78,9	96,3	45
Covasna	69,3	70	68,7	94,1	48,3
Harghita	70,7	72,1	69,3	93,4	53,9
Mureş	74,1	76,2	72,1	102,2	48,1
Sibiu	80,9	83,1	78,8	104,9	44,8

Sursa: PRAI Regiunea Centru

Conform datelor statistice de la Institutul Național de Statistică, până în anul școlar 2010/2011, gradul de cuprindere în învățământ în Regiunea Centru s-a situat ”sub valorile calculate la nivel naţional, pentru toate grupele de vârstă, cu excepţia grupei de vârstă preşcolară. Pentru grupa 15-18 ani, gradul de cuprindere este mai scăzut decât la nivel naţional per ansamblul regiunii şi în toate judeţele cu excepţia judeţului Sibiu. În judeţele Covasna şi Mureş (judeţe cu pondere a populaţiei rurale peste media naţională), gradul de cuprindere este mai mic decât media regională”[53].

În anul școlar 2011/2012 gradul de cuprindere în învățământ a fost în Regiunea Centru peste media națională (74,8%), regiunea ocupând locul al 4-lea după regiunile București Ilfov (103%), Vest (78,0%) și Nord Vest (77,5%), pe ultimul loc fiind Regiunea Sud Muntenia (66,7%). Și la nivel național există decalaje accentuate îîn ceea ce privește gradul de cuprindere la nivel de medii de rezidență: 100,8% în mediul urban și 47,3% în mediul rural.

Tabel 5.7.8 Gradul de cuprindere în învăţământ a populaţiei din grupa de vârstă 3-23 ani în anul şcolar/universitar 2011-2012 la nivelul regiunilor de dezvoltare

%

Țară/Regiune	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
România	74,8	75,9	73,8	100,8	47,3
R. Nord - Est	68,8	70,3	67,4	103,4	46,9
R. Sud - Est	70,3	70,3	70,4	92,9	47,1
R. Sud - Muntenia	66,7	66,9	66,5	97,1	46,8
R. Sud - Vest - Oltenia	73	73,2	72,9	99,7	48,1
R. Vest	78	79,1	77	99	45,6
R. Nord - Vest	77,5	79	76	105,8	48
R. Centru	75,3	76,7	74	98	47,6
R. Bucureşti - Ilfov	103	106,3	99,8	108	57,5

Sursa: PRAI-uri la nivel de regiuni de dezvoltare

[53]Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ (PRAI) din Regiunea Centru 2009-2013, subcapitolul 5.5.2.”Gradul de cuprindere în învățământ (Rata specifică de cuprindere școlară pe vârste), pagina 57. Referitor la procesul de colectare a datelor statistice disponibile cu privire la gradul de cuprindere pe medii de rezidență s-a specificat faptul că acesta s-a bazat pe locația școlii și nu pe mediul de proveniență al elevilor

Un alt indicator foarte relevant în ceea ce privește oferirea unei imagini cu privire la învățământul din Regiunea Centru este ***rata netă de cuprindere***, care reprezintă gradul de participare la educație a copiilor de vârstă oficială corespunzătoare nivelului respectiv de educație. Pentru a nu intra foarte mult în detalii s-a ales ca rata netă de cuprindere în învățământ să fie pentru populația din grupa de vârstă 3-23 de ani (incluzând preșcolarii, elevii și studenții)

La nivelul Regiunii Centru în anul școlar 2011/2012 rata netă de cuprindere în învățământ a fost de 64,8%, peste media regională fiind județele Sibiu (67,6%), Brașov (65,5%) și Mureș (65,2%), iar la polul opus județul Covasna (61,9%). În general, atât la nivel regional cât și județean există un echilibru între rata netă de cuprindere în învățământ în rândul populației masculine și feminine, pentru cea din urmă fiind mai mare. Există însă diferențe foarte mari între rata netă de cuprindere la nivel de mediu de rezidență, în Regiunea Centru aceasta fiind de 82,3% în mediul urban și 43,5% în mediul rural. Din acest punct de vedere, cea mai mare discrepanță a fost în județele Mureș și Sibiu, cu câte o diferență de 45%.

Tabel 5.7.9 Rata netă de cuprindere în învăţământ a populaţiei din grupa de vârstă 3-23 ani în anul şcolar/universitar 2011/2012 în Regiunea Centru

%

Regiune/Judeţ	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
Regiunea Centru	64,8	66,5	63,2	82,3	43,5
Alba	62,2	63,4	61	77,9	41,2
Braşov	65,5	66,7	64,4	77,4	40,7
Covasna	61,9	62,7	61,2	82,2	44,6
Harghita	64	65,8	62,3	83,5	49,7
Mureş	65,2	67,6	62,9	88,5	43,5
Sibiu	67,6	69,8	65,5	85,6	40,6

Sursa: PRAI Regiunea Centru

Comparativ cu media națională (63,8%), rata netă de cuprindere în învățământ este mai mare în Regiunea Centru, aceasta fiind situată pe locul al 3-lea după regiunile București Ilfov (79,2%) și Nord vest (66,7%), la polul opus fiind Regiunea Sud Muntenia (58,8%). Și la nivel național există o diferență foarte mare în ceea ce privește rata netă de cuprindere în învățământ la nivel de medii rezidență: 83,3% în mediul urban și 43,1% în mediul rural. Din acest punct de vedere, regiunea în care s-a înregistrat cea mai mare diferență (46,1%) a fost Nord Vest: 89,3% în mediul urban și 43,2% în mediul rural.

Tabel 5.7.10 Rata netă de cuprindere în învăţământ a populaţiei din grupa de vârstă 3-23 ani în anul şcolar/universitar 2011/2012 la nivelul regiunilor de dezvoltare

%

Țară/Regiune	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
România	63,8	65,3	62,3	83,3	43,1
R. Nord - Est	60,3	62,2	58,5	87,5	43,1
R. Sud - Est	60,3	61	59,5	76,9	43,1
R. Sud - Muntenia	58,8	59,6	58,2	83,1	42,9
R. Sud - Vest - Oltenia	63,1	64	62,3	83,8	43,8
R. Vest	64,6	66,3	63	79,7	41,4
R. Nord - Vest	66,7	68,8	64,7	89,3	43,2
R. Centru	64,8	66,5	63,2	82,3	43,5
R. Bucureşti - Ilfov	79,2	82,3	76,3	82,8	47

Sursa: PRAI-uri la nivel de regiuni de dezvoltare

Învățământul profesional și tehnic. Implementarea de programe în formare profesională, calificare și reconversie profesională

La nivelul Regiunii Centru învățământul profesional și tehnic este reprezentat de grupurile școlare din Brașov, Sibiu, Târgu Mureș, Ciumbrud care sunt axate pe următoarele domenii: transporturi feroviare, tehnici poligrafice, poșta și telecomunicații, viticultură și industria alimentară.

În Regiunea Centru există societăți comerciale și firme de specialitate care oferă *cursuri de formare profesională***,** dar și o rețea de învățământ prin care se derulează programe ce vizează educația adulților oferind noi oportunități în rândul celor care doresc o reconversie profesională sau dobândirea de noi competențe. În anul 2008, în cadrul a 82 programe autorizate CNFPA derulate prin rețeaua de învățământ de stat, au beneficiat de formare profesională 1935 de persoane, 29% din numărul total de școli de învățământ tehnic și profesional (139) fiind autorizate CNFPA. Un număr de 16 programe de a 2-a șansă derulate în anul școlar 2008-2009 au fost implementate în 13 școli în cadrul cărora au participat 287 de persoane.

5.8. Infrastructura de cercetare

Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare - inovare este unul dintre factorii care pot potența competitivitatea la nivelul Regiunii Centru. Necesitatea întăririi legăturii dintre mediul economic și cel de afaceri atrage în viitor dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, a clusterelor industriale și a celor bazate pe cercetare, accelerând procesul de transfer tehnologic.

Una din prioritățile Uniunii Europene pentru următorii 10 ani este creșterea inteligentă alături de creșterea durabilă și creșterea favorabilă incluziunii, menționate în documentul strategic EUROPA 2020. În următorul deceniu Comisia Europeană va aloca un buget semnificativ pentru creștere inteligentă, în special pentru cercetare și inovare (creare de produse noi și servicii care să genereze creștere economică și noi locuri de muncă).

În Regiunea Centru există 13 instituții de învățământ superior care însumează un număr de 78 facultăți și un personal didactic de 2699 de persoane. În anul universitar 2010-2011 numărul total de studenți înscriși la cele 78 de facultăţi a fost de 87625, dintre care jumătate în județul Brașov (Universitatea Transilvania).

Principalele universități din Regiunea Centru sunt:

- Universitatea Transilvania din Braşov
- Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu
- Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș
- Universitatea "1 Decembrie 1918" din Aba Iulia
- Universitatea „Petru Maior" din Târgu Mureş
- Universitatea de Arte din Târgu Mureș
- Universitatea „Babeş-Bolyai" – Extensia Universitară Sfântu Gheorghe
- Universitatea "Sapientia" – Extensiile Universitare Miercurea Ciuc și Târgu Mureș

La nivel regional există un număr mare de centre și institute de cercetare care acoperă aproape toate domeniile de cercetare, principalele fiind: științe economice, inginerie și tehnologii avansate, energii regenerabile și biotehnologii, electrotehnică, mecanică, farmacie, medicină, dezvoltare teritorială, dezvoltare durabilă, topografie și geodezie, sociologie, științe exacte (matematică, fizică, chimie, etc.), tehnologia informației și comunicațiilor, ingineria mediului, etc. În tabelul de mai jos sunt enumerate toate domeniile de cercetare la nivel de universitate din Regiunea Centru

Tabel 5.8.1 Domeniile de cercetare din cadrul universităților din Regiunea Centru

Universitatea	Domenii de cercetare
Universitatea Transilvania din Braşov	Energii regenerabile, produse high-tech pentru autovehicule, management durabil al resurselor forestiere și cinegetice, sisteme mecatronice avansate, tehnologii și sisteme avansate de fabricație, ecobiotehnologii și echipamente în agricultură și alimentație, sisteme electrice avansate, tehnologii și materiale avansate metalice, ceramice și compozite MMC, sisteme pentru controlul proceselor, informatică industrială virtuală și robotică, ecodesign de mobilier, restaurare și certificare în IL, ecotehnologii avansate de sudare, sisteme electronice incorporate și comunicații avansate, tehnologii inovative și produse avansate în IL, modelare matematică și produse software, economie, management și marketing, medicină inovativă fundamentală și aplicativă, inovare culturală, comunicare și dezvoltare socială, calitatea vieții și performanța umană
Universitatea „Lucian Blaga"	Inginerie, economie, informatică, știința comunicării și tehnologia

Universitatea	Domenii de cercetare
din Sibiu	informației, producție textilă, agricultură, industrie alimentară, protecția mediului, tehnologii neconvenționale și electrotehnologii, tehnologii integrate, ingineria materialelor,sănătate publică, medicină, microchirurgie, științe socio-umaniste, arhitecturi avansate de procesare a informației, drept public și privat, biotehnologii, ecologie, științe politice, litere, teologie, relații internaționale și studii europene
Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș	Științe Morfologice (anatomie, embriologie, biochimie, medicină legală, genetică, radiologie și imagistică medicală, anatomie patologică, biologie celulară și moleculară, biofizică, biotehnică și fizică medicală, histologie), Științe Funcționale și Complementare (fiziologie, fiziopatologie, farmacologie, virusologie, epidemiologie și medicină preventivă, nutriție și medicina muncii, sănătate publică și managementul sanitar, informatică medicală și biostatistică, științele motricității), Medicină Internă, Medicină Clinică (reumatologie, medicină fizică și recuperare, neurologie, psihiatrie, boli infecțioase, dermatologie, pediatrie, endocrinologie, oncologie generală, medicina muncii, pneumologie, fiziologie), Chirurgie (chirurgie generală, chirurgie și ortopedie pediatrică, urologie, Anestezie Terapie Intensivă, ortopedie, obstetrică - ginecologie, oftalmologie, ORL)
Universitatea 1 Decembrie 1918 din Aba Iulia	Economie, topografie, cadastru, geologie, speologie, arheologie, sociologie, dezvoltare teritorială, matematică, teologie, litere, științe juridice, istorie, politologie, științele educației
Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureş	Tehnologii avansate de proiectare şi fabricaţie asistată, managementul energiei, electrotehnologii, istorie, lingvistică aplicată și studii culturale, informatică, economie, optimizarea performanțelor organizațiilor, științe socio-umane, urbanism și politici publice, arta teatrală
Universitatea de Arte din Târgu Mureș	Scenografie, arta actorului, coregrafie, teatrologie, teatru de animație, pedagogie muzicală, scriere dramatică, etc. Pe lângă aceste domenii de cercetare există în cadrul universității Centrul de Studii și Creații Teatrale, cercetările și activitățile științifice fiind orientate spre două direcții: creația artistică (interpretarea de roluri, regizarea unor spectacole, realizarea scenografiei, traducerea și adaptarea de texte pentru spectacole teatrale, etc.) și cercetarea fenomenului teatral prin studii de istoria, teoria, estetica și pedagogia teatrului
Universitatea ”Sapientia” Extensia Universitară Miercurea Ciuc	Biochimie şi biotehnologii, științe sociale aplicate, confluențe interculturale
Universitatea „Babeş-Bolyai” Extensiunea Universitare Sfântu Gheorghe	Administrarea afacerilor, economie, comerț, turism și servicii, ingineria mediului, ingineria sistemelor biotehnice și ecologice, științe administrative, administrație publică

Tabel 5.8.2 Principalele aspecte privind transferul de know-how dintre mediul academic și mediul de afaceri din cadrul universităților din Regiunea Centru precum și domeniile de cercetare care beneficiază de cea mai mare vizibilitate prin intermediul publicațiilor științifice de prestigiu

Universitatea	Cercetare în beneficiul IMM-urilor și a mediului de afaceri	Numărul de publicații ISI in perioada 2006-2010	Domenii de cercetare care beneficiază de cea mai mare vizibilitate prin publicațiile ISI și BDI[54]
Universitatea Transilvania din Brașov	Universitatea Transilvania acordă o mare importanță transferului rezultatelor cercetării către mediul economic Numărul de contracte[55] destinate mediului de afaceri în ultimii 5 ani: 212 Tipuri de servici și activități de cercetare destinate mediului de afaceri: consultanță în cercetarea aplicată în industrie, studii și analize Brevetarea rezultatelor cercetării și produse: ștanță pentru debitare de precizie, rulment radial-axial cu bile cu trei inele, rotor pentru turbină eoliană, aparat de control nedistructiv bazat pe analiza propagării și atenuații undelor elastice provocate printr-un impus mecanic, turbină de vânt cu ax vertical, etc.	881	inginerie mecanică; electronică, electrotehnică și știința calculatoarelor; știința materialelor; știința mediului; matematică; chimie și medicină
Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu	Servicii de proiectare, servicii de instruire a personalului, servicii de consultanță, servicii de transfer tehnologic	235	medicină, matematică, științe economice, inginerie alimentară, ingineria mediului, tehnologia informației și științe juridice
Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș	Universitatea de Medicină și Farmacie intenționează în viitor dezvoltare unor centre de cercetare în domeniu prin care să faciliteze transferul de expertiză și rezultatele cercetărilor mai aproape de sistemul medical și mediul de afaceri, ca în final să se reflecte în creșterea calității vieții populației (îngrijirea, ocrotirea și îmbunătățirea sănătății) În prezent există un centru care asigură servicii de consultanță metodologică și biostatistică	Peste 100 de articole ISI în anul 2012[56], 75 articole ISI în anul 2011[57] și 188 de articole ISI în	Cercetări și studii clinice și experimentale în transplantul de organe, utilizarea metodelor de biologie moleculară în studiul tumorogenezei respectiv diagnosticul și pronosticul tumorilor solide și hematologice, digestive, mamare, genitale, etc., elemente de embriologie, studiul dezvoltării sistemului de organe, implantare de

[54] BDI (Baza de Date Internațională) baza de date internațională cu articole de înaltă calitate a rezultatelor cercetărilor

[55] Contractele au avut ca principal obiectiv furnizarea către mediu de afaceri a unor tipuri de servicii și activități de cercetare

[56] http://www.umftgm.ro/fileadmin/cercetare/publicatii_2012.pdf

[57] http://www.umftgm.ro/fileadmin/cercetare/publicatii_2011.pdf

Universitatea	Cercetare în beneficiul IMM-urilor și a mediului de afaceri	Numărul de publicații ISI in perioada 2006-2010	Domenii de cercetare care beneficiază de cea mai mare vizibilitate prin publicațiile ISI și BDI[54]
		perioada 2008-2010[58]	celule STEM după infarct miocardic acut, modernizarea și validarea unor metode înregistrare extracelurară a activității nervoase, teme clinice de cercetare în neurologie și imagistică, studii clinice de bioechivalență, îmbunătățirea prevenirii îmbolnăvirilor și utilizarea mai bună a medicamentelor, tehnologii informaționale în domeniul e-Health, etc.
Universitatea 1 Decembrie 1918 din Aba Iulia	Consultanță în cercetarea aplicată, elaborare de studii și analiză domenii precum: măsurători terestre, geodezie, geologie, sociologie, economie, dezvoltarea teritorială, ingineria mediului	303	matematică, științe economice și contabilitate, topografie, geodezie, sociologie
Universitatea „Petru Maior" din Târgu Mureş	Servicii de proiectare, servicii de instruire a personalului, servicii de consultanță, servicii de transfer tehnologic	38	matematică, informatică, inginerie, economie și filologie.
Universitatea de Arte din Târgu Mureș	Există în cadrul universității o infrastructură specifică și servicii în domeniu care pot fi puse la dispoziția celor interesați. Infrastructura constă în studiouri de artă a actorului dotate cu scenă, sonorizare, elemente de decor și recuzită, etc.	Nu sunt date disponibile	teatru, arte vizuale, actorie, scenografie, coregrafie, regie, muzică,
Universitatea "Sapientia" Extensia Universitară Miercurea Ciuc	Cercetări ştiinţifice, studii şi analize în domeniul tehnologiei biochimice, ştiinţelor fizice şi natural, ştiinţelor economice, ştiinţelor sociale (în special studiul proceselor sociale actuale în regiunile rurale, ameliorarea comunicării sociale şi a relaţiilor publice)		

La nivelul Regiunii Centru numărul salariaților din activitatea de cercetare-dezvoltare a crescut continuu din 2005 până în 2009, de la 2419 la 3732 de salariați. Față de anul anterior, în anul 2010 numărul salariaților a scăzut cu 619, acesta crescând în anul următor cu 413 (3526 de salariați în 2011). În anul 2011, din numărul total de salariați din activitatea de cercetare - dezvoltare din Regiunea Centru, cea mai mare pondere a fost în județul Brașov (64,1%, 2257 de salariați), urmat de județele Sibiu (15,6%, 550 de salariați) și Mureș (10,6%,

[58] http://www.umftgm.ro/fileadmin/cercetare/publicatii_2008_2010.pdf

375 salariați), la polul opus cu ponderi de sub 2% fiind județele Harghita (0,5%, 19 salariați) și Covasna (1,3%, 47 salariați).
La nivelul Regiunii Centru în anul 2011 față de acum 7 ani (2005), ponderea salariaților din activitatea de cercetare a crescut aproape cu jumătate (45,8%), la nivel de județ cele mai mari creșteri fiind în județele Harghita (de peste 5 ori), Alba (aproape de 2 ori) și Brașov (aproape 1,5 ori), la polul opus , cu scăderi destul de mari fiind Mureș (cu aproape jumătate) și Covasna (cu aproape o treime).

Tabel 5.8.3 Salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

nr

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**2419**	**2865**	**2641**	**2897**	**3732**	**3113**	**3526**
Alba	95	129	259	266	244	243	276
Braşov	948	1575	1378	1545	1962	1799	2259
Covasna	68	63	34	37	32	42	47
Harghita	3	2	42	29	29	28	19
Mureş	667	449	446	480	497	410	375
Sibiu	638	647	482	540	968	591	550

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivel național, în anul 2011 erau 42363 de salariați din activitatea de cercetare - dezvoltare dintre care peste jumătate erau în Regiunea București Ilfov (52,5%, 22234 salariați), urmată la mare distanță de Regiunea Nord Vest (9%, 3809 salariați), la polul opus fiind regiunile Sud Est (3,6%, 1515 salariați) și Sud Muntenia (5,3%, 2253 salariați). Cel mai mare număr de salariați din activitatea de cercetare - dezvoltare sunt în centrele universitare din București, Cluj Napoca, Iași, Timișoara și Brașov.
În majoritatea regiunilor de dezvoltare numărul salariaților din activitatea de cercetare - dezvoltare a crescut continuu din 2005 până în 2008, această perioadă fiind și una de creștere economică, din 2008 până în 2010 s-a înregistrat o scădere a acestora, iar în 2011 o ușoară creștere.
Față de anul 2005 în 2011 la nivel național ponderea salariaților din activitatea de cercetare - dezvoltare a crescut cu doar 3,2%, la nivel de regiuni de dezvoltare înregistrându-se accentuate disparități. De pildă, în Regiunea Vest numărul salariaților din activitatea de cercetare - dezvoltare a crescut cu aproape trei sferturi (71,6%0), în regiunile Centru și Nord Vest a crescut cu aproape jumătate (45,8% respectiv 41,6%), în Regiunea Sud Muntenia a scăzut cu aproape jumătate (-41,5%), iar în Regiunea Sud Est a scăzut cu o cincime (-20,2%).

Tabel 5.8.4 Numărul de salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare la nivelul regiunilor de dezvoltare din România în perioada 2005-2011

Regiune de dezvoltare	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
R. Nord-Vest	2690	3484	3923	4146	4185	4018	3809
R. Centru	2419	2865	2641	2897	3732	3113	3526
R. Nord-Est	3704	3981	4156	4172	4044	3376	3561
R. Sud-Est	1898	2081	2201	1930	1865	1713	1515
R. București-Ilfov	22050	20475	20360	21366	19577	16932	22234
R. Sud-Muntenia	3850	3794	4376	4484	3676	3543	2253
R. Sud-Vest Oltenia	2569	2491	2506	2321	2290	2315	2282
R. Vest	1855	1587	2321	2186	3051	4055	3183

Sursa: Institutul Național de Statistică

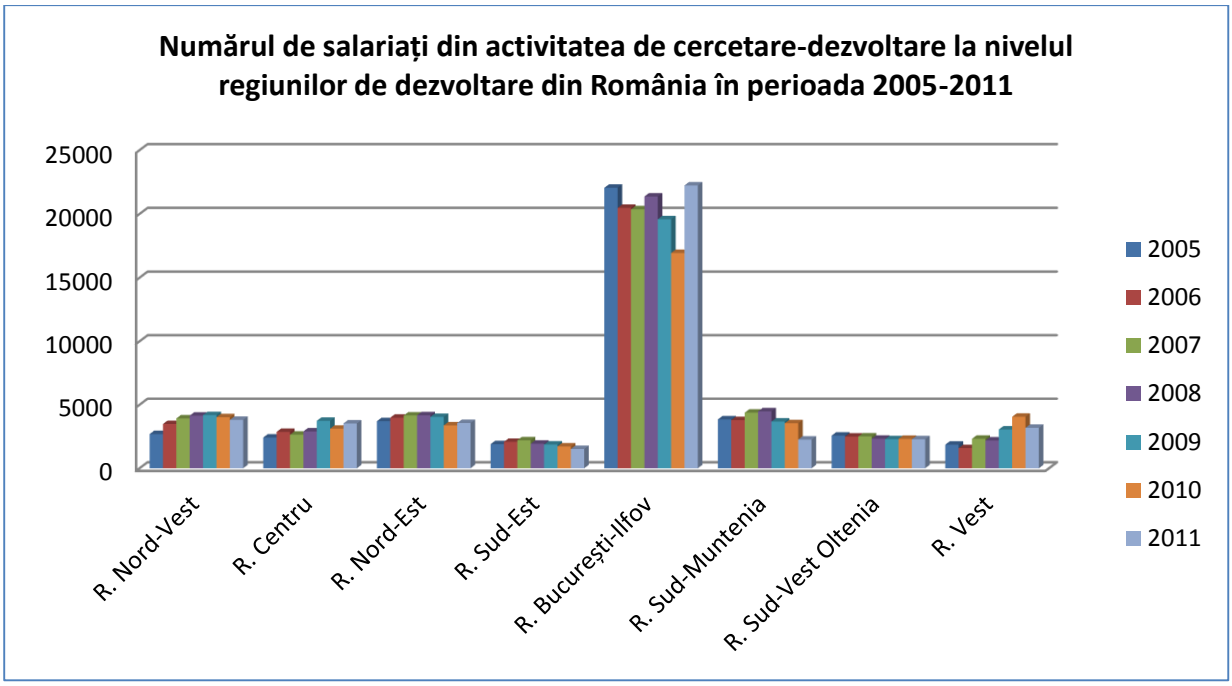

Fig. 5.8.1

În perioada 2005-2011, la nivelul Regiunii Centru, numărul cercetătorilor a crescut continuu, cu peste 1000 de cercetători în perioada 2005 - 2010, iar în 2011 a scăzut față de anul anterior cu 815 cercetători. La nivel de județ, în 2011 față de anul anterior cele mai mari scăderi ale numărului de cercetători s-a înregistrat în Brașov (-551 cercetători) și Sibiu (-208 cercetători), la polul opus, ușoare creșteri fiind doar în Alba (15 cercetători) și Covasna (5 cercetători).

La nivelul Regiunii Centru în 2011 față de 2005 ponderea cercetătorilor a crescut cu 12,2%, la nivel de județ existând disparități destul de accentuate: în Alba a crescut cu 3,7 ori, în Harghita s-a dublat, în Brașov a crescut cu peste jumătate (55,7%), în Mureș a scăzut cu aproape jumătate (-41,2%), iar în Sibiu a scăzut cu peste o treime (-36,1%).

Tabel 5.8.5 Numărul de cercetători în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	1807	2280	2257	2504	2823	2842	2027
Alba	52	50	212	224	211	230	245
Braşov	734	1339	1231	1378	1293	1694	1143
Covasna	24	25	6	7	17	18	23
Harghita	1	1	16	15	16	16	2
Mureş	439	373	351	376	387	320	258
Sibiu	557	492	441	504	899	564	356

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivel național numărul total de cercetători era de 25489 în anul 2011, cu peste 5000 mai puțin față de anul anterior. La nivel de regiuni de dezvoltare în anul 2011 față de anul anterior cele mai mari descreșteri ale numărului de cercetători s-a înregistrat în Regiunea București Ilfov (-1827 cercetători), urmată de regiunile Sud Muntenia (-1021 cercetători), Centru (-815 cercetători), Vest (-652 cercetători) și Nord Vest (-495 cercetători), la polul opus, înregistrându-se și o creștere, doar în Regiunea Nord Est (224 cercetători).

Din numărul total de cercetători înregistrați în anul 2011 la nivel regional, aproape jumătate erau în Regiunea București Ilfov (44,7%), urmată la mare distanță de regiunile Nord Est (12,5%), Nord Vest (9,6%) și Vest (9,0%), la polul opus fiind regiunile Sud Est (4,3%) și Sud Muntenia (5,2%). Din acest punct de vedere, Regiunea Centru ocupă locul 5 în cele 8 regiuni de dezvoltare (8,0%).

Tabel 5.8.6 Numărul de cercetători în 2010 și 2011 la nivelul regiunilor de dezvoltare din România

Regiune de dezvoltare	2010	2011
R. Nord-Vest	2952	2457
R. Centru	2842	2027
R. Nord-Est	2966	3190
R. Sud-Est	1302	1096
R. București-Ilfov	13225	11398
R. Sud-Muntenia	2342	1321
R. Sud-Vest Oltenia	2127	1701
R. Vest	2951	2299
România	30707	25489

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru s-au înregistrat în perioada 2005-2011 peste 500 de cereri de brevete de invenție depuse de solicitanți români (535), cele mai multe cereri fiind în județul Brașov (234), urmat de Mureș (104), Sibiu (92) și Alba (77), la polul opus fiind județul Covasna (9).

La nivelul Regiunii Centru, în ultimii 5 ani (perioada 2007 - 2011) dintre toate cele 6 județe, în județul Brașov s-a înregistrat cel mai mare număr de cereri de brevet de invenție depuse de solicitanți români, amintind în acest sens doar primele 3 poziții: 65 cereri în 2011, 49 cereri în 2008 și 36 cereri în 2010.

Tabel 5.8.7 Numărul de cereri de brevete de invenție depuse de solicitanți români în Regiunea Centru în perioada 2005-2010

-nr-

Județ/ Regiune	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**77**	**62**	**62**	**84**	**69**	**75**	**106**
Alba	23	11	13	5	11	8	6
Braşov	16	19	21	49	28	36	65
Covasna	2	2	2	1	0	1	1
Harghita	3	1	1	1	7	3	3
Mureş	19	18	15	15	8	17	12
Sibiu	14	11	10	13	15	10	19

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivel național, în ultimii 5 ani numărul total de cereri de brevet de invenție depuse de solicitanți români a crescut continuu de la 867 de cereri în anul 2007 la 1425 de cereri în 2011. Față de 2007, în anul 2011 la nivelul României numărul de cereri de brevet de invenție depuse de solicitanți români a crescut cu peste jumătate (64,4%), la nivel de regiune de dezvoltare existând o serie de disparități, printre care amintim: în Regiunea București Ilfov numărul cererilor s-a dublat, în regiunile Centru și Sud Muntenia a crescut cu trei sferturi (71,0% respectiv 70,9%), în Regiunea Nord Vest a crescut cu peste jumătate (59,0%), iar în Regiunea Vest a crescut cu o treime (29,0%).

Potrivit datelor statistice din 2011, din numărul total al cererilor de brevet de invenție despuse de solicitanți români, aproape jumătate sunt din Regiunea București Ilfov (41,1%), urmată la mare distanță de regiunea Nord Est (18,2%) și Nord Vest (9,3%), la polul opus fiind regiunile Sud Vest Oltenia (5,5%) și Sud Est (5,7%).

Tabel 5.8.8 Numărul de cereri de brevete de invenție depuse de solicitanți români în regiunile de dezvoltare din România în perioada 2007-2011

Regiune de dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
R. Nord-Vest	83	90	97	142	132
R. Centru	**62**	**84**	**69**	**75**	**106**
R. Nord-Est	187	237	231	318	260
R. Sud-Est	83	50	63	74	81
R. București-Ilfov	272	372	426	546	585
R. Sud-Muntenia	55	57	51	67	94

Regiune de dezvoltare	2007	2008	2009	2010	2011
R. Sud-Vest Oltenia	56	60	60	68	78
R. Vest	69	45	57	92	89
România	**867**	**995**	**1054**	**1382**	**1425**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Potrivit datelor statistice din anul 2011, cheltuielile totale din activitatea de cercetare-dezvoltare au fost de 123901 mii lei prețuri curente la nivelul Regiunii Centru, dintre care peste jumătate (58,1%) în județul Brașov urmat la mare distanță de județele Sibiu (16,6%) și Mureș (11,3%), la polul opus fiind județele Harghita (0,3%) și Covasna (3,0%).

Față de anul 2005, în 2011, la nivelul Regiunii Centru cheltuielile totale din activitatea de cercetare - dezvoltare au crescut de 1,3 ori, cele mai mari creșteri fiind în județul Alba de aproape 6 ori (572,1%), în Brașov de aproape 2 ori (de 182,7%) și Harghita (de 173,3%0, la polul opus fiind județul Covasna (cu 1,9%) și Mureș cu o treime (32,0%).

Cheltuielile foarte mici din activitatea de cercetare - dezvoltare din județele Covasna și Harghita sunt determinate de faptul că în aceste județe nu există nicio universitate, cu excepția unor filiale ale unor facultăți din diferite centre universitare (ex. Cluj Napoca).

Tabel 5.8.9 Cheltuieli totale din activitatea de cercetare - dezvoltare în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

mii. lei prețuri curente

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**53172**	**60920**	**74256**	**80256**	**170057**	**110483**	**123901**
Alba	1986	1928	3801	3948	3161	2141	13347
Braşov	25455	25558	48653	46514	69797	64242	71955
Covasna	3628	4519	2398	2756	3434	3345	3696
Harghita	146	168	392	1421	785	1084	399
Mureş	10587	12639	12635	11219	14692	17471	13973
Sibiu	11370	16108	6377	14398	78188	22200	20531

Sursa: Institutul Național de Statistică

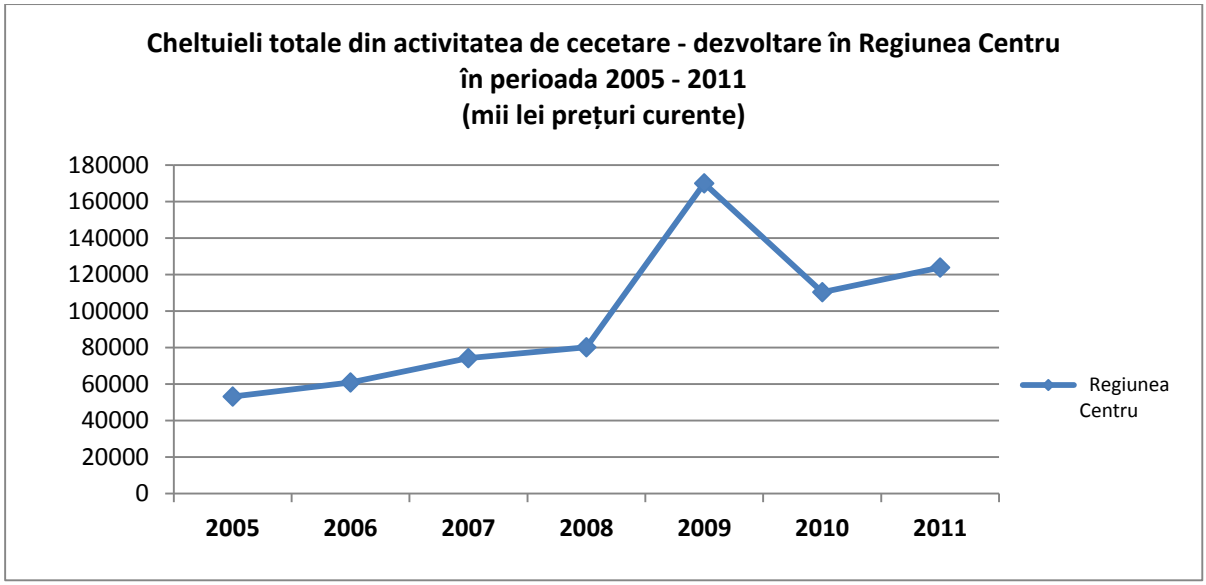

Fig. 5.8.2

Din total cheltuielilor din activitatea de cercetare - dezvoltare din România în anul 2011, 2786830 mii lei prețuri curente, cea mai mare pondere, peste jumătate au fost în Regiunea București - Ilfov (57,7,3%), urmată de Regiunea Nord Vest (10,8%) și Sud Muntenia (9,5%), la polul opus fiind regiunile Sud Est (2,3%) și Centru (4,4%). Din acest punct de vedere, Regiunea Centru ocupă penultimul loc în cele 8 regiuni de dezvoltare.

Față de anul anterior, în 2011 la nivel național cheltuielile totale din activitatea de cercetare - dezvoltare au crescut cu 15,5%, existând la nivel de regiuni de dezvoltare accentuate disparități. Amintim în acest sens creșterea cu trei sferturi a cheltuielilor din activitatea de cercetare - dezvoltare în Regiunea Sud Vest Oltenia (79,1%), creșterea cu jumătate în Regiunea Nord vest (52,9%), scăderea cu o treime în Regiunea Sud Est (-28,8%), etc.

Tabel 5.8.10 Cheltuieli totale din activitatea de cercetare - dezvoltare în regiunile de dezvoltare din România în perioada 2010-2011

mii. lei prețuri curente

Regiune de dezvoltare/Țară	2010	2011
R. Nord-Vest	197378	301779
R. Centru	110483	123901
R. Nord-Est	158149	172243
R. Sud-Est	89095	63413
R. București-Ilfov	1431666	1608195
R. Sud-Muntenia	240751	265842
R. Sud-Vest Oltenia	70137	125644
R. Vest	115808	125813
România	2413467	2786830

Sursa: Institutul Național de Statistică

Cu excepția Regiunii Sud Muntenia, peste jumătate din totalul cheltuielilor din activitatea de cercetare - dezvoltare este finanțată din fonduri publice, cele mai mari ponderi fiind în regiunile Nord Est (71,3%), Nord - Vest (65,8%) și Sud Vest Oltenia (65%). În Regiunea Centru activitatea de cercetare dezvoltare a fost finanțată în 2010 în proporție de 40,6 % din fonduri publice, 45,5 % de întreprinderi, 12,9% din fonduri străine și 1% din alte surse.

Tabel 5.8.11 Cheltuieli totale din activitatea de cercetare-dezvoltare pe surse de finanțare la nivelul regiunilor de dezvoltare în 2010

mii lei prețuri curente

Regiune de dezvoltare	Total	Întreprinderi	Fonduri publice	Alte surse	Străinătate
R. Nord-Vest	197379	54303	129864	3995	9216
R. Centru	**110483**	**50268**	**44835**	**1103**	**14277**
R. Nord-Est	158149	27744	112777	3751	13877
R. Sud-Est	89095	20558	36878	708	30951
R. București-Ilfov	1431666	360513	864644	35148	171361
R. Sud-Muntenia	240751	209684	24789	2154	4124
R. Sud-Vest Oltenia	70137	20370	45615	423	3729
R. Vest	115808	35375	53473	5979	20981

Sursa: Institutul Național de Statistică

Față de anul 2005 în 2010 în majoritatea regiunilor de dezvoltare cheltuielile din activitatea de cercetare - dezvoltare s-au dublat, excepție făcând Regiunea Nord-Est unde au crescut cu aproximativ 150 % și regiunea Sud Vest Oltenia unde au crescut cu jumătate (55,8%). În ultimii ani s-a pus din ce în ce mai mult accentul pe cercetare - dezvoltare - inovare în special în regiunile unde există centre universitare cu tradiție precum București, Cluj Napoca, Iași, Timișoara, Brașov. În general activitatea de cercetare - dezvoltare a fost finanțată din fonduri publice sau din străinătate, acestea fiind în 2010 față de 2005 și de 4-5 ori mai mari (exemplu Regiunea București - Ilfov, Regiunea Nord-Vest, Regiunea Nord-Est, Regiunea Centru).

Tabel 5.8.12 Rata de creștere/descreștere a cheltuielilor din activitatea de cercetare-dezvoltare pe surse de finanțare la nivelul regiunilor de dezvoltare în 2010 fata de 2005

-%-

Regiune de dezvoltare	Total	Întreprinderi	Fonduri publice	Alte surse	Străinătate
R. Nord-Vest	121,8	89,2	417,7	-87,7	243,5
R. Centru	**107,8**	**56,3**	**434,3**	**486,7**	**14,9**
R. Nord-Est	142,1	36,7	177,3	107,5	444,6
R. Sud-Est	109,6	40,9	120,7	-55,2	221,7
R. București-Ilfov	104,0	82,3	83,1	1277,8	486,3
R. Sud-Muntenia	79,4	127,2	-18,9	-73,1	23,2
R. Sud-Vest Oltenia	55,8	-16,4	138,6	-8,0	242,1
R. Vest	119,4	15,9	159,9	1240,6	1575,8

Sursa: Institutul Național de Statistică

Una din prioritățile Uniunii Europene pentru următoarea perioadă de programare este creșterea competitivității economice prin susținerea sectorului cercetării - dezvoltării - inovării (CDI). Sistemul de CDI va reprezenta motorul dezvoltării societății cunoașterii la nivel național, fiind capabil să susțină performanța prin inovare în toate domeniile ce contribuie la asigurarea bunăstării cetățenilor și totodată să atingă excelența științifică recunoscută pe plan internațional. Prin Strategia Națională de Cercetare - Dezvoltare - Inovare se dorește construirea unei societăți bazate pe cunoaștere, focalizată pe rezolvarea problemelor ridicate de satisfacerea nevoii de inovare exprimată de economie și societate. Pentru a răspunde acestei provocări, sistemul CDI va trebui să fie deschis către firmele românești, către mediul științific internațional, nevoile societății și sistemul educațional.

Pentru perioada 2014-2020 Comisia Europeană va aloca prin programul ORIZONT 2020 un buget total de 80 miliarde de euro pentru Uniunea Europeana, valoare considerabil mai mare față de perioada 2007-2013. La nivelul Regiunii Centru se va încuraja și stimula atât mediul de cercetare cât și mediul de afaceri în inițierea și dezvoltarea de proiecte de cercetare aplicată și inovare în parteneriat și care sunt potențiale eligibile pentru finațare din fonuri europene nerambursabile.

5.9. Fondul de locuințe

Fondul de locuinţe din Regiunea Centru a cunoscut o dezvoltare continuă în perioada 1991-2011, modestă între anii 1991 şi 2000 şi mai accentuată în ultimii 10 ani. În anul 2011, fondul de locuințe la nivelul regiunii era de 991230 de locuințe, cu aproape 5000 locuințe mai mult fața de anul anterior (4622 locuințe). La nivel de județ, cele mai multe locuințe erau în anul 2011 în județul Brașov (232877 locuințe), urmat de Mureș și Sibiu, la polul opus fiind Covasna cu doar 87736 locuințe. La nivel de județ, în anul 2011 cele mai multe locuințe construite față de anul anterior a fost în județele: Brașov (1825 locuințe) și Sibiu (1065 locuințe), iar cele mai puține în Covasna (244 locuințe) și Alba (370 locuințe).
Față de anul 2005, în anul 2011 fondul de locuințe la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o creștere de 3,2 % (30640 de locuințe), cea mai mare creștere fiind în județul Sibiu (6,27%, 9919 de locuințe) , iar cea mai mică creștere în județul Alba (1,7%, 2368 de locuințe).

Tabel 5.9.1 Fondul de locuințe, în profil teritorial în perioada 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**960590**	**963585**	**968146**	**975067**	**981496**	**986608**	**991230**
Alba	142424	142544	142866	143550	144059	144422	144792
Braşov	224002	224840	225676	227209	229301	231052	232877
Covasna	86159	86376	86565	86854	87161	87492	87736
Harghita	129748	130065	130398	130932	131599	132049	132527

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mureş	219386	219928	220689	221660	222713	223868	224508
Sibiu	158871	159832	161952	164862	166663	167725	168790

Sursa: Institutul Național de Statistică

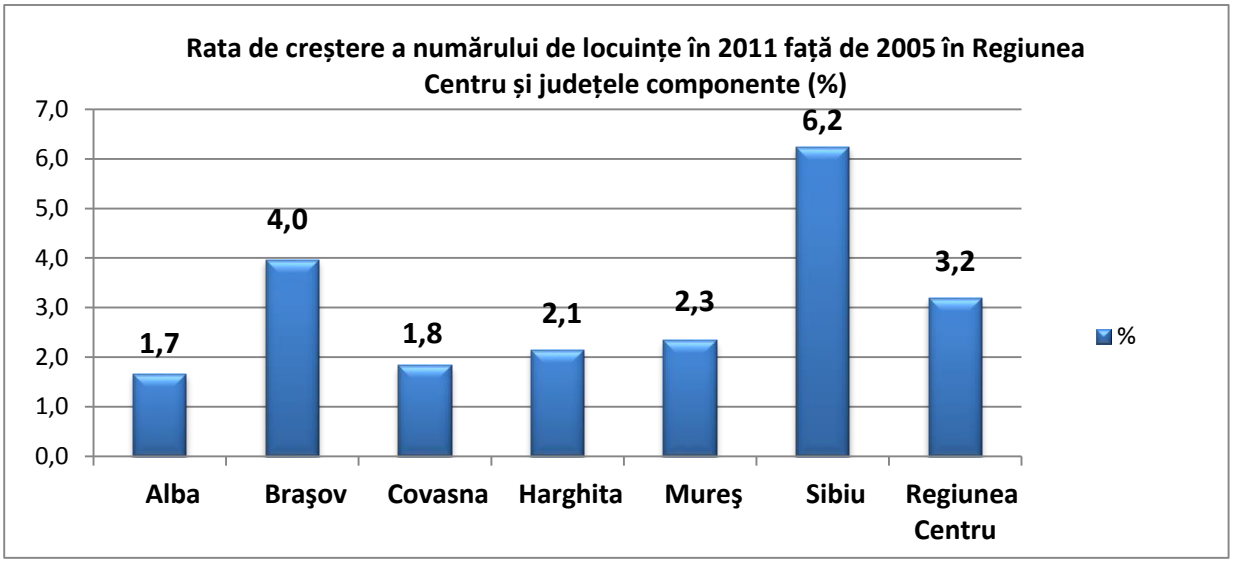

Fig. 5.9.1

La nivelul Regiunii Centru în procent de 59,4% din totalul locuințelor în 2011 erau în mediul urban, iar 40,6% în mediul rural. Din numărul total al locuințelor aflate în proprietate majoritar de stat, peste trei sferturi din acestea erau în mediul urban. Locuințele în proprietate majoritar privată din Regiunea Centru sunt repartizate aproximativ echilibrat în mediul urban și rural, acestea fiind cu 17, 4 % mai multe în mediul urban.

Potrivit datelor statistice din 2011, din numărul total al locuințelor din România (8467832 locuințe), 11,7 % erau pe teritoriul Regiunii Centru (991230 locuințe), ocupând locul 6, pe primele locuri fiind regiunile Nord-Est (16,2%) și Sud Muntenia (15.4%), iar la polul opus Regiunea Vest (9,4%) și București - Ilfov (10,9%). Față de anul anterior, cele mai multe locuințe construite în 2011 au fost în regiunile Nord - Est (7975 locuințe) și Nord - Vest (6542 locuințe), iar cele mai puține în regiunile Sud Vest - Oltenia (2168 locuințe) și Vest (3114 locuințe).

Față de anul anterior, în 2011 ponderea locuințelor din Regiunea Centru a crescut cu 0,5%, la fel cu cea de la nivelul României. Din prisma acestui indicator, la nivel de regiune de dezvoltare, peste media națională, amintim regiunile: Nord - Est, Nord -Vest și București - Ilfov cu 0,6%, la polul opus fiind regiunea Sud Vest - Oltenia cu 0,2%.

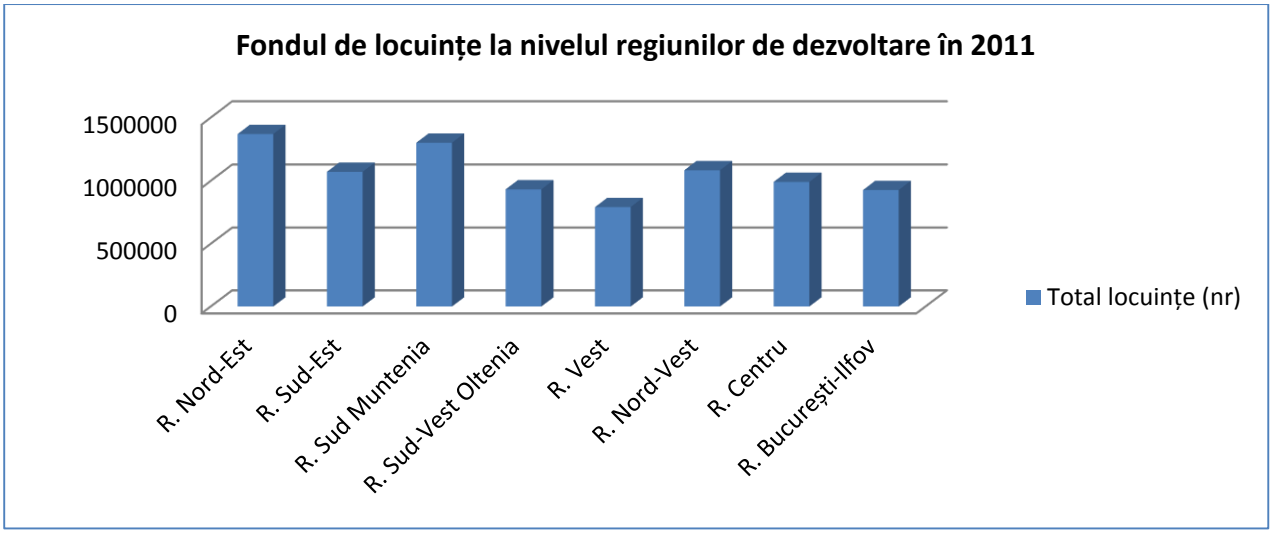

Fig. 5.9.2

La nivelul Regiunii Centru, în procent de 96,5% din locuințele sunt proprietate majoritar privată, acestea însumând în anul 2011 un număr de 956718 de locuințe (peste media regională fiind județele: Alba, Covasna, Harghita și Mureș).

Tabel 5.9.2 Fondul de locuințe, în profil teritorial și forme de proprietate la 31 decembrie 2011

Județ/ Regiune	Locuințe (număr)	Camere de locuit (număr)	Suprafața locuibilă (m^2)	Locuinţe (număr)	
				Proprietate majoritar de stat	Proprietate majoritar privată
Alba	144792	357135	5730316	2497	142295
Braşov	232877	553243	9396263	11739	221138
Covasna	87736	198182	3433470	2363	85373
Harghita	132527	300217	5305303	4407	128120
Mureş	224508	529972	9002234	6299	218209
Sibiu	168790	420874	7258072	7207	161583
Regiunea Centru	**991230**	**2359623**	**40125658**	**34512**	**956718**

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul României, în anul 2011 ponderea locuințelor în proprietate majoritar privată era de 97,7%, peste media națională fiind regiunile: Sud Muntenia (98,5%), Nord -Vest (98,3%), Nord - Est și Sud Vest - Oltenia cu câte 98,2%. Analizând acest indicator, Regiunea Centru ocupă locul al 7-lea (cu 96,5%), urmată fiind de regiunea Vest (96,3%).

Tabel 5.9.3 Fondul de locuințe pe forme de proprietate în 2011 la nivelul regiunilor de dezvoltare

Regiune	Total	Proprietate majoritar de stat	Proprietate majoritar privată
R. Nord-Est	1369760	25058	1344702
R. Sud-Est	1071126	32315	1038811
R. Sud Muntenia	1301029	19419	1281610
R. Sud-Vest Oltenia	932175	16755	915420
R. Vest	792134	29605	762529
R. Nord-Vest	1083434	18959	1064475
R. Centru	991230	34512	956718
R. București-Ilfov	926944	19207	907737
Romania	8467832	195830	8272002

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul Regiunii Centru, numărul de locuinţe terminate anual s-a redus după 1990, timp de 10 ani menținându-se între 2000 și 3000 de locuințe (cu excepția anului 1993 când s-au construit doar 1594 locuinţe). În ultimii 6 ani, în perioada 2005 - 2011, s-au înregistrat o creștere de la 2846 de locuințe în 2005 la 7671 de locuințe în 2008, urmând o scădere treptată, ajungându-se în anul 2011 la 4501 locuințe, datorită perioadei de criză economică.
Față de anul anterior, în 2006 ponderea locuințelor terminate a crecut cu peste un sfert (26,2%), în 2007 și 2008 cu aproape jumătate (45,9%, respectiv 46,4%), din 2009 și până în 2011 înregistrându-se o descreștere cu o medie de peste -15%.

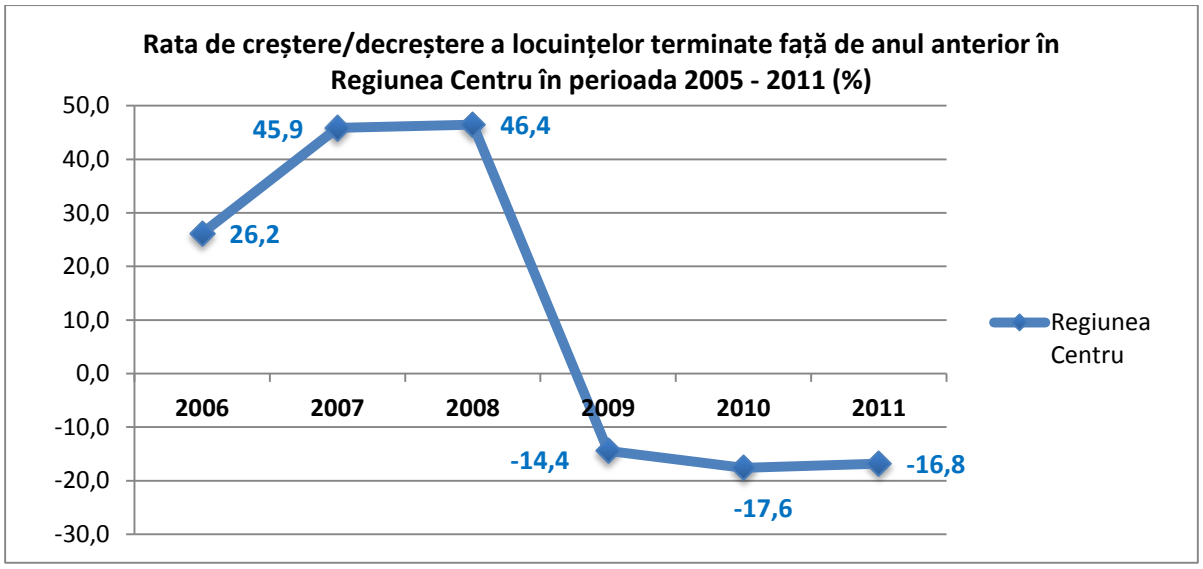

Fig. 5.9.3

La nivel de județ, în perioada de creștere economică, cele mai multe locuințe au fost finalizate în 2008, în județul Sibiu (3040 locuințe), urmat de Brașov (1835 locuințe), iar cele

mai putinţe locuinţe terminate au fost în judeţul Covasna (303 locuinţe) şi judeţul Harghita (644 locuinţe). Din 2008 şi până în 2011, numărul locuinţelor terminate a scăzut la nivelul tuturor judeţelor.

Tabel 5.9.4 Locuinţe terminate, în profil teritorial în Regiunea Centru în perioada 2005-2011

-nr-

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Regiunea Centru	**2846**	**3591**	**5238**	**7671**	**6564**	**5410**	**4501**
Alba	233	215	443	739	558	453	483
Braşov	738	833	932	1835	1825	1705	1405
Covasna	186	260	225	303	321	345	256
Harghita	337	418	436	644	761	518	525
Mureş	772	693	930	1110	1180	1242	728
Sibiu	580	1172	2272	3040	1919	1147	1104

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Analizând rata de creştere/descreştere a locuinţelor terminate faţă de anul anterior în perioada 2005 - 2011, menţionăm câteva aspecte interesante la nivel de judeţ. Faţă de anul anterior, ponderea locuinţelor terminate s-a dublat în judeţele: Sibiu (2006, 102,1% şi 2007, 93,9%), Alba (2007, 106%) şi Braşov (2008, 96,9%). Cele mai mari rate de descreştere a locuinţelor terminate faţă de anul anterior s-a înregistrat în judeţele: Sibiu (2010, -40,2% şi 2009, -36,9%), Alba (2009, -24,5%), Harghita (2010, -31,9%) şi Mureş (2011, -41,4%).
La nivelul Regiunii Centru, în ultimii 6 ani cea mai mare rată de creştere a locuinţelor terminate faţă de anul anterior s-a înregistrat în 2008 (46,4%), iar cea mai mare rată de descreştere în anul 2010 (-17,6%).

Tabel 5.9.5 Rata de creştere/descreştere a locuinţelor terminate faţă de anul anterior în profil teritorial în Regiunea Centru, în perioada 2005-2011

Judeţ/ Regiune	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alba	-7.7	106.0	66.8	-24.5	-18.8	6.6
Braşov	12.9	11.9	96.9	-0.5	-6.6	-17.6
Covasna	39.8	-13.5	34.7	5.9	7.5	-25.8
Harghita	24.0	4.3	47.7	18.2	-31.9	1.4
Mureş	-10.2	34.2	19.4	6.3	5.3	-41.4
Sibiu	102.1	93.9	33.8	-36.9	-40.2	-3.7
Regiunea Centru	26.2	45.9	46.4	-14.4	-17.6	-16.8

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Potrivit datelor statistice din 2011, la nivelul regiunilor de dezvoltare cele mai mari ponderi ale locuințelor terminate din totalul celor de la nivelul României s-a înregistrat în regiunile: Nord -Est (20,3%, o cincime), Nord -Vest (15,7%) și Sud Muntenia (14,6%), iar cele mai mici ponderi în regiunile Sud Vest - Oltenia (6,1%), Vest (7,4%) și Centru (9.9%). Numeric, cele mai multe locuințe terminate în 2011 au fost în regiunea Nord - Est (9200 locuințe), iar cele mai puține în Sud - vest Oltenia (2782 locuințe), regiunea Centru ocupând locul al 6 -lea (4501 locuințe).

Tabel 5.9.6 Numărul de locuințe terminate în 2011 la nivelul regiunilor de dezvoltare și ponderea acestora din cele la nivelul României

Regiune	Total locuințe terminate	Ponderea locuințelor terminate din totalul celor la nivelul României
R. Nord-Est	9200	20,3
R. Sud-Est	6038	13,3
R. Sud Muntenia	6610	14,6
R. Sud-Vest Oltenia	2782	6,1
R. Vest	3379	7,4
R. Nord-Vest	7123	15,7
R. Centru	**4501**	**9,9**
R. București-Ilfov	5786	12,7

Sursa: Institutul Național de Statistică

SUMAR

Infrastructura de transport

- Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa
- Regiunea Centru este străbătută de ***cinci drumuri europene*** (în total 951 km)
- Sud-vestul regiunii este traversat de ***Coridorul IV pan-european de transport***, rută ce va asigura o legătură rapidă între extremitatea sud-estică a Europei și Europa Centrală
- Finalizarea ***reţelei TEN-T*** va avea un impact major în reducerea timpului călătoriei pentru pasageri şi bunuri
- La sfârșitul anului 2011, rețeaua de ***drumuri publice*** din Regiunea Centru măsura 11057 km, reprezentând 13,2% din lungimea totală a rețelei rutiere din România
- Cea mai mare densitate a drumurilor publice este în județul Alba, iar cea mai mică în județul Covasna. Comparativ cu media la nivelul Uniunii Europene, densitatea drumurilor publice la nivelul Regiunii Centru este de 4 ori mai mică
- Puțin peste 10% din drumurile comunale sunt cu îmbrăcăminți ușoare rutiere dintre care jumătate sunt cu durată de serviciu depășită

- În 2011, lungimea totală a ***căilor ferate*** din regiune era de 1332 km dintre care jumătate electrificată (669 km)
- Regiunea Centru este străbătută de trei magistrale feroviare din cele opt la nivelul întregii țări (magistralele 200, 300 și 400)
- Există zone izolate din punct de vedere al transportului feroviar (de pildă, zona Munților Apuseni din județul Alba și zona dintre Miercurea Ciuc și Odorheiu Secuiesc)
- În ultimii 20 de ani transportul feroviar la nivel național și regional a înregistrat un declin atât sub aspectul stării infrastructurii de transport cât și al traficului
- În regiune există două ***aeroporturi internaționale*** la Sibiu și Ungheni (la 15 km de Târgu Mureș). În ultimii ani transportul internațional și intern de pasageri al aeroporturilor din regiune a crescut foarte mult
- Există un proiect de construcție a Aeroportului Internațional Brașov - Ghimbav. Construirea unui aeroport în zona municipiului Brașov reprezintă o problemă stringentă, avantajele/beneficiile fiind atât convergente cât și divergente
- ***Transportul urban*** specific asigurării de servicii pentru transportul pasagerilor pe distanțe scurte s-a dezvoltat, însă are în prezent o capacitate medie de transport
- ***O necesitate*** o constituie elaborarea de *Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă* pentru orașele regiunii
- Sunt ***necesare investiții semnificative*** atât în extinderea rețelei rutiere cât și în reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere actuale
- Este ***necesară punerea bazelor transportului intermodal*** în regiune, într-o primă fază la Brașov
- Creșterea accentuată a nevoilor de transport creează o presiune suplimentară asupra infrastructurii existente.
- Lipsa unei infrastructuri de transport adecvate afectează negativ dezvoltarea socio-economică a regiunii
- Există la nivel regional multe sectoare de drum care asigură accesibilitatea spre zone și obiective turistice și care au o stare tehnică precară

Infrastructura de utilități publice

- În 2011 cele mai multe localități cu ***instalații de alimentare cu apă potabilă*** au fost în Mureș (77), iar cele mai puține în Covasna (31). La nivelul mediului rural din regiune 71% din comune aveau instalații de alimentare cu apă potabilă
- Regiunea Centru ocupa în 2011 locul al 3-lea în ceea ce privește *ponderea populației deservită de sistemul public de alimentare cu apă* din total populație (61,7%), după regiunile București Ilfov (79,3%) și Vest (64,9%), media națională fiind de 56,5%.
- În 2011 un număr de 162 de localități erau dotate cu ***instalații de canalizare publică***, dintre care 56 erau municipii și orașe, iar 106 comune (reprezentând o treime)

- Numărul localităților în care se ***distribuie gaze naturale*** a crescut continuu ajungând în 2011 la 242 localități (cu 6,6 % mai mult față de 2005). În mediul rural din regiune, în peste jumătate din comune se distribuiau gaze naturale, cu 13,% mai multe comune față de anul 2005
- În regiune s-a înregistrat o scădere a *volumului gazelor naturale distribuite**,*** cu o jumătate de milion de mii m^3 mai puțin în 2011 față de 2005
- În perioada 2005 - 2011 numărul localităților în care se ***distribuie energie termică*** a scăzut continuu de la 22 localități la 17 localități. În 2011, la nivel regional în nicio comună nu ***se distribuia energie termică,*** situație similară fiind și în regiunile Sud Vest Oltenia și București Ilfov
- La nivelul Regiunii Centru infrastructura de utilități publice este insuficienta, iar in cele mai multe cazuri aceasta este învechită

Infrastructura de telecomunicații

- La nivelul județelor Regiunii Centru, ***ponderea populației fără acces la conexiuni în banda*** largă sunt cuprinse între: 50% - 80% în județul Covasna; 40% - 50% în județul Alba și 20% - 40% în județele Brașov, Harghita, Sibiu și Mureș
- În 2012 la nivelul Regiunii Centru 46,7 din ***gospodării au avut un calculator în casă***, regiunea ocupând penultimul loc la nivel național
- În Regiunea Centru mai puțin de jumătate din gospodării erau conectate la internet de acasă
- În funcție de ***tipurile de activități efectuate la internet*** în anul 2011, ponderea cea mai mare au avut-o cele legate de utilizarea unui motor de căutare a informațiilor, Regiunea Centru fiind pe ultimul loc cu 88,7% (ponderea la nivel național fiind de 90,7%)
- Referitor la ***activitățile de telefonie***, la nivelul Regiunii Centru în 2011 s-au înregistrat 12,7 % din conexiunile de telefonie la nivel național.
- Cele mai mari ponderi din totalul numărului de conexiuni de telefonie din Regiunea Centru au fost în 2011 în județele Brașov (29,3%, aproape o treime), urmate de județele Mureș (23,2%) și Sibiu (21,8%) la polul opus fiind județele Covasna (6,3%) și Harghita (7,3%).

Infrastructura de sănătate

- În 2011 Regiunea Centru dispunea de o ***rețea de unități sanitare*** compusă din 58 de spitale, 61 de policlinici, 23 de dispensare, 1488 de cabinete de medicină generală și de familie, 1404 de cabinete stomatologice, 1014 de cabinete de specialitate, 963 de farmacii și puncte farmaceutice și 394 de laboratoare medicale
- Cele mai multe unități sanitare sunt în Brașov și Mureș, iar cele mai puține în Covasna și Harghita

- La nivel de județ ***cele mai mari creșteri a numărului de unități sanitare*** s-a înregistrat în Brașov, Mureș și Sibiu, iar cele mai mici în Harghita și Covasna
- La nivelul regiunii ***infrastructura de sănătate este destul de deficitară***, pentru multe unități sanitare fiind necesare lucrări de reabilitare a clădirilor, precum achiziționarea de noi echipamente medicale performante și utile derulării activităților specifice
- La nivel regional, în 2011 față de anul 2005 s-a înregistrat ***o creștere a numărului de medici*** cu 11.6%, a numărului de ***stomatologi*** cu aproape jumătate (41,9%)%, a numărului de ***farmaciști*** cu o treime (29,8%), în schimb s-a înregistrat ***o scădere*** cu -3,1% ***a personalului sanitar mediu*** (în județul Brașov scăzând cu aproape un sfert)
- ***Multe sate din Regiunea Centru*** (în special mediul rural din zonele montane izolate) ***se confruntă cu o lipsă a infrastructurii de sănătate și a dotărilor din sistemul sanitar***
- Este ***necesară stimularea cadrelor medicale în vederea perfecționării*** acestora și asigurării de servicii medicale de calitate.
- La nivel regional există ***o serie de neajunsuri în ceea ce privește atât accesul populației la servicii medicale cât și calitatea acestora***

Infrastructura socială. Incluziune socială. Comunități defavorizate

- ***Principalele probleme sociale actuale*** la nivelul Regiunii Centru sunt: îmbătrânirea populației, extinderea fenomenului de sărăcie, șomaj pe termen lung ridicat, rata ridicată a șomajului în rândul tinerilor, incluziune redusă pe piața muncii, rată ridicată a abandonului școlar, procent ridicat de populație romă afectată de sărăcie, etc.
- ***Cele mai importante trei consecințe ale problemelor sociale*** la nivel regional sunt: diminuarea calității vieții, scăderea siguranței și securității sociale și reducerea coeziunii sociale
- La nivel regional ***există un număr mare de servicii sociale*** care se adresează persoanelor aflate în foarte multe tipuri de risc sau vulnerabilitate
- Din numărul total de ***furnizori acreditați de servicii sociale*** în 2012 la nivelul României, cei mai mulți, peste o cincime, au fost din Regiunea Centru (21,3%, 690 de furnizori acreditați), urmată de Regiunea Nord - Est
- În anul 2011, în regiune funcționau 200 de ***centre rezidențiale pentru protecția copilului***, cele mai multe fiind în Mureș (77), iar la polul opus județele Sibiu (18) și Covasna (19)
- În 2012 ***ponderea persoanelor cu handicap din total populație*** era în Regiunea Centru de 3,6%, sub media la nivel național (3,7%), iar la nivel de județ cele mai mari ponderi au fost în județele Alba (5,2%) și Sibiu (4,7%), la polul opus fiind județele Covasna (2,2%) și Harghita (2,7%).
- La nivelul Regiunii Centru ***ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă*** din total populației adulte cu dizabilități a fost în 2012 doar de 5,2% (3.850 de persoane)

- În Regiunea Centru funcționau în 2011 un număr de 49 de ***centre rezidențiale pentru persoane vârstnice***, reprezentând 15,2% din cele la nivel național, cele mai multe fiind în județele Mureș (14), Sibiu (13) și Alba (11), iar la polul opus județul Brașov (2)
- La nivelul Regiunii Centru, dar și la cel național, un număr foarte mare de persoane vârstnice care se confruntă cu o serie de probleme dintre cele mai diverse, ei fiind în situația de a avea nevoie de servicii de asistență socială. În realitate, un număr foarte mic de astfel de persoane beneficiază de acest lucru (sub 10%)
- Regiunea Centru ocupă penultimul loc privind ***ponderea persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială*** (28,5%), după Regiunea București - Ilfov (28,4%), cele mai mari pondere fiind în Regiunile Nord - Est (51,2%) și Sud - Est (50,0%)
- În 2011 ponderea ***populației de etnie romă*** ocupa 4,9% din populația la nivelul Regiunii Centru (3,3% la nivel național), în cea mai mare parte trăind în comunități defavorizate

Infrastructura de situații de urgență

- La nivelul Regiunii Centru ***implementarea sistemului de intervenţie integrat***, în conformitate cu principiile moderne, a început în judeţul Mureş încă din anul 1990, punându-se bazele Serviciului Mobil de Urgenţă, Reanimare, Descarcerare Mureş (SMURD)
- La nivel regional, ***infrastructura pentru situații de urgență*** era formată în anul 2011 din 171 de autospeciale și ambulanțe cu 52 mai multe față de anul 2005.
- ***Cele mai multe autospeciale pentru intervenții de urgență*** erau în 2011 în județul Brașov (40) și Mureș (35), iar cele mai puține în Covasna (17) și Alba (23)
- ***Echipamentele specifice*** din dotarea bazelor operaționale din cadrul Inspectoratelor de Situații de Urgență ***au un grad ridicat de uzură***, în momentul actual, majoritatea acestora având norma de utilizare depăşită. (gradul de uzură mediu la nivel regional este de 61%, norma de utilizare este depăşită la mai mult de 50% dintre autospecialele aflate în dotarea inspectoratelor pentru situaţii de urgenţă, iar cele mai multe autospeciale depăşesc vechimea de 30 de ani)

Infrastructura de învățământ

- La nivelul Regiunii Centru, ***infrastructura de învățământ este bine dezvoltată***, numărul total de unități preșcolare, școlare, liceale, postliceale, profesionale și de învățământ superior a fost de 1087 în anul 2011 (cele mai multe în județele Brașov, Mureș și Sibiu, iar cele mai puține în județele Covasna și Harghita)
- în anul școlar 2010/2011 nu funcționa nicio ***școala profesională*** comparativ cu anul anterior în care existau 3 școli profesionale, în județele Brașov, Mureș și Sibiu
- în anul școlar 2010/2011 comparativ cu cel anterior, ***numărul total de unități școlare a scăzut*** cu 53 la nivelul Regiunii Centru, desființându-se 23 de grădinițe pentru copii și

25 de școli primare și gimnaziale, ***majoritatea în mediul rural*** datorită scăderii numărul de copii

- ***Densitățile cele mai mari ale școlilor primare și gimnaziale*** se înregistrează în județele Alba și Mureș, acest fapt datorându-se numărului mare de localități rurale
- La nivel regional, în anul școlar 2011/2012 ***ponderea personalului calificat*** în total personal didactic atât ***în învățământul preșcolar*** cât și cel ***primar și gimnazial*** a fost de peste 97%, iar cel din ***învățământul liceal*** peste 99%
- La nivel de județ, peste media regională (18), cel mai mare ***număr de elevi ce revin unui cadru didactic*** sunt în Brașov (22) și Sibiu (19).
- La nivel regional, în anul școlar 2010/2011, ***cele mai mari ponderi ale populației școlare*** s-au înregistrat în învățământul primar și gimnazial (40,7%), urmate de cele din învățământul liceal (19,8%) și superior (17,9%).
- în anul școlar 2010/2011 s-a înregistrat o ***rată de descreștere a populației școlare*** față de anul școlar 2000/2001 de ***-9,5%*** la nivelul întregii regiuni
- În urma diversificării specializărilor, dar și a creșterii numărului de locuri la facultăți, fie în sistem subvenționat, fie în regim cu taxă, în anul școlar 2010/2011 comparativ cu cel în urmă cu 10 ani, ***numărul studenților a crescut cu peste jumătate*** (65,2%)
- La nivel regional, în anul școlar 2011/2012 ***rata netă de cuprindere în învățământ*** a fost de 64,8%, peste media regională fiind județele Sibiu (67,6%), Brașov (65,5%) și Mureș (65,2%), iar la polul opus județul Covasna (61,9%)
-

Infrastructura de cercetare

- ***Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare - inovare*** este unul dintre factorii care pot potența competitivitatea la nivelul Regiunii Centru
- La nivelul Regiunii Centru estre ***necesară întărirea legăturii dintre mediul economic și cel de afaceri***, aceasta atrăgând în viitor dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, a clusterelor industriale și a celor bazate pe cercetare, accelerând procesul de transfer tehnologic
- În 2011 la nivel regional erau 13 ***instituții de învățământ superior*** care însumau un număr de 78 ***facultăți*** și un ***personal didactic*** de 2699 de persoane
- ***Principalele universități*** din Regiunea Centru sunt: Universitatea Transilvania din Braşov (cea mai mare), Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, Universitatea ”1 Decembrie 1918” din Aba Iulia, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureş, Universitatea de Arte din Târgu Mureș, Universitatea „Babeş-Bolyai” – Extensia Universitară Sfântu Gheorghe, Universitatea ”Sapientia” – Extensiile Universitare Miercurea Ciuc și Târgu Mureș
- La nivel regional există ***un număr mare de centre și institute de cercetare*** care acoperă ***aproape toate domeniile de cercetare***

- În anul 2011, din ***numărul total de salariați din activitatea de cercetare - dezvoltare*** din Regiunea Centru, cea mai mare pondere a fost în județul Brașov (64,1%, 2257 de salariați), urmat de județele Sibiu (15,6%) și Mureș (10,6%), la polul opus cu ponderi de sub 2% fiind județele Harghita și Covasna
- La nivel regional, ***numărul cercetătorilor*** a crescut, fiind în 2011 față de 2005 cu peste 1000 de cercetători. În 2011 acesta a scăzut față de anul anterior cu 815 cercetători
- În 2011 Regiunea Centru s-a situat pe locul 4 privind ***numărul de cereri de brevete de invenție depuse de solicitanți români*** (106), după regiunile București-Ilfov (585), Nord - Est și Nord - Vest

Fondul de locuințe

- ***Fondul de locuinţe*** din Regiunea Centru a cunoscut o dezvoltare continuă în perioada 1991-2011, modestă între anii 1991 şi 2000 şi mai accentuată în ultimii 10 ani
- În anul 2011, fondul de locuințe la nivelul regiunii era de 991230 de locuințe, cu aproape 5000 locuințe mai mult fața de anul anterior
- Față de anul 2005, în anul 2011 fondul de locuințe la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o creștere de 3,2 %, cea mai mare creștere fiind în județul Sibiu (6,27%), iar cea mai mică creștere în județul Alba (1,7%)
- În 2011 la nivel regional, ***96,5% din locuințele erau proprietate majoritar privată***
- La regional, ***numărul de locuinţe terminate anual*** s-a redus după 1990, timp de 10 ani menținându-se între 2000 și 3000 de locuințe (cu excepția anului 1993, sub 1600 locuințe)
- În perioada de creștere economică, ***cele mai multe locuințe au fost finalizate în 2008***, în județul Sibiu (3040 locuințe), urmat de Brașov (1835 locuințe), iar cele mai putințe locuințe terminate au fost în județul Covasna (303 locuințe)

6. Mediul înconjurător

6.1. Calitatea factorilor de mediu

Calitatea aerului

Calitatea aerului este una dintre cele mai importante aspecte cu privire la calitatea factorilor de mediu, aceasta fiind în ultimii ani afectată de poluare. Pe termen scurt si mediu, efectele poluării aerului dăunează sănătății umane și aduc prejudicii ecosistemelor în special. Pe termen lung, poluarea aerului afectează mediul înconjurător prin: efectul gazelor de seră, distrugerea stratului de ozon, ploi acide, prezența micropoluanților și a particulelor în suspensie.

În vederea estimării gradului de poluare a atmosferei, la nivel județean se calculează emisiile de poluanți, determinându-se astfel calitatea aerului. La nivelul anului 2011, monitorizarea calității aerului în Regiunea Centru s-a realizat în cadrul sistemului de monitorizare continuă a calității aerului în 18 stații automate amplasate în cele mai importante zone ale regiunii. Suplimentar, la nivel regional se monitorizează calitatea aerului și prin analizarea zilnică manuală la concentrația de formaldehidă provenită de la SC Kronoșpan SA Sebeș din județul Alba,, județul Brașov (există o rețea manuală de monitorizare a concentrației de amoniac și pulberi sedimentabile), Târgu Mureș (pentru concentrațiile de amoniac), etc.

Principalele surse de emisii de substanțe poluante la nivelul Regiunii Centru:

- *Emisii de gaze cu efect acidifiant*. Oxizii de sulf și oxizii de azot fac parte din categoria de gaze cu efect acidifiant, fiind responsabili de formarea precipitațiilor acide care au un impact negativ asupra ecosistemelor terestre și acvatice. O altă sursă de poluare a aerului sunt emisiile de amoniac provenite în special din agricultura (ramura zootehnică).
- *Emisii de compuși organici volatili nemetanici*. Aceste emisii provin din arderi în industria energetică și industrii de transformare, din arderi neindustriale, din arderi în industria de prelucrare, din procese de producție, din extracția și distribuția combustibililor fosili, din utilizarea solvenților și altor produse, etc.
- *Emisii de metale grele.* Aceste emisii cuprind compuși metalici de plumb, zinc, mercur, cadmiu, cupru etc., poluarea atmosferei cu astfel de particule fiind deosebit de dăunătoare, datorită în primul rând acțiunii iritante și acumulării în organism, iar în al doilea rând datorită depunerii lor pe vegetație, sol și în apă.
- *Emisii de poluanți organici persistenți*. Acești poluanți reprezintă substanțe organice cu grad ridicat de toxicitate, sunt persistente, au capacitate mare de bioacumulare și au efecte toxice acute și cronice asupra sănătății umane și asupra mediului înconjurător

Pentru a contura o imagine cu privire la calitatea aerului la nivelul Regiunii Centru și a județelor componente s-a optat pentru o analiză succintă a celor mai relevanți indicatori:

- *Emisii anuale de dioxizi de sulf (SO_2)*. Acestea provin din arderi în industria energetică și industrii de transformare, din arderi neindustriale, din arderi în industria de prelucrare, din alte surse mobile și utilaje. Cantitatea acestor emisii a fost la nivelul Regiunii Centru de 1707,8 tone/an în 2011, de trei ori mai mică față de anul anterior, de 25 de ori mai mică față de acum 5 ani și de 40 de ori mai mică față de acum 8 ani (2003). La nivel de județ, cele mai mari cantități de emisii de SO_2 s-au înregistrat în 2011 în Brașov (1071 tone/an, peste jumătate din cele la nivel regional, adică 62,7%), urmat de Mureș (253,7 tone/an, 15% din cele la nivel regional), la polul opus fiind Covasna (1,3 tone/an, 0,07% din cele la nivel regional). În anul 2011, concentrațiile de dioxid de sulf s-au menținut sub valoarea limită admisa, inclusiv în zona vulnerabilă Copșa Mica ca urmare întreruperii parțiale a activității la SC SOMETRA SA, principalul agent generator de SO_2.

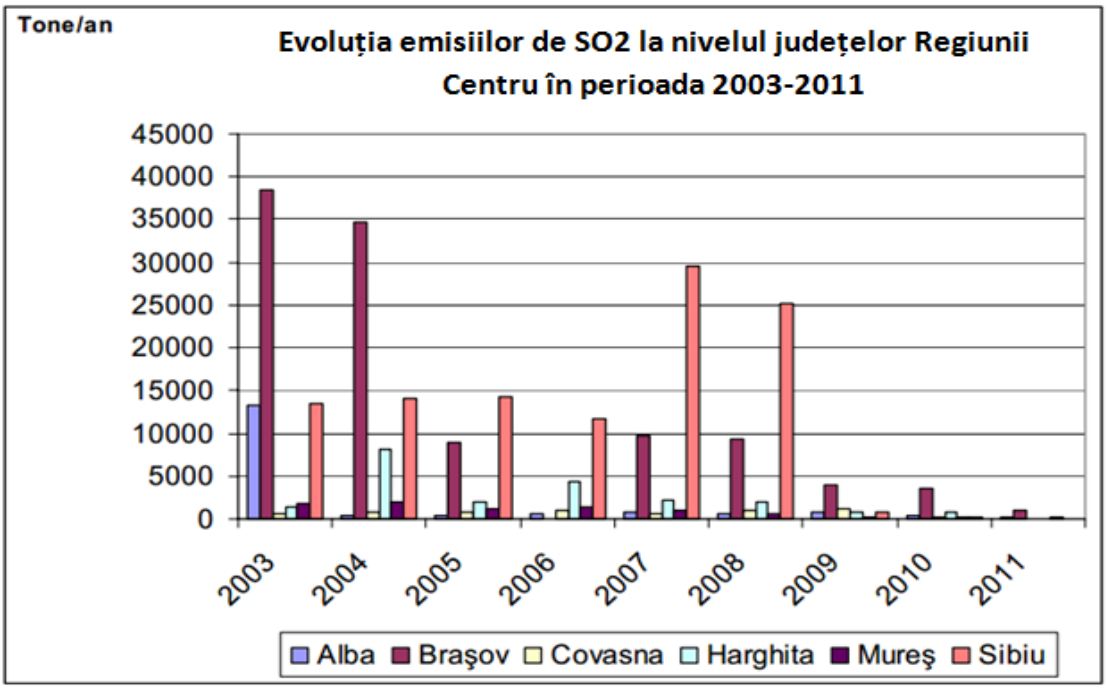

Fig. 6.1.1. Sursa: Agenția Națională pentru Protecția Mediului[59]

- *Emisii anuale de dioxid de azot (NO_2)*. În anul 2011, la nivelul Regiunii Centru concentrațiile de dioxid de azot nu au depășit cantitatea maximă admisă, acestea fiind mai crescute în județul Brașov datorita stabilității atmosferice care a împiedicat dispersia poluanților.
- *Emisii anuale de amoniac (NH_3)* Sursa principală de amoniac în atmosferă este agricultura, în special zootehnia, dar cantități relativ mici sunt generate și de instalațiile de ardere neindustrială, arderi în industria de prelucrare, trafic rutier, etc. a nivelul Regiunii Centru cantitatea de emisii de NH_3 a fost în 2011 de 17107,05 tone/an, cea mai mare cantitate fiind în județul Mureș, prin operatorul economic AZOMUREȘ SA Târgu Mureș (6445 tone/an, peste o treime din emisiile la nivel regional, adică 37,6%). La nivel regional s-a înregistrat o diminuare a cantității de emisii de NH_3, acestea fiind în 2011 jumătate din cele din anul anterior și de 2 ori mai mici față de cele din 2005.

[59] Raportul Anual privind Starea Mediului Regiunea 7 Centru 2011, http://apmsb.anpm.ro/upload/74579_Starea%20factorilor%20de%20mediu%202011-%20REG.7%20CENTRU-Rap.anual.pdf

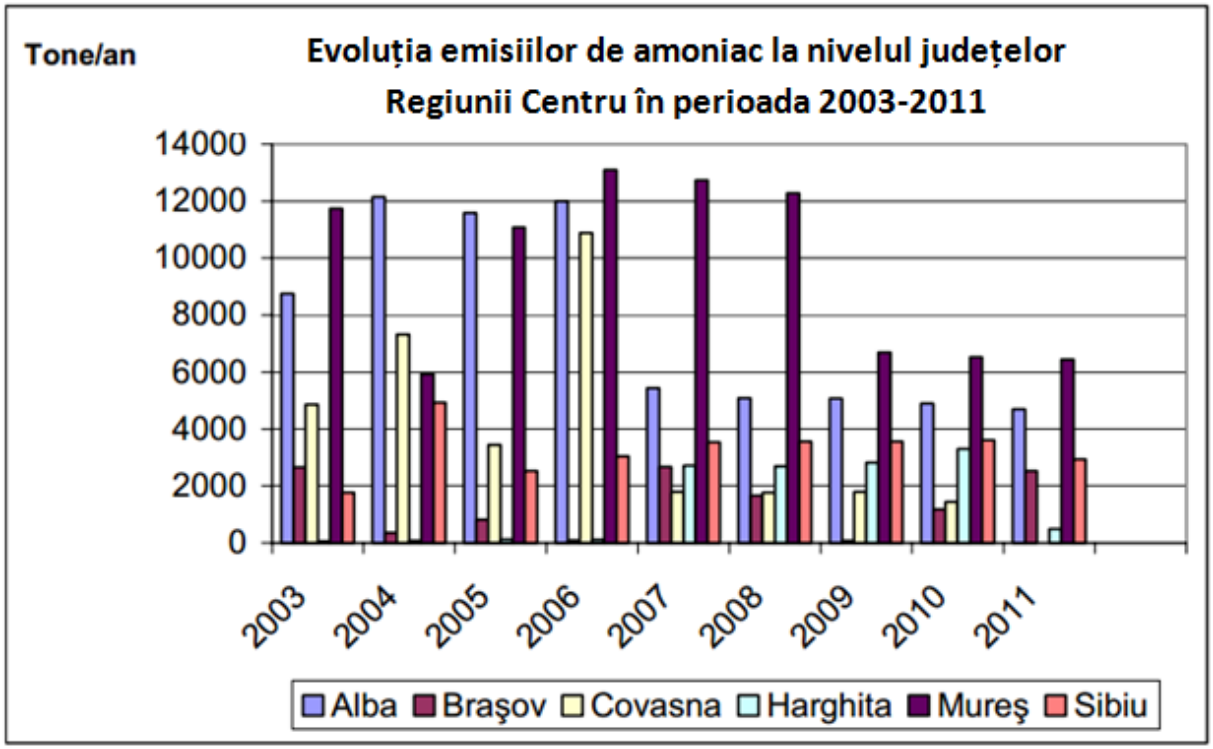

Fig. 6.1.2 Sursa: Agenția Națională pentru Protecția Mediului (idem sursa raportului pentru Fig. 6.1.1.)

- *Emisii de metale grele (plumb, mercur, cadmiu, arsen, nichel, etc.)* Principalele surse de poluare cu metale grele sunt procesele industriale, metalurgice în special și arderile incomplete ale combustibililor. În 2011, în Regiunea Centru cantitatea de mercur a fost de 83,65 kg/an (dintre care 64,3% în Brașov - 53,8 kg/an), de aproape 2 ori mai mică față de anul anterior și de 5 ori mai mică față de 2008. Diminuări foarte mari,de la an, la an privind cantitatea de metale grele s-a înregistrat și în cazul plumbului, cantitatea acestuia la nivel regional fiind în 2011 de 1,438 tone/an, de 8,5 ori mai mică față de anul anterior, de 41 de ori mai mică față de 2005 și de peste 100 de ori mai mică față de 2003. La nivel de județ cele mai mari cantități de plumb în atmosferă a fost în 2011 în județele Harghita și Sibiu. În general toate cantitățile de emisii de metale grele s-au menținut în 2011 sub valoarea limitei admise
- *Monoxidul de Carbon (CO)* La nivelul Regiunii Centru s-a constatat că principala sursă responsabilă pentru prezența CO în aerul ambiental este traficul rutier, cele mai ridicate valori fiind în județele cu trafic rutier intens (Brașov și Sibiu). La nivelul tuturor județelor, în anul 2011 cantitatea de emisii de monoxid de carbon a înregistrat valori sub limita admisă.

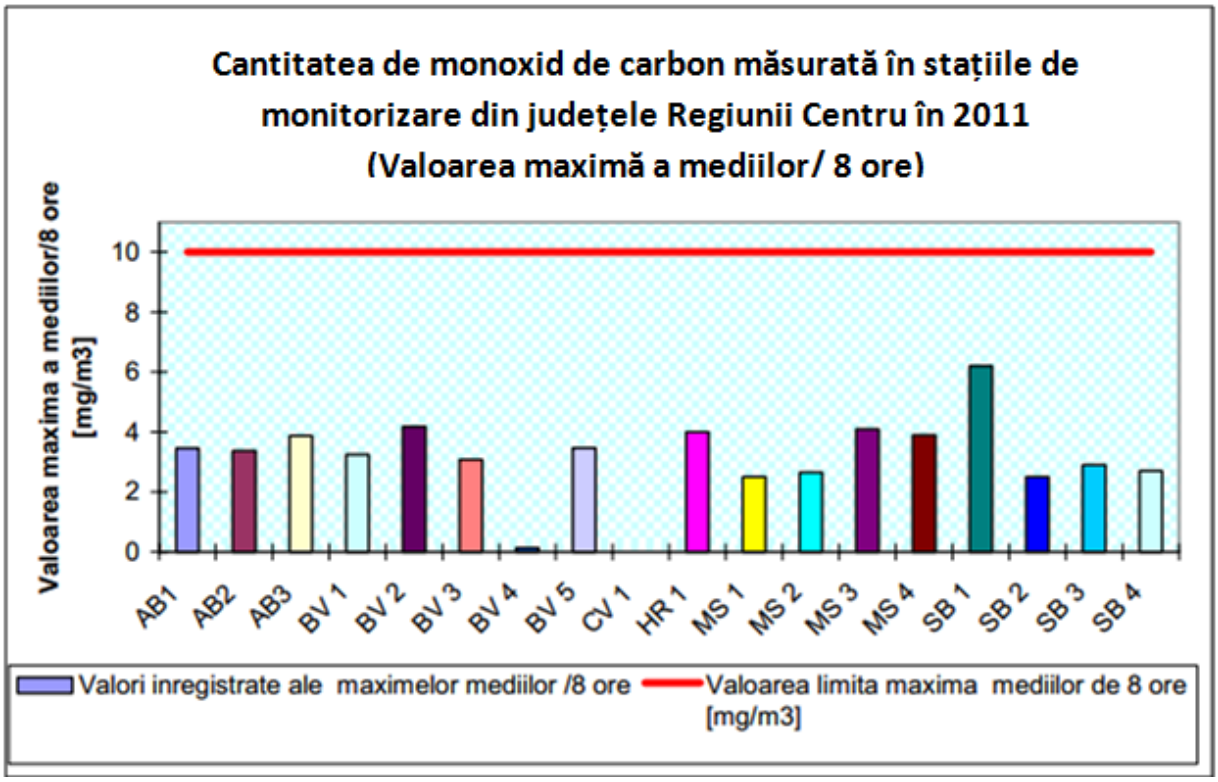

Fig. 6.1.3 Sursa: Agenția Națională pentru Protecția Mediului (idem sursa raportului pentru Fig. 6.1.1.)

- *Emisiile de pulberi în suspensie.* În anul 2011 în județele Regiunii Centru valorile cantităților acestor emisii se situau sub limitele admise

Cele mai importante emisii de substanțe poluante care au depășit în ultimii ani cantitatea maximă admisibilă sunt: formaldehidă (SC Kronoșpan SA, Sebeș, județul Alba) și amoniacul (SC AZOMUREȘ SA, Târgu Mureș, județul Mureș).

a.

b.

Fig. 6.1.4 Agenți economici generatori de emisii de substanțe poluante care depășesc valoarea limitei admise: a. SC Kronoșpan SA Sebeș, b. SC AZOMUREȘ SA Târgu Mureș

Un poluator foarte mare este SC SOMETRA SA din Copșa Mică, însă începând cu anul 2009 activitatea acestui operator economic a încetat parțial, impactul negativ al emisiilor de SO_2 și pulberi cu conținut de metale grele fiind semnificativ redus. Astfel, calitatea aerului ambiental în Copșa Mică s-a îmbunătățit considerabil.

În urmă cu câțiva ani un al poluator foarte mare a fost SC Ampelum SA Zlatna din județul Alba, care înainte de 2006 (închiderea uzinei) emana în atmosferă cantități de concentrații de dioxid de sulf deosebit de ridicate în comparație cu valorile limitei admise.

Presiunile asupra stării de calitate a aerului în Regiunea Centru au fost puse în evidență în urma inventarierii de către Agenția Regională de Protecție a Mediului Sibiu a instalațiilor industriale cu potențial considerabil de poluare, instalații care intră sun incidența Directivei Consiliului European 2008/1/CE privind prevenirea și controlul integrat al poluării. Aceste instalații provin din domeniul industriei chimice, fabricării sticlei, fabricării cărămizilor, instalații de ardere, creșterii intensive a animalelor, etc.
Diminuarea poluării aerului reprezintă o mare provocare a ultimilor decenii la nivel european, datorită agresivității asupra sănătății umane și a tuturor componentelor de mediu (natural sau antropic). Acumularea emisiilor de pulberi din diferite surse are cauze multiple, cum sunt: activitățile industriale, traficul rutier, lucrările de construcție, arderea combustibililor solizi (lemne, cărbune, etc.) pentru încălzirea locuințelor, activitățile agricole, etc.

Calitatea apei

Element indispensabil vieții, resursa de apă reprezintă bogăția vitală pentru dezvoltarea economică și socială a omenirii. Rețeaua hidrografică a Regiunii Centru este formată din trei bazine principale: Bazinul Hidrografic Olt, Bazinul Hidrografic Mureș și Bazinul Hidrografic Siret (doar pe teritoriul județului Harghita).

Tabel 6.1.1 Resursele de apă de suprafață și din subteran din bazinele hidrografice din Regiunea Centru în 2011

Județ	Bazin hidrografic	Resursa de suprafață (mii mc)		Resursa din subteran (mii mc)	
		Teoretică	Utilizată	Teoretică	Utilizată
Alba	Mureș	1.470.899	28.633,9	*	1.760,8
Brașov	Olt	135.308,73	110.461,02	25.754,892	18.640,136
Covasna	Olt	1.097.460	*	*	23.600
Harghita	Mureș, Olt, Siret	220.000 (doar Siret)	72.000 (doar Siret)	*	*
Mureș	Mureș	1.100.000	180.700	68.244	6.244
Sibiu	Olt, Mureș	4.943.268	4.085.126 (doar Olt)	2.270 (doar Olt)	2.138 (doar Olt)

* lipsă date statistice

Sursa Administrația Națională ”Apele Române”, Administrația Bazinală de Apă Mureș

Comparativ cu valorile resurselor de apă în anul anterior, în decursul anului 2011 cantitățile de apă sunt aproximativ la fel, neconstatându-se diferențe prea mari la cantitățile de resurse de apă teoretice și tehnic utilizabile.
În ceea ce privește cantitatea de apă prelevată la nivelul Regiunii Centru în anul 2011 aceasta a fost de 412.655,252 mii m^3, dintre care 91% din sursele de apă de suprafață și 9% din sursele de apă din subteran. La nivel de județ, în anul 2011 cele mai mari cantități de apă prelevată din totalul celei de la nivel regional au fost în Mureș (40,6%) și Sibiu (14,8%), la polul opus fiind județele Covasna (2,6%) și Alba (7,4%).

Prin Programul Operațional Sectorial Mediu, Axa prioritară 5 ”Implementarea infrastructurii adecvate de prevenire a riscurilor naturale în zonele cele mai expuse la risc”, Domeniul major de intervenție 5.1 ”Protecția împotriva inundațiilor” până la data de 1 mai 2012 au fost aprobate proiecte majore privind lucrări de regularizare a cursurilor de apă pentru reducerea riscului de inundații pe următoarele sectoare de râuri: Târnava Mare, sector Albești - Odorheiu Secuiesc (județul Harghita) și Cașin, sectorul Târgu Secuiesc - Valea Seacă (județul Covasna). [60]

Calitatea apei este direct influențată de factorii antropici și naturali. În funcție de natura și tipul resursei, Sistemul de Monitoring Integrat al Apelor din România (SMIAR) este reprezentat de 7 subsisteme: râuri, lacuri naturale și de acumulare, ape tranzitorii, ape costiere (nu este cazul Regiunii Centru), ape subterane, zone protejate și ape uzate. Monitorizarea calității apei implică monitorizarea tuturor elementelor incluse în subsistemele: ape de suprafață (râuri, lacuri), ape subterane și ape uzate.

În Regiunea Centru, Sistemele de Gospodărire a Apelor din fiecare județ, monitorizează starea corpurilor de apă din punct de vedere al stării ecologice și al stării chimice, în conformitate cu Directiva Cadru Apă. În anul 2011, la nivel regional, evoluția calității apelor a fost monitorizată ți înregistrată astfel: în județul Alba - 107 corpuri de apă și 2 lacuri, în județul Brașov - 70 corpuri de apă și 2 lacuri, în județul Covasna - 16 corpuri de apă, în județul Harghita - 117 de corpuri de apă și 4 lacuri, în județul Mureș - 130 corpuri de apă și 4 lacuri, iar în județul Sibiu - 100 corpuri de apă și 3 lacuri.
La nivelul Regiunii Centru corpurile de apă au, după lungimea lor, următoarea repartiție procentuală pe județe: 25% în Mureș, 24% în Alba, 19% în Harghita, 14% în Sibiu, 9% în Brașov și 9% în Covasna.

[60] Raportul Anual privind Starea Mediului în Regiunea 7 Centru 2010http://www.posmediu.ro/upload/pages/Situatia%20proiectelor%20majore%20si%20nemajore%20%20finantate%20in%20cadrul%20POS%20Mediu_Axele%20Prioritare%201-5_01_05_2012_sit.pdf

În urma monitorizării corpurilor de apă și a lacurilor din punct de vedere a stării ecologice, privind nitrații, fosfații, oxigenul dizolvat, materiile organice și amoniul, situația se prezintă astfel[61]:

- în *județul Alba*: 55,93% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 41,22% cu stare moderată și 2,85% cu stare slabă, lacurile cu stare ecologică moderată
- în *județul Brașov*: 43,28% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 44,77% cu stare moderată și 10,44 % cu stare slabă, lacurile cu stare ecologică slabă
- în *județul Harghita*: Bazinul hidrografic Mureș: 72% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 26% cu stare moderată și 1,33% cu stare slabă, Bazinul hidrografic Olt: 57,9% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 42,1% cu stare moderată, Bazinul hidrografic Siret: 33,3% corpuri de apă cu stare ecologică bună și 66,6% cu stare moderată, lacurile cu stare ecologică moderată
- în *județul Mureș*: 49,9% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 42,31% cu stare moderată și 7,76% cu stare slabă, lacurile cu stare ecologică moderată
- în *județul Sibiu*: 18,19% corpuri de apă cu stare ecologică bună, 63,63% cu stare moderată și 18,18% cu stare slabă, lacurile: 25% cu stare ecologică moderată și 75% cu stare moderată

Poluarea apelor de suprafață și subterane

La nivelul Regiunii Centru, sursele majore de poluare a apelor de suprafață aparțin următoarelor activități economice: industria extractivă. captare și prelucrare apă pentru alimentare (stații de epurare, ape uzate orășenești), prelucrări chimice, industrial de prelucrare a lemnului, industria metalurgică și construcții de mașini, etc.

La nivel județelor Regiunii Centru principalele surse de poluare sunt puse în evidență de: poluare cu nitrați (proveniți mai ales din agricultură), acidifierea apelor, poluarea cu compuși organici biodegradabili, poluarea cu suspensii, contaminarea cu agenți patogeni, poluarea cu metale grele, micropolaunți organici. Principalele surse de poluare provin din gospodăriile comunale, industria chimică, industria extractivă și industria metalurgică. De pildă, în județul Brașov cele mai poluate pârâuri sunt: Timiș (în aval de Brașov), Vulcănița (Codlea), Ghimbășel (în amonte de confluența Bârsa), Homorod (în aval de acumularea Hamaradia, confluența Olt).

Calitatea solului

Diversitatea condițiilor naturale și antropice determină o variabilitate ridicată a pretabilității solurilor pentru agricultură, din acest punct de vedere, terenurile agricole sunt grupate în 5 clase de calitate, fiind diferențiate după note medii de bonitare.

La nivelul Regiunii Centru în anul 2011 cea mai mare pondere au deținut-o solurile din terenurile agricole din clasa IV (41,2%), urmate de cele din clasa III (aproape o treime, 27,5%)

[61] Idem

și clasa V (un sfert, 24,2%), la polul opus fiind cele din clasa I (doar 0,7% %). Față de anul anterior, la nivelul Regiunii Centru în 2011 s-au înregistrat atât diminuări cât și extinderi ale suprafeței terenurilor agricole acoperite cu soluri în funcție de calitatea acestora: cu -12,8% pentru clasa I, cu 7,6% pentru clasa II, cu 5,7% pentru clasa III, cu -5,1% pentru clasa IV și cu -27,5% pentru clasa a V.

La nivel de județ, în anul 2011 județele cu cele mai mari și cele mai mici ponderi ale suprafețelor de teren din cea totală la nivelul Regiunii Centru în funcție de calitatea solurilor sunt: clasa I: 64,0% județul Mureș și 1,6% județul Sibiu; clasa II: 39,7% județul Mureș și 7,2% județul Sibiu; clasa III: 21,6 județul Mureș și 8,8% județul Sibiu; clasa IV: 20,5% județul Mureș și 8,7% județul Covasna și clasa V: 26,7% județul Harghita și 1,9% județul Covasna.

Tabel 6.1.2 Clasele de calitate ale solurilor în Regiunea Centru în 2011

	Clasa I (ha)	Clasa II (ha)	Clasa III (ha)	Clasa IV (ha)	Clasa V (ha)
Regiunea Centru	**13338**	**122825**	**526267**	**788559**	**462875**
Alba	1778	25494	77310	104718	114203
Brașov	1384	13684	100333	160519	19480
Covasna	1423	10652	96660	68605	8774
Harghita	2811	15403	92130	161411	123753
Mureș	8538	48804	113777	125941	113710
Sibiu	215	8788	46057	167365	82955

Sursa: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Sibiu

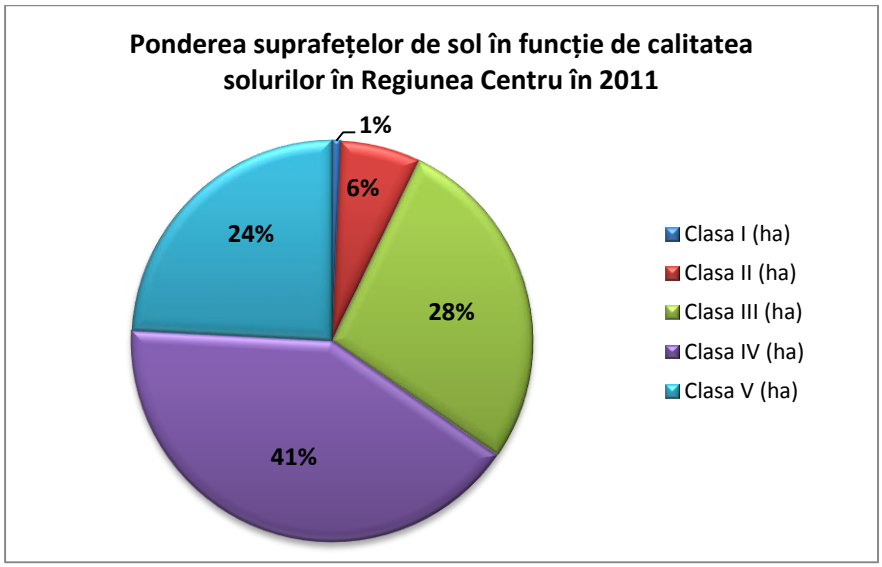

Fig. 6.1.5

La nivel regional principalele presiuni asupra calității solurilor sunt date de aplicarea îngrășămintelor și a produselor fitosanitare (pesticide).

Principalii factori de degradare a solurilor din Regiunea Centru sunt: eroziunea (pe suprafețe relativ mari), alunecările de teren, inundațiile, acidifierea, compactarea, excesul de umiditatea, gleizarea, pseudogleizarea, seceta periodică și sărăturarea (pe suprafețe foarte mici).

Cele mai critice zone sub aspectul deteriorării solurilor sunt: perimetrele vechi și actuale de exploatare a zăcămintelor miniere (iazuri de decantare și halde de steril) din județele Alba și Harghita, perimetrul de exploatare a hidrocarburilor din zona Ghelința din județul Covasna, perimetrul din zona activității și influenței operatorului SC SOMETRA SA Copșa Mică din județul Sibiu, etc.

La nivelul Regiunii Centru cele mai contaminate situri, în funcție de tipurile de activități sunt în următoarele localități:

- *activități din industria extractivă minieră*: Baia de Arieș, Roșia Montană, Zlatna, Ocna Mureș, Abrud, Sântimbru, Bălan
- *activități cu produse petroliere*: Sebeș, Zărnești, Ghelința, Miercurea Ciuc, Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni, Reghin, Sighișoara, Sângeorgiu de Pădure, Luduș, Târgu Mureș, Deda, Remetea, Sărmășel, Sibiu.
- *diferite activități industriale*: Alba Iulia, Aiud, Zlatna, Sebeș, Brașov, Tohan, Codlea, Zărnești, Făgăraș, Gheorgheni, Târnăveni, Sighișoara, Copșa Mică, Târgu Mureș, etc.
- *depozite industriale și municipale menajere*: Alba Iulia, Aiud, Abrud, Blaj, Baia de Arieș, Câmpeni, Cugir, Ocna Mureș, Sebeș Zlatna, Sântimbru, Predeal, Făgăraș, Codlea, Târgu Secuiesc, Covasna, Întorsura Buzăului, Sfântu Gheorghe, Baraolt, Miercurea Ciuc, Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni, Toplița, Cristuru Secuiesc, Bălan, Remetea, etc.
- *agricultură* (depozite pesticide și dejecții animaliere): Sântimbru (jud. Alba), Gheorgheni, Târgu Secuiesc, Dalnic, Ozun, etc.

Cele mai mari suprafețe contaminate sunt cele afectate de industria minieră (existența iazurilor de decantare, haldelor de steril, etc.) fiind prezente în județele Alba și Harghita, poluarea fiind dată de existența metalelor grele și a apelor acide. O pondere relativ mare de situri contaminate sunt cele afectate de activitățile de depozitare sau comercializare a produselor petroliere.

Un alt factor care are un impact negativ asupra solului, determinând deteriorarea acestuia este eroziunea. La nivelul Regiunii Centru principalele zone critice afectate de eroziune sunt localizate în: Cincu, Drăușeni, Perșani, Rotbav, Dealul Cărămizilor, Mediaș, Hula Baznei, Copșa Mică - Târnăvioara, Sardul Nirajului, etc.

6.2 Biodiversitate

Biodiversitatea, varietatea vieții pe Pământ, a înregistrat o diminuare constantă în ultimii an, trăgând un semnal de alarmă asupra calității vieții și a ecosistemelor. În urma efectelor negative generate diminuarea biodiversității, Uniunea Europeană se angajează ca până în anul 2020 să protejeze și să stopeze pierderea biodiversității. În ultimii 25 de ani Uniunea

europeană a construit o vastă rețea de 26.000 de arii protejate în toate țările membre care dețin 18% din suprafața terestră a Uniunii Europene.

Regiunea Centru dispune de un capital natural deosebit, pe teritoriul acesteia regăsindu-se 3 din cele 5 regiuni biogeografice ale României: bioregiunea alpină, continentală și mici insule cu vegetație stepică.

Din totalul siturilor Natura 2000 declarate în anul 2010, în România erau 381, dintre care 21 % sunt pe teritoriul Regiunii Centru (81 situri), având un grad de acoperire de 33 % (comparativ cu România, 18%). Din acestea, la nivelul Regiunii Centru 18 au fost arii de protecție specială avifaunistică, iar 63 sunt situri de importanță comunitară. Un an mai târziu, în 2011, la nivelul Regiunii Centru numărul siturilor Natura 2000 au crescut, ajugând la 114 dintre care 23 de arii de protecție specială avifaunistică și 91 de situri de importanță comunitară.

În Regiunea Centru au fost identificate 52 de habitate de interes comunitar și 269 de specii prioritare: vegetație halofită, habitate de ape dulci, pajiști și tufișuri, formațiuni ierboase naturale și semi-naturale de pajiște și turbării înalte, turbării joase și mlaștini joase. [62]

Pe teritoriul regiunii sunt 192 de arii naturale care beneficiază de un statut legal de protecție la nivel național: 3 parcuri naționale, 3 parcuri naturale, 156 rezervații naturale, 2 arii de protecție avifaunistică și 28 monumente ale naturii. Printre cele mai importante arii protejate se numără Parcul Naţional Piatra Craiului, Parcul Naţional Cheile Bicazului - Hăşmaş, Parcul Naţional Călimani şi Parcul Natural Apuseni.

Principalele cauze ale pierderii de biodiversitate din Regiunea Centru sunt:

- supraexploatarea speciilor și habitatelor
- schimbări în densitatea populațiilor
- pierderea de suprafețe de habitat natural
- pierderea suprafețelor din habitatul speciilor
- fragmentarea habitatelor
- proliferarea speciilor invazive
- deteriorarea ecosistemelor și poluarea

Fondul forestier

Potrivit datelor statistice oficiale ale Institutului Național de Statistică, la nivelul Regiunii Centru în anul 2011 suprafața pădurilor[63] era de 1240,4 mii hectare, fiind cu 0,36% mai mare față de anul anterior și cu 0,53% mai mare față de în urmă cu 5 ani (2007). O creștere nesemnificativă a suprafeței pădurilor s-a înregistrat și la nivelul României, aceasta fiind în

[62] Raportul Anual privind Starea Mediului în Regiunea 7 Centru 2010, pagina 143

[63] Suprafața pădurilor reprezintă terenurile cu o suprafață de cel puțin 0,25 ha acoperite cu arbori. Arborii trebuie să atingă o înălțime minimă de 5 m la maturitate în condiții normale de vegetație. (Definiția Institutului Național de Statistică)

anul 2011 de 6364,9 mii hectare, cu 0,18% mai mare față de anul anterior și cu 0,79% mai mare față de 2007.

Analizând evoluția suprafeței pădurilor în ultimii 5 ani s-a observat la nivelul județelor Regiunii Centru câteva disparități. Astfel, în 2011 față 2007 în unele județe s-au înregistrat extinderi a suprafeței pădurilor, cea mai mare fiind în județul Mureș cu +5,04% (de la206,3 mii ha în 2007 la 216,7 mii ha în 2011), urmat de județul Brașov cu +1,05% și județul Sibiu cu +0,52%, în celelalte județe înregistrându-se diminuări a suprafeței pădurilor, cea mai mare fiind în județul Harghita, cu -1,64% (de la 261,6 mii ha în 2007 la 257,3 mii ha în 2011), urmat de județele Covasna (cu -1,17%) și Alba (cu -0,30%).

Menționăm faptul că în anul 2011 față de anul anterior în toate județele Regiunii Centru s-au înregistrat creșteri nesemnificative a suprafeței pădurilor, de sub 0,3%, excepție făcând județul Covasna unde s-a înregistrat o rată de creștere de +1,81%.

Tabel 6.2.1 Suprafața pădurilor în județele Regiunii Centru în perioada 2007 - 2011

mii hectare

Țară/Regiune/Județ	2007	2008	2009	2010	2011
România	6314.9	6308.9	6334	6353.7	6364.9
Regiunea Centru	1233.8	1231.2	1235.4	1235.9	1240.4
Alba	202.9	203.1	201.9	201.7	202.3
Brașov	199.5	199.9	201.2	201.5	201.6
Covasna	170.5	160.1	166.3	165.5	168.5
Harghita	261.6	259	258	257.2	257.3
Mureș	206.3	221.4	216	216.3	216.7
Sibiu	193	187.7	192	193.7	194

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică[64]

[64] https://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo2&lang=ro&context=47

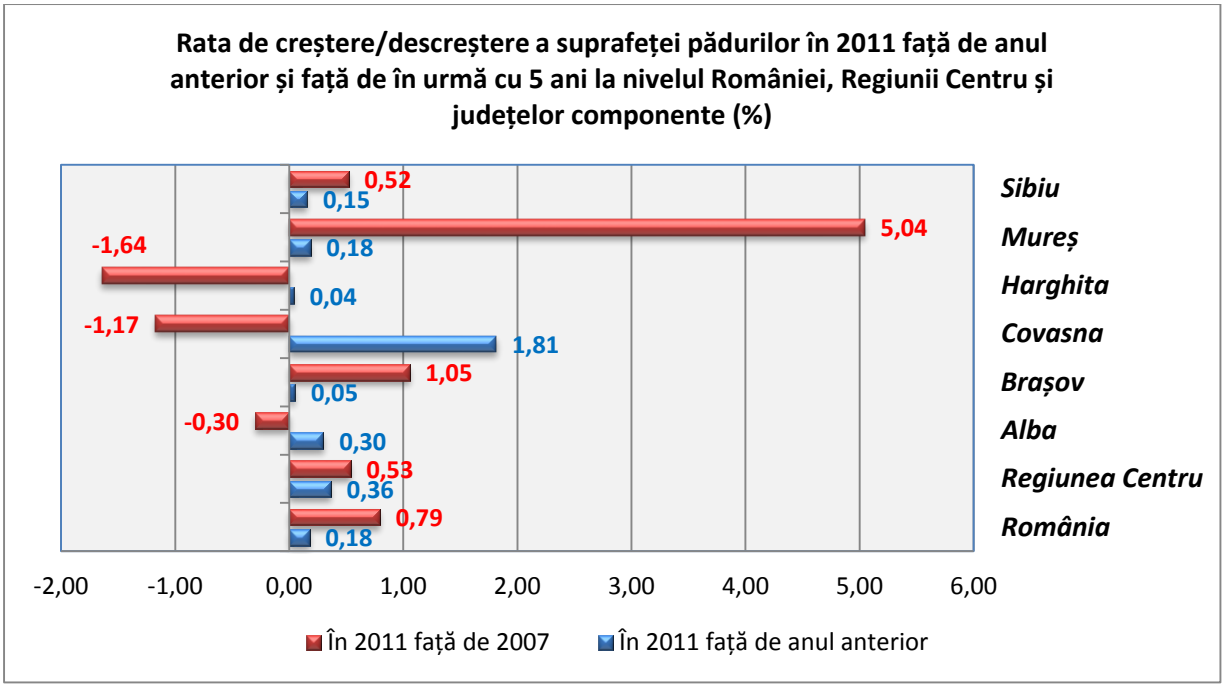

Fig. 6.2.1

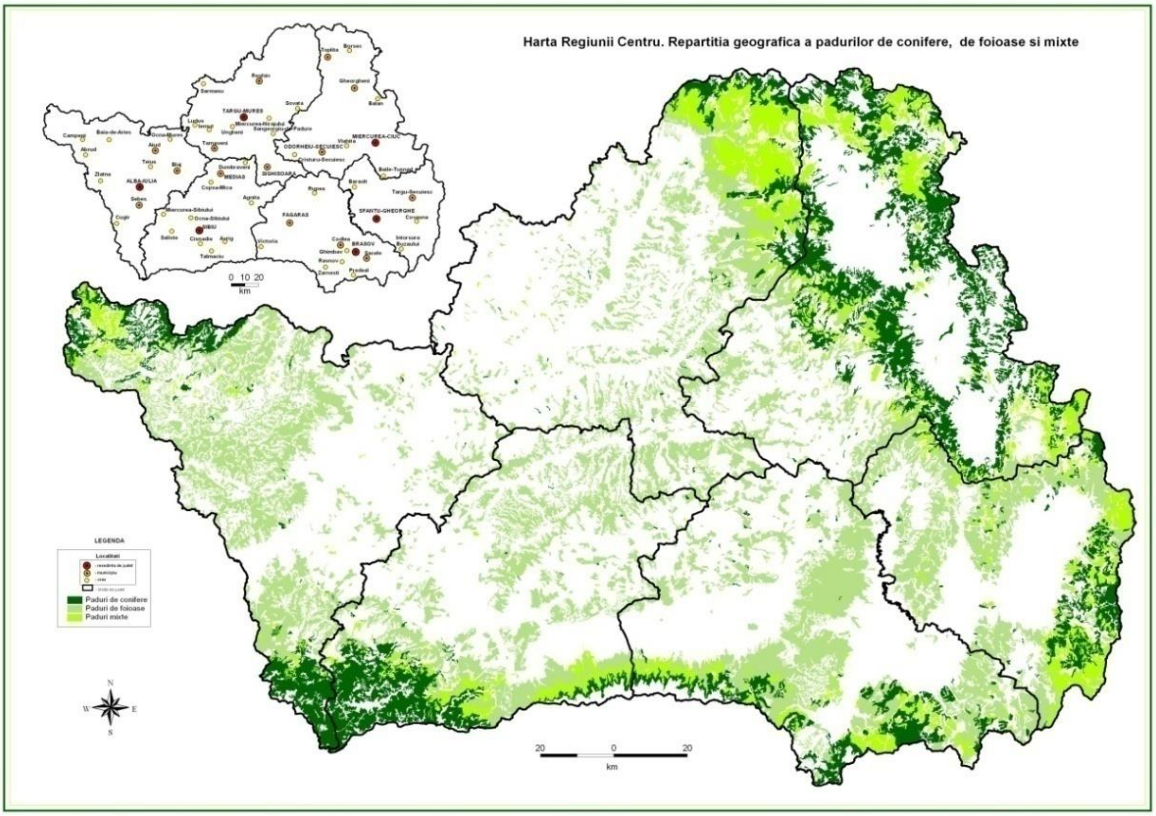

Fig. 6.2.2

Creșterea suprafeței ocupate de păduri, împădurirea terenurilor agricole afectate de diverse fenomene de degradare, reprezintă una din prioritățile politicile silvice din România. La nivelul Regiunii Centru sunt încurajate și sprijinite acțiunile de crearea de noi păduri. Este

important ca aceste noi suprafețe de păduri să ocupe ponderi semnificative. La nivelul Regiunii Centru fondul forestier este bogat, exploatabil în scop economic (datorită suprafețelor extinse de arbori cu lemn de esență tare), punându-se în același timp și accent pe protejarea biodiversității și pe acțiuni de împădurire sau reîmădurire (în special pentru efectele de protecție).

În Regiunea Centru suprafața totală cu regenerări forestire naturale și împăduriri a fost în anul 2011 de de 3834 hectare, cu 125,1 de hectare mai puține față de anul anterior. Din suprafața forestieră regenerată (regenerări naturale și împăduriri) în anul 2011 la nivelul Regiunii Centru, o treime a fost în județul Harghita (29,3%, adică 1125 ha), urmat de județele Brașov (18,9%, adică 725 ha) și Covasna (17,8%, adică 683 ha), la popul opus fiind județul Alba (4,5%, adică 174 ha).

La nivelul Regiunii Centru, în anul 2011, din totalul suprafeței cu păduri, ponderea suprafeței forestiere regenerate a fost de 0,31%, peste media regională fiind județele Harghita (0,44%), Covasna (0,41%) și Brașov (0,36%), la polul opus fiind județul Alba (0,09%).

Tabel 6.2.2 Suprafața forestieră regenerată și ponderea acesteia din total suprafață forestieră la nivelul județelor Regiunii Centru în perioada 2010 - 2011

Județ/Regiune	Pondere suprafeței cu regenerări naturale și împăduriri din totalul suprafeței cu păduri la nivel de județ		Suprafața cu regenerări naturale și împăduriri (ha)	
	2010	2011	2010	2011
Alba	0.19	0.09	378	174
Brașov	0.47	0.36	948	725
Covasna	0.28	0.41	471.1	683
Harghita	0.42	0.44	1088	1125
Mureș	0.24	0.30	526	655
Sibiu	0.28	0.24	548	472
Regiunea Centru	0.32	0.31	3959.1	3834

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Sibiu

6.3. Gestionarea deșeurilor

În linii mari, activitatea de gestionare a deșeurilor include următoarele: colectarea, transportul, valorificarea și eliminarea deșeurilor, monitorizarea post închidere a depozitelor de deșeuri. În ierarhia opțiunilor de gestionare a deșeurilor, inclusă atât în reglementările Uniunii Europene cât și în cele naționale, reutilizarea și reciclarea reprezintă priorități înaintea altor forme de valorificare și eliminare a deșeurilor.

La nivelul Regiunii Centru principalele categorii de deșeuri sunt: deșeuri municipale, deșeuri industriale, deșeuri generate din activități medicale, fluxuri de deșeuri (deșeuri de ambalaje, deșeuri de echipamente electrice și electronice, deșeuri de baterii și acumulatori, uleiuri uzate, nămoluri de la epurarea apelor uzate orășenești, etc.).

În prezent, pentru colectarea și transportul ***deșeurilor municipale***, în Regiunea Centru există un număr de 59 de operatori de salubrizare licențiați. La nivelul regiunii există următoarele tipuri de instalații de gestionare a deșeurilor: 14 stații de transfer a deșeurilor, 20 de stații de sortare a deșeurilor și 3 stații de compostare. Eliminarea deșeurilor municipale în Regiunea Centru se realizează pe cele 4 depozite ecologice existente în județele Brașov, Harghita, Mureș și Sibiu și pe cele 9 depozite neconforme din județele Alba, Brașov, Covasna și Harghita.

La nivelul Regiunii Centru, în anul 2011 cantitatea totală de deșeuri municipale a fost de 1.079.830 de tone/an, ponderile în funcție de tipul acestora fiind următoarele:

- 66,1% deșeuri menajere și deșeuri de ambalaje colectate în amestec și separat de la populație (714.609 tone/an)
- 20,9% deșeuri asimilabile celor menajere rezultate de la industrie, comerț și instituții (225.665 tone/an)
- 1,7% deșeuri din parcuri și grădini (18.377 tone/an)
- 1,5% deșeuri din piețe (15.852 tone/an)
- 9,8% deșeuri stradale (105.326 tone/an)

Impactul depozitării ***deșeurilor industriale*** asupra mediului este semnificativ, factorii de mediu agresați fiind solul, aerul și apele(atât cele de suprafață cât și cele subterane).

La nivelul județelor Regiunii Centru cele mai mari cantități de deșeuri industriale sunt:

- județul Alba: steril (SC Cuprumin SA Abrud), cenușă și zgură (SC Metalurgica Transilvania SA Aiud și SC Saturn SA), leșii (SC GHCL UPSOM SA Ocna Mureș), deșeuri lemnoase (SC Kronoșpan Sebeș SA și SC Holzindutrie Schweighofer SRL Sebeș), etc.
- județul Brașov: baterii și acumulatori uzați, ulei uzat, zgură și cenușă, etc.
- județul Covasna: deșeuri lemnoase, deșeuri textile, deșeuri feroase, hârtie, carton, etc.
- județul Harghita: nisip de turnătorie cu conținut de fenoli (SC Bucin SA Gheorgheni), nămol galvanic (SC Kelbor Impex SRL Gheorgheni, SC Matrița SA Odorheiu Secuiesc), deșeuri cu conținut de fenoli (SC Oțeluri Speciale SA Cristuru Secuiesc), steril, deșeuri lemnoase, etc.
- județul Mureș: reziduuri industriale chimice și deșeuri specifice (SC Gecsat SA târnăveni), deșeuri de calcar și deșeuri chimice (SC Azomureș SA Târgu Mureș), deșeuri specifice din industria gaziferă (SNGN Romgaz - Sucursala Târgu Mureș).
- județul Sibiu: deșeuri lemnoase și rumeguș, deșeuri feroase, deșeuri din materiale plastice, deșeuri textile, deșeuri neferoase

În *județul Alba* cea mai mare cantitate de deșeuri industriale sunt cele generate din industria minieră care dețin și suprafețele cele mai mari, ocupate de halde de steril și iazuri de

decantare. În județ rezultă și cantități mari de deșeuri lemnoase dar care se valorifică, fiind utilizat ca materie primă la obținerea plăcilor de tip MDF, PAL, etc. sau ardere în centrale termice.

La nivelul *județului Brașov*, deșeurile periculoase (ulei uzat, deșeuri de textile contaminate, plastic contaminat, șlamuri, reziduuri petroliere, etc.) au fost colectate de firme autorizate și valorificate prin co-incinerare la societatea SC Lafarge Ciment România SA Hoghiz.

La nivelul *județului Covasna* cea mai mare cantitate de deșeuri industriale a rezultat din prelucrarea lemnului (36.000 de tone de rumeguș și deșeuri din lemn în 2011, cu 4.000 de tone mai puțin față de anul anterior), întreaga cantitate fiind valorificată (conform datelor centralizate în 2011 de către ARMP Sibiu de la principalii operatori economici care desfășoară activități de prelucrarea lemnului).

Asemeni județului Covasna, în *județul Harghita* cea mai mare cantitate de deșeuri industriale sunt cele rezultate din prelucrarea lemnului, în 2011 colectându-se 89.035,9 tone de deșeuri lemnoase. Aceste deșeuri au fost valorificate prin instalațiile existente în județ: 50 uscătoare de cherestea, 15 instalații de brichetare și 2 centrale termice (câte 6 MW) care utilizează zilnic aproximativ 40 de tone deșeuri din lemn. În afară de deșeurile lemnoase, cantități mari de deșeuri la nivel de județ au fost rezultate din prelucrări industriale (nisip de turnătorie cu conținut de fenoli, deșeuri cu conținut de fenoli, nămol galvanic, etc.). Deșeurile industriale (solide și lichide) se află în haldele sau iazuri din apropierea locului unde au fost generate, acestea fiind stabile și neprezentând pericol nici pentru mediul natural și nici pentru cel de locuit, iar procesul de reecologizare este în curs de realizare (zona Bălan)

În *județul Mureș* cea mai mare cantitate de deșeuri industriale sunt cele provenite din industria chimică și industria gaziferă, existând depozite de deșeuri pe o suprafață de 62 de hectare. Principalii operatori economici generatori de deșeuri industriale sunt SC AZOMUREȘ SA Târgu Mureș, SC BICAPA SA Târnăveni (pe platforma societății fiind 3 batale cu deșeuri periculoase) si SNGN ROMGAZ Sucursala Târgu Mureș

În *județul Sibiu* activitățile industriale sunt foarte diversificate fiind reprezentate prin industrial textilă și încălțăminte, industria alimentară, construcții metalice și produse din metal, industria de exploatare și prelucrare a lemnului, zootehnie. În urma proceselor de producție specifice, cele mai periculoase deșeuri sunt: uleiuri și emulsii uzate de la mașini-unelte, zgură, cenușă, baterii și acumulatori uzați deșeuri de lacuri și vopsele, etc.

În ceea ce privesc ***deșeurile generate din activități medicale***, la nivelul Regiunii Centru există 6 sterilizatoare de deșeuri medicale, eliminând astfel posibilitățile de contaminare a mediului și a sănătății umane. Din cantitatea totală de deșeuri generate de unități sanitare, 75-90% sunt deșeuri nepericuloase, asimilabile cu cele menajere și numai 10-25% sunt deșeuri periculoase.

La nivelul anului 2011, în Regiunea Centru s-a generat și eliminat din activități medicale o cantitate de 1089,53 tone de deșeuri periculoase, cele mai mari cantități fiind în județele Mureș (503,08 tone) și Brașov (157,3 tone), iar cele mai mici în județele alba (62,75 tone) și Covasna (71,93 tone).

- ***Colectarea selectivă și reciclarea deșeurilor***

La nivelul județelor regiunii Centru, până în prezent sistemul de colectare selectivă a deșeurilor se realizează în următoarele localități:

- județul Alba: Alba Iulia, Aiud, Abrud, Câmpeni, Zlatna, Cugir, Blaj, Teiuș, Ocna Mureș și Sebeș
- județul Brașov: Brașov, Făgăraș, Codlea, Săcele, Rupea, Râșnov, Zărnești, Prejmer, Hărman, Ghimbav, Predeal, Sânpetru, Teliu și Tărlungeni
- județul Covasna: Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc, Baraolt, Estelnic, Cernat, Bățani, Brăduț, Covasna și Întorsura Buzăului
- județul Harghita: Miercurea Ciuc, Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni, Băile Tușnad, Vlăhița și Bălan
- județul Mureș: Târgu Mureș, Sighișoara, Târnăveni, Sovata, Reghin, Acățari și Luduș
- județul Sibiu: Sibiu, Mediaș, Dumbrăveni, Hoghilag, Blăjel, Bazna, Laslea, Copșa Mică, Dârlos, Brăteiu, Ațel, Alma, Târnava, Axente Sever, Valea Viilor, Șeica Mică, Ocna Sibiului, Șura Mare, Loamneș, Șura Mică și Roșia.

- ***Fluxuri de deșeuri la nivelul Regiunii Centru***

- *Gestionarea ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje* cuprinde următoarele materiale: sticlă, plastic, hârtie/carton, metal, lemn și altele. La nivelul Regiunii Centru cantitatea totală de deșeuri de ambalaje valorificate a fost de 117.303,8 tone dintre care 78% au fost reciclate (91.576,57 tone). Față de anul anterior, cantitatea de deșeuri de ambalaje reciclate a crescut la nivel regional cu 16,3%
- *Gestionarea deșeurilor de echipamente electrice și electronice (DEEE).* La nivelul Regiunii Centru, în anul 2011 erau 62 de operatori economici care colectau deșeuri de echipamente electrice și electronice, dintre care cei mai mulți în județele Sibiu (19) și Brașov (15), iar cei mai puțini în județele Covasna (4) și Harghita (5). De asemenea, la nivel regional erau și 10 operatori economici care tratau aceste tipuri de deșeuri (cei mai mulți în județele Brașov și Harghita, câte 3). În anul 2011, la nivel regional cantitatea totală de DEEE colectată a fost de 1632,88 tone, dintre peste jumătate județul Mureș (64,9%), urmat la mare distanță de Harghita (11,8%), la polul opus fiind județele Alba și Covasna (cu câte 4,4%)
- *Gestionarea deșeurilor de baterii și acumulatori*. În anul 2011, la nivel regional a fost colectată o cantitate de 18.763,66 de tone de acumulatori auto, dintre care cele mai multe tone în județul Brașov (1744,90 tone), iar cele mai puține în județul Covasna (47,9%). La nivelul Regiunii Centru există două unități de tratare prin recuperarea plumbului: SC ROMBAT SA Bistrița cu punct de lucru REBAT Copșa Mică (în 2011 a tratat 1771,53 tone de baterii și acumulatori auto uzați) și SC ROLECO RECYCLING SA Făgăraș (în 2011 a tratat 347,3 tone de baterii și acumulatori auto uzați)

- *Gestionarea uleiurilor uzate.* În 2011 cele mai mari cantități de ulei uzat colectat a fost în județele Brașov (377,03 tone, dintre care 341,66 tone valorificat), Sibiu (239,51 tone, dintre care 241,89 tone valorificat) și Mureș (216,77 tone, dintre care 209,36 tone valorificat), la polul opus fiind județul Harghita (8,50 tone).

Prin Programul Operațional Sectorial Mediu, Axa prioritară 2 ”Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor și reabilitarea siturilor istorice contaminate”, Domeniul major de intervenție 2.1 ”Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor și extinderea infrastructurii de management al deșeurilor”, până la data de 1 mai 2012 au fost aprobate proiecte majore privind sistemul de management integrat al deșeurilor în județele din Regiunea Centru, cu excepția județului Brașov în care datorită unei nelămuriri cu privire la construirea unui incinerator la Tărlungeni nu a fost depus spre finanțare proiectul.

În ceea ce privește sistemul de management atât al poluării (aerului, apei, solului) și deșeurilor cât și al biodiversității, la nivelul Regiunii Centru sunt încurajate și susținute proiectele care vizează o protecție și o conservare cât mai bună a mediului înconjurător. Există o preocupare atât în rândul autorităților publice cât și în rândul populației și agenților economici pentru protecția și conservarea mediului înconjurător. Însă, este nevoie de mai multe campanii de promovare a unui mediu curat (cu accent în special pe reciclare) , de mai multe inițiative și acțiuni care să asigure o mai bună calitate și durabilitate a mediului înconjurător. În plus, cu toate că există la nivelul Regiunii Centru mulți operatori economici deschiși normele europene de folosirea a echipamentelor speciale de reducere a poluării (de pildă filtre de absorbție a poluanților evacuați în atmosferă) nu dispun de suficiente resurse financiare în adoptarea celor mai bune și eficiente soluții împotrivita poluării. Aceste concluzii au fost formulate în urma discuțiilor din cadrul întâlnirilor organizate cu rețeaua partenerială.

SUMAR

- Referitor la calitatea factorilor de mediu, ***calitatea aerului a fost cea mai afectată de poluare*** în ultimii ani
- ***Principalele surse de emisii de substanțe poluante*** la nivelul Regiunii Centru: emisii de gaze cu efect acidifiant, emisii de compuși organici volatili nemetanici, emisii de metale grele, emisii de poluanți organici persistenți
- Majoritatea cantităților de poluanți emanați în atmosferă sunt sub limitele maxime admise
- ***Cele mai importante emisii de substanțe poluante care au depășit în ultimii ani cantitatea maximă admisibilă*** sunt: formaldehidă (SC Kronoșpan SA, Sebeș, județul Alba) și amoniacul (SC AZOMUREȘ SA, Târgu Mureș, județul Mureș)
- La nivel de județ, ***ponderea corpurilor de apă cu stare ecologică bună*** este următoarea: județul Alba: 55,93%, județul Brașov: 43,28%, județul Harghita: 54,4%, județul Mureș: 49,9%, județul Sibiu: 18,19%

- ***Cele mai critice zone sub aspectul deteriorării solurilor sunt***: perimetrele vechi și actuale de exploatare a zăcămintelor miniere (iazuri de decantare și halde de steril) din județele Alba și Harghita, perimetrul de exploatare a hidrocarburilor din zona Ghelința din județul Covasna, perimetrul din zona activității și influenței operatorului SC SOMETRA SA Copșa Mică din județul Sibiu, etc.
- ***Regiunea Centru dispune de un capital natural deosebit***, pe teritoriul acesteia regăsindu-se 3 din cele 5 regiuni biogeografice ale României
- Pe teritoriul regiunii sunt ***192 de arii naturale care beneficiază de un statut legal de protecție la nivel național***: 3 parcuri naționale, 3 parcuri naturale, 156 rezervații naturale, 2 arii de protecție avifaunistică și 28 monumente ale naturii.
- Printre ***cele mai importante arii protejate*** se numără Parcul Naţional Piatra Craiului, Parcul Naţional Cheile Bicazului - Hăşmaş, Parcul Naţional Călimani şi Parcul Natural Apuseni.
- La nivel regional în 2011, ***suprafața pădurilor*** a fost de 1240,4 mii hectare, fiind cu 0,36% mai mare față de anul anterior și cu 0,53% mai mare față de în urmă cu 5 ani (există două județe în care suprafața pădurilor s-a diminuat: Harghita și Covasna)
- La nivel regional în 2011, ***suprafața totală cu regenerări forestiere naturale și împăduriri*** a fost de 3834 hectare, cu 125,1 de hectare mai puține față de anul anterior
- Referitor la ***sistemul de management atât al poluării*** (aerului, apei, solului) ***și deșeurilor cât și al biodiversității***, la nivelul Regiunii Centru sunt încurajate și susținute proiectele care vizează o protecție și o conservare cât mai bună a mediului înconjurător
- Deși există o preocupare atât în rândul autorităților publice cât și în rândul populației și agenților economici ***pentru protecția și conservarea mediului înconjurător*** acest lucru nu este suficient, fiind ***nevoie de mult mai multe acțiuni, măsuri și proiecte*** în acest sens

7. Economia regională

7.1. Evoluția economică a Regiunii Centru în perioada 1990-2011

7.1.1.Etapele și factorii evoluției economice a Regiunii Centru

În perioada 1990-2000 Regiunea Centru a traversat o perioadă dificilă, de declin economic, marcată de un începutul greoi al transferului de proprietate și al restructurării activităților economice ineficiente, pierderea piețelor tradiționale de desfacere din Europa de Est, pe fondul deteriorării principalelor echilibre macroeconomice și a inflației galopante. Procesul de restructurare economică a fost însoţit de o restrângere semnificativă sau de închidere a capacităţilor existente de producţie, mineritul, chimia şi metalurgia neferoasă fiind cele mai afectate ramuri economice.

Începând cu anii 2000-2001 climatul economic s-a ameliorat, economia și-a reluat creșterea, iar anii 2006-2008 au adus consolidarea creșterii economice. Un rol important în dezvoltarea economică l-au avut **investițiile străine**, Regiunea Centru reușind să atragă într-un singur an, 2007, investiții străine directe (I.S.D.) în valoare de 982 milioane euro. Volumul investițiilor străine în Regiunea Centru s-a redus semnificativ începând cu anul 2009, iar la finele anului 2011, soldul investițiilor străine directe a urcat, conform datelor Băncii Naționale a României, la 4,625 miliarde euro (7,8% din totalul ISD din România), Regiunea Centru plasându-se pe poziția a doua, după Regiunea București-Ilfov în ce privește totalul investițiilor străine. Dacă se iau în calcul doar investițiile greenfield, ponderea Regiunii Centru în totalul investițiilor străine din România s-a ridicat la 11,6% în anul 2012 (3,241 miliarde euro) (*vezi graficul nr.7.1)* Activitățile industriale spre care s-au îndreptat cele mai importante investiții sunt industria de prelucrare a lemnului, industria alimentară, industria materialelor de construcții, construcțiile de mașini.

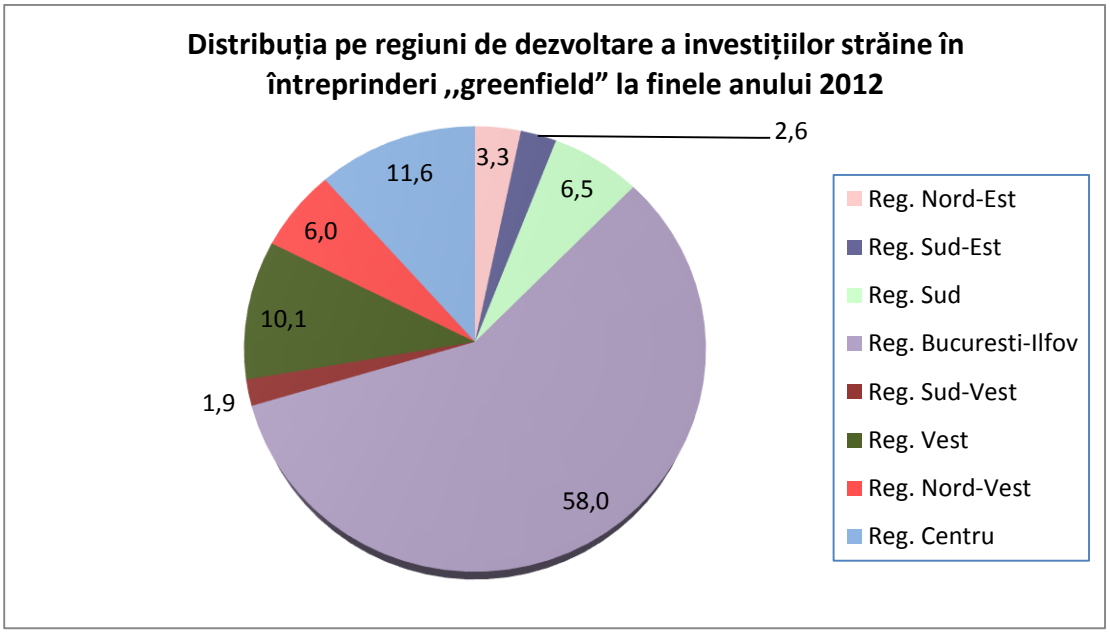

Fig.7.1

Criza economică și financiară ce a debutat în a doua jumătate a anului 2008 a avut un impact negativ semnificativ asupra economiei regionale atât în ce privește nivelul produsului intern brut, care s-a redus în 2009 cu peste 4 puncte procentuale față de anul anterior (*vezi graficul nr. 7.2)*, scăderea continuând și în 2010 cât și în ce privește nivelul ocupării (numărul salariaților a scăzut în perioada 2008-2011 cu 13,6%). Volumul investițiilor atât străine cât și autohtone s-au redus, iar unele companii străine s-au retras sau și-au redus prezența în Regiunea Centru (Kraft Foods, Colgate Palmolive).

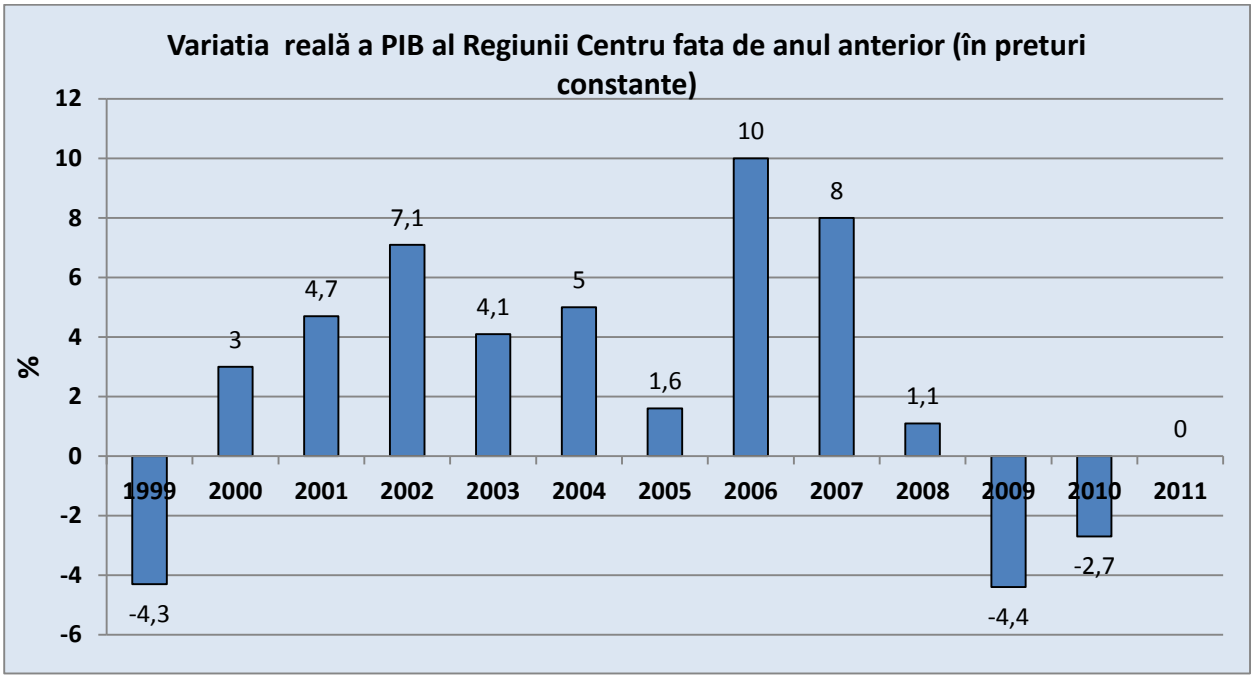

Sursa: Calcule bazate pe datele oficiale publicate de I.N.S.

Fig. 7.2

Tab. 7.1. Evoluția anuală a investițiilor străine directe și a produsului intern brut la nivelul Regiunii Centru

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fluxul investițiilor străine (mil.euro)	949	982	605	-443	206	306
Variația anuală a P.I.B. (%)	10,0	8,0	1,1	-4,4	-2,7	0,0

Sursa: Calcule bazate pe datele oficiale publicate de I.N.S.

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, România a beneficiat de finanțări nerambursabile din Fondurile Structurale și de Coeziune (FSC) și din Fondurile complementare ale Uniunii (FEADR și FEP). Finanțările europene se realizează prin intermediul Programelor Operaționale Sectoriale și a Programului Operațional Regional – pentru FSC și pe baza Programului Național pentru Dezvoltare Rurală pentru alocările din FEADR și FEP și complementar se alocă finanțări de la bugetul național. În primii 6 ani ai

perioadei 2007-2013 s-au **înregistrat întârzieri mari în derularea programelor cu finanțare europeană**, rata de absorbție a fondurilor europene pentru toate cele 7 programe operaționale ajungând la numai 19,1% în iulie 2013. În cazul Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice – program dedicat creșterii productivității întreprinderilor, dezvoltării antreprenoriatului, dezvoltării infrastructurii CDI și îmbunătățirii eficienței energetice – rata absorbției a fost chiar mai redusă (14,45%), această întârziere având consecințe asupra nivelului investițiilor și afectând implicit creșterea economică la nivel național și regional.

O altă evoluție semnificativă în ultimii ani este **continuarea tendinței de polarizare economică la nivel regional.** Majoritatea activităților economice și îndeosebi cele cu o valoare adăugată brută ridicată se concentrează în orașele mari și în jurul acestora, în timp ce multe localități urbane mici (îndeosebi foste localități miniere sau orașe monoindustriale) și numeroase localități rurale au o situație economică foarte precară și în curs de deteriorare rapidă. Gradul de coeziune teritorială se menține scăzut, această situație regăsindu-se și la nivelul întregii țări.

Un proces economic recent este apariția **clusterelor economice**. În viziunea multor experți economici și oameni de afaceri, bazată și pe experiența altor economii europene, clusterele pot impulsiona dezvoltarea economică și pot aduce o valoare adăugată mai mare. Până în prezent, în Regiunea Centru s-au format clustere în domeniile prelucrării lemnului, al biomasei, al electrotehnicii, al industriei alimentare, iar procesul de clusterizare este de așteptat să ia amploare.

Cercetarea autohtonă joacă încă un rol redus în dezvoltarea economică, transferul rezultatelor și aplicarea lor în economie făcându-se încet și cu dificultate. Restabilirea unei legături puternice între cercetare și economie și creșterea inovării reprezintă un mijloc ce asigură o dezvoltare durabilă a economiei Regiunii Centru, câteva inițiative recente arătând că se dorește promovarea unui astfel de model de dezvoltare (Institutul de Cercetare Dezvoltare Inovare din cadrul Universității Transilvania din Brașov PRO-DD ș.a).

Considerată altă dată un atu al Regiunii Centru**, forța de muncă** nu se ridică întotdeauna la nivelul de pregătire necesar pentru o economie competitivă și în ultimul timp în multe domenii economice și în diferite zone ale Regiunii Centru începe să se facă simțită lipsa forței de muncă bine cu o înaltă calificare.

Motor al dezvoltării economice regionale, **întreprinderile mici și mijlocii** au înregistrat o dezvoltare susținută începând cu anul 1990, ajungând să reprezinte în anul 2011 aproximativ 73% din efectivul de personal și 63% din cifra de afaceri realizată de întreprinderile locale din industrie, construcții și servicii,cu excepția celor din sectorul bancar și de asigurări[65].

[65] Cf. Anuarul Statistic al României 2012, cap. 15 Activitatea întreprinderii

Sectorul economic reprezentat de întreprinderile mici și mijlocii, care timp de mulți ani a fost un generator de creștere economică și locuri de muncă a suferit după 2008 o contracție sensibilă. În condițiile în care IMM-urile dispun, în general, de resurse financiare limitate și un spațiu redus de manevră economică, vulnerabilitatea acestora este mare, iar în cazul unei crize economice gradul în care sunt afectate crește semnificativ (*vezi Secțiunea 7.3 Demografie economică, tab. 7.11)*.

Una din nevoile majore ale IMM-urile din regiune este creșterea gradului de modernizare și extinderea inovării. Deși există un interes real din partea întreprinderilor mici și mijlocii pentru inovarea și modernizarea proceselor de producție precum și a produselor și serviciilor oferite, capacitățile financiare și organizatorice ale acestor companii nu sunt suficiente pentru a le asigura un accesul dorit la cele mai performante tehnologii.

Un punct slab al IMM-urilor din Regiunea Centru este gradul redus al participării companiilor autohtone în diversele rețele de cooperare economică la nivel european. Comparativ cu alte regiuni europene, se remarcă, de asemenea nivelul scăzut de atragere a fondurilor structurale europene sau a altor fonduri europene destinate întreprinderilor.

7.1.2. Dinamica și structura exporturilor Regiunii Centru

Exporturile au avut o evoluție puternic ascendentă în ultimii 10 ani, valoarea acestora ajungând la aproape 5,8 miliarde euro în anul 2011, de 4,2 ori mai mare față de volumul exporturilor din Regiunea Centru în anul 2001. Ele au susținut în mod direct creșterea economică, această legătură observându-se cu ușurință în cazul județelor Sibiu, Brașov și Alba în care s-au înregistrat concomitent ritmuri mari de creștere a exporturilor și de creștere a P.I.B. Principalele produse exportate fac parte din grupele de mărfuri: ,,Mașini, aparate și echipamente electrice", ,,Materii textile și articole din acestea", ,,Mijloace de transport", ,,Produse din lemn", ,,Produse ale industriei chimice", ,,Mobilă și alte produse diverse".

Tabel 7.2. Principalele grupe de mărfuri, după ponderea deținută în exportul județelor în anul 2011

	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
Produse ale industriei chimice și ale industriilor conexe					xx	
Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea						
Produse de lemn, plută și împletituri din nuiele	xx			x		
Materii textile si articole din acestea			xxx	xx	x	x
Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare						
Metale comune și articole din acestea		x				
Mașini, aparate si echipamente electrice	x	xx	x		x	xx
Mijloace de transport		xx				
Mărfuri și produse diverse (incl. mobilă)				x		

x – între 10 si 25%

xx – între 25 si 50%

xxx – peste 50%

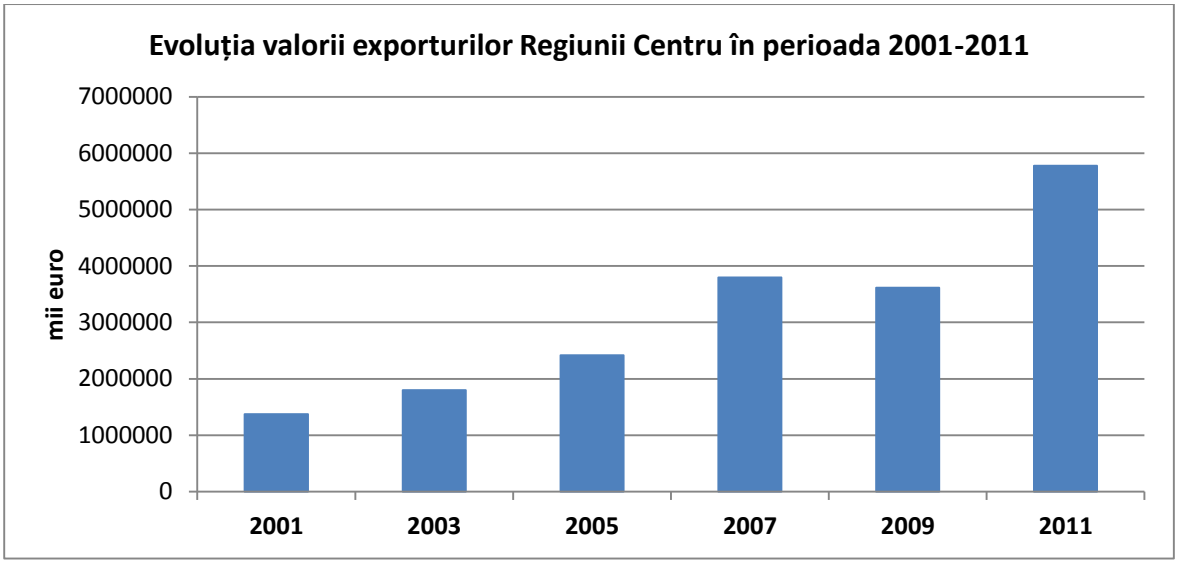

Fig. 7.3

7.1.3. Evoluția productivității muncii

Primul factor de creştere a PIB/ locuitor este productivitatea muncii, factor intensiv prin excelenţă. În anul 2010 productivitatea muncii la nivel regional a fost de 27539 euro PCS[66]/ persoană ocupată/ an, valoare apropiată de cea înregistrată la nivel naţional. Comparativ cu nivelul mediu din Uniunea Europeană, productivitatea muncii din Regiunea Centru atingea, în 2010, aproape 46% din acesta. Productivitatea muncii, calculată în euro PCS, s-a mărit între 1999 şi 2010 cu 105,6% , cea mai mare creştere anuală înregistrându-se în 2006 (+14,8%).

Tab. 7.3. Productivitatea muncii în regiunile de dezvoltare din România

-euro PCS/ pers. ocupată -

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Romania	13418	13319	14024	15685	16992	19455	20347	23171	25597	28810	28310	29208
Nord-Est	10281	9753	10536	12451	13532	15219	15549	17560	19810	21549	21358	21559
Sud-Est	12752	12258	12712	15162	16032	18929	18878	21166	22508	24969	24809	26488
Sud	11235	11192	11634	13319	14485	17207	18273	21277	23261	26398	26755	26765
Sud-Vest	11361	10805	11492	12368	14375	16565	16463	19044	21301	22803	22738	23570
Vest	15224	13047	14107	15712	17458	19968	20572	24292	27071	28796	28603	30518
Nord-Vest	12006	11584	11920	13963	14989	17224	17655	20121	22992	24141	23754	24000
Centru	**13395**	**13631**	**14087**	**15424**	**16744**	**18687**	**19464**	**22345**	**25442**	**26816**	**27046**	**27539**
Bucureşti-Ilfov	27193	29112	30502	29658	30589	33459	36472	39417	40532	51169	48376	50419

Sursa: Calcule proprii după Eurostat

[66] Paritatea de Cumpărare Standard

Creşterea productivităţii muncii în intervalul 1999-2010 s-a datorat atât creşterii, în termeni reali, a valorii adăugate brute cât şi reducerii numărului populaţiei ocupate cu aproximativ 59,8 mii persoane (-5,6%). Comparativ cu celelalte regiuni, Regiunea Centru se situa pe poziţia a treia, după Bucureşti şi Regiunea Vest, în aproape toată perioada 1999-2010 (excepţie a făcut anul 2000, când a ocupat locul 2).

Tab. 7.4. Productivitatea muncii în regiunile din România faţă de media Uniunii Europene
-UE 27 = 100-

-%-

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Romania	23,3	23,6	25,5	29,3	31,1	34,4	35,9	39,6	43,2	49,2	49,5	48,6
Nord-Est	17,9	17,3	19,2	23,3	24,8	26,9	27,4	30	33,4	36,8	37,3	35,9
Sud-Est	22,1	21,7	23,1	28,3	29,3	33,5	33,3	36,2	38	42,6	43,4	44,1
Sud	19,5	19,8	21,2	24,9	26,5	30,4	32,2	36,4	39,3	45,1	46,8	44,5
Sud-Vest	19,7	19,1	20,9	23,1	26,3	29,3	29	32,5	36	38,9	39,8	39,2
Vest	26,4	23,1	25,6	29,4	32	35,3	36,3	41,5	45,7	49,2	50	50,8
Nord-Vest	20,8	20,5	21,7	26,1	27,4	30,5	31,1	34,4	38,8	41,2	41,5	39,9
Centru	**23,3**	**24,2**	**25,6**	**28,8**	**30,6**	**33**	**34,3**	**38,2**	**42,9**	**45,8**	**47,3**	**45,8**
Bucureşti-	47,2	51,6	55,5	55,4	56	59,2	64,4	67,4	68,4	87,4	84,6	83,9

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor Eurostat

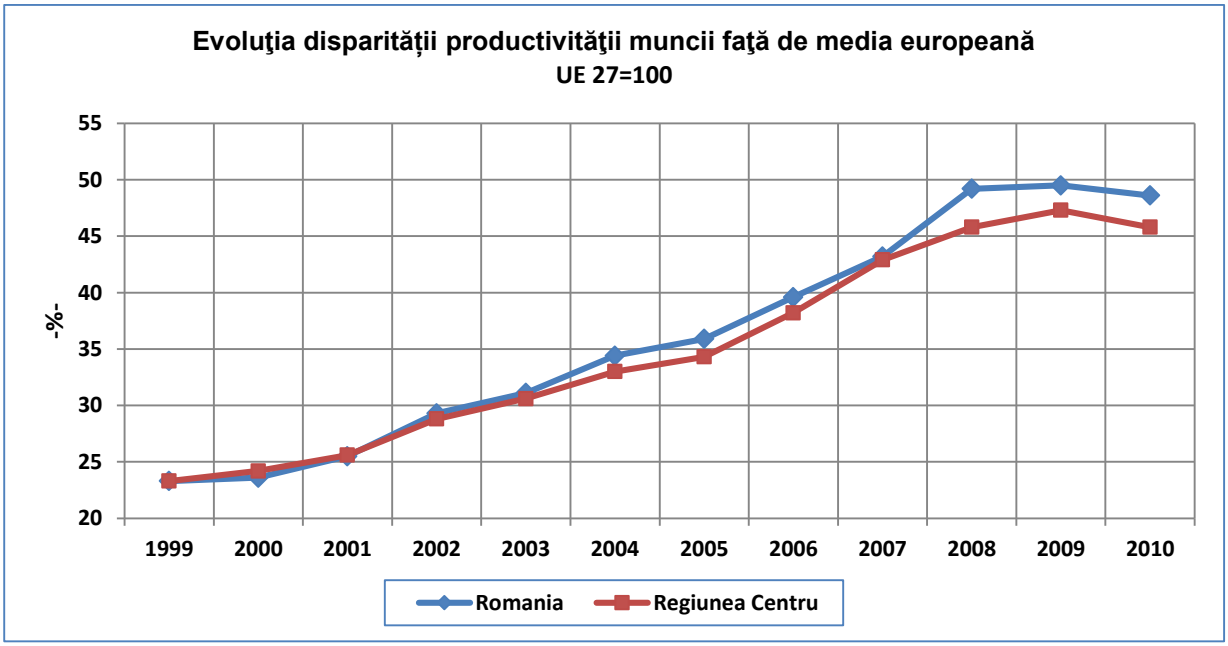

Fig. 7.4

7.2. Structura economică a Regiunii Centru

7.2.1. Nivelul și structura Produsului Intern Brut regional

În anul 2010, **Produsul Intern Brut /locuitor al Regiunii Centru, calculat la paritatea de cumpărare standard era de 10900 euro[67], reprezentând 45% din media Uniunii Europene și 95,9% din media națională.** Privită prin prisma acestui indicator, Regiunea Centru se situează la aproximativ același nivel de dezvoltare cu unele regiuni din Ungaria (Del-Dunantul, Del Alfold), Polonia (Swietokrzyskie, Podlaskie, Warminsko Mazurskie) sau Slovacia (Vychodne Slovensko). Serviciile și industria au cele mai importante contribuții la formarea valorii adăugate brute regionale: 46,5% respectiv 36,5%. Sectorul agricol contribuie în proporţie de 6,8%, iar construcţiile cu 10,2%.

Produsul intern brut obținut în 2010 la nivelul Regiunii Centru totalizează **59120,1 milioane lei prețuri curente, reprezentând 11,3% din valoarea produsului intern brut al României.** Privită prin prisma acestui indicator, Regiunea Centru ocupa locul al 4-lea în rândul celor 8 regiuni de dezvoltare ale României. Prin valoarea P.I.B./locuitor de 23428,3 lei, Regiunea Centru se situa pe poziția a treia la nivel național, după Regiunea București-Ilfov și Regiunea Vest.

Contribuția celor 6 județe la formarea produsului intern brut regional diferă sensibil, fiind în strânsă corelație cu greutatea economică a fiecăruia dintre ele. Astfel, județele Brașov și Sibiu realizează 30% respectiv 19,5% din PIB regional, în timp ce Covasna și Harghita, județe cu o populație puțin numeroasă și cu o structură economică diferită realizează 6,5% respectiv 9,9% din P.I.B al Regiunii Centru.

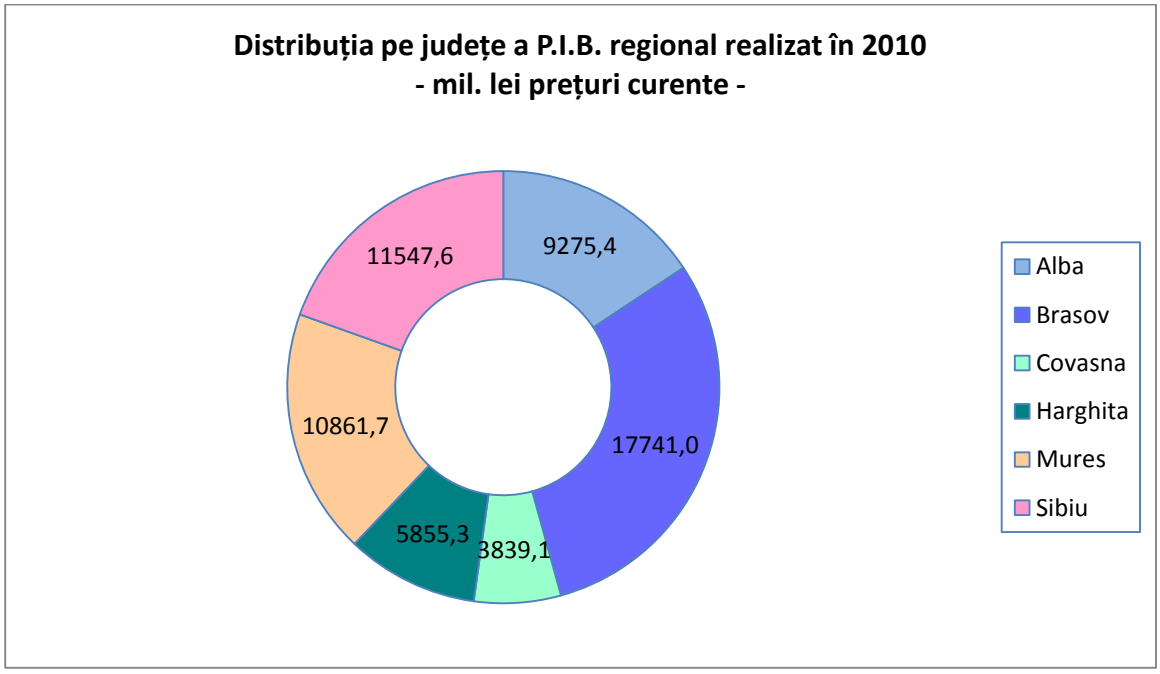

Fig. 7.5

[67] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00005&plugin=1

Diferențele apreciabile în ce privește dezvoltarea economică a județelor se reflectă în valorile indicelui de disparitate a produsului intern brut/ locuitor. Două județe din Regiunea Centru – Brașovul și Sibiul – se numără printre cele mai dezvoltate din țară, având un indice de disparitate față media națională de 121,3% respectiv 111,1%. Județul Alba se situează în apropierea mediei naționale având un indice de 102% în timp ce celelalte 3 județe ale regiunii sunt cu 20-30 pp sub valoarea P.I.B./ locuitor la nivel național (*vezi tab. nr. 7.5).* Surprinde prezența Mureșului în această grupă, acest județ având în urmă cu 10 ani un nivel al PIB/locuitor apropiat sau chiar peste media națională.

Tabel 7.5.Produsul intern brut obținut în anul 2010 la nivel județean și indicii de disparitate

	PIB (în mil. lei prețuri curente)	PIB/locuitor (în lei prețuri curente)	Indici de disparitate (%)		
			Față de nivelul regional	Față de nivelul național	Față de nivelul european
România	501139,4	23341,4	:	:	47
Reg. Centru	**57100,9**	**22618,8**	**:**	**95,9**	**45**
Alba	8391,6	22452,1	106,4	102,0	50,0
Brașov	16443,0	27522,5	126,6	121,3	59,5
Covasna	4030,3	18096,6	73,7	70,6	34,6
Harghita	5975,1	18405,4	76,9	73,8	36,2
Mureș	10854,0	18687,5	79,9	76,6	37,6
Sibiu	11406,9	26831,3	115,9	111,1	54,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tab. 7.6. Evoluția indicelui de disparitate a produsului intern brut/locuitor
România =100

-%-

	2006	2007	2008	2009	2010
Regiunea Centru	**99,7**	**101,4**	**95,3**	**96,9**	**95,9**
Alba	98,8	110,1	98,1	96,2	102,0
Brașov	118,4	123,4	117,8	117,9	121,3
Covasna	77,8	82,1	74,8	77,5	70,6
Harghita	85,7	83,4	77,1	78,9	73,8
Mureș	87,8	84,0	78,0	80,1	76,6
Sibiu	113,0	110,4	109,9	115,0	111,1

Sursa: Institutul Național de Statistică

Agricultura și silvicultura și-au redus semnificativ ponderea în valoarea adăugată brută la nivel regional de la 15,6% în 1998 la 6,8% în 2010, în timp ce ponderea construcțiilor a crescut de la 5,2% la 10,2%. Scăderi moderate la ponderi în totalul valorii adăugate brute regionale au înregistrat industria și sectorul ,,Comerț, hoteluri și restaurante, transporturi și comunicații”,

acestea rămânând în 2010 domeniile economice cu contribuția cea mai mare la formarea valorii adăugate brute (36,5% respectiv 18,2%). *vezi tab nr. 7.7*. Creșteri moderate, cu 3-4 puncte procentuale ale contribuției la formarea valorii adăugate brute s-au înregistrat în cazul sectorului ,,Intermedieri financiare, tranzacţii imobiliare, închirieri şi activităţi" și în cazul sectorului ,,Administrație publică, învățământ și sănătate".

Tabel 7.7 Evoluția structurii valorii adăugate brute (VAB) la nivelul Regiunii Centru

-%-

	1998	2002	2004	2007	2008	2009	2010
Agricultură, silvicultură, pescuit	15,6	13,3	14,1	8,4	7,8	7,7	6,8
Industrie	35,4	36,1	33,3	32,9	31,9	32,6	36,5
Construcţii	5,2	5,7	5,5	8,7	10,6	10,5	10,2
Comerţ, hoteluri şi restaurante, transporturi, comunicaţii	24,6	19,5	20,6	22,3	21,1	20,4	18,2
Intermedieri financiare, tranzacţii imobiliare, închirieri şi activităţi	10,1	13,4	13,1	14,5	14,4	14,4	16,1
Administraţie publică, învăţământ, sănătate şi asistenţă socială	10,8	12,0	13,5	13,2	14,2	14,4	12,2

Sursa: Calcule pe baza datelor Institutului Național de Statistică

7.2.2. Principalele sectoare ale economiei regionale.

Structura economică a Regiunii Centru a suferit modificări substanțiale în ultimii 10 ani. Ponderile unor sectoare economice de bază, precum agricultura, industria extractivă, industria prelucrătoare grea s-au redus mult, crescând în schimb ponderea altor ramuri economice și a celor din sectorul terțiar cu precădere. Procesul nu este încheiat, fiind de așteptat ca această evoluție să continue și în următorii ani.

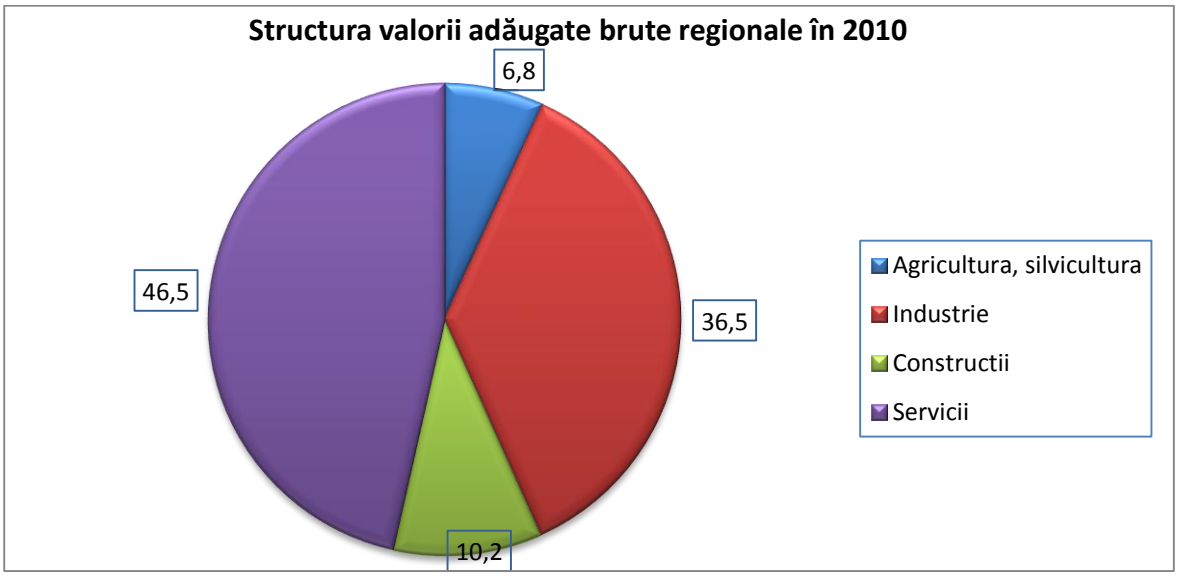

Fig. 7.6

Activitate tradițională în Regiunea Centru, **agricultura** constituie până în zilele noastre principala ocupație și sursă de venit a locuitorilor din mediul rural. Orientată spre satisfacerea cererii interne, agricultura beneficiază de un potențial natural important și diversificat. Cu toate acestea, sectorul agricol se află încă la începutul unui lung și dificil proces de modernizare și restructurare, menit să conducă la eficientizare și la valorificarea mai bună a importantului potențial agricol al regiunii. Deși ponderea populației ocupate în agricultură rămâne ridicată (24%), contribuția acestei ramuri la valoarea adăugată brută a fost în anul 2010 de numai 6,8% (*vezi graficul nr. 7.6).*

Economia Regiunii Centru păstrează încă un **profil industrial** vizibil ce poate fi evidențiat atât prin contribuția relativ ridicată a industriei la formarea produsului intern brut cat și prin ponderea semnificativă a populației ocupate în sectorul secundar al economiei.

Profilul industrial al regiunii este dat de industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, chimică, materialelor de construcții, lemnului, extractiva, textilă și alimentară. Unitățile industriale sunt amplasate în general, în localitățile urbane, și în cazul multor orașe mici dau acestor localități un caracter monospecializat.

Sectorul serviciilor are o contribuţie importantă la formarea produsului intern brut regional, având o dezvoltare semnificativă în ultimii ani. Domeniile care au înregistrat cele mai mari creşteri sunt transporturile (în special transporturile rutiere si cele aeriene), telecomunicațiile, sectorul financiar-bancar si de asigurări. Turismul, cu toate că a înregistrat o serie de progrese pe anumite segmente, cum ar fi agroturismul, nu reușește să valorifice încă importantul potențial turistic al regiunii.

Regiunea Centru dispune de un **potențial turistic important** și diversificat, cu câteva subdomenii în care se bucură de un cert avantaj: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și agroturismul. În ultimii ani, Regiunea Centru a împărțit cu Regiunea Sud-Est unul din primele 2 locuri în ce privește capacitatea de cazare, numărul de turiști atrași și numărul de înnoptări. Prin faptul că este un domeniu economic în care firmele mici și persoane fizice joacă cel mai important rol și se asigură un număr semnificativ de locuri de muncă, turismul este vital pentru economia multor localități mici din Regiunea Centru. Pe de altă parte, dezvoltarea sectorului turistic este importantă și prin prisma prin efectul multiplicator pe care aceasta îl poate genera în ansamblul economiei.

7.2.3. Resurse energetice. Producția de energie primară

La baza dezvoltării industriei energetice locale au stat bogatele zăcăminte de gaz metan din Podişul Transilvaniei şi în mai mică măsură zăcămintele de lignit din zona Baraolt. Gazul metan se extrage din domurile de la Sărmașu, Zau de Câmpie, Mediaș, Copșa Mică, Bazna, Nadeș, Deleni etc., iar lignit din zona de nord –vest a judeţului Covasna (Baraolt). Regiunea Centru asigură peste 40% din producția de gaze a României. Orașul Mediaș a devenit la

începutul secolului trecut principalul centru de coordonare al activităților de extracție și distribuție a gazului metan din Transilvania.

Regiunea Centru dispune de un important potenţial energetic, valorificat prin două termocentrale cu o putere instalată totală de 900 MW, funcţionând pe bază de gaze naturale și cărbune inferior şi prin hidrocentralele amplasate pe valea Sebeșului, pe cursul mijlociu al Oltului şi al unor mici afluenţi ai acestuia, cu o capacitate totalizând aproape 600 MW. Producţia de energie electrică a regiunii reprezintă 7% din producţia națională, peste un sfert din aceasta fiind produsă în hidrocentrale. Merită amintit faptul că în Regiunea Centru, la Sadu, se află cea mai veche hidrocentrală din România, construită în anul 1896.

Tabel 7.8. Producția de energie primară

	Gaze naturale extrase (mii mc)	Puterea instalată (MW)	Producția de energie electrică (mii kWh)
Reg. Centru	**4330917**	**1413,2**	**3436736**
Alba	175620	366,5	699296
Brașov	12794	150,6	321046
Covasna	0	0	0
Harghita	170932	0	0
Mureș	3065075	800	2182150
Sibiu	906496	96,1	234244

Sursa: Institutul Național de Statistică

Exceptând potențialul hidro, potențialul resurselor energetice regenerabile este destul de puțin exploatat[68]. În ultima perioadă prin inițiativele autorităților locale și regionale și ale mediului privat s-au făcut pași importanți în direcția valorificării potențialului energetic alternativ. Biomasa (deșeuri lemnoase și agricole) și micro-hidroenergia sunt resursele de energie regenerabilă cu cel mai mare potențial de valorificare în Regiunea Centru. Conform unui studiu elaborat de Institutul ICEMENERG SA din București, potențialul energetic al biomasei din Regiunea Centru este estimat la 20277 Tj/an, cca 22% din acesta fiind reprezentat de potențialul biomasei forestiere (*vezi tab. nr.7.9).* Județul Mureș are cel mai ridicat potențial energetic al biomasei, urmat de județele Alba și Sibiu. Harghita este singurul județ al Regiunii Centru în care potențialul din biomasa forestieră este preponderent (71% din total).

[68] A se vedea *,,Analiza principalelor resurse si posibilităţi existente la nivelul regiunii Centru pentru producerea pe termen scurt si mediu de energie"*

Tabel 7.9. Potențialul energetic al biomasei din Regiunea Centru

	Potențialul energetic al biomasei (Tj)	Biomasă agricolă (%)	Biomasă forestieră (%)
Reg. Centru	**20277**	**77,52**	**22,48**
Alba	3818	87,35	12,65
Brașov	1895	69,02	30,98
Covasna	1703	63,00	37,00
Harghita	2066	29,19	70,81
Mureș	7770	88,34	11,66
Sibiu	3025	83,80	16,20

Sursa: Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de afaceri

7.2.4. Industria Regiunii Centru

Dacă în urmă cu 20 ani industria constituia coloana vertebrală a economiei regiunii, restructurarea economică din ultimii ani a condus la diminuarea progresivă a importanței acesteia în favoarea sectorului serviciilor. În prezent contribuția industriei la valoarea adăugată brută la nivel regional a scăzut la 36%.

De o mare importanță în trecut, mineritul are o tradiție multiseculară în Regiunea Centru. Aurul și sarea se exploatează aici încă din antichitate. Exploatarea aurului are o istorie de 2000 de ani, vestigiile minelor romane de la Roșia Montană, cele mai bine importante vestigii de acest gen în Europa, fiind o mărturie în acest sens. Transportată de plutași pe râuri, sarea din ocnele Transilvaniei ajungea până în centrul Europei. În prezent, alături de utilizările în industrie, sarea este folosită în scopuri terapeutice, unele dintre fostele saline fiind transformate în spații de wellness și de agrement.

Exploatarea resurselor de gaze naturale, începută în primii ani ai veacului trecut, alături de cea sării, a stat la baza dezvoltării industriei chimice în centre precum Târgu Mureș, Târnăveni, Făgăraș, Ocna Mureș, Mediaș. În prezent, peste o treime din producția de îngrășăminte a României se produce în Regiunea Centru.

Specificul industrial este mai pronunțat în județele Brașov și Sibiu, județe cu importante tradiții industriale. Brașovul împreună cu rețeaua de localități din jurul acestuia au format în anii 70 și 80 ai secolului trecut una din cele mai puternice concentrări industriale din România. Industria din această zonă, profilată pe producerea bunurilor intermediare destinate celorlalte ramuri ale economiei a fost puternic afectată de declinul economic înregistrat de România în anii 90 și de lipsa investițiilor pentru retehnologizare, ceea ce a condus la închiderea mai multor coloși industriali. În decursul ultimului deceniu, numărul de salariaţi din industrie s-a redus cu 42%, ramurile industriale cele mai afectate de restructurare fiind industria constructoare de maşini, industria metalurgică, industria chimică, industria extractivă (*vezi tab. nr*. 7.10).

Tabel 7.10. Evoluţia numărului mediu al salariaţilor din industrie

-persoane-

	1999	2002	2005	2011	Variaţia absolută 2011/1999	Variaţia relativă 2011/1999 (%)
Regiunea Centru	**340496**	**315078**	**257611**	**196787**	**-143709**	**-42,2**
Alba	55338	50615	38765	29650	-25688	-46,4
Braşov	108105	86535	64391	46420	-61685	-57,1
Covasna	22975	26476	22111	16916	-6059	-26,4
Harghita	35632	33898	27598	21598	-14034	-39,4
Mureş	58983	61971	56855	40079	-18904	-32,0
Sibiu	59463	55583	47891	42124	-17339	-29,2

Sursa: Institutul Național de Statistică

Viitorul localităților monoindustriale afectate de restructurarea industrială depinde în bună măsură de identificarea corectă și de dezvoltarea unor noi domenii economice. Fostele localități miniere se află la un moment de răscruce. Unele vor trebui să se reorienteze spre alte sectoare economice, în timp ce pentru altele mineritul poate fi continuat cu condiția unor investiții masive în retehnologizare.

În prezent, **pilonii industriei Regiunii Centru sunt industria alimentară, industria confecțiilor textile, prelucrarea lemnului, materialele de construcții și industria pieselor și subansamblelor auto.** Prelucrând în bună parte materiile prime locale, industria alimentară beneficiază de avantajul apropierii piețe de desfacere și reușește să realizeze anumite exporturi pe piețele europene. Industria textilă și a confecțiilor textile și a încălțămintei produce în special în regim de lohn mărfuri destinate pieței externe. Prezența mâinii de lucru bine calificate și ieftine a atras o serie de investitori de renume din domeniul auto, Regiunea Centru devenind în ultimii ani un furnizor important de piese și subansamble auto pentru mărci celebre la nivel mondial. Industriile de prelucrare a lemnului valorifică importantul potențial silvic al regiunii. Astfel, Regiunea Centru asigură aproximativ 40% din producția națională de cherestea și o cincime din cea de mobilier.

7.2.5. Infrastructura de afaceri și transfer tehnologic

Dezvoltarea economică la nivel local și regional este susținută prin crearea de structuri de afaceri în cadrul cărora firmele să se bucure de anumite facilități și servicii specifice.

În ultimii 15-20 ani s-a încercat crearea unei infrastructuri de afaceri moderne care să răspundă la cerințele specifice ale investitorilor formată din parcuri industriale și tehnologice, centre de afaceri, incubatoare de afaceri etc. Un loc important în cadrul structurilor de afaceri îl au parcurile industriale. Ele au fost create în baza legii 134/2000, fie la inițiativa autorităților locale fie ca urmare a inițiativelor private. Rolul parcurilor industriale este să

stimuleze dezvoltarea economică, realizarea transferului tehnologic, atragerea de investiții și valorificarea resurselor umane ale zonei.

În Regiunea Centru funcţionează 11 parcuri industriale. Şapte dintre acestea sunt în proprietate publică, 3 în proprietate privată şi unul este în parteneriat public-privat. Suprafaţa totală a acestor parcuri este de 436,75 ha, din care 355,67 ha sunt investiții greenfield. Geografic, infrastructura de afaceri este inegal răspândită (dacă luăm ca exemplu doar situația parcurilor industriale, se constă că majoritatea dintre acestea sunt amplasate în județul Brașov), iar rezultatele, privite în ansamblu, obținute de aceste structuri de sprijinire a afacerilor sunt modeste, volumul investițiilor atrase și numărul de locuri de muncă create fiind departe de așteptări. Alături de parcurile industriale, în Regiunea Centru funcționează câteva zone industriale, zone de dezvoltare economică, centre de afaceri și incubatoare de afaceri, dezvoltate prin inițiative publice sau private, însă **nevoia de astfel de structuri de afaceri și nevoia de servicii specializate sunt departe de a fi acoperite**.

În Regiunea Centru se află una din cele mai puternice universități cu profil tehnic din România - Universitatea Transilvania Brașov, instituție de învățământ ce dispune de un real potențial științific și de cercetare. În prezent se caută soluții pentru reînnodarea legăturii cercetare-industrie care a fost aproape întreruptă în ultimii ani și pentru transferul rezultatelor cercetării în economie.

7.2.6. Domeniile regionale de excelență[69]

a. Sectorul agroalimentar și montanologia

Unul din domeniile economice care au cunoscut o evoluție constant pozitivă în ultimii ani este sectorul agroalimentar. Trebuie menționat faptul că acest domeniu permite dezvoltarea întregului lanț valoric, de la producerea materiilor prime la procesare și la distribuția și comercializarea produselor prelucrate. Acest sector este important atât prin prisma contribuției la susținerea gradului de ocupare a forței de muncă cât și prin contribuția la susținerea IMM-urilor regionale. Dezvoltarea domeniului agroalimentar are un puternic efect multiplicator, atrăgând dezvoltarea altor numeroase activități economice.
Condițiile naturale prielnice din Regiunea Centru au permis dezvoltarea agriculturii și specializarea pe câteva subdomenii în care regiunea noastră deține poziții de top

- **Locul 1 la nivel naţional**: efectivele de ovine, cultivarea sfeclei de zahăr, cartofului, porumbului, hameiului şi a cânepei pentru fibre textile
- **Locul 2 la nivel naţional**: familii de albine, cultivarea tutunului, plantelor medicinale, şi furajelor verzi din teren arabil
- **Locul 3 la nivel naţional**: efectivele de bovine şi iepuri, cultivarea secarei şi a lucernei

[69] Identificate prin Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru

Populația ocupată în agricultură la sfârșitul anului 2013 număra 238 mii persoane, reprezentând 23% din totalul populației ocupate a regiunii, doar o parte redusă dintre aceștia având statutul de salariați.

Industria alimentară a cunoscut o dezvoltare remarcabilă în ultimii ani în toate județele Regiunii Centru. Disponibilitatea și varietatea materiei prime locale, costurile de transport reduse, existența unei piețe locale de desfacere de dimensiuni apreciabile, orientarea consumatorilor către produsele autohtone au fost atuuri importante valorificate de către investitorii în domeniu. Redăm mai jos câteva date statistice care ilustrează dezvoltarea acestei ramuri industriale la nivel regional:

- 1.575 societăţi care activează în domeniu, majoritatea întreprinderi foarte mici;
- 23.755 salariaţi reprezentând 12% din nivelul de ocupare a forţei de muncă în sectorul industriei la nivel regional;
- produsele şi principalele sectoare: Produse lactate, lapte şi brânzeturi (locul 1 din ţară), Produse din carne (locul 2 din ţară), Produse de panificaţie.

Ponderea exporturilor din industria alimentară în totalul exporturilor nu este semnificativă, o explicaţia fiind faptul că producţia acoperă în mare parte consumul intern. Balanţa comerciala este totuşi pozitivă.

Conform unui studiu ce vizează măsurarea "puterii" mărcilor românești din perspectiva investiției de încredere și afectivitate care le este acordată de către consumatori relevă faptul că din cele 100 cele mai puternice branduri românești 14 sunt branduri din industria alimentara din Regiunea Centru.

În contextul dezvoltării industriei agro-alimentare la nivel regional au fost puse bazele primului cluster agroalimentar, **AGROFOOD Regional Cluster**. Clusterul AGROFOOD este format din mai multe entităţi, instituţii şi organizaţii: producători din industria cărnii, laptelui, panificaţiei şi îmbutelierii apelor minerale, agricultori, dar şi centre de cercetare şi inovare, instituţii de specialitate, universităţi, asociaţii profesionale, instituţii bancare şi de consultanţă şi autorităţi publice locale

Formarea profesională în domeniul agroalimentar este asigurată printr-o rețea de instituții de învățământ la toate nivelurile. Cercetarea aplicată este realizată în cele 3 institute de cercetare-dezvoltare și cele 6 stațiuni de cercetare-dezvoltare ce activează în Regiunea Centru și în cadrul Facultății de Ştiinţe Agricole, Industrie Alimentară şi Protecţia Mediului, a de la Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu.

b. Silvicultura, prelucrarea lemnului și industria mobilei

Bazate pe valorificarea materiei prime locale, industria de prelucrare a lemnului și fabricarea mobilierului au o tradiție solidă în toate județele Regiunii Centru. De-a lungul timpului, aceste

două industrii s-au dezvoltat continuu și au suferit schimbări structurale majore pentru a se adapta la cerințele pieței și pentru a ține pasul cu progresul tehnologic. Un factor decisiv care a contribuit la dezvoltarea acestui domeniu îl constituie existența instituțiilor din învățământul preuniversitar și universitar cu profil silvic și de prelucrare a lemnului care au format specialiști bine pregătiți în aceste domenii. Astăzi, cele două sectoare economice antrenează 15,5% din forța de muncă din industria prelucrătoare și realizează 16,6% din exporturile regionale.

Aflată la intersecția mai multor domenii, **industria mobilei dispune în Regiunea Centru de un potențial remarcabil** ce poate fi dezvoltat prin valorificarea bogatei tradiții locale și impulsionarea creativității și a designului modern. Acest important sector de activitate încorporează astăzi din ce în ce mai multă inovație, dezvoltarea lui făcându-se prin utilizarea de tehnologii moderne și materiale noi, iar ponderea produselor cu valoare adăugată mare a crescut sensibil. Câteva din companiile mai vechi din această branșă, prezente de mulți ani pe piețele internaționale, se bucură de o bună reputație consolidată prin calitatea deosebită a produselor exportate.

În ultima perioadă s-au pus bazele cooperării economice intra-sectoriale în cadrul unor structuri de tipul clusterelor economice sau al asociațiilor de producători. Funcționează deja la nivel regional 3 clustere în domeniile industriei lemnului și al mobilei: *Clusterul regional al lemnului PRO WOOD, Clusterul REGIOFA, Clusterul mobilei Transilvania*, aceste structuri având menirea de a facilita accesul IMM-urilor la finanțare în vederea introducerii tehnologiilor noi de producție și achiziționării de utilaje moderne și de a contribui la creșterea gradului de internaționalizare și participare a companiilor mici din industria mobilei la rețelele europene de cooperare economică.

Exporturile de lemn prelucrat și de mobilier la nivel regional în 2013 au însumat 1,12 miliarde euro, reprezentând 16,6% din totalul exporturilor regionale comparativ cu 7,4% la nivel național

Nivelul de pregătire a forței de muncă este ridicat, formarea specialiștilor cu o înaltă calificare se face pe plan regional, atât la Universitatea Transilvania Brașov unde funcționează cele mai vechi și mai mari facultăți în domeniu din România (Facultatea de silvicultură și exploatare forestieră, respectiv Facultatea de ingineria lemnului) cât și în cadrul celor 16 licee cu profil integral sau parțial silvic.

c. Industria auto și mecatronica

Industria auto are o tradiție puternică în Regiunea Centru, uzina constructoare de camioane și autospeciale de la Brașov fiind în același timp unul dintre pionierii industriei auto românești și unul din cele mai longevive branduri românești. Perioada tranziției către economia de piață s-a dovedit dificilă pentru sectorul auto, puține dintre vechile companii românești din industria auto reușind să se adapteze noilor condiții de piață și să rămână profitabile. Începând cu anii

2000, în România au pătruns de prestigioase firme europene în domeniul auto, aceste companii fiind atrase de disponibilitatea forței de muncă și costurile salariale scăzute, pe de o parte și de stabilitatea mediului economic și dispariția taxelor vamale după aderarea României la Uniunea Europeană, pe de altă parte. Regiunea Centru, alături de Regiunea Vest și de Regiunea Sud Muntenia se numără printre zonele cu cea mai rapidă creștere a investițiilor străine în domeniul auto.

Locațiile preferate pentru investițiile auto sunt situate în jurul orașelor Sibiu și Brașov, Mediaș, orașe cu o forță de muncă bine pregătită, cu o importantă tradiție și deschidere spre spațiul germanofon. Alte locații selectate de investitorii străini sunt situate în județele Alba (în special orașele Cugir, Sebeș, Blaj – localități de asemenea cu o forță de muncă specializată) și Mureș (Sighișoara, Tg. Mureș) iar într-o mai mică măsură în județele Covasna și Harghita. Unele companii străine cu investiții mari și-au creat propriile centre de dezvoltare în Regiunea Centru.

La nivelul Regiunii Centru, **valoarea exporturilor de piese și componente auto a crescut de cca 5 ori** în perioada 2003-2013, creșterea fiind mai rapidă decât dinamica exporturilor totale de bunuri ale regiunii calculată pentru aceeași perioadă (3,8 ori). În termeni valorici, exporturile sectorului automotive totalizează în anul 2013 peste 972 milioane euro, reprezentând 14,3% din exporturile regiunii, o pondere similară înregistrându-se la nivel național.

d. Industria textilă și de confecții

Industria textilă are o tradiție multiseculară în Regiunea Centru ce începe cu apariția și dezvoltarea primelor manufacturi textile din Transilvania la mijlocul secolului XVIII. A urmat o perioadă de dezvoltare progresivă a industriei textile, numărul de salariați din acest sector ajungând la câteva zeci de mii în 1990.

După anul 1989, industria textilă și de confecții din Regiunea Centru a înregistrat o evoluție similară cu cea înregistrată la nivel național. Declinul accentuat din anii 90 a fost urmat de perioada de dezvoltare a lohn-ului, apoi schimbările intervenite în relațiile comerciale la nivel internațional (aderarea în 2005 a Chinei la Organizația Mondială a Comerțului) peste care s-a suprapus criza economico-financiară au afectat negativ situația industriei textile și a confecțiilor din Regiunea Centru. Într-o perioadă scurtă, de numai doi ani (2008-2010), numărul angajaților din cele două ramuri industriale a scăzut cu o treime, scăderea neputând fi recuperată decât într-o mică măsură în anii următori.

Industria textilă și a confecțiilor joacă încă un rol major în ce privește oferta de locuri de muncă și asigurarea unei rate crescute a ocupării. Potrivit datelor statistice oficiale, în anul 2013, numărul mediu de angajați din industria textilă și a confecțiilor depășește 27 mii, majoritatea femei, fiind mai mic cu peste 11 mii persoane față de anul 2008.

Industria textilă și a confecțiilor se numără între sectoarele cu o contribuție importantă în exporturile regionale. În anul 2013 valoarea însumată exporturilor de mărfuri din cele 2 ramuri se ridica la peste 626 milioane euro, în creștere cu 30% față de 2003.

e. Sectorul IT și industriile creative

Importanța domeniului IT în cadrul economiei regionale a crescut spectaculos în ultimii ani, iar potențialul său de dezvoltare în următoarea perioadă este considerabil. Analiza realizată la nivelul județelor Regiunii Centru privind existența principalelor tipuri de produse, servicii și competențe, dar și potențialul în sectorul IT, relevă câteva concluzii semnificative:

- existența unei *preocupări active și constante în rândul mediului de afaceri din sectorul IT spre domeniul inovării, cercetării și dezvoltării în 3 județe* din Regiunea Centru: Brașov, Mureș și Sibiu
- existența de firme dezvoltatoare de *software în domenii în care există la nivel local și regional un număr foarte mare de solicitări*: contabilitate și managementul firmelor, registratură și managementul documentelor, software pentru instituțiile publice, retail și logistică, eCommerce, eBusiness, etc.
- existența de firme *dezvoltatoare de software de nișa* și asigurarea de consultanță în domenii precum: Mapping&GIS, industria alimentară, agricultură, telecomunicații, domeniul medical, Mobil Applications pe diverse platforme .
- *în toate din cele 6 județe din Regiunea Centru există competențe și servicii de calitate privind proiectare de sisteme informatice integrate vizând componentele hardware și software-ul suport* (în special pentru calculatoare, rețele, servere, etc.)
- *dezvoltarea și proiectarea primului Smartphone în România* de SC ALLVIEW SRL din Brașov deține un potențial de polarizare și creare de transfer de know-how la nivel local și regional în domeniul dezvoltării și inovării privind echipamentele hardware și software dedicat pentru Smartphone și dispozitive conexe
- *existența de competențe și servicii de calitate în domeniile integrate: Web design, programare web, aplicații grafică și multimedia*, la nivelul tuturor județelor regiunii, însă *cu mare potențial de dezvoltare și inovare în județele Brașov, Mureș și Sibiu*.

Industriile creative

Industriile creative joacă un rol important la nivelul regiunilor de dezvoltare din Uniunea Europeană. O imagine sintetică cu privire la poziționarea industriilor creative la nivelul Uniunii Europene este ilustrată printr-o analiză ce evidențiază aspecte referitoare la ocuparea pe care o generează aceste tipuri de industrii, numărul de firme active în domeniile creative

La nivelul României, regiunea cu cea mai mare pondere a salariaților din industriile creative în totalul celor la nivelul întregii regiuni este București-Ilfov, care ocupă locul 18 la nivelul Uniunii Europene cu 5,46%. Din punct de vedere al acestui indicator statistic, Regiunea Centru

ocupă locul 2 la nivel național și locul 241 la nivelul Uniunii Europene având o pondere de 1,18%.

f. Sectorul medical şi farmaceutic

Municipiul Târgu-Mureș este unul dintre cele mai renumite centre medicale din România, cu o infrastructură specifică pentru realizarea serviciilor publice de calitate în domeniul sănătăţii având două spitale clinice universitare, dintre care Spitalul Clinic Judeţean de Urgenţă Mureş, având statut de spital regional de urgenţă, Institutul de Boli Cardiovasculare şi Transplant Târgu-Mureș.

Această performanţă a sistemului public în asigurarea de servicii de calitate populaţiei în domeniul medical şi farmaceutic este întărită de activitatea desfăşurată de mediul privat. Piaţa locală de producţie farmaceutică şi activitatea de cercetare în acest sens sunt în plină dezvoltare. Companiile producătoare de medicamente din judeţele Mureş, Brașov și Sibiu alături de firmele producătoare de medicamente homeopate și de cele din domeniul echipamentelor medicale au avut o evoluție foarte bune în ultimii ani.

g. Turismul balnear și eco-turismul

Segmentul balnear este unul din **pieţele turismului de sănătate**, alături de turismul medical, talasoterapia, hidroterapia, wellbeing/spa şi fitness. Dintre cele menţionate anterior se situează pe locul doi în ordinea crescătoare a medicalizării. **Turismul balnear** reprezintă una din formele de **circulaţie turistică constantă**, cu o **clientelă relativ stabilă**, care contribuie la ridicarea coeficienţilor de utilizare a capacităţilor de cazare şi la realizarea unor încasări medii sporite pe zi/turist.

În Regiunea Centru se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimaterice din România. Apele minerale cu proprietăți terapeutice, lacurile bogate în săruri minerale, lacurile din fostele saline, mofetele, nămolurile, turba, aerul puternic ozonificat (bogat în aerosoli răşinoşi şi ioni negative), constituie cei mai importanți factori curativi naturali. Proprietățile deosebite și valoarea terapeutică a izvoarelor au fost remarcate încă din Evul Mediu, iar la începutul secolului XIX s-au făcut primele studii și observații științifice asupra lor și a început construcția primelor stabilimente pentru tratament. Cele mai importante stațiuni balneoclimaterice din regiune sunt cele de la Sovata, Ocna Sibiului, Covasna, Băile Tuşnad, Predeal, Bazna, Balvanyos, Malnaș, Vâlcele, Praid, Borsec, Băile Homorod, Harghita Băi, Izvoru Mureșului, Lacu Roșu, Aici se tratează numeroase afecţiuni precum: boli cardiovasculare, boli ale aparatului locomotor, digestiv, respirator şi renal, boli endocrine, boli dermatologice, boli ginecologice, boli de nutriţie.

Intrat după 1990 într-o perioadă de declin, **turismul balnear** începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism, inclusiv pentru piața externă. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate

în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști.

h. Mediul construit sustenabil

Regiunea Centru are un foarte bun potențial de biomasă iar potențialul micro-hidro la nivelul comunităților din zona montană reprezintă peste 30% din intreg potențialul micro-hidro al României. Totodată, la nivel regional activează un număr de furnizori de cunoaștere cu experiență in domeniu, capabili să contribuie la dezvoltarea unor subdomenii ale sectorului energiei regenerabile, cu precădere pentru mediul construit. Universitatea Transilvania din Brașov a identificat Dezvoltarea Durabilă ca prioritate majoră in cercetare – dezvoltare – educație. Institutul de Cercetare-Dezvoltare al Universității Transilvania din Brașov (ICDT) are deja implementate numeroase soluții pentru eficiența energetică in mediul construit și o gamă largă de mixuri energetice bazate pe energii regenerabile. Institutul pentru Cartof și Sfeclă de Zahăr are de asemenea preocupări în ce privește valorificarea deșeurilor de biomasă ca surse de energie.

Alături de firmele din domeniile producerii energiei și de cele din sectorul construcțiilor în Regiunea Centru activează și un număr de companii care, deși nu au legătură directă cu cele două domenii, se pot implica în dezvoltarea comunităților durabile fie prin produse specifice (textile ecologice, alimente bio) si pot intra in circuitul de valorificare a deșeurilor ca sursă de energie.

i. Industria aeronautică

Una din industriile de vârf, cu o tradiție importantă în centrul României este industria aeronautică. Înființată în anul 1925, fabrica de avioane de la Brașov a construit în aproape 90 ani un număr impresionant de avioane și elicoptere militare și civile.
În prezent, forța de muncă ce activează în cadrul celor patru firme din domeniul aeronautic localizate în zona municipiului Brașov, este formată din cca 1100 angajați cu o înaltă calificare. Amintim faptul că în România pregătirea specialiștilor în domeniul se realizează în cadrul Facultății de Inginerie Aerospațială a Universității Politehnice București. Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare Aerospațială ,,Elie Carafoli” - INCAS București este în prezent principala instituție românească de cercetare în domeniul aeronautic, fiind continuatorul unei tradiții de peste 60 ani. Având în vedere necesarul foarte mare de resurse financiare și tehnologiile de vârf utilizate, considerăm că dezvoltarea acestui sector al economiei se va putea face doar printr-o cooperare extinsă cu marile firme europene (în primul rând pe baza unor investiții strategice ale acestora), iar pe de altă parte este necesară o creștere a gradului de

specializare, resursele disponibile trebuind direcționate spre subdomeniile industriei aeronautice în care există un cert avantaj competitiv.

7.3. Demografie economică

7.3.1.Evoluția întreprinderilor din Regiunea Centru în perioada 2006-2011

La finele anului 2011, în Regiunea Centru existau 54304 întreprinderi active, 86,2% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor (0-9 salariați), 11,3% în clasa întreprinderilor mici (10-49 salariați), 2,1% în cea a întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați) și doar 217 firme (0,4% din total), se situau în categoria întreprinderilor mari (*vezi tab nr.7.11).* Criza economică și modificările în ce privește regimul fiscal au afectat negativ mediul de afaceri din regiune, numărul de întreprinderi active reducându-se cu 13697 (cca 20%) într-o perioadă relativ scurtă (2008-2011).

Tabel 7.11 Evoluția numărului de firme active din Regiunea Centru , pe clase de mărime, în perioada 2006-2011

-nr-

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total	**59300**	**64292**	**68001**	**66018**	**59253**	**54304**
0-9 salariați	51805	56221	60104	58700	52249	46812
10-49 salariați	5948	6461	6315	5946	5708	6119
50-249 salariați	1293	1368	1351	1172	1098	1156
250 sal. și peste	254	242	231	200	198	217

Sursa: Institutul Național de Statistică

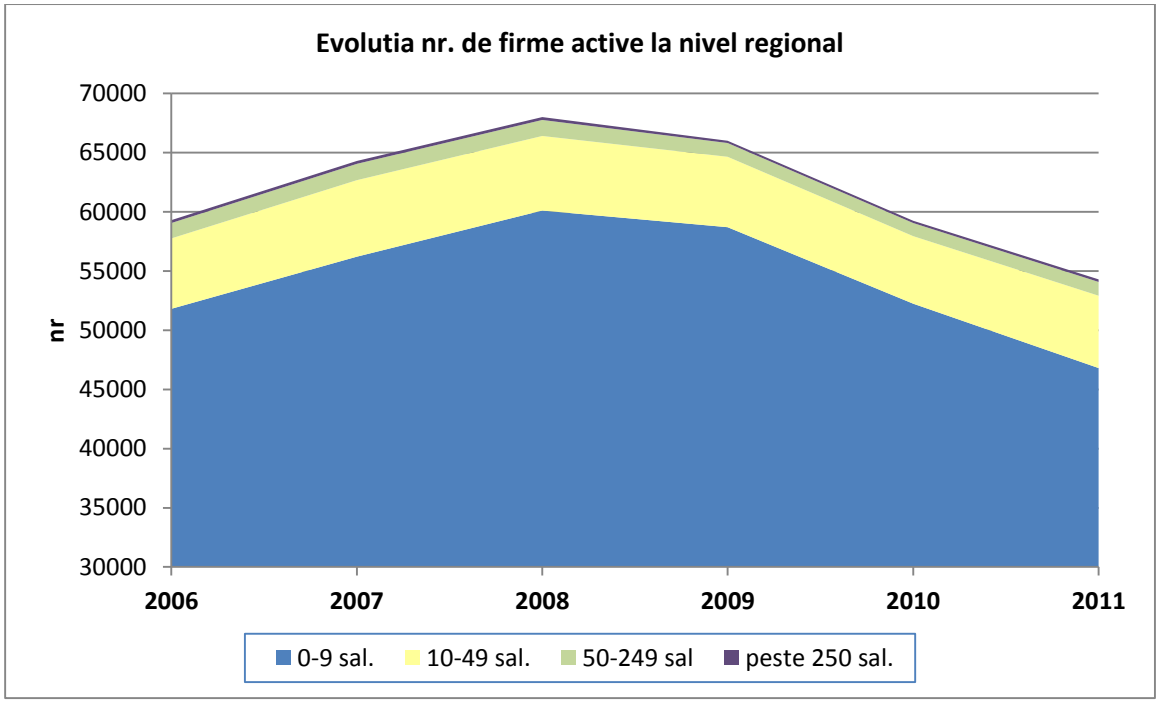

Fig. 7.7

Tabel 7.12 Întreprinderile[70] active din Regiunea Centru, după activitatea principală în perioada 2008-2011

-nr.-

	2008	2009	2010	2011
Total	**68001**	**66018**	**59253**	**54304**
Agricultură și silvicultură	1730	1949	1922	1890
Industria extractivă	139	166	159	152
Industria prelucrătoare	9112	8525	7639	7058
Energie electrică, termică și gaz	52	55	74	76
Distrib. apei, salubritate, deșeuri,	307	311	318	339
Construcții	7705	7767	6250	5434
Comerț	23768	21865	19972	18113
Transporturi și depozitare	4415	4495	4167	4031
Hoteluri și restaurante	3877	4196	3915	3537
Informații și comunicații	2152	2059	1813	1656
Intermedieri financiare	672	708	702	661
Tranzacții imobiliare	1523	1592	1392	1250
Activ. profesionale, științifice si tehnice	6542	6728	5981	5445
Servicii administrative și servicii suport	2495	2235	1918	1839
Învățământ	340	376	353	341
Sănătate și asistență socială	1032	1029	987	981
Activități culturale și recreative	654	635	554	481

[70] Întreprinderea este o grupare de unități legale care se constituie ca o entitate organizațională de producție de bunuri și servicii care beneficiază de o autonomie de decizie. O întreprindere exercită una sau mai multe activități în unul sau mai multe locuri (def. INS în conf. cu Regulamentul Consiliului CEE nr. 696/1993)
Întreprinderea activă este entitatea care din punct de vedere economic este activă în perioada de observare, respective realizează bunuri sau servicii, înregistrează cheltuieli și întocmește bilanț contabil

	2008	2009	2010	2011
Alte activităţi de servicii	1486	1327	1137	1020

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Notă: *Sunt incluse doar entităţile comerciale cu activitate economică nefinanciară, organizate ca: societăţi comerciale, regii autonome, societăţi cooperatiste, societăţi agricole*

7.3.2. Distribuţia teritorială şi pe activităţi economice a întreprinderilor

Analiza în profil teritorial, relevă faptul că judeţul Braşov se situează pe primul loc în ce priveşte numărul de firme active (16209), urmat la distanţă de Mureş şi Sibiu. La polul opus, se situează judeţul Covasna, cu doar 3706 întreprinderi active în 2011. Structura la nivel judeţean a firmelor, pe clase de mărime, nu diferă semnificativ de cea la nivel regional în niciunul din judeţele regiunii. În ce priveşte structura firmelor după domeniul de activitate se remarcă unele specificităţi teritoriale. Astfel, în judeţul Braşov se înregistrează un o pondere mai mare a numărului de întreprinderi din domeniile ,,Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice", ,,Hoteluri şi restaurante", "Informaţii şi comunicaţii şi din sectorul "Intermedieri financiare"comparativ cu celelalte judeţe ale regiunii. Aceste cifre arată că judeţul Braşov are un grad mai mare de diversificare economică, iar sectorul terţiar al economiei este mai dezvoltat. Datele statistice ale Camerei de Comerţ şi Industrie Braşov arată că în acest judeţ funcţionează un număr important de firme mari şi mijlocii ce îşi desfăşoară activitatea în domenii precum: comerţ şi distribuţie, transporturi feroviare, construcţii de drumuri şi autostrăzi, comerţ cu autovehicule, fabricarea de calculatoare şi echipamente electronice.

Tabel 7.13 Distribuţia întreprinderilor active din Regiunea Centru, în anul 2011, pe judeţe şi activităţi ale economiei naţionale

-nr.-

	Alba	Braşov	Covasna	Harghita	Mureş	Sibiu
Total	**6843**	**16209**	**3706**	**6903**	**11214**	**9429**
Agricultură şi silvicultură	336	419	213	274	416	232
Industria extractivă	28	34	12	22	34	22
Industria prelucrătoare	992	1682	563	1207	1471	1143
Energie electrică, termică şi gaz	4	26	0	15	13	18
Distribuţia apei, salubritate, deşeuri,	52	76	17	45	88	61
Construcţii	697	1602	320	748	1063	1004
Comerţ	2253	5402	1354	2344	3935	2825
Transporturi şi depozitare	660	1023	268	369	855	856
Hoteluri şi restaurante	466	1037	215	508	715	596
Informaţii şi comunicaţii	150	594	116	180	313	303
Intermedieri financiare	98	221	39	60	119	124
Tranzacţii imobiliare	112	476	47	108	185	322
Activ. profesionale, ştiinţifice si tehnice	586	1970	318	547	994	1030

	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
Servicii administrative și servicii suport	149	628	95	215	376	376
Învățământ	51	99	24	42	60	65
Sănătate și asistență socială	75	345	35	62	261	203
Activități culturale și recreative	48	163	23	53	120	74
Alte activități de servicii	86	412	47	104	196	175

Sursa: Institutul Național de Statistică

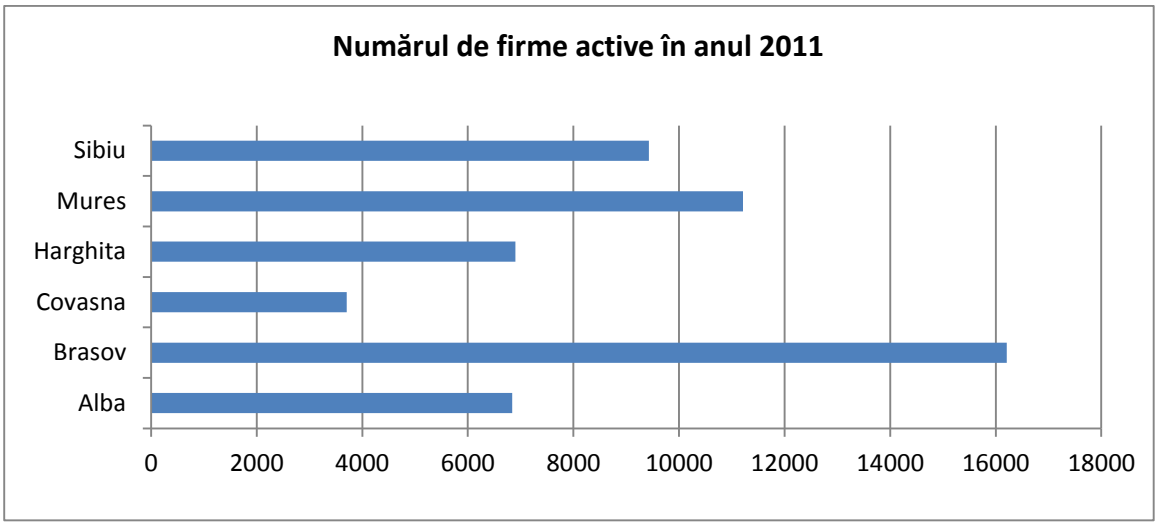

Fig. 7.8

Analizându-se la nivel regional, situația unităților locale active, se constată că predomină firmele având ca activitate principală comerțul (aproape 36% din total), urmate de cele din industria prelucrătoare (13,5%), din sectorul construcțiilor (10,3%) și din domeniul ,,activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice" (10,3%). 127 din cele 228 firme mari, cu peste 250 salariați, activează în industria prelucrătoare, 23 în domeniul transporturilor, câte 14 companii în domeniile construcțiilor și comerțului și câte 11 în sectorul producerii și furnizării energiei electrice, energiei termice și gazului, în domeniul apei, salubrității și gestionării deșeurilor respective în sectorul activității de servicii administrative și servicii suport, celelalte domenii de activitate având un număr redus de firme mari.

Exceptând sectorul producerii energiei electrice și termice, sectorului distribuției apei și salubrității și industriei prelucrătoare, celelalte domenii înregistrează ponderi ale întreprinderilor mici și microîntreprinderilor de peste 90% din numărul de firme la nivel de ramură (*vezi tab nr 7.14).*

Tabel 7.14 Unitățile locale active[71] din Regiunea Centru, după activitatea principală și clasa de mărime în anul 2011

[71] Unitatea locală este o întreprindere sau o parte a acesteia situată la o adresă identificabilă, în care se desfășoară o activitate economică (definiția INS)

-nr.-

	Total	Din care			
		0-9 sal.	10-49 sal	50-249 sal.	250 şi peste
Total	**53349**	**45518**	**6355**	**1248**	**228**
Industrie extractivă	**176**	120	42	6	8
Industrie prelucrătoare	**7215**	4772	1703	613	127
Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	**90**	55	13	11	11
Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	**383**	243	95	34	11
Construcţii	**5494**	4508	839	133	14
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	**19060**	16915	1928	203	14
Transport şi depozitare	**4103**	3620	398	62	23
Hoteluri şi restaurante	**3582**	3036	499	45	2
Informaţii şi comunicaţii	**1721**	1541	148	30	2
Tranzacţii imobiliare	**1257**	1204	50	3	0
Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	**5482**	5283	182	12	5
Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	**1919**	1605	229	74	11
Învăţământ	**343**	312	30	1	-
Sănătate şi asistenţă socială	**997**	894	93	10	-
Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	**499**	434	57	8	-
Alte activităţi de servicii	**1028**	976	49	3	-

Sursa: Institutul Național de Statistică

7.3.3. Indicatorii economic-financiari ai întreprinderilor

Cifra de afaceri totală realizată de firmele locale din Regiunea Centru s-a ridicat în anul 2011 la 106679 milioane lei, aportul comerțului fiind de aproximativ 33%, iar cel al industriei prelucrătoare de 34%. Alte ramuri în care s-a înregistrat o valoare semnificativă a cifrei de afaceri sunt: producerea și distribuția de energie electrică, energie termică și gaze (7,4%), construcțiile (6,7% din totalul CA la nivel de regiune), hoteluri și restaurante (5,9%) (*vezi tab nr. 7.15).*

Tabel 7.15 Cifra de afaceri, investițiile brute și personalul unităților locale active din industrie și servicii, la nivelul Regiunii Centru, în anul 2011

	Cifra de afaceri (mil. lei)	Investiţii nete (mil. lei)	Investiţii nete la 1000 lei cifră de afaceri (lei)	Personal (nr.)	Productivitatea muncii (mii lei/ salariat/an)
Total	**106679**	**6836**	**64**	**504723**	**211**
Industria extractivă	4495	409	91	8562	525
Industria prelucrătoare	36397	2502	69	193404	188
Energie electrică și termică, gaze	7899	766	97	9930	795
Distribuția apei, salubritate	2025	206	102	10748	188
Construcții	7110	427	60	49242	144

	Cifra de afaceri (mil. lei)	Investiții nete (mil. lei)	Investiții nete la 1000 lei cifră de afaceri (lei)	Personal (nr.)	Productivitatea muncii (mii lei/ salariat/an)
Comerț	34903	1024	29	104406	334
Hoteluri și restaurante	6299	567	90	40130	157
Transporturi, depozitare, poștă	1389	345	248	22128	63
Informații și comunicații	1443	56	39	9908	146
Tranzacții imobiliare și serv pt. întreprinderi	3409	403	118	43599	78
Învățământ	65	6	92	1483	44
Sănătate și asistență socială	387	92	238	5009	77
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	858	33	38	6174	139

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: *Sunt incluse doar entitățile comerciale cu activitate economică nefinanciară, organizate ca: societăți comerciale, regii autonome, societăți cooperatiste, societăți agricole*

Investițiile nete realizate în anul 2011 la nivelul Regiunii Centru au depășit 6800 milioane lei, grosul investițiilor îndreptându-se spre industria prelucrătoare. Capitalul investit reprezintă 6,4% din cifra de afaceri obținută de companiile locale din industrie, construcții și servicii. Comparativ cu cifra de afaceri la nivel de ramură, aferentă anului 2011, cele mai ridicate valori ale investițiilor s-au realizat în domeniul ,,Transporturi, depozitare, poștă" (306 lei la 1000 lei cifră de afaceri), urmat de domeniul ,,Sănătate și asistență socială (238 lei investiți la 1000 lei CA). Cu doar 29 lei investiți la 1000 lei cifra de afaceri obținută în 2011, comerțul ocupă ultima poziție în clasamentul pe domenii economice realizat în funcție de acest indicator economic *(vezi tab nr. 7.15).*

În ce privește numărul de personal, pe primele locuri se situează industria prelucrătoare și comerțul (cu 38,3% respectiv 20,7% din totalul salariaților din sectorul productiv al regiunii), alte ramuri economice cu un număr mare de angajați fiind sectorul construcțiilor, cel al serviciilor pentru întreprinderi și domeniul hotelier (*vezi tab nr. 7.15).*

Analizate strict prin prisma indicatorilor financiari, nivelurile cele mai ridicate ale productivității muncii, în anul 2011, s-au înregistrat în domeniul producerii și distribuției energiei electrice, energiei termice și gazului, în industria extractivă și în comerț. La polul opus, niveluri scăzute de productivitate se înregistrează în unitățile economice din învățământ și din domeniile ,,Tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi" și ,,Transporturi, depozitare, poștă" (*vezi tab. nr. 7.15).*

SUMAR

- Produsul intern brut obținut în 2010 la nivelul Regiunii Centru totalizează 59,12 miliarde lei (în prețurile anului 2010), reprezentând 11,3% din valoarea produsului intern brut al României. **Prin valoarea P.I.B./locuitor, Regiunea Centru se situa pe poziția a treia** la nivel național, după Regiunea București-Ilfov și Regiunea Vest.
- În anul 2010, **Produsul Intern Brut /locuitor al Regiunii Centru**, calculat la paritatea de cumpărare standard, era de 10900 euro, reprezentând **45% din media Uniunii Europene** și 95,9% din media națională.
- Diferențele apreciabile în ce privește dezvoltarea economică a județelor se reflectă în **valorile indicelui de disparitate a produsului intern brut/ locuitor**. Două județe din Regiunea Centru – Brașovul și Sibiul – se numără printre cele mai dezvoltate din țară, județul Alba se situează în apropierea mediei naționale, în timp ce celelalte 3 județe ale regiunii sunt cu 20-30 pp sub valoarea P.I.B./ locuitor la nivel național
- În anul 2010, **productivitatea muncii la nivel regional** a fost de 27539 euro la paritatea de cumpărare standard / persoană ocupată/ an, valoare apropiată de cea înregistrată la nivel naţional. Comparativ cu nivelul mediu din Uniunea Europeană, productivitatea muncii din Regiunea Centru atingea, în 2010, aproape 46% din acesta. Față de celelalte regiuni ale României, Regiunea Centru se situa pe poziţia a treia, după Bucureşti şi Regiunea Vest.
- **Structura economică a Regiunii Centru a suferit modificări substanțiale în ultimii 10 ani**. Ponderile unor sectoare economice de bază, precum agricultura, industria extractivă, industria prelucrătoare grea s-au redus mult, crescând în schimb ponderea altor ramuri economice și a celor din sectorul terțiar cu precădere.
- **Pilonii industriei Regiunii Centru** sunt industria alimentară, industria confecțiilor textile, prelucrarea lemnului, materialele de construcții și industria auto.
- Soldul **investițiilor străine directe** în Regiunea Centru a urcat, la finele anului 2012, conform datelor Băncii Naționale a României, la 4,625 miliarde euro (7,8% din totalul investițiilor străine directe din România), **Regiunea Centru plasându-se pe poziția a doua**, după Regiunea București-Ilfov în ce privește totalul investițiilor străine.
- **Exporturile** au avut o contribuție importantă la creșterea economică a Regiunii. Exporturile regionale au înregistrat o evoluție puternic ascendentă în ultimii 10 ani, nivelul acestora ajungând la circa 5,8 miliarde euro în anul 2011, **de 4,2 ori mai mult comparativ cu nivelul înregistrat în anul 2001.**
- La finele anului 2011, în Regiunea Centru existau **54304 întreprinderi locale active**, 86,2% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor (0-9 salariați), 11,3% în clasa întreprinderilor mici (10-49 salariați), 2,1% în cea a întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați) și doar 217 firme (0,4% din total), se situau în categoria întreprinderilor mari.
- Motor al dezvoltării economice regionale, **întreprinderile mici și mijlocii au înregistrat o dezvoltare susținută începând cu anul 1990,** ajungând să reprezinte în anul 2011 aproximativ 73% din efectivul de personal și 63% din cifra de afaceri realizată de întreprinderile locale din industrie, construcții și servicii,cu excepția celor din sectorul

bancar și de asigurări. Criza economică și modificările în ce privește regimul fiscal au afectat negativ mediul de afaceri din regiune, numărul de întreprinderi active reducându-se cu cca 20% într-o perioadă relativ scurtă (2008-2011)

- O nevoie stringentă a IMM-urile din regiune este creșterea gradului de modernizare și extinderea inovării. Pe de altă parte, participarea companiilor autohtone în diversele rețele de cooperare economică la nivel european este încă la un nivel scăzut.
- În Regiunea Centru funcţionează în prezent **11 parcuri industriale**. Şapte dintre acestea sunt în proprietate publică, 3 în proprietate privată şi unul este în parteneriat public-privat. Alături de parcurile industriale, în Regiunea Centru funcționează câteva zone industriale, zone de dezvoltare economică, centre de afaceri și incubatoare de afaceri, dezvoltate prin inițiative publice sau private pentru a răspunde nevoilor în creștere ale mediului de afaceri .
- Un proces economic recent este **crearea clusterelor economice**. Până în prezent, în Regiunea Centru s-au format clustere în domeniile prelucrării lemnului, al biomasei, al electrotehnicii, al industriei alimentare.
- **Cercetarea autohtonă joacă încă un rol redus în dezvoltarea economică**, transferul rezultatelor cercetării și aplicarea lor în economie făcându-se încet și cu dificultate. Prin restabilirea unei legături puternice între cercetare și economie și prin creșterea rolului inovării se vor putea pune noi baze pentru o dezvoltare durabilă a economiei Regiunii Centru.

8. Dezvoltarea turismului

8.1. Potențialul turistic al Regiunii Centru. Considerații generale

Cu o natură extrem de generoasă şi un patrimoniu cultural de o mare valoare, Regiunea Centru dispune de un potenţial turistic ridicat şi diversificat. Fără a încerca o separare netă între formele de turism practicate în Regiunea Centru, considerăm utilă o analiza diferențiată a acestora. Din cercetările și studiile[72] regionale în domeniu reiese concluzia că **formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.**

Turismul montan beneficiază în Regiunea Centru de condiţii naturale excepţionale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. Diversitatea peisagistică, ariile naturale protejate, cu numeroase specii endemice de floră și faună, traseele rutiere spectaculoase, stațiunile montane fac din Regiunea Centru prima regiune a ţării din punctul de vedere al potenţialului turistic montan. În acest sens, menționăm faptul că Regiunea

[72] ADR Centru, Aspecte privind dezvoltarea turismului în Regiunea Centru, Alba Iulia 2011
ADR Centru, Strategia pentru dezvoltarea turistică a Regiunii Centru, Alba Iulia, 2006

Centru include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Turismul cultural dispune de resurse însemnate, cu o mulțime de obiective valoroase ce împânzesc teritoriul regiunii și câteva repere arhitectonice binecunoscute (ansamblul bisericilor fortificate, castelul Bran, cetatea Sighișoara, Sibiu, Brașov, Alba Iulia etc) precum și festivaluri tradiționale de prestigiu (Pelerinajul de Rusalii de la Șumuleu-Ciuc, Târgul de Fete de pe Muntele Găina). Distanța relativ mică dintre obiectivele turistice culturale favorizează integrarea acestora în diferite circuite tematice.

Intrat după 1990 într-o perioadă de declin, **turismul balnear** începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism, inclusiv pentru piața externă. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști (tineri, sportivi, turiști care caută ,,distracția”).

Turismul rural atrage îndeosebi familiile cu copii, care caută relaxarea într-un mediu liniștit și sănătos. Pe lângă turiștii din România, de această formă de turism sunt atrași și turiștii străini interesați de cultura românească, aceasta fiind un mijloc direct de cunoaștere a civilizației tradiționale autentice. Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru depășind 1000, iar cel al locurilor de cazare oferite ajungând la aproape 19 mii.

Turismul de afaceri s-a dezvoltat cu precădere în marile orașe și în câteva stațiuni ce oferă un înalt confort de cazare și dispun de facilitățile tehnice necesare.

Pentru a ilustra potențialul turistic al Regiunii Centru, prezentăm mai jos o scurtă enumerare a principalelor atracții turistice.

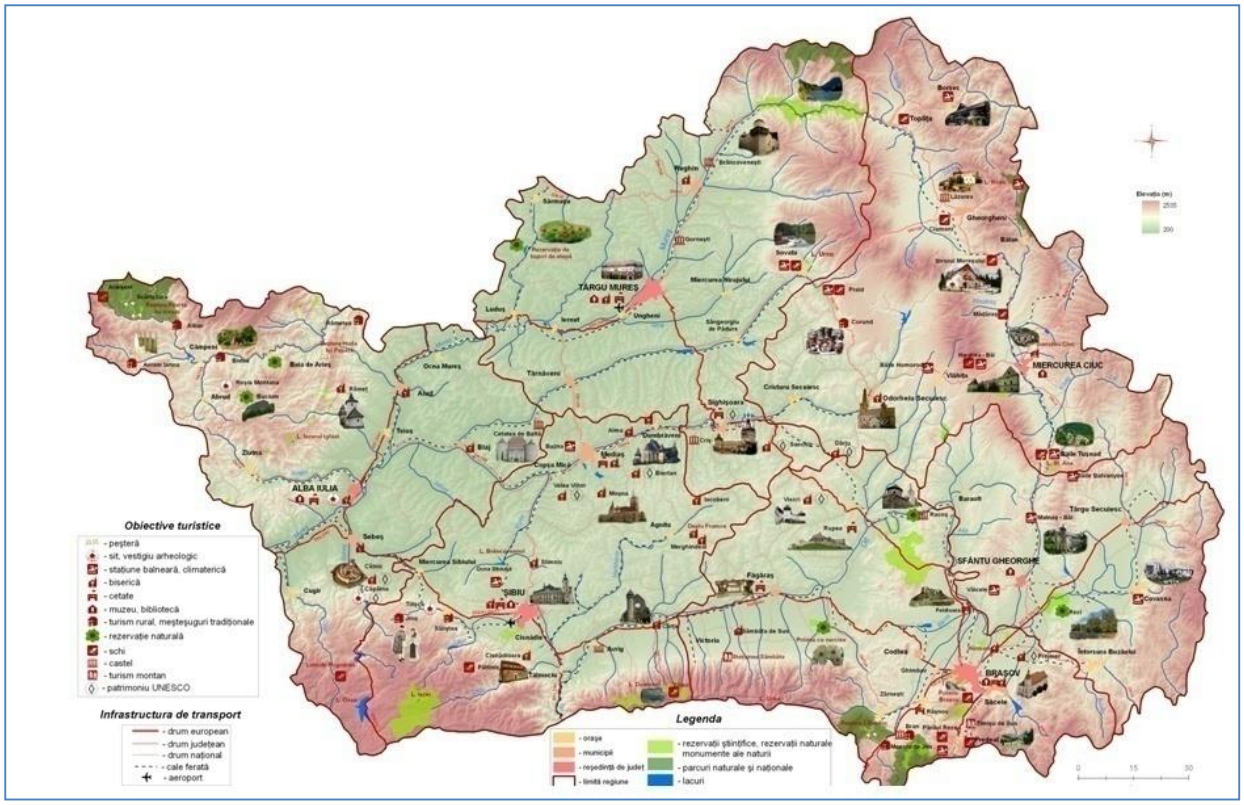

Fig. 8.1 Harta turistică a Regiunii Centru

8.1.1. Atracții naturale, stațiuni montane

Parcuri naționale și parcuri naturale

- **Parcul Național Cheile Bicazului-Hășmaș** cuprinde Cheile Bicazului, celebrele chei modelate de râul cu același nume în calcarele masivului Hășmaș, cu o lungime de 8 km (între staţiunea Lacul Roşu şi comuna Bicaz Chei).
- **Lacul Roşu,** unic prin modul de geneză. Lacul este situat în arealul protejat al **Parcului Național Cheile Bicazului-Hășmaș,** care mai cuprinde o largă varietate de elemente interesante din punct de vedere geologic, paleontologic, floristic și peisagistic.
- **Parcul Național Căliman**. Ocupând 24000 hectare în masivul vulcanic Călimani, parcul adăpostește câteva importante rezervații de interes științific și turistic, oferind în același posibilitatea de a desfășura diferite activități în aer liber.
- **Parcul Natural Defileul Mureșului Superior**. Având o suprafață de peste 9000 hectare, parcul natural adăpostește mai multe specii rare de plante și animale.
- Unic prin frumuseţea variată a naturii, **Parcul Natural Bucegi**, este situat între altitudinile 1000 - 2505 m, în Masivul Bucegi.
- Bine cunoscut în România şi peste graniţe, **Parcul Naţional Piatra Craiului** (întins pe aproape 15 000 hectare), se remarcă în primul rând prin relieful spectaculos (cea mai lungă creastă calcaroasă din România), cu elemente geologice deosebite și prin bogăția de specii rare de floră și faună.

- Situat în partea central-vestică a grupei montane a Apusenilor, **Parcul Natural Apuseni** se întinde pe o suprafață de peste 75 000 hectare, aproximativ 30% din aceasta fiind situată pe teritoriul Regiunii Centru.
- Unicat în sud-estul Europei, **Gheţarul de la Scărişoara** este cea mai mare peşteră cu gheaţă din România şi printre puţinele din lume situate la această altitudine (1165 m).

Rezervații naturale

- **Lacul Sfânta Ana** este unul din cele 3450 de lacuri existente pe teritoriul României şi singurul lac vulcanic din Europa de Est format într-un crater vulcanic.
- La **Mestecănişul de la Reci** Este cea mai întinsă rezervaţie din judeţul Covasna, având un caracter complex: geologic, floristic şi faunistic.
- **Poiana cu narcise de la Dumbrava Vadului**
- **Fagul împăratului (Baia de Arieş)**
- **Detunatele (Detunata Goală și Detunata Flocoasă)**. Rezervație geologică (coloane verticale de bazalt) situată în comuna Bucium.
- **Huda lui Papară**. Una din cele mai mari și mai dificile peșteri din România, situată în Munții Trascău.
- **Cheile din Munții Trascăului**: Cheile Aiudului, Cheile Râmețului, Cheile Întregalde, Cheile Ampoiței
- **Iezerul Ighiel.** Cel mai întins la carstic din România este situat în partea de sud a Munților Trascău
- **Râpa Roșie situată** în apropierea municipiului Sebeș
- **Vulcanii noroioși** din comuna Hășag
- **Rezervaţia de bujori de stepă** din comuna Zau de Câmpie

Stațiuni de iarnă. Domenii schiabile

- **Poiana Brașov**. Una din cele mai importante stațiuni de iarnă din România. Oferă 12 pârtii de schi de diverse grade de dificultate.
- **Predeal**. Una din cele mai importante stațiuni de iarnă din România. Oferă 8 pârtii de schi de diverse grade de dificultate.
- **Păltiniș.** Stațiune turistică montană situată la 30 km față de municipiul Sibiu
- **Bâlea.** Aflată pe traseul Transfăgărășanului, pe malul lacului glaciar cu același nume, Bâlea este stațiunea turistică montană cu cel mai lung sezon de schi din România.
- **Arieșeni.** Stațiune turistică montană, ce oferă facilități pentru practicarea sporturilor de iarnă, situată în Munții Bihorului
- **Izvoru Mureșului.** Stațiune de iarnă pentru tineret
- **Alte domenii de schi: Timișu de Sus**, **Pârâul Rece**, **Toplița, Mădăraș, Bucin, Săcele, Ciumani, Luncile Prigoanei** (Munții Șureanu)

8.1.2. Stațiuni balneare și balneoclimaterice

În Regiunea Centru se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimaterice din România. Apele minerale cu proprietăți terapeutice, lacurile bogate în săruri minerale, lacurile din fostele saline, mofetele, nămolurile, turba, aerul puternic ozonificat (bogat în aerosoli răşinoşi şi ioni negative), constituie cei mai importanți factori curativi naturali. Proprietățile deosebite și valoarea terapeutică a izvoarelor au fost remarcate încă din Evul Mediu, iar la începutul secolului XIX s-au făcut primele studii și observații științifice asupra lor și a început construcția primelor stabilimente pentru tratament. Începând cu sfârșitul secolului XIX s-au dezvoltat mai multe stațiuni balneare sau balneoclimaterice, cele mai importante dintre acestea fiind cele de la Sovata, Covasna, Băile Tuşnad, Predeal, Balvanyos, Malnaș, Vâlcele, Praid, Borsec, Băile Homorod, Harghita Băi, Izvoru Mureșului, Lacu Roșu, Ocna Sibiului, Bazna. După anul 1989, multe dintre aceste stațiuni au intrat în declin, structurile de cazare și bazele de tratament au intrat într-un proces de uzură morală și degradare fizică, unele dintre ele fiind chiar abandonate. În ultimii ani s-au derulat mai multe proiecte vizând reabilitarea și modernizarea stațiunilor din Regiunea Centru, impactul pozitiv al acestor proiecte fiind deja vizibil.

- **Sovata** – este una din cele mai importante stațiuni balneare din România. Situată la o distanță de 60 km față de municipiul Târgu Mureș, în depresiunea Praid-Sovata. Pe lângă infrastructura complexă de tratament, stațiunea Sovata dispune de multiple posibilități de agrement, inclusiv în anotimpul rece, aici fiind amenajate două pârtii de schi.
- **Covasna.** Una din cele mai importante stațiuni balneare din România.
- **Băile Tușnad.** Stațiune de importanță națională recomandată pentru tratarea unor diverse afecțiuni. Stațiunea dispune de pârtii de schi
- **Ocna Sibiului.** Stațiune balneară și de agrement.
- **Praid.** Stațiune balneară pentru tratarea bolilor aparatului respirator. În interiorul salinei se găsesc un muzeu, o biserică, o cramă. Pe timpul iernii funcționează 2 pârtii de schi.
- **Borsec.** Una din cele mai vechi și renumite stațiuni balneoclimaterice din Europa Centrală și de Est, situată în depresiunea cu același nume.
- **Harghita Băi.** Stațiune balneară. Pârtii de schi
- **Băile Homorod**. Stațiune balneară. Pârtii de schi
- **Balvanyos**. Stațiune balneară de importanță locală
- **Malnaș**. Stațiune balneară de importanță locală
- **Vâlcele**. Stațiune balneară de importanță locală
- **Bazna.** Stațiune balneară recomandată situată în nord-vestul județului Sibiu
- **Miercurea Sibiului.** Stațiune balneoclimaterică sezonieră de interes local

8.1.3. Patrimoniul cultural și istoric

Orașe cu un patrimoniu cultural complex

- **Orașul Brașov.** Prima atestare documentară datează din anul 1235, **cetatea medievală a Braşovului** a fost una dintre cele mai sigure cetăţi din Transilvania. În prezent, în perimetrul cetății Braşovului se găsesc aproape toate stilurile din arhitectura europeană, de la Gotic la Baroc și de la Renaştere la Art Nouveau, constituind o frumoasă îngemănare cu arhitectura modernă a orașului. Cel mai mare edificiu religios în stil gotic din Europa de Sud-Est, **Biserica Neagră din Brașov** este construită în stil gotic transilvănean.
- **Orașul Sibiu** a fost ales de către Comisia Europeană drept capitală europeană a culturii în anul 2007, fiind până în prezent singurul oraș din România care a primit acest titlu. **Muzeul Naţional Brukenthal**, găzduit de Palatul Brukenthal, cuprinde colecţii impresionante de artă românească și europeană. Biblioteca Brukenthal adăposteşte 280.000 de volume din care 381 sunt incunabule.
- **Târgu Mureș.** Unul dintre cele mai importante și dinamice orașe ale Regiunii Centru, cu un trecut istoric bogat și o valoroasă moștenire arhitecturală și culturală.
- **Cetatea Vauban din Alba Iulia** este cea mai mare cetate construită în acest stil din sud-estul Europei, întinzându-se pe o suprafață de peste 100 hectare. În interiorul acesteia se găsesc principalele obiective turistice ale orașului. **Catedrala romano-catolică din Alba Iulia** – unul dintre cele mai valoroase monumente de arhitectură medievală din Transilvania. Cunoscută în întreaga lume pentru colecţiile sale de mare valoare **Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia** a fost înfiinţată în anul 1792 de episcopul catolic Ignac Batthyany. În incinta bibliotecii găsim numeroase rarităţi pe plan european, unele manuscrise fiind unicate pe plan mondial.
- **Sighişoara** este una din puținele cetăți locuite din sud-estul Europei și singura de acest gen din România, fiind inclusă în lista patrimoniul mondial UNESCO.
- **Sfântu Gheorghe**
- **Miercurea Ciuc**

Vestigii antice

- **Vestigiile castrului roman Apulum (Alba Iulia).**
- **Minele romane de la Roşia Montană**
- **Căpâlna.** Cetate dacică, sit inclus pe lista patrimoniului UNESCO, alături de alte 5 cetăți dacice din Munții Orăștiei
- **Tilișca.** Ruinele cetății dacice
- **Covasna.** Vestigiile cetății dacice Valea Zânelor

Biserici fortificate, cetăți

- **Bisericile fortificate din Transilvania, incluse în patrimoniul UNESCO.** Bisericile fortificate din Transilvania fac parte din moștenirea germană a Transilvaniei. Așezată în urmă cu 850

ani, populația săsească a avut o contribuție semnificativă la evoluția economico-socială a Transilvaniei. Dintre cele cca 150 biserici fortificate din Transilvania, UNESCO a ales și a inclus în patrimoniul mondial 7 biserici, toate situate în Regiunea Centru (**Biertan, Valea Viilor, Prejmer, Viscri, Saschiz, Câlnic, Dârju**), considerate de specialiști ca fiind cele mai frumoase și mai reprezentative.

- **Bisericile fortificate din Alma, Moșna, Dealu Frumos, Merghindeal, Iacobeni** (situate în partea nordică a județului Sibiu) se numără printre cele mai de seamă biserici fortificate din Transilvania, construite între secolele XIII și XV, fiind înscrise în lista patrimoniului național de arhitectură
- **Hărman.** Biserică fortificată din Țara Bârsei, construită între secolele XIII și XV, îmbinare a stilurilor romanic și gotic
- **Biserica din Cisnădioara**, unul din cele mai reprezentative monumente în stil romanic,
- **Mănăstirea Cârța -** fosta mănăstire cisterciană de la Cârța este unul din cele mai valoroase edificii religioase, aparținând stilurilor romanic și gotic timpuriu din țara noastră.
- **Cetatea Făgărașului**.
- **Mediaș.** Cetatea medievală. Biserica evanghelică ,,Sfânta Margareta", ridicată în secolul al XV-lea, în stilul gotic târziu, având un impresionant turn cu o înălțime de 70 metri.
- **Cetatea Rupea**. Cetate țărănească atestată la începutul sec. XIV
- **Cetatea Feldioara**.
- **Râșnov.** Cetate țărănească construită în secolele XIV-XV
- **Cetatea Slimnic**. Cetatea țărănească

Castele și palate

- **Castelul Bran**. Unul din cele mai cunoscute simboluri ale României, menționat documentar pentru prima dată în anul 1377
- **Criș (județul Mureș).** Castelul Bethlen, unul din cele mai vechi castele din România, datând încă din secolul XIV.
- **Brâncovenești (județul Mureș).** Castelul Kemeny, ridicat în secolul XV în stil renascentist.
- **Lăzarea (județul Harghita)**. Ridicat în secolul al XV-lea, castelul familiei contelui Lazar este una din cele mai interesante construcții în stil renascentist din Transilvania.
- **Boița (județul Sibiu)**. Castelul Turnu Roșu menționat documentar în secolul XV.
- **Cetatea de Baltă (județul Alba)**. Situat în mijlocul renumitelor podgorii de pe Târnave, castelul Bethlen Haller a fost construit la sfârșitul secolului al XVI-lea în stilul Renașterii franceze.
- **Sânmiclăuș (județul Alba)**. Castelul Bethlen, construit în secolul XVII, în stilul Renașterii târzii
- **Racoș (județul Brașov).** Castelul feudal, construit în secolul XVII în stilul Renașterii transilvănene.
- **Zăbala (județul Covasna).** Castel datând din secolul XVI, situat într-o pădure la poalele Munților Vrancei. În prezent castelul este deschis în regim hotelier.

- **Avrig (județul Sibiu)**. Palatul Brukenthal, construit în secolul al XVIII-lea, ca reședință de vară a baronului Samuel von Brukenthal
- **Gorneşti (județul Mureș)**. Castelul Teleki, una din cele mai reprezentative opere ale artei baroce din Transilvania.
- **Gurghiu (județul Mureș).** Castel datând din secolul XVIII.
- **Budila (județul Brașov).** Castele din secolul XVIII (castelele Beldy, Mikes,Nemes)
- **Sâncrai (județul Alba).** Castelul Kemeny construit în stil eclectic în jurul anului 1800.
- **Zau de Câmpie (județul Mureș).** Castelul familiei Ugron, construit în jurul anului 1900 după modelul castelelor medievale din Franța
- **Arcuș (județul Covasna).** Castel construit în stil neobaroc la sfârșitul secolului XIX**.**
- Castelele din **Micloșoara** și **Valea Crișului (județul Covasna),** primul dintre ele funcționând ca hotel.

Mănăstiri

- **Sâmbăta de Sus.** Mănăstire ortodoxă din secolul XVII, ctitorie a voievodului Constantin Brâncoveanu, monument reprezentativ de arhitectură brâncovenească.
- **Mănăstirea Râmeț.** Așezată într-un cadru natural deosebit de pitoresc, pe Valea Geoagiului (Mănăstirii), în imediata apropiere a Cheilor Râmețului, Mănăstirea Râmeț este unul din cele mai vechi așezăminte monahale ortodoxe din Transilvania.

Alte orașe cu obiective culturale de importanță turistică majoră

- **Sebeș, Aiud, Blaj, Odorheiu Secuiesc**, **Târgu Secuiesc**, **Reghin, Dumbrăveni.**

8.1.4.Zona rurală

- **Bran – Moeciu - Fundata.**
- **Mărginimea Sibiului**.
- **Zona Arieșului superior (Albac – Gârda - Arieșeni - Avram Iancu - Vidra**)
- **Rimetea.**
- **Corund- Sovata**
- **Zona Săcele - Întorsura Buzăului**

Importanţa economică a turismului se menţine la un nivel foarte redus, atât la nivel regional cât şi la nivel naţional, înregistrându-se în ultimii ani chiar o tendinţă de scădere a ponderii turismului în Produsul Intern Brut. Astfel, ponderea turismului în valoarea adăugată brută regională a scăzut de la 3,6% în 1998 la 2,3% în 2008, în timp ce la nivel naţional ponderea turismului în valoarea adăugată brută a coborât, în aceeaşi perioadă, de la 2,6% la 1,9% *(vezi fig. 8.2)*.

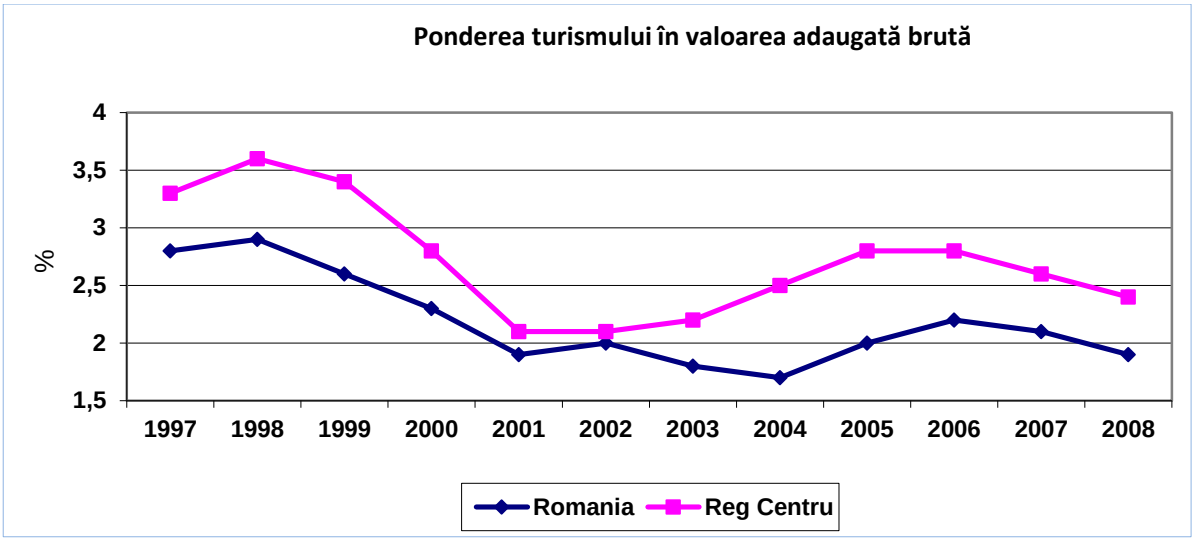

Sursa: Estimări pe baza datelor Institutului Național de Statistică

Fig. 8.2

8.2. Structuri de primire turistică

Baza materială a turismului din Regiunea Centru cuprindea în anul 2012, 1526 unităţi de cazare, dintre care 269 hoteluri și moteluri, 29 hosteluri, 49 cabane, 109 vile și bungalouri, 429 pensiuni turistice și 594 pensiuni agroturistice, restul fiind alte tipuri de unităţi turistice. Densitatea unităţilor de cazare, la 100 kmp, este, în Regiunea Centru, de 4,48 faţă de 2,45 la nivel naţional. În cadrul regiunii, valoarea acestui indicator variază între 1,81 unităţi/100kmp în judeţul Alba şi 12,06 unităţi/100kmp în judeţul Braşov.

Regiunea Centru deţine 37,9% din pensiunile agroturistice ale României, 34,4% din pensiunile turistice şi 33,6% din numărul cabanelor. În judeţul Braşov se găsesc unul din cele șase sate de vacanţă de care dispune turismul românesc.

Trebuie însă menţionat faptul că baza turistică din regiune este parţial învechită, lipsa modernizărilor afectând calitatea serviciilor oferite turiştilor. Reţeaua unităţilor de primire turistică este neuniform răspândită, concentrarea cea mai mare înregistrându-se în judeţul Braşov (646 unităţi, reprezentând 42,3% din totalul pe regiune al unităţilor turistice), la polul opus situându-se judeţul Covasna cu doar 100 unităţi (6,6% din total).

Tabel 8.1 Structurile de primire turistică cu funcţiuni de cazare turistică în România şi Regiunea Centru la 31. 07. 2012

- unităţi -

	Romania	Reg. Centru	Alba	Braşov	Covasna	Harghita	Mureş	Sibiu
Total	5821	**1526**	113	646	100	344	214	**109**
Hoteluri și moteluri	1606	**269**	18	102	21	28	61	**39**
Hosteluri	178	**29**	2	14	1	5	5	**2**
Hanuri turistice	3	**-**	-	-	-	-	-	**-**

	Romania	Reg. Centru	Alba	Braşov	Covasna	Harghita	Mureş	Sibiu
Cabane turistice	146	**49**	5	21	1	12	4	**6**
Campinguri	48	**12**	1	2	2	3	3	**1**
Vile turistice şi bungalouri	863	**109**	3	60	6	12	25	**3**
Tabere şcolare	70	**19**	3	1	2	2	3	**8**
Pensiuni turistice	1247	**429**	20	185	25	93	81	**25**
Pensiuni agroturistice	1569	**594**	61	260	39	179	30	**25**
Popasuri turistice	39	**6**	-	-	1	3	2	**-**
Sate de vacanță	6	**1**	-	1	-	-	-	**-**
Spații de cazare pe nave	**10**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Sursa: Institutul Național de Statistică

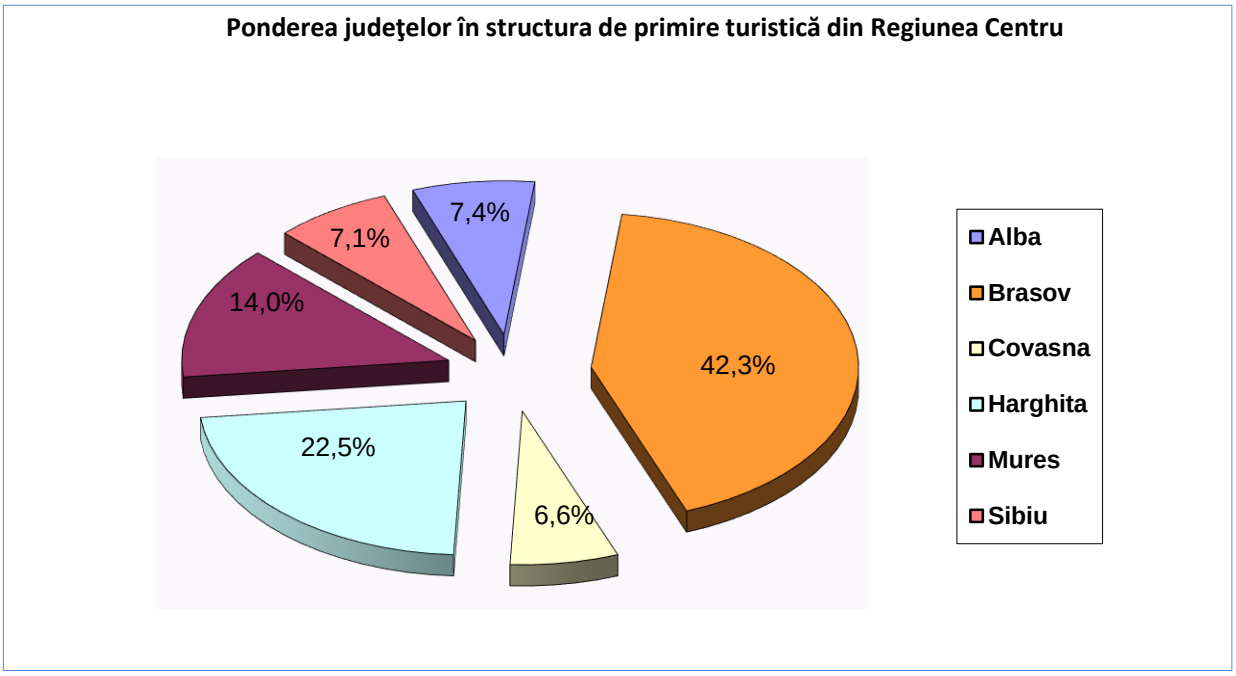

Fig. 8.3

Capacitatea de cazare existentă[73], la 31 iulie 2012, era de 53787 locuri (17,9% din capacitatea de cazare la nivel naţional), ceea ce îi conferă regiunii poziţia a doua pe țară, în creștere cu 2,6% faţă de 1990. Capacitatea de cazare în funcţiune[74], de 15459,2 mii locuri-zile este, în medie cu 32,7% mai ridicată faţă de 1990, cea mai mare creștere înregistrându-se în judeţul Brașov (+100,3%), iar cea mai severă scădere în Harghita (-46,6%). Indicele de utilizare a capacităţilor aflate în funcţiune este de doar 23,6% (25,9% pe ţară), Regiunea Centru

[73] **Capacitatea de cazare turistică existentă** reprezintă numărul de locuri de cazare de folosință turistică înscrise în ultimul act de recepție, omologare sau clasificare al structurii de primire turistică. Sunt luate în calcul numărul de locuri din structurile existente la 31 iulie din anul respectiv. (definiția Institutului Național de Statistică)

[74] **Capacitatea de cazare turistică în funcțiune (exprimată în locuri-zile)** reprezintă numărul de locuri de cazare puse la dispoziția turiștilor de către structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare înmulțit cu numărul de zile cât sunt deschise în perioada considerată. (definiția Institutului Național de Statistică)

ocupând locul al patrulea din acest punct de vedere. Judeţul Covasna, cu un indice de utilizare de 36,2%, ocupă prima poziţie în regiune, în timp ce judeţul Brașov, cu un indice de 20,1%, se situează pe ultima.

Tabel 8.2 Capacitatea structurilor de primire turistică cu funcţiuni de cazare turistică în România şi Regiunea Centru la 31. 07. 2012

-locuri –

	Romania	Reg. Centru	Alba	Braşov	Covasna	Harghita	Mureş	Sibiu
Total	**301109**	**53787**	**3268**	**21699**	**4836**	**8542**	**9317**	**6125**
Hoteluri	181702	**21839**	788	8845	2567	1804	4313	3522
Hosteluri	7562	**1094**	70	445	20	188	287	84
Moteluri	8078	**2034**	213	748	146	240	537	150
Hanuri	81	**-**	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	14775	**2816**	120	1476	229	410	430	151
Cabane turistice	5150	**1593**	131	752	21	298	125	266
Bungalouri	2663	**388**	-	88	-	48	224	28
Sate de vacanta	352	**72**	-	72	-	-	-	-
Campinguri	12816	**2691**	53	874	610	570	524	60
Popasuri turistice	1847	**326**	-	-	15	124	187	-
Căsuțe turistice	2199	**475**	-	-	116	359	-	-
Tabere de elevi si prescolari	10908	**1805**	244	50	182	167	486	676
Pensiuni turistice	25019	**8581**	428	3947	436	1745	1507	518
Pensiuni agroturistice	27453	**10073**	1221	4402	494	2589	697	670

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 8.3 Capacitatea de cazare existentă şi cea în funcţiune în anul 2012

	Capacitatea de cazare existentă -locuri -	% din nivelul naţional	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Indicele de utilizare a capacităţii în funcţiune -%-
România	301148	100,0	73606,9	**25,9**
Centru	**53791**	**17,9**	**15459,2**	**23,6**
Nord - Est	24208	8,0	7051,9	**23,0**
Sud - Est	98537	32,7	13958,9	**32,2**
Sud	26340	8,7	7733,4	**22,8**
Sud - Vest	19959	6,6	5218,7	**29,8**
Vest	26087	8,7	7082,9	**23,5**
Nord - Vest	30687	10,2	9401,0	**22,4**
Bucureşti - Ilfov	**21539**	**7,2**	**7700,9**	**29,1**

Sursa: Institutul Național de Statistică

8.3. Fluxul turistic

Numărul total de turişti cazaţi in anul 2012 (1640,4 mii, ceea ce reprezintă 21,4% din totalul turiştilor cazaţi in România)**, situează Regiunea Centru pe primul loc la nivel național**. Faţă de

anul 1990, când în Regiunea Centru au fost cazaţi 2001,7 mii turişti, numărul acestora a scăzut cu 18%, scăderea la nivelul întregii ţări fiind de 37,8%. Pe judeţe, cea mai mare scădere se înregistrează în judeţul Harghita (-60,9%), județul Mureșul cunoscând în schimb o creștere (+26%). Ponderea turiştilor străini în 2012 era de 18% la nivelul regiunii (21,6% la nivel naţional), valorile extreme întâlnindu-se în judeţul Sibiu (27,1%) şi în judeţul Covasna (12,2%).

Tabel 8.4 Capacitatea de cazare şi turiştii cazaţi în perioada 2004-2012

	2004		2007		2010		2011		2012	
	Capacitate de cazare existentă -locuri-	Turişti cazaţi -mii-	Capacitate de cazare existentă -locuri-	Turişti cazaţi -mii-	Capacitate de cazare existentă -locuri-	Turişti cazaţi -mii-	Capacitate de cazare existentă -locuri-	Turişti cazaţi -mii-	Capacitate de cazare existentă -locuri-	Turişti cazaţi -mii-
România	275941	5638,5	283701	6971,9	311698	6036,2	278503	7031,6	301148	7653,4
Reg. Centru	**34365**		**35380**	**1330,1**	**42029**	**1118,8**	**45388**	**1435,8**	**53791**	**1640,4**
Alba	1276	48,2	1830	54,1	2109	46,7	3027	78,5	3268	93,9
Braşov	11380	421,8	12634	556,8	16742	508,3	17795	642,8	21699	731,9
Covasna	4000	61,5	2592	52,5	3638	60,3	4050	91,4	4836	78,4
Harghita	5964	100,6	7063	85,3	6909	75,4	6759	100,3	8542	100,5
Mureş	7156	139,1	6138	253,5	6093	200,4	7692	259,1	9321	351,1
Sibiu	4589	214,9	5123	327,9	6538	227,6	6065	263,7	6125	284,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

În anul 2012 numărul de înnoptări[75] în regiune a fost de 3648,3 mii, reprezentând 19,1% din totalul înnoptărilor înregistrate la nivel naţional. Se remarcă scăderea de 42,5% faţă de anul 1990, scădere mai accentuată în Harghita (-70,9%) şi mai puţin accentuată în Mureș (-28,3%).

Majoritatea turiștilor care vizitează Regiunea Centru sunt români, proporția străinilor nefiind totuși neglijabilă (18%). Aria geografică de proveniență a turiștilor străini cuprinde majoritatea țărilor europene, precum și unele state extraeuropene (SUA, Canada, Israel). Cei mai mulți turiști străini provin din țări apropiate geografic, furnizoare tradiționale de turiști (Ungaria, îndeosebi dar și Austria, Polonia, Cehia, Slovacia), dar se înregistrează și un număr apreciabil de turiști originari din țări mai îndepărtate (state din Europa de Vest, Israel, SUA). Potențialul de creștere a numărului de turiști străini este mare, în special pe segmentul turismului cultural. Dispunând de un potențial semnificativ, turismul de sănătate și wellness este un alt domeniu de interes pentru piața externă, în prezent acesta fiind exploatat doar într-o măsură redusă. Ponderea înnoptărilor turiştilor străini a fost de 16,7% la nivel regional (17,2% la nivelul întregii ţări), valoarea cea mai mare înregistrându-se în judeţul Sibiu (24,6%), iar cea mai mică în judeţul Covasna (6,4%).

[75] **Înnoptarea** este intervalul de 24 ore, începând cu ora hotelieră, pentru care o persoană este înregistrată în evidenţa spaţiului de cazare turistică şi beneficiază de găzduire în contul tarifului aferent spaţiului ocupat, chiar dacă durata de şedere efectivă este inferioară intervalului menționat. (definiția Institutului Național de Statistică)

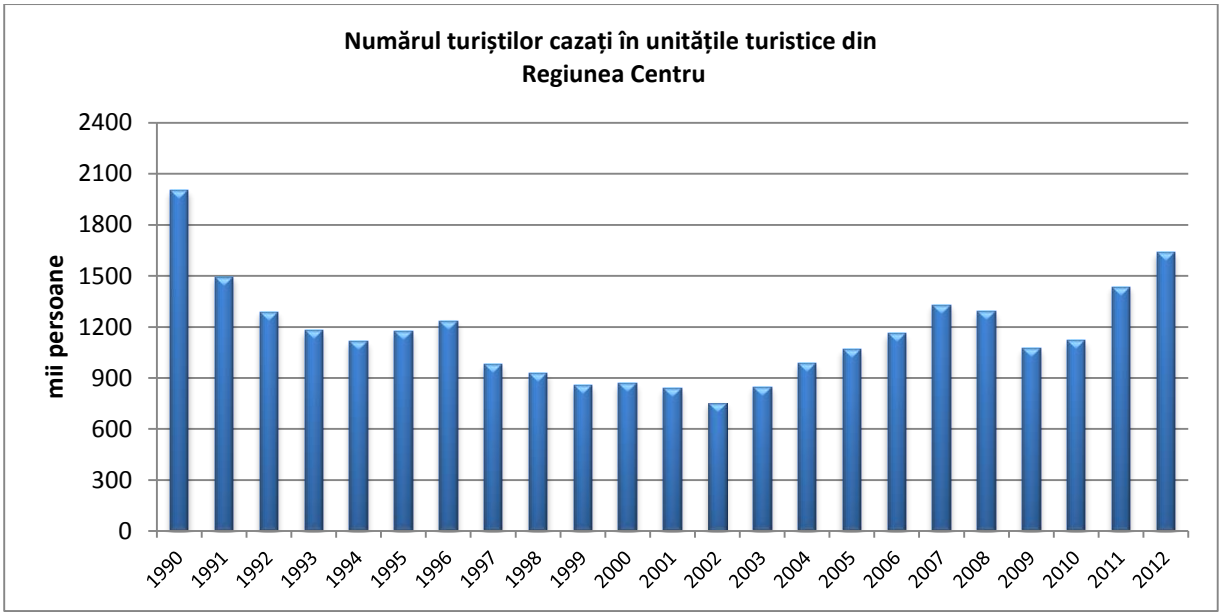

Fig. 8.4

Tabel 8.5 Capacitatea de cazare în funcţiune, numărul de înnoptări şi indicele de utilizare a capacităţii în funcţiune[76] în perioada 1990-2012

	1990			2007			2010		
	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnop-tări -mii-	Indicele de utiliz a cap în funct -%-	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnop-tări -mii-	Indicele de utiliz a cap în funct -%-	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnoptări -mii-	Indicele de utiliz a cap, în funct. - %-
Romania	77022,3	44551,8	57,8	57137,6	20593,4	36,0	63021,1	15967,1	25,3
Reg. Centru	**11645,4**	**6341,5**	**54,5**	**10477,2**	**3177,4**	**30,3**	**11418,6**	**2696,7**	**23,6**
Alba	567,0	346,2	61,1	558,8	117,7	21,1	600,8	96,0	16,0
Braşov	3658,4	2358,8	64,5	4704,7	1191,4	25,3	5221,1	1074,2	20,6
Covasna	1376,1	773,5	56,2	766,5	429,0	56,0	933,8	406,5	43,5
Harghita	2739,0	1018,4	37,2	977,2	273,9	28,0	919,4	202,3	22,0
Mureş	1755,7	993,8	56,6	1717,7	635,3	37,0	1755,6	518,2	29,5
Sibiu	1549,2	850,8	54,9	1752,3	530,1	30,3	1987,9	399,5	20,1

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

	2011			2012		
	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnop-tări -mii-	Indicele de utiliz a cap în funct -%-	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnoptări -mii-	Indicele de utiliz a cap, în funct. - %-
Romania	68417,3	17979,4	26,3	73606,9	19091,4	25,9
Reg. Centru	**12867,4**	**3311,6**	**25,7**	**15459,2**	**3648,3**	**23,6**
Alba	758,9	155,7	20,5	1006,0	203,2	20,2
Braşov	6041,2	1329,8	22,0	7327,9	1475,6	20,1
Covasna	1236,4	532,4	43,1	1301,1	471,2	36,2

[76] **Indicele de utilizare netă a capacităţii de cazare turistică în funcţiune** se calculează prin raportarea numărului de înnoptări realizate la capacitatea de cazare turistică în funcţiune din perioada respectivă. (definiţia Institutului Naţional de Statistică)

	2011			2012		
	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnop-tări -mii-	Indicele de utiliz a cap în funct -%-	Capacitatea de cazare în funcţiune mii locuri-zile	Înnoptări -mii-	Indicele de utiliz a cap, în funct. - %-
Harghita	1105,9	251,2	22,7	1463,1	296,4	20,3
Mureş	2061,0	580,9	28,2	2546,4	712,5	28,0
Sibiu	1664,0	461,6	27,7	1814,6	489,4	27,0

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Rata de funcţionare în turism, exprimată ca raport procentual între capacitatea de cazare şi numărul total al populaţiei, a fost în 2012 de 2,13 locuri/100 locuitori, faţă de 1,41 la nivelul întregii ţări. Disparităţile intraregionale sunt mai mult decât evidente: 0,88 în judeţul Alba şi 3,62 în judeţul Braşov sunt valorile extreme ale acestui indicator (*vezi tab. 8.6)*.

Tabel 8.6 Indicatori de intensitate privind activitatea de cazare turistică

	2007			2010			2012		
	Număr unităţi/ 100 km²	Număr turişti/ 100 locuitori	Capacitate de cazare/ 100 locuitori	Număr unităţi/ 100 km²	Număr turişti/ 100 locuitori	Capacitate de cazare/ 100 locuitori	Număr unităţi/ 100 km²	Număr turişti/ 100 locuitori	Capacitate de cazare/ 100 locuitori
Romania	1,97	32,38	1,32	2,21	28,17	1,45	2,45	35,84	1,41
Reg. Centru	**3,55**	**52,68**	**1,40**	**3,48**	**44,33**	**1,67**	**4,49**	**65,08**	**2,13**
Alba	0,74	14,44	0,49	1,07	12,55	0,57	1,81	25,32	0,88
Braşov	8,78	93,35	2,12	8,84	84,96	2,80	12,06	122,20	3,62
Covasna	1,02	23,52	1,16	2,05	27,10	1,64	2,72	35,35	2,18
Harghita	5,98	26,19	2,17	4,23	23,20	2,13	5,18	31,02	2,64
Mureş	1,79	43,60	1,06	1,83	34,54	1,05	3,20	60,64	1,61
Sibiu	2,52	77,49	1,21	3,07	53,51	1,54	2,04	66,77	1,44

Sursa: Calcule pe baza datelor Institutului Naţional de Statistică

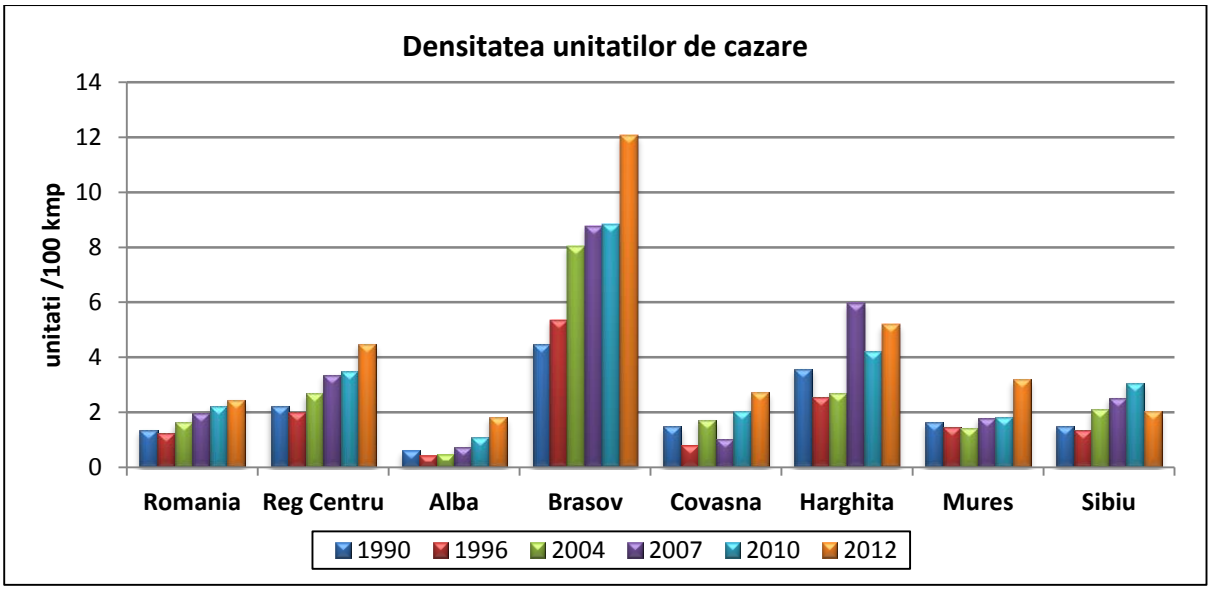

Fig. 8.5

Tabel 8.7 Numărul sosirilor şi înnoptărilor turiştilor şi ponderea turiştilor străini din total în anul 2012

- mii -

	Total turişti	Turişti străini	Ponderea turiştilor străini (%)	Total înnoptări	Înnoptările turiştilor străini	Ponderea înnoptărilor turiştilor străini (%)
România	7653,4	1653,4	21,6	19091,4	3291,5	**17,2**
Reg. Centru	**1640,4**	**294,5**	**18,0**	**3648,3**	**609**	**16,7**
Alba	93,9	13,1	14,0	203,2	31,6	**15,6**
Braşov	731,9	110,7	15,1	1475,6	227,5	**15,4**
Covasna	78,4	9,6	12,2	471,2	30,3	**6,4**
Harghita	100,5	21,5	21,4	296,4	52,7	**17,8**
Mureş	351,1	62,5	17,8	712,5	98,2	**13,8**
Sibiu	**284,5**	**77,1**	**27,1**	**489,4**	**120,3**	**24,6**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 8.8 Sosirile, înnoptările şi durata medie a sejurului turiştilor

	2007			2010			2012		
	Înnoptări -mii-	**Turişti cazaţi -mii-**	**Durata medie a şederii**	**Înnoptări -mii-**	**Turişti cazaţi -mii-**	**Durata medie a şederii**	**Înnoptări -mii-**	**Turişti cazaţi -mii-**	**Durata medie a şederii**
România	20593,4	6971,9	3,0	15967,1	6036,2	2,6	19091,4	7653,4	**2,5**
Reg. Centru	**3177,4**	**1330,1**	**2,4**	**2696,7**	**1118,8**	2,4	**3648,3**	**1640,4**	**2,2**
Alba	117,7	54,1	2,2	96,0	46,7	2,1	203,2	93,9	**2,2**
Braşov	1191,4	556,8	2,1	1074,2	508,3	2,1	1475,6	731,9	**2,0**
Covasna	429,0	52,5	8,2	406,5	60,3	6,7	471,2	78,4	**6,0**
Harghita	273,9	85,3	3,2	202,3	75,4	2,7	296,4	100,5	**2,9**
Mureş	635,3	253,5	2,5	518,2	200,4	2,6	712,5	351,1	**2,0**
Sibiu	**530,1**	**327,9**	**1,6**	**399,5**	**227,6**	**1,8**	**489,4**	**284,5**	**1,7**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Durata medie a şederii[77] turiştilor în regiune în 2012, de 2,2 zile, este mai redusă decât la nivel naţional (2,5 zile), înregistrându-se diferenţe notabile între judeţe. Astfel, în judeţul Sibiu durata medie a şederii a fost de 1,7 zile, în timp ce în Covasna, judeţ cu un turism predominant balnear, valoarea acestui indicator a fost de 6 zile. Durata medie a sejurului turiştilor străini a fost, în medie, cu 0,2 zile mai redusă decât în cazul turiştilor din ţară (2,1 faţă de 2,3 zile).

[77] **Durata medie a sejurului** se calculează prin împărțirea numărului de înnoptări realizate la numărul de sosiri ale turiștilor. (definiția Institutului Național de Statistică)

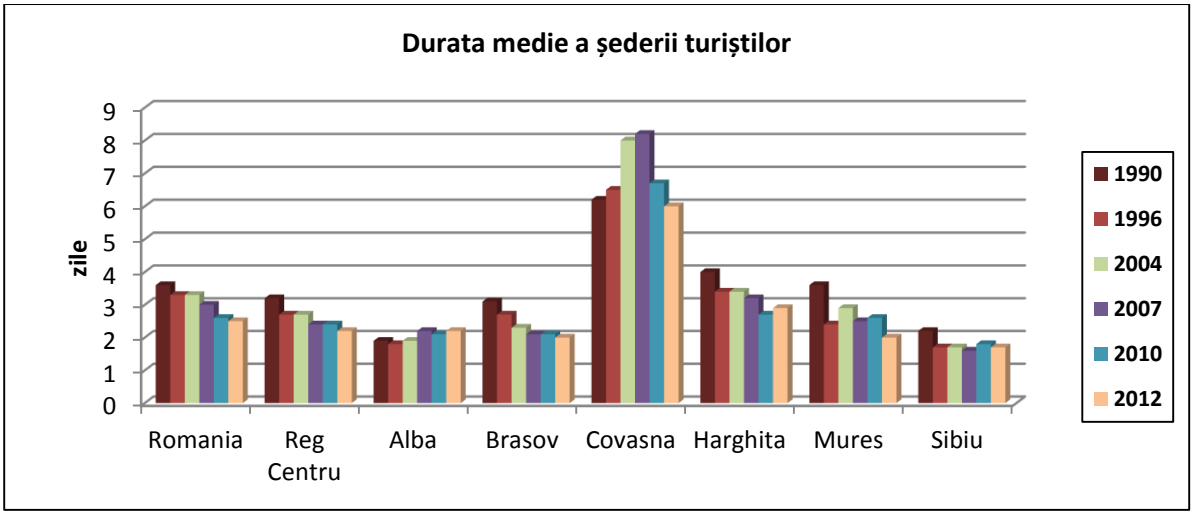

Fig. 8.6

Analiza ciclului sezonier indică o concentrare a sosirilor şi înnoptărilor turiştilor în perioada de vară, august şi iulie fiind lunile de vârf, iar în martie se înregistrează cel mai scăzut nivel. O particularitate se constată în cazul Braşovului, judeţ cu două dintre cele mai importante staţiuni de iarnă din România, unde sosirile turiştilor în cele două sezoane sunt numeric apropiate.

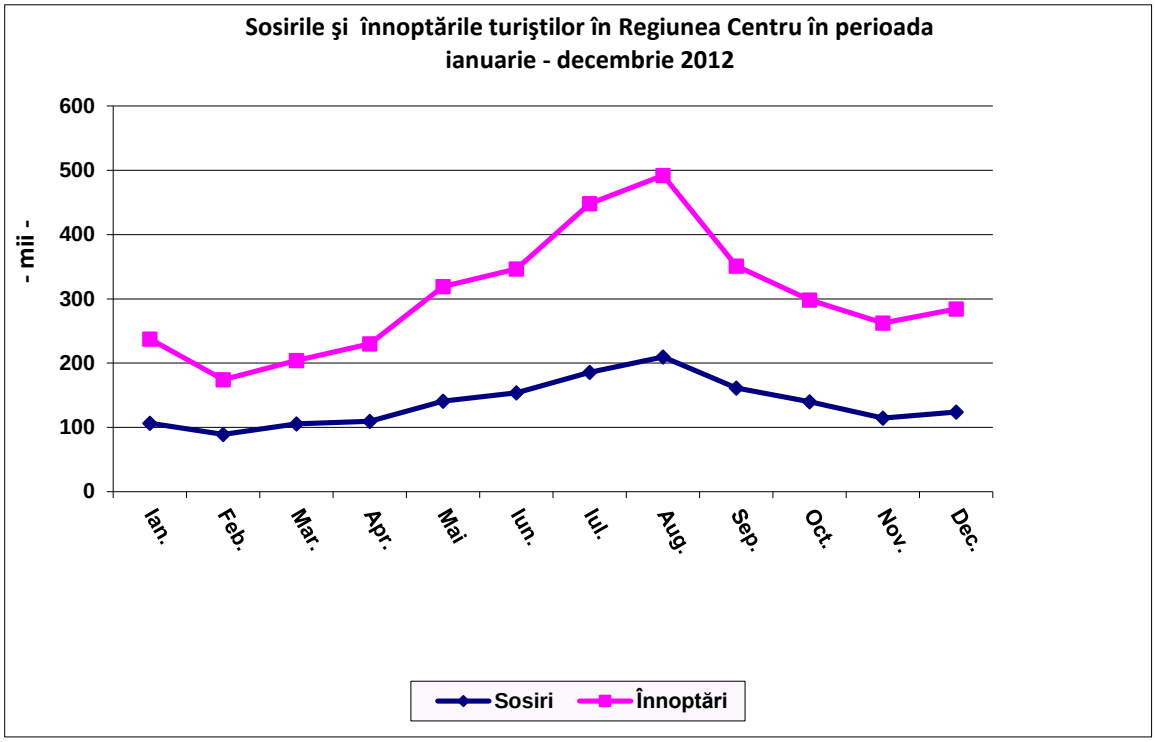

Fig. 8.7

SUMAR

- Importanța economică a turismului se menţine relativ redusă, atât la nivel regional cât şi la nivel naţional, ponderea turismului în valoarea adăugată brută realizată la nivelul Regiunii Centru coborând la doar 2,3% în 2008
- Regiunea Centru dispune de un potenţial turistic ridicat şi diversificat, atât natural cât și antropic. Formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural
- Baza materială a turismului din Regiunea Centru, în extindere, cuprindea în anul 2012, 1526 unităţi de cazare, dintre care 269 hoteluri și moteluri, 29 hosteluri, 49 cabane, 109 vile și bungalouri, 429 pensiuni turistice și 594 pensiuni agroturistice, restul fiind alte tipuri de unităţi turistice. Densitatea unităţilor de cazare în Regiunea Centru, de 4,48 unități/ 100 kmp, este dublă față de nivelul național.
- Reţeaua unităţilor de primire turistică este neuniform răspândită, concentrarea cea mai mare înregistrându-se în judeţul Braşov (646 unităţi), la polul opus situându-se judeţul Covasna
- Baza turistică din regiune este parţial învechită, lipsa modernizărilor afectând calitatea serviciilor oferite turiştilor
- Capacitatea de cazare existentă, la 31 iulie 2012, era de aproape 54 mii locuri (17,9% din capacitatea de cazare la nivel naţional), ceea ce îi conferă regiunii poziţia a doua pe țară
- Indicele de utilizare a capacităţii de cazare în funcţiune este de doar 23,6%, însemnând că, în medie, structura de cazare este utilizată complet doar 3 luni/an.
- Numărul total de turişti cazaţi în anul 2012 (1640,4 mii, ceea ce reprezintă 21,4% din totalul turiştilor cazaţi in România), situează Regiunea Centru pe primul loc la nivel național. Majoritatea turiștilor care vizitează Regiunea Centru sunt români, proporția străinilor fiind semnificativă (18%)
- În anul 2012 numărul de înnoptări în regiune a fost de 3648,3 mii, reprezentând 19,1% din totalul înnoptărilor înregistrate la nivel naţional
- Rata de funcţionare în turism, exprimată ca raport procentual între capacitatea de cazare și numărul total al populaţiei, a fost în 2012 de 2,13 locuri/100 locuitori, faţă de 1,41 la nivelul întregii ţări
- Durata medie a şederii turiştilor în regiune în 2012, de 2,2 zile, este mai redusă decât la nivel naţional (2,5 zile). Analiza ciclului sezonier indică o concentrare a sosirilor şi înnoptărilor turiştilor în perioada de vară, august şi iulie fiind lunile de vârf, iar în martie se înregistrează cel mai scăzut nivel

9. Agricultura și dezvoltarea rurală

Conceptul de rural și termenii asociați

În anul 2010, Uniunea Europeană a adoptat o tipologie revizuită a zonelor urbane/rurale. Tipologia agreată de Uniunea Europeană stabilește 3 categorii de regiuni: regiuni predominant rurale, regiuni intermediare și regiuni predominant urbane. Această metodologie se bazează pe o variantă modificată a tipologiei OECD, utilizată anterior de Comisia Europeană și ia în calcul atât densitatea populației cât și prezența unor centre urbane mari și ponderea acestora în populația totală a regiunii. Scopul acestei noi metodologii este de a oferi o bază comună pentru toate rapoartele și publicațiile Comisiei Europene.

Conform acestei tipologii, pentru nivelul teritorial 3 (NUTS 3), 2 județe din Regiunea Centru (Brașovul și Sibiul) se încadrează în grupa regiunilor intermediare, iar celelalte 4 în grupa regiunilor predominant rurale.

Din motive ce țin de disponibilitatea datelor și coerența analizei, conceptul de zonă rurală (localitate rurală) utilizat în analiza socio-economică se bazează doar pe legislația românească, respectiv pe prevederile Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativ - teritorială a României, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii 350 /2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului.

9.1. Delimitarea geografică a mediului rural la nivelul Regiunii Centru

Delimitarea geografică a mediului rural analizat la nivelul Regiunii Centru a avut la bază criteriul împărțirii administrativ - teritoriale, care susține astfel informația statistică. Astfel, județele cu cea mai mare pondere a suprafeței spațiului rural sunt Mureș și Covasna (aproape la egalitate), urmat de județul Harghita. La polul opus se află județul Brașov, urmat de Alba și Sibiu.

Tabel 9.1 Numărul de comune și sate din județele Regiunii Centru la finele anului 2011

	Numărul comunelor	Numărul satelor
România	2861	12957
Reg. Centru	**357**	**1788**
Alba	67	656
Braşov	48	149
Covasna	40	122
Harghita	58	235
Mureş	91	464
Sibiu	53	162

Sursa: Institutul Național de Statistică

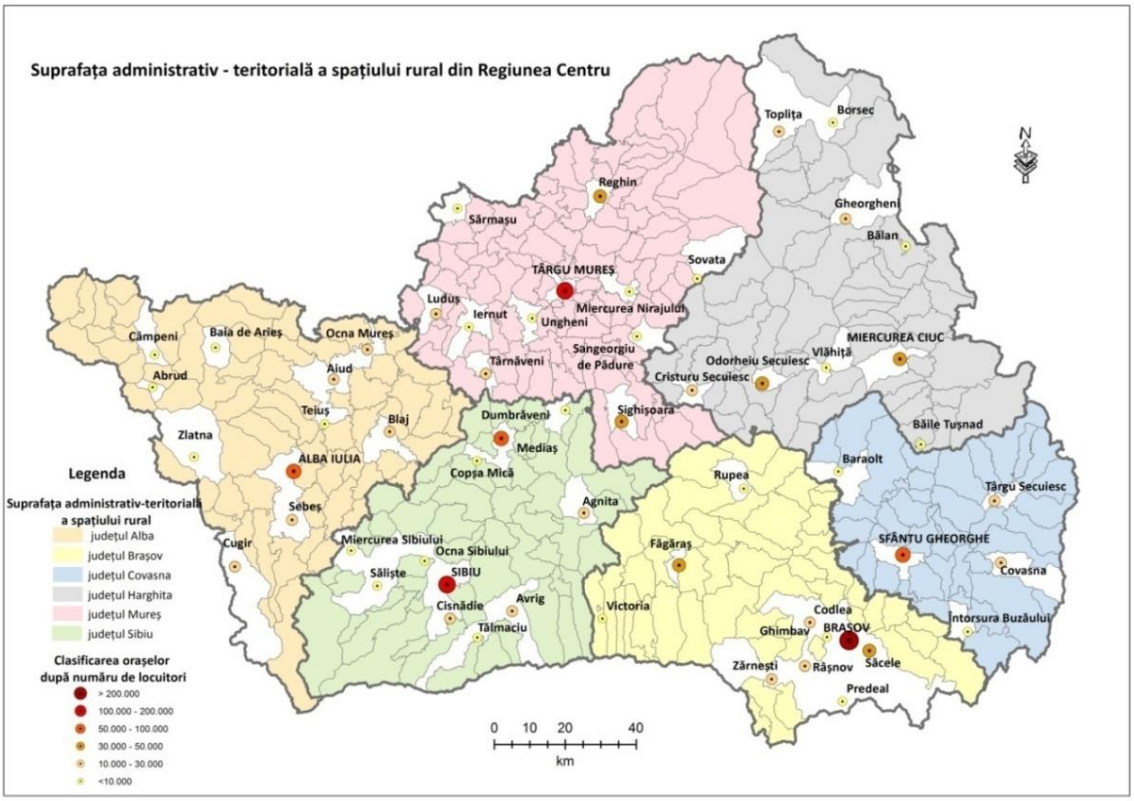

Fig. 9.1

Potrivit datelor statistice de la finele anului 2011, în Regiunea Centru sunt 357 de comune, reprezentând 12,5 % din numărul total al comunelor din România și 1788 de sate (13,8 % din numărul total la nivel național). La nivelul Regiunii Centru, cele mai multe comune sunt în județele Mureș (91) și Alba (67), iar cele mai puține în județele Covasna (40) și Brașov (48).

Analizând comparativ ponderea comunelor și cea a satelor la nivel de județ se observă unele discrepanțe, acestea fiind datorate în special condițiilor fizico-geografice. Peste o treime din numărul satelor Regiunii Centru se află pe teritoriul județului Alba, în special în Munții Apuseni fiind cunoscute sub denumirea de crânguri sau cătune. O pondere ridicată a numărului de sate este și în județul Sibiu (26%), la polul opus fiind județele Covasna (6,8%) și Brașov (8,3%).

Funcțiile aşezărilor rurale din Regiunea Centru

La nivelul Regiunii Centru predomină următoarele categorii de aşezări rurale după funcțiile[78] pe care le îndeplinesc:

- *aşezări rurale cu funcții predominant agricole:*
- *cerealier:* sunt specifice localităților rurale din Câmpia Transilvaniei
- *zootehnic:* sunt specifice localităților rurale din zona montană
- *cerealier - viticol:* sunt specifice localităților rurale din zona Podișului Târnavei

[78] Tipologia aşezărilor rurale după funcții a fost propusă de G. Erdeli și V. Cucu (2007) având la bază structura socio-profesională activă în strânsă corelație cu valoarea producției, poziția geografică și volumul fluxului de navetiști.

- *cerealier - pomicol:* sunt specifice localităților rurale din zonele deluroase, colinare și de podiș
- *vitipomicol: Cetatea de Baltă, Ighiu,*
- *zootehnic - forestier:* specifice zonei montane: Bistra din județul Alba, Jina din județul Sibiu

○ *așezări rurale cu funcții predominant industriale:*

- *industria extractivă.* În urma procesului de restructurare a sectorului minier, majoritatea activităților de exploatare a resurselor metalifere (feroase și neferoase) s-au închis.

○ *așezări rurale cu funcții predominant mixte:*

- *noduri de cale ferată de importanță națională sau regională* (exemplu Vințu de Jos din județul Alba)
- *profil dublu agricol - forestier (exemplu Bistra din județul Alba)*

○ *așezări rurale cu funcții predominant speciale :*

- *profil turistic și agroturistic:* Albac, Arieșeni din județul Alba , Moeciu de Jos, Bran din județul Brașov, Rășinari, Gura Râului din județul Sibiu, Lăzarea, Corund din Județul Harghita, Malnaș Băi, Arcuș din județul Covasna, Sângeorgiu de Mureș, din județul Mureș.

9.2. Infrastructura tehnico-edilitară din zona rurală a Regiunii Centru

Potrivit datelor statistice din 2011, în Regiunea Centru erau 357 de comune, dintre care 70,1% (253 comune) cu instalații de alimentare cu apă potabilă, 29,7% (106 comune) cu instalații de canalizare publică, iar în 53,5% (191 comune) din numărul total de comune se distribuie gaze naturale. Județele care se caracterizează prin cele mai mari ponderi ale comunelor care beneficiază de o infrastructură tehnico-edilitară diversificată sunt Mureș, Brașov și Harghita.

Tabel 9.2 Numărul comunelor din județele Regiunii Centru în funcție de dotarea tehnico-edilitară la finele anului 2011

Regiune/Județ	Total comune	Din care comune:		
		cu instalații de alimentare cu apă potabilă	cu instalații de canalizare publică	în care se distribuie gaze naturale
Regiunea Centru	**357**	**253**	**106**	**191**
Alba	67	48	8	24
Brașov	48	40	13	30
Covasna	40	26	16	9
Harghita	58	46	28	19
Mureș	91	66	29	71
Sibiu	53	27	12	38

Sursa: Institutul Național de Statistică

9.3. Populația din mediul rural. Forța de muncă

9.3.1. Principalii indicatori demografici

Numărul populației rurale din Regiunea Centru totalizează 1 028 971 locuitori, reprezentând 40,8% din totalul populației regiunii la nivelul anului 2011. Cele mai ridicate procentaje ale populației rurale se înregistrează în județele Harghita și Covasna (56,4% respectiv 50,2%), iar cele mai scăzute în județele Brașov și Sibiu (26,8% respectiv 33,4%). Față de anul 1990, ponderea populației rurale a crescut cu 0,9 puncte procentuale, în ciuda faptului că, după anul 1990, un număr de 12 comune au fost declarate orașe.

Numărul populației rurale din Regiunea Centru s-a redus cu cca 102 mii persoane, (-9%) în termeni relativi, scădere mai mică decât cea înregistrată la nivelul mediilor întrunite (-11,9%). Județul Alba, urmat de județul Sibiu au înregistrat cele mai mari scăderi demografice în mediul rural (-20,9 % respectiv -15,4%), Covasna fiind singurul județ cu o creștere a numărului populației rurale (de cca 1%).

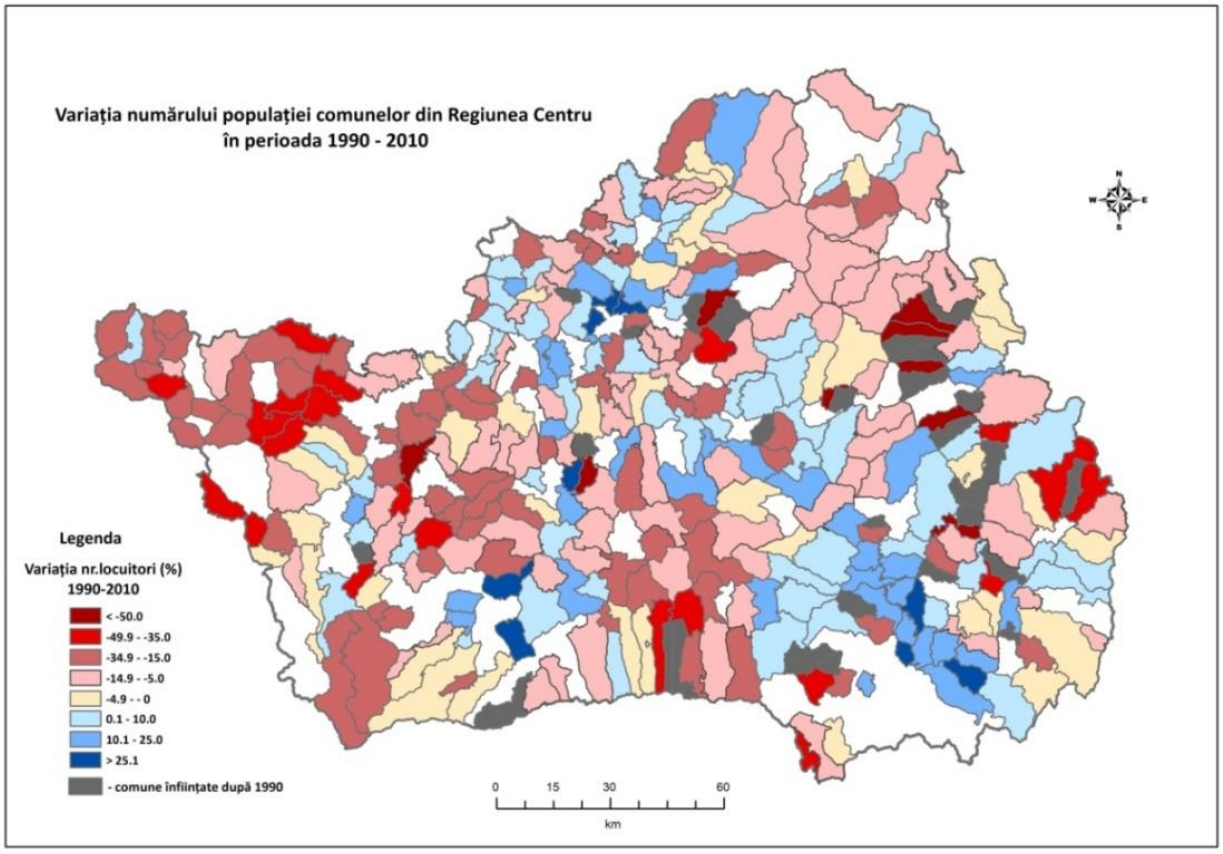

Fig. 9.2

Se constată în ultimii ani un interesant fenomen de ,,re-ruralizare" a României și, implicit, a Regiunii Centru, determinat de migrația dinspre mediul urban spre mediul rural. Acest fenomen are atât cauze economice (creșterea costului vieții în orașe și pierderea locurilor de

muncă au determinat un număr important de persoane - pensionari cu pensii mici, persoane active rămase fără un loc de muncă - să se mute în mediul rural cât și cauze sociale (tendința tinerelor familii de a se stabili în zonele periurbane, în localități formal rurale, dar care dispun de o bună infrastructură edilitară.

Tabel 9.3 Ponderea populației rurale

-%-

	1990	1995	2000	2005	2011	Variație 2011/1990
Reg. Centru	**39,5**	**39,2**	**39,5**	**40,0**	**40,8**	**1,3 pp**
Alba	44,8	42,3	41,1	42,0	41,1	-3,7 pp
Brașov	23,5	23,5	24,3	25,2	26,8	3,3 pp
Covasna	46,2	47,0	47,7	49,5	50,2	4 pp
Harghita	52,3	53,9	54,2	55,6	56,4	4,1 pp
Mureș	49,0	48,2	48,6	47,2	48,3	-0,7 pp
Sibiu	33,1	31,3	31,6	32,3	33,4	0,3 pp

Sursa: Institutul Național de Statistică

Structura pe vârste a populației rurale relevă o repartizare destul de echilibrată pe cele 3 grupe mari de vârstă, cu excepția județului Alba, unde populația vârstnică din mediul rural depășește numeric populația tânără. Față de situația populației la nivel general (ambele medii), indicatorii demografici derivați calculați pentru mediul rural pun în evidență anumite dezechilibre între grupele de vârstă: raportul de dependență demografică totală la nivel regional: 53% în mediul rural comparativ cu 42% pentru ambele medii, raportul de dependență demografică a vârstnicilor: 25% în mediul rural comparativ cu 20% pentru ambele medii. Rata îmbătrânirii este mai accentuată în județul Alba (125% pentru mediul rural), la polul opus situându-se județele Sibiu și Brașov (68% respectiv 76%). Prognozele demografilor arată o agravare a dezechilibrelor între vârste, prin creșterea accentuată a proporției vârstnicilor, în special în mediul rural.

Tabel 9.4 Structura pe grupe mari de vârste a populației rurale și indicatorii demografici derivați - anul 2008 –

-%-

	0-14 ani	15-64 ani	65 ani și peste	Rap. de dependență demografică	Rap. de dependență demografică al vârstnicilor	Rata îmbătrânirii demografice ‰
Reg. Centru	**184369**	**671033**	**168023**	**53**	**25**	**91**
Alba	24600	100474	30695	55	31	125
Brașov	29514	104032	22395	50	22	76
Covasna	20544	73148	17726	52	24	86
Harghita	31730	120738	30123	51	25	95
Mureș	50020	179829	48083	55	27	96
Sibiu	27961	92812	19001	51	20	68

Sursa: Institutul Național de Statistică

9.3.2. Evoluția principalilor indicatori ai mișcării naturale

Începând cu anul 1991, populația din mediul rural din Regiunea Centru a înregistrat în fiecare an rate negative ale sporului natural, cea mai scăzută valoare atingându-se în 1996 (-3,7‰). Această evoluție a fost determinată atât de modificarea comportamentului procreativ al populației cât și de modificarea treptată a structurii pe grupe de vârste a populației, prin diminuarea ponderii populației feminine de vârstă fertilă. La această situație se adaugă migrația internă și externă, care înregistrează de asemenea un sold puternic negativ și afectează cu precădere populația tânără. Previziunile demografilor arată o înrăutățire a indicatorilor demografici din mediul rural din Regiunea Centru, în special în județul Alba (scădere accentuată a numărului populației, creșterea dezechilibrelor între grupele de vârstă).

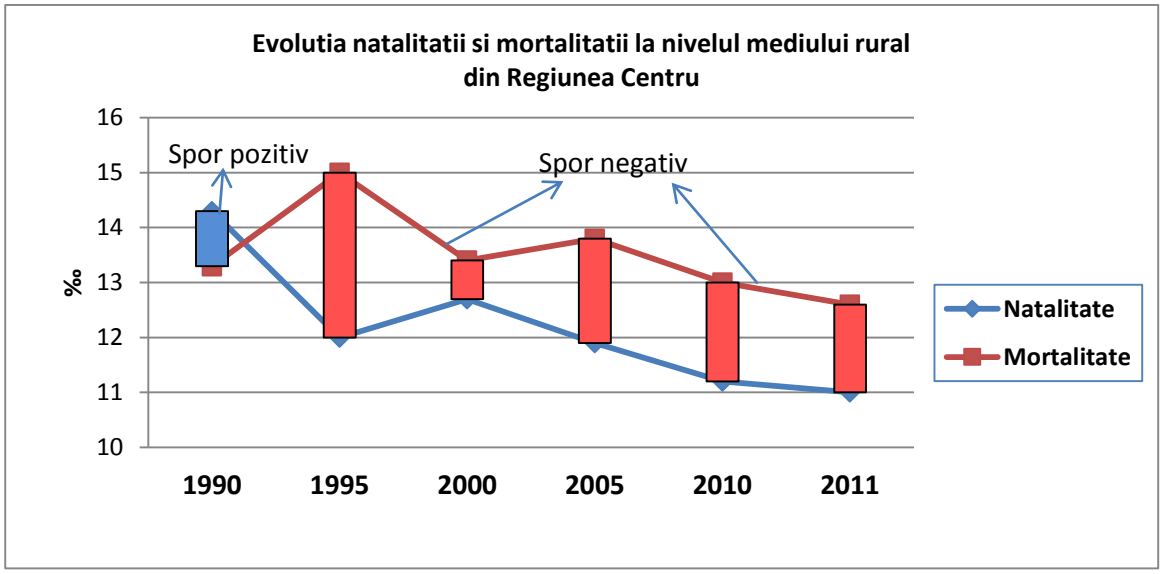

Fig. 9.3

9.3.3. Caracteristicile și evoluția pieței forței de muncă

Conform datelor Institutului Național de Statistică[79], rata de activitate a populației în vârstă de muncă din mediul rural din Regiunea Centru a coborât de la 70,8% în anul 1996 la 50,4% în anul 2011, sensibil mai redusă decât cea înregistrată în mediul urban – 64,2%. Această evoluție a fost determinată de creșterea rapidă a unor categorii de persoane inactive (pensionarii). Amintim faptul că în categoria populației inactive sunt incluși pensionarii, elevii și studenții, casnicele, persoanele întreținute de stat, de alte organizații sau de membrii familiei.

Rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani din mediul rural din Regiunea Centru s-a redus în perioada 1996-2011 de la 66,2% la 45,4%, fiind de asemenea vizibil inferioară celei

[79] *Ancheta forței de muncă în gospodării - AMIGO*

înregistrate în mediul urban – 56,6%. Aceste valori sunt departe de rata - țintă de ocupare (75% din populația de 20-64 ani), stabilită prin **Strategia Europa 2020**. Această rată redusă de ocupare are multiple cauze: lipsa locurilor de muncă disponibile, nivelul redus de diversificare al economiei rurale (dependența masivă de o singură activitate – agricultura), lipsa spiritului antreprenorial și a cunoștințelor necesare inițierii și conducerii unei afaceri pe cont propriu, lipsa unor măsuri eficiente de stimulare a creării de noi locuri de muncă pe durată lungă în mediul rural, nivelul scăzut de pregătire profesională și o concordanță redusă între oferta profesională a sistemului educativ și cerințele în continuă schimbare ale pieței forței de muncă, nivelul incipient al formării profesionale pe parcursul întregii vieți. În plus, datele statistice privind populația ocupată s-ar putea să nu cuprindă toatele persoanele care lucrează în străinătate și deci nivelul real al ocupării să fie mai mare decât cel rezultat din anchetele statistice. Chiar și așa stând lucrurile, există o rată ridicată a sub-ocupării, iar situația locurilor de muncă este continuare precară.

În ce privește forța de muncă salariată, cele mai recente date disponibile (anul 2004) arată că doar 12,3% din numărul mediu al angajaților se găsesc în mediul rural, cifră net inferioară ponderii populației rurale (cca 40%). La nivel județean, ponderi mai ridicate ale salariaților din mediul rural se înregistrează în Mureș și Harghita (19,7% respectiv 17%), cele 2 județe având și o populație rurală mai numeroasă, iar cea mai scăzută pondere se înregistrează în Brașov (7,1%), județ cu cea mai redusă populație rurală, în termeni relativi. Aceste cifre arată faptul că agricultura, ramura economică predominantă în mediul rural, utilizează într-o mică măsură forța de muncă salariată, bazându-se în primul rând în pe alte categorii ocupaționale. Astfel, la nivelul Regiunii Centru din cele 239,9 mii persoane ocupate în agricultură și silvicultură, doar 10,6 mii au statutul de salariat, marea majoritate a celor ce lucrează în acest sector fiind fie lucrători pe cont propriu, fie lucrători familiali neremunerați.

Tabel 9.5 Evoluția ratei de activitate în Regiunea Centru
(Ancheta forței de muncă în gospodării – AMIGO)

-%-

Grupa de vârstă	Mediul rezidențial	1996	2000	2005	2011
15-64 ani	Total	68	64,7	59,2	58,9
	Urban	66,2	62,6	60,8	64,2
	Rural	70,8	68,2	56,6	50,4
15 ani și peste	Total	60,8	58	50,5	49,6
	Urban	57,8	55,4	52,8	54,8
	Rural	64,9	61,7	47	41,8

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 9.6 Evoluția ratei de ocupare în Regiunea Centru (Ancheta forței de muncă în gospodării – AMIGO)

-%-

Grupa de vârstă	Mediul rezidențial	1996	2000	2005	2011
15-64 ani	Total	63,2	59,8	54,2	52,3
	Urban	61,3	56,1	55,8	56,6
	Rural	66,2	66	51,4	45,4
15 ani și peste	Total	56,7	53,9	46,3	44,1
	Urban	53,6	49,8	48,5	48,3
	Rural	61,2	60	42,8	37,8

Sursa: Institutul Național de Statistică

Economia zonelor rurale din Regiunea Centru. Trăsături specifice

Principala caracteristică a zonelor rurale din România este dependența masivă de o singură ramură economică - agricultura. Agricultura de semi-subzistență practicată în majoritatea zonelor rurale din Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și, bineînțeles, o valoare scăzută a veniturilor obținute. Pădurile reprezintă o altă resursă economică importantă, însă prin valorificarea incompletă a masei lemnoase se obțin mai puține venituri decât în majoritatea țărilor europene iar prin exploatarea într-o manieră nesustenabilă se pune în pericol dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite.

O situație atipică se întâlnește în comunele din preajma marilor orașe ale regiunii (Șelimbăr, Cristian - Sibiu, Cristești - Târgu Mureș, Ciugud, Sântimbru – Alba Iulia, comunele din zona metropolitană Brașov etc). Acestea au o infrastructură edilitară relativ dezvoltată, o economie puternică și diversificată (întreprinderi industriale moderne, servicii, depozite, zone comerciale moderne), funcționând ca o prelungire de facto a orașelor propriu-zise.

În fine, turismul reprezintă o alternativă economică prea puțin exploatată în prezent. Cele câteva localități rurale care au reușit valorificarea atuurilor naturale și antropice în domeniul turismului (Moeciu, Bran, câteva comune din Mărginimea Sibiului, Rimetea ș.a.) pot constitui modele de urmat pentru multe alte localități ce dispun de un potențial turistic ridicat. Dezvoltarea turismului antrenează totodată dezvoltarea altor domenii economice și sociale (infrastructura de transport, industriile artizanale, industria agroalimentară, diverse servicii) generându-se astfel un efect multiplicator în economia locală.

Măsurile de stimulare a afacerilor în domenii economice neagricole (turism, servicii, industrii artizanale etc) concomitent cu dezvoltarea competențelor profesionale și îmbunătățirea cunoștințelor antreprenoriale ale locuitorilor din mediul rural pot contribui considerabil la reducerea dependenței de activitățile agricole, creșterea ocupării și dezvoltarea economică a spațiului rural.

9.4. Agricultura și silvicultura

Condițiile de climă, relief și sol, faptul că aproape jumătate din suprafața este ocupată de zona montană, iar în depresiunile din răsăritul teritoriului se înregistrează în mod obișnuit cele mai joase temperaturi din țară, ar putea fi considerați factori care să facă din Regiunea Centru o zonă mai puțin propice pentru agricultură.

Cu toate acestea, agricultura își găsește condiții bune de dezvoltare în cea mai mare parte a teritoriului. Chiar și în zona montană, suprafețe întinse de pășuni și fânețe naturale sunt favorabile creșterii animalelor, iar clima mai rece și regimul pluviometric specific fac, ca aici, să fie mai puțin simțite efectele perioadelor mai secetoase din timpul anului. Fără a se putea face o delimitare strictă între zonele favorabile diferitelor activități agricole se constată totuși o anumită distribuție a acestora în funcție de relief, climă și sol. În estul și sudul-estul regiunii cultura principală este cartoful iar în arealele colinare sunt condiții favorabile pomilor fructiferi. În zonele colinare mai joase, în cele depresionare, precum și în luncile din centrul, sudul si sud-vestul regiunii se cultiva grâul, orzoaica, orzul, porumbul, sfecla de zahăr, legumele, plantele de nutreț. Podișul Târnavelor, cu zona delimitată de municipiile Târnăveni, Mediaș, Blaj și cu arealul Sebeș - Gârbova – Apold, ca și terenurile din jurul municipiilor Aiud și Alba Iulia sunt cunoscute ca foarte favorabile culturii viței de vie.

Creșterea animalelor este relativ bine dezvoltată în toate județele regiunii, în zona montană constituind principala activitate agricolă. Creșterea oilor, activitate tradițională a locuitorilor din Munții Cindrelului, Munții Sebeșului și zona Branului, se află în ușor declin în ultimul deceniu din cauza dificultăților privind valorificarea producției. Județele Mureș și Harghita sunt renumite pentru calitatea efectivelor de bovine, Mureșul având și un puternic sector de creștere a porcinelor. Avicultura a înregistrat în ultimii ani un puternic avânt prin construirea unor ferme mari, moderne, localizate cu precădere în județele Alba și Brașov.

9.4.1. Resurse naturale agricole

Suprafața agricolă a Regiunii Centru este de 1869,4 mii ha reprezentând 54,8% din suprafața totală a regiunii si 12,8% din suprafața agricolă a României. După modul de folosință, structura suprafeței agricole se prezintă astfel: arabil 38,6%, pășuni 34,2%, fânețe 26%, vii și pepiniere viticole 0,5%, livezi și pepiniere pomicole 0,7% *(vezi tab. 9.7).*

Cele mai mari ponderi ale suprafețelor agricole se înregistrează în județele Mureș și Harghita (61,3% respectiv 59,6% din suprafața totală), ultimul având, procentual, cele mai întinse suprafețe de pășuni și fânețe (79% din suprafața agricolă), iar cea mai redusă în Covasna (50,2%), județul cu cea mai mare suprafață acoperită de păduri și vegetație forestieră (44,5% din suprafața totală).

Tabel 9.7 Modul de utilizare a terenurilor la 31 decembrie 2011

-ha-

	Suprafața totală	Suprafața agricolă	din care:					Păduri și alte terenuri cu vegetație forestieră	Ape și bălți	Alte suprafețe
			Arabil	Pășuni	Fânețe	Vii și pepiniere viticole	Livezi și pepiniere pomicole			
România	23839071	14590929	9352252	3277656	1553543	211347	196131	6800872	822703	1624567
Reg. Centru	**3409972**	**1869370**	**721990**	**638520**	**486383**	**9312**	**13165**	**1280676**	**32740**	**227186**
Alba	624157	323198	129503	117851	70206	4656	982	227846	6283	66830
Brașov	536309	248030	88598	95550	63106	3	773	238195	6618	43466
Covasna	370980	186114	83290	60930	41302	-	592	165161	2971	16734
Harghita	663890	395508	82397	147300	165011	35	765	237864	4310	26208
Mureș	671388	411240	221262	109171	73873	1925	5009	209613	6606	43929
Sibiu	543248	305280	116940	107718	72885	2693	5044	201997	5952	30019

Sursa: Institutul Național de Statistică

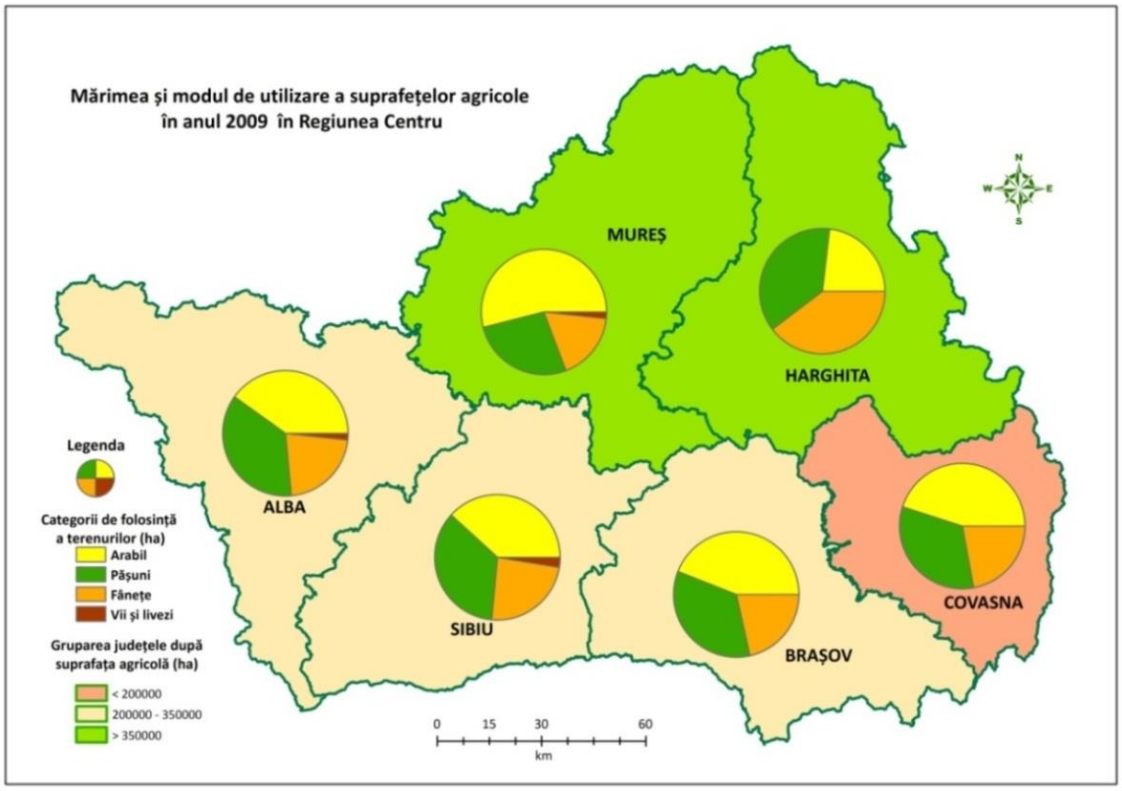

Fig. 9.4

9.4.2.Resurse umane utilizate în agricultură

Populația ocupată în agricultură la sfârșitul anului 2011 număra 244 mii persoane, reprezentând 24,2% din totalul populației ocupate a regiunii (față de 29,2% la nivelul întregii țări), în scădere cu 12,7 puncte procentuale față de 1992. Proporțional, cea mai numeroasă populație agricolă se găsește în județele Harghita (32,3% din populația ocupată) și Alba (30,7%), iar cea mai redusă în județele Brașov (13,5%) și Sibiu (16%). Forța de muncă salariată din acest sector s-a redus de 4,3 ori în perioada 1992-2011, ajungând la 2% din numărul total de salariați (11,3 mii persoane). Ponderea salariaților din agricultură în numărul total de salariați variază între 1,3% în județul Sibiu și 3,6% în județul Alba.

Deși numeroasă, populația ocupată în agricultură are o vârstă medie ridicată (vezi *tab. 9.9*), fiind formată, de cele mai multe ori din persoane fără o pregătire de specialitate adecvată, fapt resimțit mai acut la asimilarea noilor tehnologii de producție. De asemenea, celor mai multor conducători de exploatații agricole individuale le lipsesc cunoștințele de bază în domeniul organizării afacerilor (ex. cunoștințe privind managementul în domeniile agricol și agro-alimentar precum și informații privind noile tehnologii agricole).

Tabel 9.8 Populația ocupată în agricultură la sfârșitul anului 2011

- Mii persoane -

	Populația ocupată totală	Populația ocupată în agricultură și silvicultură	Salariați în agricultură și silvicultură
Regiunea Centru	**1006,8**	**244,0**	**11,3**
Alba	158,1	48,5	2,7
Brașov	229,2	30,9	2,8
Covasna	81,9	23,8	1,2
Harghita	132,0	42,6	1,2
Mureș	229,0	69,9	1,9
Sibiu	176,6	28,3	1,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 9.9 Numărul persoanelor[80] care conduc exploatații agricole fără personalitate juridică[81] conform rezultatelor recensământului agricol din 2010

	Nr. persoane care conduc exploatații agricole	din care în grupa de vârstă:	
		55-64 ani	65 și peste
Regiunea Centru	**390270**	**89292**	**146299**
Alba	79459	18514	31450
Brașov	43433	10452	14499

[80] Persoană fizică ce are responsabilitatea de a conduce activitatea unei exploatații agricole. Activitatea în agricultură poate constitui ocupația principală sau secundară a șefului exploatației agricole

[81] exploatații agricole individuale , PFA, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale

Covasna	40624	9076	14741
Harghita	71810	15858	25840
Mureș	104532	23159	43266
Sibiu	50412	12233	16503

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul General Agricol 2010

9.4.3. Resurse materiale

Suprafața amenajată pentru irigații în Regiunea Centru la sfârșitul anului 2008 era de doar 15045 hectare (2% din suprafața arabilă), din care peste jumătate se află în două județe: Covasna (4756 ha) și Alba (4514 ha). Din totalul suprafeței amenajate pentru irigații doar 961 hectare au fost efectiv irigate în anul 2008. Mult mai întinse sunt suprafețele pe care s-au realizat lucrări de desecare – 189958 hectare – din care 75164 hectare se găsesc în județul Brașov, ca și cele pe care s-au executat lucrări de combatere a eroziunii solului – 274683 hectare – , din care 79433 ha în județul Sibiu și 63510 ha în județul Mureș.

Tabel 9.10 Suprafețele agricole amenajate pentru irigații și cele supuse lucrărilor de combatere a eroziunii

-ha-

	Suprafața agricolă	Suprafața supusă lucrărilor pt. combaterea eroziunii solului	Suprafața supusă lucrărilor de desecare	Suprafața amenajată pt. irigații	Suprafața irigată în anul 2008
Regiunea Centru	**1909376**	**274683**	**189958**	**15045**	**961**
Alba	328164	40382	10710	4514	-
Brașov	282698	48013	75164	2632	-
Covasna	186172	8078	41801	4756	961
Harghita	396538	35267	20336	-	-
Mureș	410250	63510	13266	689	-
Sibiu	305554	79433	28681	2454	-

Sursa: Institutul Național de Statistică

Parcul de tractoare şi mașini agricole din Regiunea Centru număra, în anul 2011, 24053 tractoare agricole fizice (13,1% din parcul de tractoare al țării), 19472 pluguri pentru tractor (13,3 % din parcul național), 7235 semănători mecanice (10,1% din total) şi 3980 combine autopropulsate pentru cereale (11,1% din parcul naţional). Față de anul 1990 numărul tractoarelor a crescut de 1,7 ori, numărul plugurilor de 2,6 ori, iar numărul semănătorilor de 2,3 ori, numărul combinelor scăzând cu 28 %.

Suprafața medie ce revine unui tractor, de 30 hectare, este cea mai redusă din România. Suprafața arabilă ce revine unui tractor, în județele Covasna și Brașov, este de doar 22 respectiv 19 hectare.

Tabel 9.11. Parcul de mașini agricole la finele anului 2011

-nr-

	Tractoare fizice	Pluguri pt. tractor	Cultivatoare mecanice	Semănători mecanice	Combine pt. recoltat cereale	Combine pt. recoltat furaje
Regiunea Centru	**24053**	**19472**	**3980**	**7235**	**2811**	**215**
Alba	3566	2969	515	1455	560	31
Brașov	4654	3883	1055	1145	386	28
Covasna	3837	3075	851	768	310	64
Harghita	2985	1893	281	471	400	32
Mureș	6156	5121	714	2446	834	40
Sibiu	2855	2531	564	950	321	20

Sursa: Institutul Național de Statistică

În anul 2008 s-au aplicat 34040 tone îngrășăminte chimice pe o suprafață de 615758 ha (32,3% din suprafața agricolă a regiunii). Cantitatea medie de îngrășăminte chimice la hectar raportată la suprafața agricolă a regiunii, este de 18 kg (17 kg la nivelul întregii țări). Diferențele intraregionale sunt semnificative: în Brașov și Covasna cantitatea medie/hectar suprafață agricolă este de 27 kg respectiv 26 kg, în timp ce în Sibiu este de doar 8 kg.

Raportată la suprafața pe care s-a aplicat, cantitatea medie de îngrășăminte chimice utilizată este de 55 kg/ha la nivel regional. Se constată și în această privință discrepanțe între județele regiunii: cea mai mare cantitate medie la hectar se înregistrează în județele Brașov (90 kg/ha) și Harghita (86kg/ha), iar cele mai reduse în Sibiu și Alba (45 respectiv 47 kg/ha) *(vezi tab. 9.12)*.

În anul 2008 s-au aplicat îngrășăminte naturale pe 109761 hectare (5,8% din suprafața agricolă), cantitatea folosită fiind de 3780885 tone.

Tabel 9.12 Îngrășămintele utilizate în agricultură în anul 2008

	Îngrășăminte chimice utilizate (t)	Suprafața pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice (ha)	Îngrășăminte chimice/ suprafața cultivată (kg)	Îngrășăminte chimice/ supr. pe care s-au aplicat îngrășăm (kg)	Îngrășăminte naturale utilizate (t)	Suprafața pe care s-au aplicat îngrășăminte naturale (ha)
Regiunea Centru	**34040**	**615758**	**64**	**55**	**3780885**	**109761**
Alba	4565	74463	47	61	721200	18030
Brașov	7545	167673	90	45	1158400	28960
Covasna	4820	84100	66	57	204000	5100
Harghita	4980	51526	86	97	671500	21904
Mureș	9722	192287	59	51	569690	18565
Sibiu	2408	45709	45	53	456095	17202

Sursa: Institutul Național de Statistică

9.4.4. Principalele date ale Recensământului agricol din 2010

La finele anului 2010, în conformitate cu reglementările europene în domeniu (Regulamentul CE nr. 1166/2008 și Regulamentul C.E. nr. 1200/2009) s-a desfășurat în țara noastră Recensământul general agricol. Datele recent publicate ale recensământului oferă un tablou mai detaliat al situației din agricultură, completând informațiile statistice curente. Astfel, conform datelor recensământului agricol, numărul exploatațiilor agricole din Regiunea Centru era de 393749, din care 374293 exploatează suprafețe agricole. Suprafața medie ce revine pe o exploatație agricolă, la nivel regional, era de 4,13 hectare, respectiv 4,34 hectare în cazul exploatațiilor ce utilizează suprafețe agricole *(vezi tab. 9.13).* Cea mai ridicată suprafață medie se înregistrează în județul Brașov, iar cele mai mici medii se înregistrează în județele Alba și Mureș. Exploatațiile individuale formează 98,6% din cele aproape 394 mii exploatații, exploatațiile cu personalitate juridică reprezintă 1,1% din totalul exploatațiilor, iar întreprinderile individuale sau familiale 0,3% din total. Suprafețele agricole deținute de exploatațiile juridice totalizează 1133060 hectare, reprezentând 54,8% din totalul suprafețelor agricole, în timp ce exploatațiile cu personalitate juridică dețineau 44,4% din suprafața agricolă a Regiunii Centru.

Tabel 9.13 Numărul exploatațiilor agricole și suprafețele utilizate, conform datelor Recensământului general agricol 2010

	Total exploatații agricole	Expl. agricole care utilizează suprafețe agricole	Suprafața agricolă (ha)	Suprafața agricolă medie (ha)	
				Pe o expl. agricolă	Pe o expl. agr. ce utilizează supr. agricolă
Reg. Centru	**393749**	**374293**	**1626141**	**4,13**	**4,34**
Alba	80210	75951	269904	3,36	3,55
Brașov	43947	38803	225942	5,14	5,82
Covasna	40947	39637	180053	4,40	4,54
Harghita	72286	68470	358344	4,96	5,23
Mureș	105504	102368	348179	3,30	3,40
Sibiu	50846	49064	243718	4,79	4,97

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul general agricol 2010

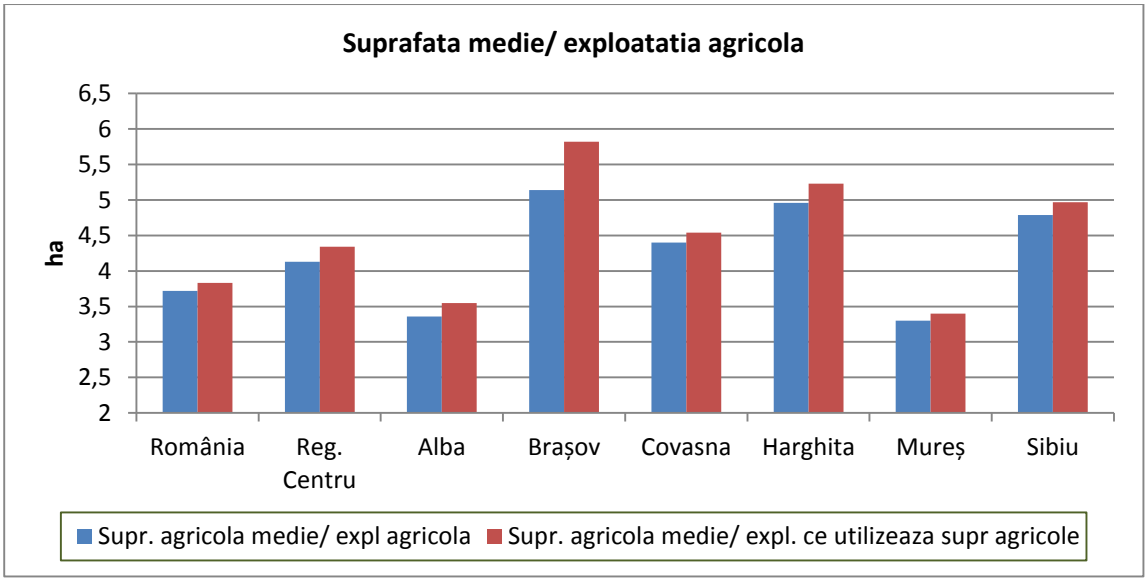

Fig. 9.5

Conform rezultatelor centralizate ale recensământului, suprafața agricolă neutilizată la nivelul Regiunii Centru era de 104435 hectare, repartizată în aproape egal între exploatațiile individuale și exploatațiile cu personalitate juridică. Pe județe, cea mai mică suprafață neutilizată se găsea în Covasna (525 ha), iar cele mai întinse în județele Sibiu, Brașov și Alba *(vezi tab. 9.14)*. Aceste suprafețe, în prezent neutilizate, au un potențial agricol important, valorificarea acestuia în viitor putând contribui la utilizarea mai bună a resurselor natuale ale regiunii.

Tab 9.14 Suprafețele agricole neutilizate

-hectare-

	2002	2010
Regiunea Centru	**46050**	**104435**
Alba	15093	22496
Brașov	4285	24050
Covasna	321	525
Harghita	5823	13940
Mureș	11669	17318
Sibiu	8859	26106

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensămintele Generale Agricole, 2002-2003 și 2010

Tabel 9.15 Numărul exploatațiilor agricole înregistrate la recensământul din 2010, pe principalele categorii

-ha-

	Total	Exploatații agricole individuale	PFA, întreprinderi individuale, într. familiale	Expl. cu personalitate juridică
România	3856245	3820393	5183	30669
Reg. Centru	**393749**	**388350**	**1021**	**4378**
Alba	80210	79003	405	802
Brașov	43947	43206	16	725

	Total	Exploatații agricole individuale	PFA, întreprinderi individuale, într. familiale	Expl. cu personalitate juridică
Covasna	40956	40344	145	467
Harghita	72286	71220	339	727
Mureș	105504	104364	74	1066
Sibiu	50846	50213	42	591

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul general agricol 2010

Un număr semnificativ din cele aproximativ 394 mii exploatații agricole din Regiunea Centru dețineau efective de animale. Astfel, în 235 mii exploatații au fost înregistrate păsări, cca 145 mii exploatații dețineau porcine, aproximativ 72 mii exploatații creșteau bovine, aproape 56 mii gospodării aveau ovine și în peste 52 mii erau înregistrate cabaline. Numărul total de animale înregistrate a fost de 1,8 milioane în cazul ovinelor, 530 mii în cazul porcinelor, 319 mii în cazul bovinelor și aproape 8,2 milioane în cazul păsărilor. La nivel județean, cele mai multe bovine s-au înregistrat în Mureș și Harghita, cel mai mare șeptel de ovine în Sibiu, cele mai multe porcine în județul Mureș, iar la păsări pe primele locuri s-au clasat județele Brașov și Alba.

Tabel 9.16 Numărul de exploatații agricole ce dețin animale

-nr-

	Bovine	Ovine	Caprine	Porcine	Păsări	Cabaline	Familii de albine
România	726057	271266	176353	1649478	2660387	466767	42630
Reg. Centru	**71771**	**55986**	**11894**	**145395**	**234872**	**52589**	**4422**
Alba	15324	6962	1843	33743	55197	7300	1139
Brașov	9936	7974	1046	12661	25076	5959	611
Covasna	7884	8065	1256	15985	23637	7343	253
Harghita	16826	12897	2873	21025	35194	12740	608
Mureș	14490	13695	3619	42287	67006	11268	1054
Sibiu	7311	6393	1257	19694	28762	7979	757

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul general agricol 2010

9.4.5. Producția agricolă

Valoarea producției agricole a Regiunii Centru, în anul 2011, a fost de 8793 milioane lei, reprezentând 11,5% din valoarea producției agricole a României (10,6% din valoarea producției vegetale, 13,9% din valoarea producției animale și 5,7% din serviciile agricole. Cu această pondere Regiunea Centru se situează pe locul al 5-lea între regiunile de dezvoltare ale țării. Mureșul este județul cu cea mai mare pondere din valoarea producției agricole regionale (24,7%), Sibiul, cu cea mai redusă pondere (11,6%) ocupă ultimul loc, celelalte județe deținând ponderi mai mici de 20% din valoarea producției agricole regionale.

Sectorul vegetal deține 65,3 % din totalul producției agricole a regiunii, comparativ cu 70,8% la nivel național. Sectorul privat are o pondere covârșitoare – 97,7 % din valoarea producției agricole regionale, fiind apropiat de media națională (97,8%).

Tabel 9.17 Valoarea producției agricole obținute în anul 2011

-mii lei -

	Total	Vegetală	Animală	Servicii
România	76508656	54179772	21784104	544780
Reg. Centru	**8793035**	**5742544**	**3019317**	**31174**
Alba	1671483	999286	651067	21130
Brașov	1467689	895222	564913	7554
Covasna	1323798	992866	330294	638
Harghita	1136853	811485	325346	22
Mureș	2175342	1461040	713648	654
Sibiu	1017870	582645	434049	1176

Sursa: Institutul Național de Statistică

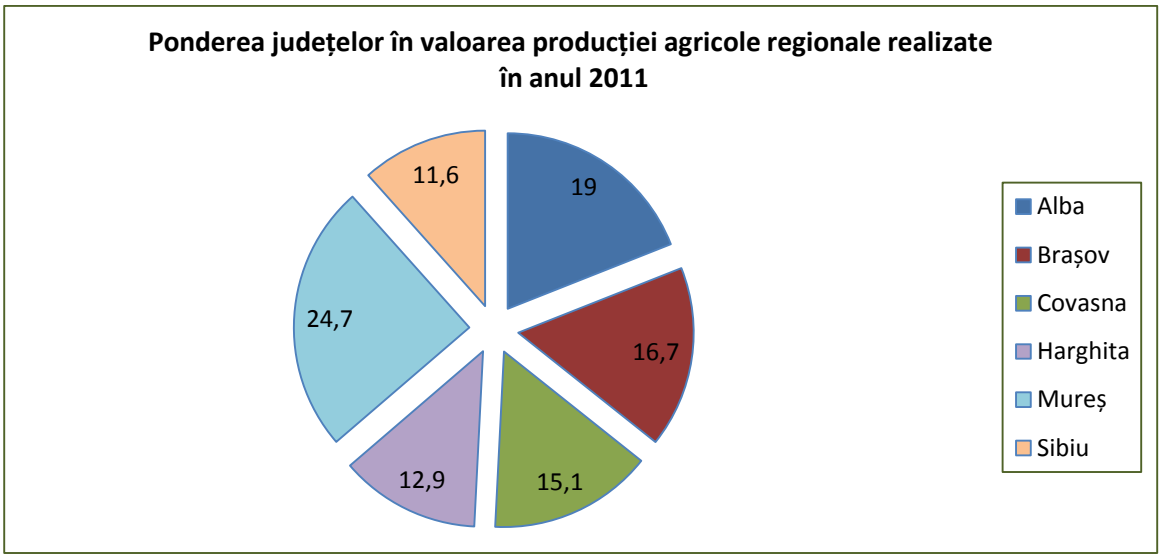

Fig. 9.6

Ponderea agriculturii în PIB a scăzut vertiginos în ultimii ani, de la 19,3% în 1993 la 6,8% în 2010, aceeași evoluție înregistrându-se și la nivel național. Se remarcă ponderea mare a consumului intermediar în totalul producției agricole atât la nivel regional (53,6%) cât și la nivel național (53,9%).

Productivitatea muncii în agricultură în anul 2010[82], de 14775 lei/pers./an, era cu 43,2% peste cea înregistrată la nivelul întregii țări. Raportată la productivitatea muncii pe ansamblul economiei, productivitatea muncii în agricultură era de 3,6 ori mai redusă, iar la nivel național de 4,9 ori. Nu se poate stabili o tendință generală a productivității muncii în agricultură, deoarece producția și implicit productivitatea sunt influențate puternic de variațiile climatice, semnificativ în acest sens fiind anii 2000 și 2007, în care s-au înregistrat secete puternice.

[82] Calcule pe baza datelor I.N.S.

Sectorul vegetal

În anul 2011 au fost cultivate doar 78,1% din totalul suprafeței arabile. Suprafețele cultivate cu cereale dețin cea mai mare pondere — 55% din total (principalele culturi sunt în ordine: porumbul, grâul și secara, orzul si orzoaica). Urmează furajele (27,8%), plantele tehnice (cartoful —11% din total și sfecla de zahăr — 1,6%) și legumele (3,2% din suprafețele cultivate). Influențate de mărimea suprafețelor cultivate și de producțiile medii la hectar, producțiile vegetale au avut o evoluție fluctuantă de-a lungul perioadei 1990-2011. Putem totuși desprinde o evoluție descendentă în cazul producțiilor de grâu-secară, orz și sfeclă de zahar și o evoluție ascendentă în cazul producțiilor de porumb și de legume. Comparativ cu anul 1990 au înregistrat scăderi semnificative producțiile de orz-orzoaică (-62,9%), grâu-secară (-37,7%), sfeclă de zahăr (-37,5%). Creșteri importante s-au înregistrat la porumb (+115,4%), legume (+39%) și cartofi (+30,7%).

Tabel 9.18 Suprafețele agricole cultivate în anul 2011

-ha-

	Suprafața cultivată totală	Grâu + secară	Orz + orzoaică	Porumb	Legumi-noase	Cartofi	Sfeclă de zahăr	Floarea soarelui	Legume	Furaje
România	7807379	2176945	515820	2098394	37637	241349	22029	790814	262692	851485
Reg. Centru	**522903**	**95314**	**37245**	**131575**	**536**	**56282**	**9384**	**4578**	**17418**	**139012**
Alba	101226	**18375**	6174	36324	63	6093	820	1462	4524	23844
Brașov	77606	**15557**	6056	7783	170	12437	2434	-	879	27068
Covasna	73180	**17695**	8143	3858	8	14904	2952	-	1055	20814
Harghita	54629	**9979**	6561	2701	3	11194	261	-	939	17658
Mureș	162106	**26155**	8600	57085	217	7399	2019	2708	6976	39529
Sibiu	54156	**7553**	1711	23824	75	4255	898	408	3045	10099

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 9.19 Producția vegetală obținută în anul 2011 la principalele culturi

-tone-

	Grâu + secară	Orz + orzoaică	Porumb	Legumi-noase	Cartofi	Sfeclă de zahăr	Floarea soarelui	Legume	Furaje
România	7162972	1329692	11717591	76830	4076570	660497	1789326	4176298	14033033
Reg. Centru	**367208**	**94111**	**675837**	**949**	**1193506**	**304696**	**9371**	**273066**	**2647454**
Alba	67398	12312	169456	100	99044	12303	3412	62971	404177
Brașov	57183	13846	41172	313	278337	65311	-	9876	478476
Covasna	91932	22498	31736	27	377135	125795	-	31609	319019
Harghita	38058	18918	10949	8	250180	12160	-	14935	272471
Mureș	92125	22714	304460	422	118613	70419	5368	111404	982230
Sibiu	20512	3823	118064	79	70197	18708	591	42271	191081

Sursa: Institutul Național de Statistică

Puternic influențate de factorii naturali (sol, climă), producțiile medii la hectar sunt în general scăzute. Comparativ cu mediile pe țară, în anul 2010, producțiile medii la nivel regional au fost mai mari la toate culturile importante : porumb (+3,2%), cartofi (+15,5%), floarea soarelui (+17,6% leguminoase (+8,6%), furaje (+5,5%).

Tabel 9.20 Producția medie obținută în 2011 la principalele culturi agricole

-Kg/ha-

	Grâu + secară	Orz + orzoaică	Porumb	Legumi-noase	Cartofi	Sfeclă de zahăr	Floarea soarelui	Legume	Furaje
România	3656	3170	4525	1821	16554	35103	1798	15858	15995
Reg. Centru	3635	**2563**	**4668**	1977	**19123**	**34495**	**2114**	15371	16882
Alba	3606	2753	4710	1786	16760	32808	2059	14135	16535
Brașov	3716	2570	4718	2115	20193	35767	-	13150	16139
Covasna	3858	2482	4775	1800	20592	29923	-	21115	15361
Harghita	3202	2245	3811	1333	19620	38974	-	16146	13781
Mureș	3689	2901	4770	2245	15675	42965	2241	15711	18933
Sibiu	3274	2486	4418	1179	17062	39220	1555	13878	18532

Sursa: Institutul Național de Statistică

Suprafaţa ocupată de vii şi pepiniere viticole este redusă (doar 0,5 % din suprafața agricolă, comparativ cu 1,4 % la nivel național). Regiunea Centru deţine 2,7 % din suprafața ocupată cu vii pe rod a României și 3,2% din producția națională de struguri. Viile din Regiunea Centru se remarcă prin ponderea mare deținută de soiurile nobile (83,4 % din total față de doar 49,9 % la nivelul întregii țări). Județul Alba deține 78,2 % din suprafața ocupată cu vii a regiunii şi 84,9% din producţia regională de struguri.

Tabel 9.21 Suprafața viilor și producția de struguri în anul 2011

	Suprafața viilor pe rod (ha)		Producția de struguri (tone)		Producția medie de struguri (kg/ha)	
	Vii altoite	Vii hibride	Vii altoite	Vii hibride	Vii altoite	Vii hibride
România	88047	88569	497380	382107	5649	4314
Reg. Centru	**4038**	**804**	**24410**	**3933**	**6045**	**4892**
Alba	3327	460	21913	2163	6586	4702
Brașov	-	-	-	-	-	-
Covasna	-	-	-	-	-	-
Harghita	-	-	-	-	-	-
Mureș	487	242	1770	1401	3634	5789
Sibiu	224	102	727	369	3246	3618

Sursa: Institutul Național de Statistică

În anul 2011 s-au obţinut în Regiunea Centru 106809 tone fructe (7,2% din producția de fructe a României). Merele dețin ponderea cea mai mare (64,6%), urmate de prune (20,9%), ordinea fiind inversă la nivel național. 35,4% din producţia regională de fructe a fost obținută într-un singur județ – Mureșul.

Tabel 9.22 Suprafața livezilor și producția de fructe în anul 2011

	Suprafața ocupată de livezi (ha)	Producție totală (t)	Din care:				
			Prune	Mere	Pere	Cireșe, vișine	Nuci
România	196131	1479907	573596	620362	66913	81842	35073
Reg. Centru	**13165**	**106809**	**22368**	**69031**	**5038**	**5305**	**2700**
Alba	982	28002	7223	15883	1607	1422	786
Brașov	773	8532	2789	4312	904	233	56
Covasna	592	9510	2102	5645	313	1037	390

Harghita	765	8778	2002	5942	424	266	137
Mureș	5009	37851	5771	26611	1351	1976	1164
Sibiu	5044	14136	2481	10638	439	371	167

Sursa: Institutul Național de Statistică

Sectorul zootehnic

La sfârșitul anului 2011, Regiunea Centru deținea 1,93 milioane ovine (22,6 % din efectivul de ovine al României), 313 mii bovine (15,7% din șeptelul național), 534 mii porcine (10% din efectivul la nivel național) şi 8,1 milioane păsări (10,1% din numărul de păsări la nivel național).

Numărul de animale ce revin la 100 ha teren (suprafață arabilă + pășuni şi fânețe) în Regiunea Centru, în anul 2011, este de 17 bovine (14 la nivel naţional) şi 105 ovine și caprine (60 la nivelul întregii țări). La 100 ha teren arabil revin 74 porcine, față de 57 la nivel național (*vezi tab. 9.24).*

În perioada 1990-2011 se constată o scădere continuă a efectivelor de animale. Astfel, numărul de bovine la sfârșitul anului 2011 este cu 57,9% mai mic față de sfârșitul anului 1990, numărul de porcine este cu 52,7% mai mic, efectivul de păsări cu 40,5% mai redus, iar numărul de ovine si caprine este cu 2,5% mai mare.

Tabel 9.23 Efectivele de animale la 31 decembrie 2011

-Capete-

	Bovine	Porcine	Ovine	Caprine	Cabaline	Păsări	Albine (familii)
România	1988939	5363797	8533434	1236143	596380	79841651	1249610
Reg. Centru	**313255**	**534442**	**1931589**	**105768**	**72855**	**8060624**	**185463**
Alba	59805	115964	289979	8595	9684	2362132	39166
Brașov	58341	84013	337867	15416	10018	2050032	32827
Covasna	35116	53864	171358	9933	10143	383862	7910
Harghita	60445	50725	164291	20022	17958	429113	21947
Mureș	67634	131031	409649	32921	13876	1977719	56605
Sibiu	31914	98845	558445	18881	11176	857766	27008

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 9.24 Animale ce revin la 100 hectare teren

	Bovine[83]	Porcine[84]	Ovine[85]
România	14	57	60
Reg. Centru	**17**	**74**	**105**
Alba	19	90	91
Brașov	24	95	137
Covasna	19	65	92

83 Nr. animale la 100 ha teren arabil + pășuni+ fânețe
84 Nr. animale la 100 ha teren arabil
85 Nr. animale la 100 ha teren arabil + pășuni+ fânețe

	Bovine[83]	Porcine[84]	Ovine[85]
Harghita	15	62	42
Mureș	17	59	101
Sibiu	11	85	188

Sursa: Institutul Național de Statistică

Regiunea Centru deține ponderi însemnate la principalele produse de origine animală: 19,1% din producţia de lână a României, 15,5% din producţia de lapte, 14% din producţia de carne, 9,9% din producţia națională de ouă. Comparativ cu anul 1990, în anul 2011 s-au înregistrat scăderi la următoarele produse: carne (-19,4%), ouă (-29,8%) și creșteri la producția de lapte de vacă şi bivoliță (+30,6%).

Tabel 9.25 Producția agricolă animală realizată în anul 2011

	Carne (tone)	Lapte (mii hl.)	Lână (tone)	Ouă (mil.)	Miere (tone)
România	1357053	50074	19026	6327	6625
Reg. Centru	**190317**	**7745**	**3630**	**628**	**3466**
Alba	52765	1518	783	140	513
Brașov	53303	1190	633	93	780
Covasna	19064	941	289	42	97
Harghita	8930	1212	322	58	301
Mureș	34511	1910	526	214	1197
Sibiu	21744	974	1077	81	578

Sursa: Institutul Național de Statistică

9.4.6.Valorificarea produselor agricole

Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă majoritatea producătorilor agricoli. Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător induc o stare de permanentă nesiguranță în ce privește valorificarea produselor agricole obținute. Cei mai afectați sunt micii producători agricoli, care formează marea majoritate a producătorilor agricoli și dețin cea mai mare parte din suprafețele agricole. Una din problemele majore cu care se confruntă aceștia este lipsa unor sisteme locale sau regionale de colectare a produselor agricole precum și insuficiența spațiilor adecvate de stocare. Lipsa asociațiilor, a organizațiilor de profil precum și imaturitatea piețelor de produse agricole limitează accesul micilor producători și îi adesea într-o poziție de inferioritate în relațiile comerciale cu marii intermediari de produse agricole sau cu retailerii importanți. Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole, alături de lipsa, în multe cazuri a certificării produselor determină scăderea interesului marilor procesatori pentru produsele agricole locale.

Costurile ridicate de producție, lipsa unor reglementări economice favorabile (ex. stabilirea unor prețuri minime de intervenție) și concurența puternică din partea importatorilor sunt de asemenea obstacole ce limitează accesul micilor producători pe piața internă.

Succesul marilor producători privați (între care se numără și câțiva investitori străini) ce activează în Regiunea Centru pune în evidență avantajele agriculturii la scară mare, a integrării producției agricole și implicit ale optimizării costurilor.

De asemenea, există un număr semnificativ de mici producători agricoli care să-și aducă exploatația agricolă în zona profitabilității, fie prin procesarea propriilor produse, de multe ori sub marca unor produse tradiționale sau produse ecologice, fie încheind contracte avantajoase cu marii procesatori sau retaileri de produse agricole.

Exporturile de produse agricole din Regiunea Centru se mențin la valori încă scăzute, deși în ultimii ani se înregistrează un reviriment al acestora și pătrunderea pe piața europeană.

Industria alimentară a cunoscut o dezvoltare remarcabilă în ultimii ani în toate județele Regiunii Centru. Disponibilitatea și varietatea materiei prime locale, costurile de transport reduse, existența unei piețe locale de desfacere de dimensiuni apreciabile, orientarea consumatorilor către produsele autohtone au fost atuuri importante valorificate de către investitorii în domeniu.

Regiunea Centru deținea în 2006, ultimul an pentru care dispunem de date statistice, ponderi semnificative la nivel național la câteva din produsele alimentare de bază: brânzeturi (45,7% din producția României), lapte de consum (31,4%) - pentru ambele produse regiunea ocupă primul loc la nivel național, în timp ce la carne (16,3% din producția națională) și preparate din carne (14,1%) ocupă poziția secundă.

Tabel 9.26 Producția fizică a principalelor produse ale industriei alimentare în 2006

	Carne (tone)	Preparate din carne (tone)	Lapte de consum (hl)	Brânzeturi (tone)	Bere [86] (mii hl)	Zahăr rafinat (tone)
România	265105	289860	1600046	61086	...	539134
Reg. Centru	**43249**	**40822**	**503006**	**27943**	**5157**	**24111**
Alba	17922	19537	115863	877	1576	-
Brașov	14646	11380	47867	1289	783	8304
Covasna	4783	1264	32769	3855	-	-
Harghita	664	2940	60295	4386	1611	-
Mureș	3992	3018	242047	17137	1161	15807
Sibiu	1242	2683	4165	399	26	-

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul mediu al salariaților din industria alimentară și a băuturilor depășește 23 mii persoane în anul 2011, reprezentând 4,3% din totalul salariaților la nivelul Regiunii Centru. Pe

[86] Date aferente anului 2008

județe, cele mai ridicate ponderi s-au înregistrat în Harghita și Alba, în primul județ îmbutelierea apelor minerale reprezentând o activitate economică deloc neglijabilă, urmate de județul Covasna. Majoritatea firmelor din industria alimentară se încadrează în categoria întreprinderilor mici și a microîntreprinderilor, aria acestora de răspândire fiind întreaga regiune. Sunt reprezentate toate subramurile industriei alimentare, de la morărit și panificație la industria băuturilor alcoolice.

Tabel 9.27 Exporturile de produse agricole ale Regiunii Centru în anul 2011

-mii euro -

	Reg. Centru	Alba	Brașov	Covasna	Harghita	Mureș	Sibiu
Total exporturi	5799733	888568	1836114	276103	276884	748391	1773673
Total produse agricole și alimentare exportate	**133828**	**26504**	**42845**	**19905**	**13161**	**21202**	**10211**
Animale vii și produse animale	85604	15698	32957	18994	6451	6315	5189
Produse vegetale	19307	3150	1421	148	4920	9194	474
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	2709	600	2088	-	12	8	1
Produse alimentare, băuturi, tutun	26208	7056	6379	763	1778	5685	4547
Ponderea produselor agroalimentare în totalul exporturilor (%)	**2,3**	**3,0**	**2,3**	**7,2**	**4,8**	**2,8**	**0,6**

Sursa: Institutul Național de Statistică

Balanța comercială externă a produselor agroalimentare este puternic dezechilibrată, valoarea importurilor fiind mult mai mare decât cea a exporturilor. Brașovul, Alba și Covasna sunt principalele județe exportatoare de produse agroalimentare, în ultimul județ, grupa mărfurilor agroalimentare deținând 7,2% din totalul exporturilor la nivelul județului. Animalele vii și produsele animale formau, în anul 2011, 64% din totalul exporturilor de produse agroalimentare ale Regiunii Centru.

9.4.7. Silvicultura

Pădurile sunt una dintre cele mai importante bogății ale Regiunii Centru. Vegetația forestieră acoperă 36,5% din suprafața regiunii, constituind principala resursă economică a locuitorilor din localitățile montane și asigurând un bun echilibru ecologic. Predomină pădurile de foioase (54% din suprafață), urmate de cele de rășinoase. Cu un volum de 4,4 milioane mc de lemn recoltat în anul 2011, Regiunea Centru este al doilea bazin de recoltare forestieră al României și prima regiune în ce privește producția de cherestea. Județele Harghita și Mureș ocupă primele 2 locuri la nivel regional în ce privește volumul de lemn în anul 2011. În ultimii ani s-a trecut tot mai mult la exploatarea complexă a lemnului, incluzând aici utilizarea în scop energetic a deșeurilor provenite în urma exploatării forestiere.

Tabel 9.28 Suprafața terenurilor cu vegetație forestieră la sfârșitul anului 2011

- mii ha -

	Total	Suprafața pădurilor	Rășinoase	Foioase	Alte terenuri
România	6519,4	6362,5	1947,4	4415,1	156,9
Reg. Centru	**1259,5**	**1240,3**	**563,6**	**676,7**	**19,2**
Alba	206,6	202,3	74,8	127,5	4,3
Brașov	204,3	201,5	70,3	131,2	2,8
Covasna	170,2	168,5	67,5	101	1,7
Harghita	262,4	257,3	192,8	64,5	5,1
Mureș	219,7	216,7	84,5	132,2	3
Sibiu	196,3	194	73,7	120,3	2,3

Sursa: Institutul Național de Statistică

Alături de funcția lor economică, pădurile îndeplinesc o importantă funcție de păstrare a unui mediu curat și sănătos. Interesul economic privind exploatarea forestieră trebuie subordonat interesului major de păstrare a echilibrului ecosistemului Regiunii Centru. Astfel, preocuparea pentru exploatarea rațională a pădurii, ținând cont de capacitatea acesteia de regenerare, este de natură să permită dezvoltarea durabilă a regiunii și prezervarea unui mediu curat și sănătos pentru generațiile următoare.

Tabel 9.29 Volumul de lemn recoltat în anul 2011

-mii m³-

	Total	Rășinoase	Fag	Stejar	Diverse specii tari	Diverse specii moi
România	18705,0	7521,2	6174,9	1747,2	1946,3	1315,4
Reg. Centru	**4385,2**	**2237,5**	**1439,5**	**262,3**	**364,0**	**81,9**
Alba	665,3	348,9	224,0	47,6	39,6	5,2
Brașov	761,6	295,8	324,8	65,7	62,8	12,5
Covasna	545,3	240,2	217,4	29,6	38,6	19,5
Harghita	1031,2	773,4	214,7	9,2	22,5	11,4
Mureș	877,2	353,4	328,4	62,9	108,6	23,9
Sibiu	504,6	225,8	130,2	47,3	91,9	9,4

Sursa: Institutul Național de Statistică

9.4.8.Valorificarea resurselor energetice regenerabile agricole și forestiere

Fondul forestier din Regiunea Centru este unul bogat și diversificat, favorizând dezvoltarea prelucrării primare a lemnului în centrele mici situate în zona montană. El reprezintă un element de bază în obținerea biomasei prin prelucrarea materialelor rezultate din valorificarea lemnului. Potențial ridicat de valorificare energetică a biomasei forestiere se găsește în zona montană, Subcarpații Transilvaniei și dealurile înalte marginale Depresiunii Colinare a Transilvaniei.

Regiunea Centru dispune de suprafețe agricole pretabile pentru cultivarea plantelor “energo”. Dintre cele mai importante amintim culturile de sfeclă de zahăr, cartofi, porumb verde pentru furaje și plante furajere.

De asemenea, biogazul obținut din transformarea anaerobă poate fi produs dintr-o mare varietate de tipuri de biomasă. Principala materie primă sunt dejecțiile provenite de la fermele de animale, în special de la fermele de bovine și porcine.

9.5. Turismul rural și agroturismul

Regiunea Centru dispune de un potențial turistic deopotrivă bogat și divers, valorificat doar parțial în prezent. Prin punerea în valoare a potențialului turistic al zonelor rurale din Regiunea Centru se va crea o alternativă viabilă la activitatea economică preponderentă a locuitorilor din mediul rural, agricultura. Dezvoltarea turismului va antrena totodată dezvoltarea altor domenii economice și sociale (infrastructura de transport, industriile artizanale, industria agroalimentară, diverse servicii) generându-se astfel un efect multiplicator în economia locală.

Dezvoltarea agroturismului în Regiunea Centru

Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru depășind 1000, iar cel al locurilor de cazare oferite ajungând la aproape 19 mii. Regiunea Centru deţine 37,9% din pensiunile agroturistice ale României și 34,4% din pensiunile turistice. În judeţul Braşov se găsește unul din cele șase sate de vacanţă de care dispune turismul românesc.

Zonele cu cel mai dezvoltat agroturism din Regiunea Centru sunt: Bran – Moeciu – Fundata, Mărginimea Sibiului, Zona Arieșului superior (Albac – Gârda - Arieșeni - Avram Iancu - Vidra), Zona Săcele - Întorsura Buzăului și câteva zone mai restrânse: Rimetea-Colțești, Corund - Praid.

SUMAR

- Spațiul rural ocupă cca 83% din teritoriul Regiunii Centru
- Regiunea Centru numără 357 de comune și 1788 de sate
- În anul 2011, 70,1% din comunele regiunii beneficiau de acces la sisteme de alimentare cu apă potabilă, 29,7% din numărul comunelor aveau acces la sistemul de canalizare publică și 53,5% din comune erau conectate la rețeaua de gaze naturale
- Populația din mediul rural numără 1 028 971 locuitori, reprezentând 40,8% din totalul populației regiunii la nivelul anului 2011. Comparativ cu anul 1990, populația rurală din Regiunea Centru s-a redus cu 9%
- Structura pe vârste a populației rurale este relativ echilibrată, cu excepția județului Alba, unde populația vârstnică din mediul rural depășește numeric populația tânără

- Spor natural al populației din mediul rural al Regiunii Centru este negativ începând cu anul 1991
- Rata de activitate a populației în vârstă de muncă din mediul rural din Regiunea Centru a coborât la 50,4% în anul 2011, fiind sensibil mai redusă decât rata înregistrată în mediul urban – 64,2%.
- Rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani din mediul rural a scăzut la 45,4% în anul 2011, fiind net inferioară celei înregistrate în mediul urban – 56,6%.
- Economia zonelor rurale este caracterizată prin dependența de o singură ramură economică - agricultura.
- Agricultura de semi-subzistență practicată pe scară largă în Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și o valoare scăzută a veniturilor obținute.
- Suprafața agricolă a Regiunii Centru este de 1869,4 mii ha reprezentând 54,8% din suprafața totală a regiunii si 12,8% din suprafața agricolă a României. Modul de utilizare a terenurilor: arabil 38,6%, pășuni 34,2%, fânețe 26%, vii și pepiniere viticole 0,5%, livezi și pepiniere pomicole 0,7%
- Deși în scădere cu 12,7 puncte procentuale față de anul 1992, populația ocupată în agricultură în 2011 este încă numeroasă (244 mii persoane, reprezentând 24,2% din totalul populației ocupate a regiunii)
- Suprafața medie ce revine pe o exploatație agricolă, la nivel regional, era de 4,13 hectare, respectiv 4,34 hectare în cazul exploatațiilor ce utilizează suprafețe agricole, mult sub media europeană (14,1 ha)
- Conform rezultatelor recensământului agricol din 2010, suprafața agricolă neutilizată la nivelul Regiunii Centru era de 104 mii hectare
- În anul 2011 în Regiunea Centru s-a obținut o producție agricolă reprezentând 11,5% din valoarea producției agricole a României (locul al 5-lea la nivel național)
- Ponderea agriculturii în PIB-ul regional a scăzut puternic în ultimii ani, de la 19,3% în 1993 la 6,8% în 2010
- Productivitatea muncii în agricultură în anul 2010, la nivelul Regiunii Centru era de 3,6 ori mai redusă comparativ cu productivitatea muncii calculată la nivelul întregii economii regionale
- Din totalul suprafeței cultivate, cerealele dețin cea mai mare pondere — 55% din total, urmate de furaje (27,8%), plantele tehnice (cartoful și sfecla de zahăr) și legume (3,2% din suprafețele cultivate)
- La sfârșitul anului 2011, Regiunea Centru deținea 1,93 milioane ovine (22,6 % din efectivul de ovine al României), 313 mii bovine (15,7% din șeptelul național), 534 mii porcine şi 8,1 milioane păsări

- Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă micii producători agricoli ce formează marea majoritate a producătorilor agricoli
- Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător se numără printre cauzele dificultăților întâmpinate de agricultori
- Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole, alături de lipsa, în multe cazuri a certificării produselor determină un interes scăzut al marilor procesatori pentru produsele agricole locale.
- Pădurile sunt una dintre cele mai importante bogății ale Regiunii Centru, vegetația forestieră acoperind 36,5% din teritoriul regiunii. Cu un volum de 4,4 milioane m^3 de lemn recoltat în anul 2011, Regiunea Centru este al doilea bazin de recoltare forestieră al României și prima regiune în ce privește producția de cherestea.
- Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru depășind 1000, iar cel al locurilor de cazare ajungând la aproape 19 mii. Regiunea Centru deţine 37,9% din pensiunile agroturistice ale României și 34,4% din pensiunile turistice.